

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Magisterská diplomová práce

Bc. Zuzana Kapitolová

**Dynamika textu v biblích melantrišské řady
(1549–1613)**

**[Textual Dynamism in Bibles of
Melantrichian Tradition (1549–1613)]**

Praha 2013

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala R. Dittmannovi za rady a trpělivou pomoc při přípravě této diplomové práce. Velký dík také patří Borisi Lehečkovi, který mi ochotně poradil a poskytl technické prostředky ke grafické a textové analýze.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

podpis

Abstrakt

Tématem této diplomové práce byla analýza a vzájemná komparace šesti biblí tzv. melantrišské řady. Na úvod jsme stručně shrnuli historii biblických překladů v Evropě i v českých zemích a pokusili se nastínit důležitost Melantrišek v rámci české historie a literatury. Nakonec jsme shrnuli výsledky, k nimž dospěla předchozí bádání.

V hlavní části práce jsme postupně analyzovali rozdíly mezi všemi Melantriškami na úrovni grafiky a pravopisu, hláskosloví, morfologie, syntaxe a textových změn. Pro analýzu jsme používali metodu textových sond ze Starého i Nového zákona a naše zjištění jsme konfrontovali se sekundární literaturou.

Klíčová slova

Melantrichovy bible, textová dynamika, český překlad bible

Abstract

The topic of this diploma thesis was an analysis and comparison of the Bibles of Melantrichian tradition. In the first part of the thesis, we briefly described the history of the Bible translations in Europe and in Czech lands and then we outlined the importance of Melantrichian Bibles in Czech history and literature. At the end of this part of the thesis, we summarized the conclusions of previous analyses of this topic.

In the main part of the thesis, we analyzed differences between all Melantrichian Bibles divided into five sections – graphics and orthography, phonology, morphology, syntax and textual changes. We used textual probes into the Old Testament and the New Testament as the method for our analysis. Subsequently, we compared our results with the previous analyses of the topic.

Key words

Melantrich's Bibles, textual dynamism, Czech Bible translation

Obsah

1	Úvod	8
2	Cíl práce a metodika	9
2.1	Cíl práce	9
2.2	Metodika	9
3	Bible v Evropě i v českých zemích	11
3.1	Překlady bible v evropském kontextu.....	11
3.2	Bible v českých zemích od Konstantina a Metoděje po Melantricha.....	12
4	Zkoumané české bible	14
4.1	Melantrich a jeho bible	15
5	Výsledky předchozích bádání	17
6	Pravopisná stránka Melantrichových biblí.....	21
6.1	Sykavky.....	22
6.1.1	Neznělé sykavky	22
6.1.2	Znělé sykavky	26
6.1.3	Shrnutí	26
6.2	Afrikáty	27
6.2.1	Hláška <i>c</i>	27
6.2.2	Hláška <i>č</i>	28
6.2.3	Shrnutí	28
6.3	Vibranty	29
6.3.1	Hláška <i>r</i>	29
6.3.2	Hláška <i>ř</i>	30
6.3.3	Shrnutí	31
6.4	Hlávky <i>d', t', ň</i>	31
6.4.1	Hlávka <i>t'</i>	31
6.4.2	Slabika <i>dě</i>	32
6.4.3	Slabiky <i>tě</i> a <i>ně</i>	32
6.4.4	Shrnutí	33
6.5	Zápis slabik <i>bě, pě, vě, mě, fě</i>	34
6.5.1	Slabiky <i>bě, pě, vě, mě, fě</i> s první minuskulí	34
6.5.2	Slabiky <i>bě, pě, vě, mě, fě</i> s první majuskulí.....	34
6.5.3	Shrnutí	35
6.6	Rozlišování <i>i/y</i>	36
6.6.1	Grafémy <i>i / y</i> po retnicích.....	36
6.6.2	Grafémy <i>i / y</i> po <i>c, z, s</i>	36
6.6.3	Grafémy <i>i / y</i> po <i>č, ž</i> a <i>š</i>	36
6.6.4	Grafémy <i>i / y</i> po <i>ř</i>	37
6.6.5	Shrnutí	37
6.7	Označování délky	38
6.7.1	Zdvojený vokál	38
6.7.2	Značení délky vokálu diakritickým znaménkem	39

6.7.3	Shrnutí	43
6.8	Psaní hlásky <i>i</i>	43
6.8.1	Spřežka <i>ij</i>	44
6.8.2	Grafém <i>j</i>	44
6.8.3	Shrnutí	44
6.9	Psaní hlásky <i>j</i>	45
6.9.1	Grafém <i>g</i>	45
6.9.2	Grafém <i>y</i>	46
6.9.3	Shrnutí	46
6.10	Dvojitá <i>b</i>	46
6.10.1	Četnost grafémů	47
6.10.2	Distribuce <i>ō</i>	47
6.10.3	Shrnutí	48
6.11	Dvojitá <i>l</i>	49
6.11.1	Pravidla pro distribuci	49
6.11.2	Výskyty v Melantrichových biblích	49
6.11.3	Shrnutí	50
6.12	Závěry	50
7	Hláskosloví	52
7.1	Analogické vyrovnávání přehlasovaných a nepřehlasovaných podob	52
7.2	Diftongizace <i>ó > uo</i> a monoftongizace <i>uo > ů</i>	53
7.2.1	Diftongizace <i>ó > uo</i>	53
7.2.2	Monoftongizace <i>uo > ů</i>	53
7.2.3	Grafém <i>ú</i> v cizích propriích a depropriálních podobách	55
7.2.4	Shrnutí	56
7.3	Diftongizace	56
7.3.1	Diftongizace <i>ú > ou</i>	56
7.3.2	Diftongizace <i>ý > ej</i>	58
7.3.3	Shrnutí	59
7.4	Změna tautosylabického <i>aj > ej</i>	59
7.4.1	Změna <i>aj > ej</i> v Melantriškách	59
7.4.2	Shrnutí	60
7.5	Úženi <i>é > i</i>	60
7.5.1	Úženi v Melantriškách	60
7.5.2	Shrnutí	60
7.6	Protetické <i>v-</i>	61
7.7	Závěry	61
8	Morfologie	62
8.1	Změny ve slovesných tvarech	62
8.1.1	Změna morfologické kategorie	62
8.1.2	Vypouštění auxiliáru <i>být</i>	64
8.1.3	Změna koncovky <i>l</i> -ových participií	65
8.2	Změny ve jménech	65

8.2.1	Změna druhu deklinace	65
8.2.2	Kolísání ve skloňování	66
8.2.3	Ústup duálu	66
8.3	Závěry	67
9	Syntax	68
9.1	Změna pádu u jmen a zájmen	68
9.2	Kondenzace pomocí participiálních konstrukcí	69
9.3	Vztahy mezi větami	70
9.4	Závěry	70
10	Textové změny	71
10.1	Změny na úrovni slova	71
10.1.1	Změny ve slovesech	71
10.1.2	Změny ve jménech	75
10.1.3	Změny v zájmenech	76
10.1.4	Změny v číslovkách	79
10.1.5	Změny v neohebných slovních druzích	79
10.2	Změny slovosledu	82
10.3	Závěry	82
10.4	Rozsáhlejší změny v textu	83
10.4.1	Genesis 1–5	83
10.4.2	Ezechiel 1–5	83
10.4.3	Janovo evangelium 1–5	84
10.4.4	Galatským 1–6	84
11	Textové změny ve srovnání s Vulgátou	87
12	Shrnutí a závěry	90
13	Bibliografie	93
14	Přílohy	96
14.1	Změny v Gn 1–5	96
14.2	Změny v Ez 1–5	99
14.3	Změny v J 1–5	101
14.4	Změny v Gal 1–6	103
14.5	Uživatelské rozhraní programů Brus a WinMerge	105
14.6	Transliterace zkoumaných úseků BibNet	107
14.7	Transliterace zkoumaných úseků BibMel ₂	116
14.8	Transliterace zkoumaných úseků BibMel ₃	125
14.9	Transliterace zkoumaných úseků BibMel ₄	134
14.10	Transliterace zkoumaných úseků BibMel ₅	143
14.11	Transliterace zkoumaných úseků BibIVel	152

1 Úvod

Bible představovala až do novověku nejdůležitější knihu jak světové, tak české literatury. Byla hojně opisována, po vynálezu knihtisku patřila mezi nejvydávanější texty. V české filologii a knihovědě jí bylo věnováno mnoho pozornosti, která se však mnohdy soustředila především na Bibli kralickou a její význam pro českou literaturu a kulturu. Šestice biblí tzv. melantrišské řady, která vycházela v téže době, však byla až dosud poměrně výrazně opomíjena, přestože její význam je srovnatelný s biblemi jednoty bratrské. Cílem této práce je přispět k poznání jazykové stránky Melantrišek a odhalit různé změny, k nimž v jednotlivých vydáních došlo.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je vzájemné porovnání biblí melantrišské řady a zmapování změn od grafiky až po změny textové (např. změny slovosledu), k nimž v jednotlivých vydáních došlo. Zároveň budeme zjišťovat, ve kterých biblích jsou tyto změny nejvýraznější – kdy se jedná o nový, revidovaný text a kdy naopak Melantrich pouze přetiskl staré vydání, do něhož vysázel nové vnočení.

2.2 Metodika

Práce se skládá ze dvou částí. V první, teoretické části stručně vyložím historii bible v evropském i českém kontextu, poté přejdu k Melantriškám, u nichž nastíním jejich význam a historii a na závěr shrnu výsledky dosavadního bádání.

Druhá část je rozdělena do pěti hlavních kapitol, ve kterých porovnávám grafiku, hláskosloví, morfologii, syntax a textové změny Melantrišek. Srovnání je prováděno na základě textových sond ve Starém i Novém zákoně – analýza probíhá na základě textu Genesis 1–5, Ezechiel 1–5, Janovo evangelium 1–5 a Epištola Galat'anům 1–6. Názvy těchto biblických knih dále zkracujeme na Gn, Ez, J a Gal. Korpus transliterovaných pasáží zkoumaných kapitol byl vytvořen v rámci Ústavu českého jazyka a teorie komunikace v r. 2009 A. A. Fidlerovou, R. Dittmannem a V. Vladimírovou, jimž bych chtěla poděkovat za umožnění přístupu k tomuto zdroji dat. Provedla jsem kontrolu transliterace všech úseků. Celkový rozsah korpusu je tedy 21 kapitol z každé bible, tj. 599 biblických veršů (na základě číslování Českého ekumenického překladu) v každé bibli, celkem tedy 3594 biblických veršů. Zkoumaný korpus zahrnuje celkem 314 344 znaků, což odpovídá zhruba 100 normostranám, a je uveden jako příloha této práce. Pro alografy byly použity zvláštní znaky v programu Word: dvojí *r* tak je rozlišováno pomocí znaků *r* a *ŗ*, dvojí *b* pomocí znaků *b* a *ḃ*. Pro dvojí *l*, které na území Prahy v této době považujeme také za dva alografy reprezentující jeden foném, užíváme grafémy *ℓ* (pro *l* s klíčkou) a *l*.

Transliterované citáty z biblí používáme pouze v kapitole věnované grafice (kapitola 7). V ostatních kapitolách citujeme transkribované podoby. Transkripce se řídí zásadami Josefa Vintra (1998), avšak zachováváme velká písmena (ne však dvě velké majuskule ve slovech jako *PÁn*) a interpunkci.

Grafická a hláskoslovná analýza proběhla pomocí programu Brus, jehož autorem je Boris Lehečka, pracovník oddělení vývoje Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., jemuž bych chtěla poděkovat za možnost využít tohoto programu pro svou

práci. Program Brus pro každou bibli zobrazí seznam všech použitých grafémů a uvede jejich celkovou četnost. To mi umožnilo zachytit změny mezi jednotlivými Melantriškami a porovnat absolutní i relativní četnosti užití jednotlivých grafémů. Analýzu dalších rovin jsem provedla pomocí Open Source programu WinMerge, který umožňuje porovnávání souborů a zvýrazňuje rozdíly mezi nimi. Program je volně dostupný na Internetu na adrese <http://winmerge.org/>. Jedná se o verzi z roku 2013 a jeho autorem je společnost Thingamahoochie Software. Pomocí tohoto programu bylo provedeno srovnání transliterovaných částí bible tak, že program v závislosti na uživatelském nastavení zvýraznil veškeré rozdíly mezi dvěma nebo více porovnávanými texty (např. změna barevného pozadí odlišných částí textů, změna barvy písma, fontu apod.). Ručním projitím výsledků jsem vytvořila tabulky změn, které jsou prezentovány v přílohách (v nich už bylo odhlédnuto od grafiky a hláskosloví a byly sledovány vyšší roviny). Náhled na uživatelské prostředí i průběh analýzy v těchto programech je umístěn v příloze v kapitole 13.6.

Dohledané změny grafiky a hláskosloví jsou prezentovány v tabulkách u jednotlivých bodů rozboru. Dalšími příklady ilustruji výklad v příslušných kapitolách o morfologii, syntaxi a textových změnách. Zjištěné údaje průběžně konfrontuji se sekundární literaturou. Pro grafické změny a část hláskoslovných je mým hlavním zdrojem Porákova monografie (1983), u dalších rovin vycházím z dostupných analýz, které se o daném tématu zmiňují, zejm. Michálek (1982), Kyas (1997) a náměšťská mluvnice, podle níž Melantrich své bible, jak víme mj. z jeho předmluv, upravoval. Všechny vysledované změny s výjimkou grafických a hláskoslovných jsou shrnuty do tabulkové podoby, která je umístěna v přílohách. Při označování jednotlivých veršů používám číslování, které uvádí BiblVel, ačkoli se v některých místech výrazně liší od číslování v současných biblích.

Na základě uvedené analýzy v závěru práce shrnuji nejvýraznější změny a uvádím, mezi kterými Melantriškami se vyskytovalo nejvíce změn.

3 Bible v Evropě i v českých zemích

3.1 Překlady bible v evropském kontextu

„Bible jakožto přední kniha světové literatury je kanonizovaný soubor většinou nábožensky zaměřených knih starověkých Židů, složený postupně v 1. tisíciletí př. Kr. hebrejským jazykem (Starý zákon) a doplněný spisy z počátku křesťanství v helénistické řečtině (Nový zákon). S rozšířením křesťanství na Blízkém východě, v severní Africe i v Evropě a v novém věku také v ostatním světě pronikla bible téměř ke všem národům a její obsah se stal více nebo méně duchovním majetkem většiny lidstva.“

Těmito slovy začíná Vladimír Kyas svou monografii *Česká bible v dějinách národního písemnictví*.¹ Po celý středověk a velkou část novověku představovala bible jeden z nejdůležitějších textů celého soudobého světa, české země nevyjímaje. Již ve 3. století př. n. l. se začaly objevovat první přepisy a překlady do evropských jazyků, nejprve do řečtiny a latiny, později také jiných národních jazyků.

Nejznámějším řeckým překladem se stala *Septuaginta*, která vznikla zhruba v letech 250–150 př. n. l. a již dodnes používají pravoslavné církve. Ve 2. století n. l. pak začínají vznikat první latinské překlady a z doby okolo konce 4. století pochází *Vulgáta*, která se stala na křesťanském Západě postupně nejpoužívanějším překladem. Její text se ovšem ve středověku rozrůžňoval a její nejdůležitější středověká verze, vzniklá ve 13. století v Paříži a spjatá se Sorbonnou, se vyznačovala mnoha sekundárními přídávky.² V období humanismu pak začalo hledání starých biblických rukopisů, které vyústilo v edice hebrejského a řeckého textu a v nové překlady bible. V roce 1534 byl vydán kompletní překlad bible do němčiny pořízený Martinem Lutherem a spolupracovníky; v novozákonní části vycházel z řeckého textu Nového zákona vydaného Erasmem Rotterdamským, jehož základem byly původní rukopisné texty Nového zákona.³ Další humanisté pak navazovali na Erasmovu práci.

Proti protestantským překladům se postavil tridentský koncil, který prohlásil *Vulgátu* za znění „autentické a prosté bludů“. ⁴ Roku 1592 proto vyšla tzv. *klementinská Vulgáta* – oficiální znění bible zbavené chyb, odchylek a variant. Tato bible se používala v bohoslužbách i pro překlad v celé katolické Evropě po následujících několika staletích a v oficiálním užívání římskokatolické církve byla nahrazena až Neovulgátou r. 1979.

¹ Kyas (1997: 25).

² Srov. Stummer (1928, s. 149–154), Loewe (2004).

³ Srov. Volz (2004: 99).

⁴ Kyas (1997: 27).

3.2 Bible v českých zemích od Konstantina a Metoděje po Melantricha

Opisování a později i vydávání Bible nebo jejích jednotlivých částí má mnohasetletou tradici i v českých zemích. První slovanský překlad, o němž máme bezpečné zprávy, pořídili ve 2. polovině 9. století Konstantin s Metodějem, kteří jakožto Byzantinci použili řeckou předlohu – v případě Nového zákona tedy původní biblický jazyk, v případě Starého zákona pak bratři vycházeli ze Septuaginty.⁵ První slovanská bible na našem území se tak odlišuje od ostatních překladů, neboť téměř všechny ostatní evropské národy pořizovaly opisy zpravidla podle latinských textů,⁶ typicky podle vulgární tradice, byť značně nejednotné.

Po zániku Velké Moravy však slovanská liturgie postupně ustupuje do pozadí, i když máme bezpečné zprávy o tom, že přežívá až do konce 11. století, a v Čechách a na Moravě se prosazuje křesťanství západní, které s sebou přináší latinské biblické texty. České překlady bible tak vycházejí z latinských předloh, vliv staroslovanského překladu je nepatrný (srov. Mánek 1975: 6–8) a je omezen zejména na lexikální jednotky křesťanské terminologie. Na konci 13. století vznikají první české překlady celého žaltáře a evangeliáře. První český překlad celé bible byl dochován v podobě *Drážďanské bible*, která byla sepsána ve druhé polovině 14. století (asi mezi 60.–80. lety), avšak shořela v Lovani roku 1914 při vpádu Němců do Belgie.⁷ Do tzv. *první staročeské redakce* patří z celých biblí ještě dvě památky tzv. mladší fáze této redakce, a to *Bible litoměřicko-třeboňská* z let 1411–1414 a *Bible olomoucká* z roku 1417.

Již na počátku 15. století začala vznikat *druhá* překladová *redakce* staročeské bible. Nově přeložen byl Nový zákon, ve Starém zákoně byly upraveny zejména knihy Proroků a knihy Makabejské.⁸ Druhá redakce je dochována např. v *Boskovické bibli*, která vznikla ve druhém desetiletí 15. století, v *Hlaholské bibli* z roku 1416, kterou napsali emauzští benediktini v českém jazyce hlaholicí, nebo v jednosvazkové *Bibli litoměřické* z roku 1429.⁹

Od roku 1410 začaly práce na *třetí redakci staročeské bible*. Úplný biblický překlad této redakce se dochoval v *Padeřovské bibli*, datované roky 1432–1435, jejíž text poskytuje nejstarší a nejlepší znění.¹⁰ Mezi další bible třetí redakce patří např. *Lobkovická bible*, datovaná léty 1479 a 1480, nebo *Krumlovská bible*.

⁵ Srov. např. Kyas (1997: 25).

⁶ Viz Novotný z Luže (1810: 3).

⁷ Kyas (1997: 41) uvádí dobu kolem roku 1360, Jartym (1996: 129) zobecňuje na 60. léta 14. století. Podle nejnovějších uměnovědných výzkumů se datace spíše posunuje k 80. letům (za ústní sdělení dne 1. 7. 2013 děkuji Mgr. Haně Kreisingerové z oddělení vývoje ÚJČ AV ČR, v. v. i.). Bible samotná žádný letopočet neudávala, dobu jejího vzniku tedy jazykovědci a uměnovědci pouze odhadují.

⁸ O jazykových a textových rozdílech mezi první a druhou redakcí pojednává Kyas (1997: 68–71).

⁹ Další bible druhé edice rozebírá Kyas (1997: 78–91).

¹⁰ O překladu třetí redakce podrobněji Kyas (1997: 102–105).

V 80. letech 15. století byla provedena poslední, *čtvrtá staročeská redakce*, která již vyšla tiskem. První českou tištěnou biblí byla roku 1488 vydaná *Pražská bible*, o rok později následovaná *Kutnohorskou biblí*.

V 16. století dochází k rozmachu českého knihtisku, který se odrazil i na biblích. V roce 1506 vyšla *Bible benátská*, která mírně upravila čtvrtou redakci. Revizi této bible představuje *první Bible Severinova*, vydaná v roce 1529 na královské povolení. Čtyři roky po náměšťské mluvnici vyšla celá česká bible po páté, opět tiskem Pavla Severina z Kapí Hory. *Druhá Severinova bible* (1537) přinesla drobné pravopisné i textové úpravy, na které dále navázal Jiří Melantrich z Aventina. R. 1540 byla s nepatrnými změnami přetištěna v Norimberku. První z biblí melantrišské řady, *Bible Netolického* z roku 1549, textově vychází z druhé Severinovy bible, další čtyři vydání z let 1556/7, 1560/1, 1570 a 1577, které doplňuje v roce 1613 vydaná *Veleslavínova bible*, textovou i grafickou stránku bible různě upravují.¹¹

¹¹ Ke knihovědnému popisu těchto tisků srov. Voit (2013, v tisku).

4 Zkoumané české bible

Knihovědný popis zkoumaných exemplářů přebíráme z *Knihopisu Digital. České pr-
votisky a staré tisky (1476–1800) on-line* na adrese <http://www.knihopis.org> (cit. 15. 7. 2013).
Pro jednoduchost nazýváme všech šest biblí Melantriškami.

Bible Netolického (BiblNet): Biblij Cžeská. Cum Gratia & Priuilegio Sacrae Regiae
Maieftatis ad Decennium. M. D. XLIX. Knihopis 1101. Zkoumaný exemplář: Vědecká
knihovna v Olomouci, sign. III 640.070, a Strahovská knihovna, sign. BB IV 16.

Bible Melantrichova z r. 1556/57 (BiblMel₂): Biblij Cžeská. Cum Gratia & Priuilegio,
Serenifsimi Romanorum, Hu[n]gariae, Bohemiae etc., Regif. ANNO MDLVI. (MDLVII).
Knihopis 1102. Zkoumaný exemplář: Vědecká knihovna v Olomouci, sign. III 32.296.

Bible Melantrichova z r. 1560/61 (BiblMel₃): Biblij Cžeská. Cum Gratia & Priuilegio
Romanorum Imperatoris, atq; Hungariae et Bohe. [miae] etc. Reg. [is] ANNO. MDLXI. Kni-
hopis 1103. Zkoumaný exemplář: Vědecká knihovna v Olomouci, sign. III 32.048, a Strahov-
ská knihovna, sign. B A IV 8.

Bible Melantrichova z r. 1570 (BiblMel₄): Biblij Cžeská | to geft | wſſecká Swatá
Pijſma | obogijho | Starého y Nowého Zákona. Wytiffſtēna w Starém Měſtě Pražſkém | pracý a
Nákladem Giřijka Melantrycha z Awentýnu. Létha | MDLXX. Cum Gratia & Priuilegio S. R.
Imperatoris, ad Annos Duodecim. Knihopis 1104. Zkoumaný exemplář: Národní knihovna
České republiky, sign. 54 A 6 (viz *Manuscriptorium*).

Bible Melantrichova z r. 1577 (BiblMel₅): Biblij Cžeská | to geft | wſſecká Swatá
Pijſma | obogijho | Starého y Nowého Zákona | opět w nowě wydaná a Wytiffſtēná w Starém
Měſtě Pražſkém | pracý a Nákladem Giřijho Melantrycha z Awentýnu. Létha | MDLXXVII.
Cum Gratia & Priuilegio Cæſareo. Knihopis 1105. Zkoumaný exemplář: Vědecká knihovna
v Olomouci, sign. III 220.903 (2. exemplář).

Bible Samuela Adama z Veleslavína (BiblVel): Biblij Cžeská | to geft | wſſecká Swatá
Pijſma | obogijho Starého y Nowého Zákona | opět w nowě wydaná a Wytiffſtēná w Starém
Měſtě Pražſkém | Prácy a Nákladem Samuele Adama z Weleſławina. Léta Páně | M. DC.
XIII. Knihopis 1106. Zkoumaný exemplář: Národní knihovna České republiky, sign. 54 A 9
(viz *Manuscriptorium*).

4.1 Melantrich a jeho bible

Jiří Melantrich z Aventina,¹² vlastním jménem Jiří Černý Rožďalovský (1511–1580), byl jedním z nejvýznamnějších tiskařů 16. století.¹³ V roce 1547 se spojil s pražským tiskařem Bartolomějem Netolickým a vydal své první tisky. Když Netolický roku 1552 zemřel, Melantrich převzal jeho tiskárnu a přesídlil ji do Starého Města. Během svého života vydal více než 230 děl různých žánrů,¹⁴ mezi ty nejvýznamnější patří např. Mattioliho *Herbář* (Praha 1562) nebo Erasmův spis *O hotovení k smrti s Rejem smrti* (Praha 1563).¹⁵

V popředí Melantrichova nakladatelského úsilí stála *Bibli česká*, která tvořila jádro jeho edičního programu.¹⁶ V roce 1537 zakázal císař Ferdinand I. veškerý knihtisk s výjimkou Prahy a v roce 1547 tento zákaz rozšířil na celé Království české. Povolena byla pouze tiskárna loajálního katolíka Bartoloměje Netolického, která i přes silný cenzurní tlak získala výhradní práva na tisk určitých publikací, mj. právě bible.¹⁷ Netolický obdržel desetileté privilegium, které mu umožnilo vydat první bibli z pozdější melantrišské řady – Bible Netolického (BiblNet) vydaná roku 1549 textově vychází z druhé Severinovy bible, provedla však úpravy na rovině pravopisu částečně i hláskosloví a jiných rovin. Při vydání této bible postupovali vydavatelé v souladu s některými pravidly náměšt'ské mluvnice, na niž se odvolávají v předmluvě. Netolického bible je významná také tím, že zde poprvé do českého jazyka byla přeložena Třetí kniha Makabejská.

Po Netolického smrti Melantrich společně s tiskárnou převzal i královské privilegium a 7. prosince 1556 (podle variantního údaje na titulním listu v roce 1557) vydal bibli podruhé (BiblMel₂), se značnými grafickými i textovými úpravami. V takřka nezměněné podobě vyšel tento text znovu o pouhé čtyři roky později (BiblMel₃ s datací 1560/61). V průběhu let přestal Melantrich toto vydání vnímat jako samostatné a považoval ho za doplněné vydání BiblMel₂ (srov. Rybička 1865: 134–135).

Nové plnohodnotné vydání bible následovalo roku 1570 (BiblMel₄), pro něž nechal Melantrich nákladně zhotovit novou grafickou výzdobu s tendencí k manýrismu,¹⁸ s minimálními změnami pak vyšlo ještě jednou v roce 1577 (BiblMel₅). Na obě bible získal

¹² Titul a erb získal od císaře Ferdinanda I. roku 1557.

¹³ Všechny tisky, které vyšly v Melantrichově tiskárně (ať už pod vedením Melantricha samotného, jeho zetě nebo jeho vnuka), se zabývá Bohatcová (2005), která však ve své rozsáhlé monografii zkoumá pouze předmluvy všech tisků, textovými změnami se nezabývá.

¹⁴ Tento počet uvádí Voit (2006: 580), zároveň však konstatuje, že objem tiskárny musel být ve skutečnosti větší (1987: 65).

¹⁵ Srov. Jakubec (1929: 744).

¹⁶ Kromě celé bible Melantrich také čtyřikrát vydal Nový zákon (1551, 1558, 1564, 1576). Po jeho smrti NZ vyšel v jeho tiskárně ještě několikrát – roku 1582 ho vydal jeho syn Jiří mladší, o patnáct let později pak Daniel Adam z Veleslavína.

¹⁷ Srov. Voit (1987: 31).

¹⁸ Srov. Voit (2013, v tisku).

Melantrich privilegium, jak je naznačeno v titulech („Cum gratia & Privilegio S. R. Imperatoris, ad Annos Duodecim“ v BiblMel₄ a „Cum gratia & Privilegio Cæsareo“ v BiblMel₅). Na Melantrichovu činnost navázal jeho vnuk Samuel Adam z Veleslavína, jenž roku 1613 vydal poslední Melantrišku, nazývanou později už Biblí Veleslavínovou (BiblVel).

Melantrichovy bible mají své nezastupitelné místo nejen v dějinách bible, ale i v dějinách naší literatury. Byly nejrozšířenějším typem české bible v 16. století – Melantrich je jediným tiskařem, jemuž se podařilo bibli vydat pětkrát a rozšířit ji tak mezi široké vrstvy národa i do zahraničí. Melantrišky navíc představovaly oficiální vydání českého textu, tedy znění, které přijímali jak katolíci, tak nekatolíci. Bible mohly být podle rekatolizačních klíčů užívány i v době pobělohorské, kdy došlo pouze k začernění nebo opravení několika problematických pasáží.¹⁹

Významu Melantrišek pro české kulturní prostředí si všímá již Jan Teofil Elsner ve své předmluvě k Bibli hallské z r. 1766, kde říká, že „Melantrich čtverém svém Biblí svaté vydáním hojný zajisté krajanům svým zplodil užitek, a sám také, myslím, z toho škody žádné neměl. Památka jeho mezi Čechy jest požehnána“ (s. 8).

Oblíbenost těchto biblí dokládá i František Novotný z Luže, který u BiblVel píše: „Toho exempláře Biblí od strany pod obojí vydané užívalo se i mezi katolíky, neboť strana pod obojí to s katolíky obecné měla, že v překládání Biblí, latinského obecného textu, kromě málo kterých míst, kteráž se od obecného latinského přeložení uchylují, následovala“ (1810: 37). Kulturní a jazykový přínos všech Melantrišek nově zdůrazňuje také Fabiánová (2007: 33–39), přesto stále platí, že bible melantrišské řady, reprezentující přes 60 let oficiální znění českého biblického překladu, nebyly dosud téměř vůbec textově prozkoumány (Vykpělová 2013: 57).

¹⁹ Přijetí Melantrišek katolíky však nebylo už v předbělohorské době zcela bezproblémové. Melantrich byl nařčen, že své bible „zmelantrichoval“, tedy upravil po textové stránce do znění, které neslo protikatolický nádech (srov. např. Kyas 1997: 172, Vraštil 1926: 336). I přes tyto výtky se Melantrišky používaly až do vydání prvního, novozákonního svazku Svatováclavské bible roku 1677, jejich Starý zákon ještě asi o půl století déle.

5 Výsledky předchozích bádání

V této kapitole shrnujeme poznatky z textů, které se zabývaly Melantriškami. Neuvádíme zde všechny studie a příspěvky, které se vztahují k Melantrichovi a jeho činnosti, soustředíme se pouze na ty nejvýznamnější, jež se přinejmenším dotýkají textových a jiných změn mezi jednotlivými Melantriškami.

První zmínky o Melantrichových biblích se objevují v předmluvách k biblickým tiskům 18. století a v přehledech českých biblí z 18. století a počátku 19. století. Nejstarší práce, které se věnují přímo Melantrichově dílu, pocházejí až z 2. poloviny 19. století. Podrobněji se jazykem a textovými změnami v Melantriškách zabývá pouze několik jednotlivých prací z 20. století, najdeme i několik slovníkových hesel, celkově však této biblické tradici není v naší literatuře věnováno příliš pozornosti.

Biblické předmluvy, v nichž najdeme zmínky o Melantriškách, se omezují na rozdíly ve struktuře biblí, jak tomu je v Klejchově předmluvě k NZ 1720 a Elsnerově předmluvě k Bibli hallské 1766. Podobně postupují i přehledové monografie, např. J. T. Elsner (1765), K. R. Ungar (1786) nebo F. Novotný z Luže (1810). Pokud jde o textovou dynamiku, všechny čtyři texty shodně uvádějí, že mezi BiblNet a BiblMel₂ není žádný rozdíl: „text její [tj. BiblMel₂] s figurami též těmi/ jakož v prvním jeho vydání/ v temž pořadku Kněh/ těmiž Rejstříky a Předmluvou“ (Klejch 1720: 23). Vydání 1556/57 a 1560/61 jsou pojímána jako jediná bible vydaná dvakrát: „Není podobno k víře, že by v výš dotčeném roku 1560 celá Biblí znovu tlačená byla, ale toliko někteří exemplářové, kteří complet aneb doplnění nebyli, některými v nově 1560 tištěnými archy doplniti se museli“ (Elsner 1766: 8).²⁰ Za samostatné vydání jsou považovány až BiblMel₄, BiblMel₅ a BiblVel, která jako jediná Melantriška čísluje verše. Text všech tří biblí hodnotí Klejch, Elsner i Novotný jako totožný, jediný rozdíl uvádějí u několika žalmů, jejichž text byl v BiblVel ve shodě s číslováním hebrejského žaltáře buď rozdělen do dvou veršů, nebo naopak spojen do jednoho.

Jen stručně se Melantriškám věnují přehledy dějin české literatury. Např. Dobrovského *Geschichte der Böhmischen Sprache und Litteratur* (ve vyd. 1792: 180)²¹ nebo akademické *Dějiny české literatury I* (Hrabák et al. 1959: 330).

Samotnému edičnímu rámci všech Melantrichových a Veleslavínových tisků se věnovala Mirjam Bohatcová ve své rozsáhlé monografii (2005), biblemi Melantriškami se zabýva-

²⁰ Jedinou změnu mezi BiblMel₂ a BiblMel₃ výše uvedené texty evidují až na konci Zj, tedy v samém závěru bible, kde se Melantrich podepisuje dvěma rozdílnými způsoby.

²¹ Dobrovský (1936: 153).

la ve dvou dalších textech (1970–71, 1995). Typologický rozbor všech Melantrišek najdeme v Knihopisu, č. 1101–1106.

Ze slovníkových hesel zmíníme Vintrův (2008) a Jartymův (1996) přehled českých překladů bible a Voitova (2006) hesla Melantrich z Aventinu Jiří st. a Biblické tisky a ilustrace domácí. Starší je slovníkové heslo J. Vraštila (1926).

První větší prací, která se soustředila na Melantricha a jeho činnost, je Rybičkův článek z roku 1865, jenž se stal informačním zdrojem pro další drobnější práce až do 1. poloviny 20. století (srov. Rachlík 1930: 9). Rybičkova studie poměrně detailně mapuje Melantrichův život a tiskařskou činnost, hovoří také „o jeho povaze a zásluhách o vzdělání literatury domácí, jakož i o vyzdvižení obchodu kněhtlačitelského“ (1865: 132), tisky samotnými se však příliš nezabývá. O biblích pouze říká, že představují Melantrichovo „nejdůležitější podniknutí typografické“ (tamtéž), a poté opět rozebírá uspořádání jednotlivých vydání, tedy počet stran, použitou písmovou sadu, pořadí předmluv, rejstříků, sumářů atd.

Textové komparaci Melantrišek se výrazněji věnoval až František Kroupa (1915) v rámci své nepublikované disertační práce. Srovnává nejenom BiblNet–BiblVel, ale také určuje předlohu první Melantrichovy bible, jejímž základem byla druhá Severinova bible, v některých místech upravená podle znění Norimberské bible 1540. Nový zákon upravoval Sixt z Ottersdorfu, který také přeložil Třetí knihu Makabejskou, a jiné opravy prováděl Melantrich sám.²² Na některých místech shledává Kroupa nové shody s Lutherovým německým překladem.

V BiblMel₂ Kroupa eviduje pouze drobné textové změny na lexikální úrovni. Zpravidla se jedná o nové překlady z latiny (opět Melantrichovy úpravy), nebo další korekce podle druhé Severinky.²³ BiblMel₃ a BiblMel₄ mají podle něj text zcela shodný s BiblMel₂,²⁴ v BiblMel₅ se objevují drobné změny²⁵ a poslední Melantriška vyšla „dle bible Melantr. 1577,“ v níž se „[t]u a tam, ač jen velmi zřídka se vyskytující malé odchylky textové jsou rázu zcela podřízeného“ (1915: 504).

²² Zde má Kroupa na mysli nový překlad jednotlivých slov z latinského originálu, který prý prováděl Melantrich sám (srov. Kroupa 1915: 494).

²³ „Úhrnem tedy možno říci, že druhé vydání Mel. bible přejalo v základě text vydání prvního, zavedši do něho nepatrné odchylky jednak samostatné, jednak dle staršího znění – dle II. bible Sev. 1537 – pořízené“ (1915: 499).

²⁴ Oběma vydáním Kroupa věnoval jediný odstavec, v němž stručně konstatuje, že bible jsou věrným otiskem předchozího vydání, jejichž text byl převzat bez jakýchkoli změn.

²⁵ Ani této Melantrišce není v disertační práci věnováno mnoho prostoru, Kroupa ji shrnuje slovy: „Nehledě k některým bezvýznamným změnám obsahuje tato bible úplné znění vydání předešlého“ (1915: 503). Podobně povšechně se vyjadřuje i k BiblVel, u žádné z biblí však neuvádí, co ony „drobné změny“ znamenají.

Několik drobných zmínek o textu biblí melantrišské řady (např. o připojení doxologie v Mt 6) přináší František Slaměník (1919), jenž se soustředí především na knihovědný popis tisků. Věnuje se nicméně pouze 4. vydání z r. 1570 a Veleslavínově biblí.

Celou monografii věnoval Melantrichovi Rachlík (1930), u biblí však pouze uvádí tytéž údaje, které se objevují i v předchozích textech, žádná nová informace o textových nebo jiných změnách se zde neobjevuje. Podobným způsobem postupoval ve svém biblickém přehledovém textu Ferdinand Hrejsa (1930), který poprvé explicitně zmiňuje jednu ze změn, které Melantrich ve svých biblích provádí, a tou je vynechávání auxiliáře *být* u préterita.²⁶

Jen stručně se v přehledovém článku melantrišské řadě biblí věnuje Josef Vašica, a to ve více člancích, shrnutých posléze do studie vyšlé r. 1949 (citujeme pozdější přetisk, viz Vašica 2001: 140). Zdůrazňuje, že čeští utrakvisté textově zůstávali vlastně respektováním vulgátní tradice na půdě katolické. Biblí Veleslavínovu pokládá za identickou s Melantrichovými biblemi z let 1570 a 1577, avšak zároveň s odvoláním na Tobolkův Knihopis uvádí, že každé vydání je samostatným, novým tiskem. „Zmelantrichování“ bible bylo prý omezeno jen na doprovodný metatextový aparát, nikoli na samotný biblický text (Vašica 2001: 140–141).

Stručně se o nevulgátních čteních v Melantrichově biblí z r. 1556/57 zmiňuje Jindřich Mánek (1964) ve studii věnované problému novozákonního překladu Jana Blahoslava. Mánek zjistil, že na několika místech se tato bible odklání od Vulgáty k textu obsaženému v tzv. řeckém byzantském typu.

Další evangelický biblista a tábořský farář Bohuslav Souček (1967) se věnoval podrobně vývoji českého textu Zjevení sv. Jana, tedy poslední novozákonní knihy. Zjistil některé shody s erasmovským textem v BiblNet (s. 141), o dalších Melantriškách se zmiňuje jen velmi stručně, avšak větší pozornost věnoval veleslavínským biblickým tiskům. Ukázal, že BiblVel přejímá z Veleslavínova Nového zákona z r. 1597 čtení shodná s kralickou Šestidílkou, a to na poměrně mnoha místech (Souček 1967: 144).

Pro naše bádání o textové dynamice Melantrišek je důležitý příspěvek Emanuela Michálka (1982), který rozebírá jazykovou stránku těchto biblí. Ve svém článku si všímá některých jevů pravopisných a grafických (označování měkkých souhlásek), hláskoslovných (psaní *ie/i* a *uo/ů*), tvaroslovných (duálové podoby, zájmenné tvary) a syntaktických (samostatné kladení předložek, tvary a podoby participií, interpunkce).

²⁶ Hrejsa upozorňuje na textové rozdíly mezi BiblNet a BiblMel₂: „II. vydání Melantrichovy Bible. Přidržuje se textu z r. 1549, ale místy jej přece opravuje“ (str. 26), a v BiblMel₃, která „přidržuje se dřívějšího textu s některými opravami“ (str. 33). Dále Hrejsa zmiňuje vydání z roku 1560 a na závěr odstavce jmenuje také vydání z let 1561 a 1567, obojí bez jakýchkoli podrobností (str. 26). V případě posledního data se pravděpodobně jedná o chybu buď autora, nebo tisku, autor měl zřejmě na mysli BiblMel₅ z roku 1577. O BiblVel Hrejsa říká, že textově se přidržuje předcházejících Melantrišek, pravopis je však již bratrský.

Podrobnější informace o jazyce a textových proměnách Melantrišek nabízí také Kya-sova monografie zabývající se českými biblemi (1997). Ve shodě s Hrejsou zmiňuje odstranění pomocného *být* z préterit a dále rozebírá pravopis a sloh, který Melantrich upravoval podle zásad náměšťské mluvnice, jinde však postupoval v rozporu s ní. Vydání z r. 1556/7 a 1560/1 považuje za identická, stejně tak vydání z r. 1570 a 1577.

Jednomu aspektu grafické stránky českých biblí včetně Melantrišek se věnovali Alena A. Fidlerová, Robert Dittmann a Veronika Vladimírová (2009). Jejich výzkum například ukazuje, že tendence psát apelativa s velkým písmenem, hojně doložená v Melantriškách, byla v češtině zastavena pravopisným vzorem Kralické bible.

Nejnovější prací zabývající se mj. Biblí Melantrichovou je práce T. Vykypělové (2013). Autorka připomíná sblížení katolíků a utrakvistů (s. 259) v opozici proti radikálním reformačním proudům a podrobněji zkoumá možnosti konfesních variant češtiny, a to v návaznosti na své předchozí studie (Vykypělová 2008, 2009), zejména na příkladu grafických prostředků (např. dvojí *l*, konkurence *ij – j*). Veleoslavínovo postupné rozlišování dvojího *l* nepochybně svědčí o bratrském vlivu (s. 179–180). Proměnami samotného textu Melantrišek se autorka nezabývá.

Úhrnem můžeme říci, že literatura zabývající se Melantrichovými biblemi je poměrně skoupá a povětšinou se zaměřuje na ediční rámec jednotlivých biblí. Jazyku a textovým změnám Melantrišek je věnováno jen několik ojedinělých prací, kde jsou jednotlivá vydání porovnávána pomocí textových sond. Změny jsou pozorovány mezi BiblNet a BiblMel₂, k rozsáhlejším úpravám došlo i v BiblMel₄, jejíž znění přejala BiblMel₅ a BiblVel.

6 Pravopisná stránka Melantrichových biblí

Český pravopis se začal ustalovat na konci 15. století s postupným rozmachem knihtisku a s ním souvisejícím zpomalením hláskoslovného vývoje a také s prosazováním diakritického pravopisu. Tento vývoj pokračoval v 16. století, v jehož druhé polovině a zejména na jehož konci se český tiskařský pravopis ustálil v tzv. bratrské podobě.²⁷ Ačkoli písarský úzus zůstával i nadále roztržštěný, tiskařský úzus začal již velmi brzy pociťovat potřebu ustálené, jednotné normy.²⁸ Už od počátku 16. století se proto tento pravopis, později nazývaný (v širokém smyslu) bratrský, postupně sjednocoval a také zjednodušoval.²⁹ Protože biblickému textu byla po všech stránkách věnována maximální pozornost, je tento proces v Melantriškách, ve 2. polovině 16. století vlastně jediných celých oficiálních českých biblích, velmi dobře patrný. Zejména při porovnání dvou chronologických pólů, BiblNet a BiblVel, vyniknou změny, které se v tiskařském pravopisném úzu udály během bezmála šedesáti let, které oba dva tisky dělí.³⁰

Již při letmém pohledu je patrné, že pravopis není ve všech Melantriškách jednotný. Napříč všemi biblemi se různí zápis hlásky *š*, v některých případech i *s*, objevuje se dvojí grafická podoba *b* a dvojí podoba *r*, v BiblVel také najdeme vedle dnešního *l* vlivem bratrského úzu kralické tiskárny i tvrdé *ℓ*. Měnil se také způsob zápisu hlásky *j* – v 16. století se používaly nejčastěji grafémy *g* a *y*, jejich distribuce však byla různá a teprve v BiblVel můžeme pozorovat ustálení pravopisu. S touto hláskou také souvisí zápis *í*, pro který v Melantriškách najdeme tři grafémové varianty – digraf *ij* a jednoduché grafémy *j* a *y*. Dále si budeme všimnat

²⁷ Více k ustalování pravopisu v humanismu viz Porák (1983: 9n.).

²⁸ Jak konstatuje Voit (1987: 28), knihtisk se na počátku 16. století začal přizpůsobovat vnějším požadavkům, na trh se tedy dostávaly knihy, které lidé žádali. Vydávání školních knih, náboženské literatury a odborných textů např. z oblasti lékařství nebo hospodářství pak přispívalo ke zvyšování vzdělanosti.

²⁹ Ruku v ruce s tímto procesem jde snaha „grammatykářů“ češtiny a jejich pravopisných pasáží. Již v první tištěné české gramatice, náměšťské mluvnici z roku 1533, můžeme najít celý oddíl, který rozebírá soudobý pravopis. Právě tato mluvnice byla jedním z důležitých podnětů ke stabilizaci pravopisu. V dalších případech pak pravopisné pasáže představují přímé návody pro tiskaře – jedním z nejznámějších takových textů je Šteyerův *Výborně dobrý způsob, jak se má dobře po česku psáti neb tisknauti*, tedy Žáček z roku 1668.

³⁰ Grafiky a pravopisu Melantrišek se letmo dotkl Michálek (1982), který však ve svém článku neuvádí rozdíly mezi jednotlivými Melantriškami, pouze konstatuje některé obecné tendence, jež blíže nijak nerozebírá (např. změna *uo* > *ů*). Podobně stručně se k pravopisu vyjadřuje Kyas (1997), který si všímá pravopisných rozdílů mezi BiblNet a BiblMel₂ a konstatuje, že jediným rozdílem je častější používání grafémů *j* a *ů* místo *ij* a *uo* v BiblMel₂. Naším hlavním zdrojem srovnání tedy bude Porák (1983), který do své analýzy humanistických textů sice zahrnul BiblMel₄ a BiblVel, ve své práci však nikde nespecifikuje, zda pracuje s celou biblí, nebo pouze s jistými úseky, a jen zřídka také uvádí, jak se v Melantrišce (popř. v Melantrichových a Veleslavinových tiscích obecně) projevují analyzované změny. V této kapitole budeme vycházet z jeho analýzy a jeho závěry konfrontujeme s našimi. Pokud Porák ve svých výsledcích zmíní Melantrišky, explicitně jeho závěry uvedeme a porovnáme s naší vlastní analýzou. Zároveň budeme zjišťovat, zda se ke sledovaným změnám vyjadřují dobové gramatiky (náměšťská mluvnice a Blahoslavova gramatika), a pokud ano, v příslušných pasážích uvedeme jejich názory.

grafému dnes zapisovaného *ě*, na jehož místě se v biblích objevuje i spřežka *ie* a zastavíme se také u distribuce grafémů *i* a *y* v týchž pozicích.

6.1 Sykavky

Vývoj zápisu sykavek se v průběhu staletí značně proměňoval. V dobách primitivního pravopisu se zpravidla nerozlišovalo mezi ostrými a tupými sykavkami, zatímco v mladší verzi spřežkového pravopisu je větší důraz položen na odlišení znělých a neznělých hlásek. Pro *z* i *ž* se používal grafém *z* a *s* a *š* se zapisovaly jako *f*, resp. *ff*.³¹ S nástupem diakritického a zejména pak bratrského pravopisu se zápis jednotlivých hlásek vyvíjí do podoby, o níž budeme mluvit dále.³²

6.1.1 Neznělé sykavky

V následujících odstavcích se podrobněji podíváme na hlásky *s* a *š* a jejich zápis v jednotlivých Melantriškách.

Neznělé sykavky jsou v biblích velmi častými hláskami; objevují se ve frekventovaných slovech jako *šel*, *budeš*, *duše*, *Ježíš Kristus* apod. Jejich zápis se však různí. Následující tabulka shrnuje absolutní četnost *s* a *š* ve zkoumaných úsecích Melantrišek, a to bez ohledu na podobu jejich grafického zápisu:

	s	š
BiblNet	2640	311
BiblMel₂	2606	310
BiblMel₃	2608	310
BiblMel₄	2604	320
BiblMel₅	2640	303
BiblVel	2630	315

Tabulka 1: Četnost hlásek *s* a *š*

Na první pohled jsou zjevné pouze drobné rozdíly v četnosti výskytu obou sykavek v jednotlivých vydáních bible. Příčinou tohoto kolísání jsou drobné morfologické, pravopisné a jiné změny, např. vypouštění pomocného slovesa *geft* (Gn 2,3 BiblNet: *geft pouofobil*; BiblVel: *včiniℓ*) nebo jeho zkracování na *gt*. Těmito změnami se budeme zabývat později.

Pro samotnou distribuci různých grafických variant jednotlivých hlásek byly důležité pravopisné změny, které se uplatňovaly v průběhu 16. století.

³¹ Podrobněji o pravopisu sykavek pojednává Václav Křístek ve Staročeských pravopisných systémech (in Bělíč – Kamiš – Kučera 1978: 693–698).

³² V případě *š* zůstává zápis několika typy spřežek.

6.1.1.1 Předponové s a z

V některých tiscích docházelo k zaměňování s a z v předponách či předložkách. Kolísání v předponách bylo v důsledku etymologické neprůhlednosti či sémantické blízkosti velmi rozšířeno už ve staročeské době a pokračuje i ve střední češtině, někdy se tedy jednalo o případy, kdy si pisatel nebyl jist, jaký význam předpona, případně předložka má. V Melantriškách můžeme tento jev pozorovat u substantiva *Zprávce*, které se ve všech vydáních důsledně píše s grafémem z, popř. Z. Ve zkoumaných úsecích se toto apelativum objevuje pokaždé čtyřikrát (J 2,8; dvakrát v J 2,9 a Gal 4,2). Vedle něj pak v biblích najdeme substantivum *zprávy* Gal 6,16 a imperativ *zprawte* J 1,23 ve významu *oznamte*. Jedním z možných vysvětlení je, že v 16. století se pojmenování *zprávce* odvozovalo od substantiva *zpráva* ve významu *oznámení*, a nikoli od *sprawowati* či *správa*.

6.1.1.2 Zdvojená hláska s

V Melantriškách také narazíme na ojedinělý výskyt zdvojeného s v místě, kde nejde o skupinu ss na morfematickém švu. V takovýchto případech se hláska s tiskne v podobě *sf*, aby se zabránilo zmatení s hláskou š, pro niž se uprostřed slova používal digraf *ff*. Jedná se o apelativum *masfo* Ez 4,14 a adjektivum *Asfyr/ký* Gn 2,15. U substantiva *masfo* může jít o zápis dlouhé neetymologické výslovnosti intervokálního -s- (podobně jako v případech *zlatto*, *fwattý*, *wesfely*). U slova *Asfyr/ký* se jedná o zachování grafické podoby Assy- z latinské předlohy. V obou slovech se zdvojené s píše ve všech vydáních Melantrichovy bible.

6.1.1.3 Hláska s

Pro hlásku s se používají grafémy S, s a *f*, a to v závislosti na jejím okolí. Velká litera se zapisuje jako S, malá jako *f* nebo s, přičemž kulaté s se používá na konci slov, převážně v předložkách a předponách a také na první pozici ve skupinách ss na morfematickém švu, např. *sftaupiti*. Ve všech ostatních případech se tiskne *f*.³³

V níže uvedené tabulce můžeme vidět, jak se měnila četnost jednotlivých grafémů či spřežek používaných pro s.

	S	s	f
BiblNet	207	215	2218
BiblMel₂	232	217	2157
BiblMel₃	242	221	2145
BiblMel₄	253	224	2127
BiblMel₅	261	228	2151
BiblVel	200	226	2204

Tabulka 2: Grafémy používané pro s

³³ Podobněji o distribuci jednotlivých grafémů pojednává Porák (1983: 16n.). Z naší analýzy vyplývá, že situace se postupně proměňuje a četnost výskytu dlouhého *f*/klesá do r. 1570, což Porák nikde neuvádí.

Ve frekvenci sledovaných grafémů nepozorujeme žádné zásadní rozdíly. Relativně nejvýraznější změny probíhají u dlouhého *f*, jehož četnost se v BiblNet–BiblMel₄ postupně snižuje, avšak v BiblMel₅ a BiblVel opět stoupá, takže mezi první a poslední Melantriškou najdeme pouze minimální rozdíl. Vedle toho lehce stoupá distribuce kulatého *s*, které v BiblNet najdeme pouze 215krát, zatímco v BiblVel 226krát, a v BiblNet–BiblMel₅ se postupně zvyšuje také četnost velkého *S* (rozdíl mezi první a pátou Melantriškou je 54 výskytů), avšak v BiblVel je jeho četnost o čtvrtinu nižší než v předchozím vydání. Doklad změn ve velkých písmenech můžeme pozorovat např. v Gn 2,2, kde v BiblNet najdeme spojení *dne sedmého*, v BiblMel₂ a BiblMel₃ *Dne sedmého* a zbylá vydání uvádějí *dne Sedmého*.

Změny v distribuci grafémů *s* a *f* ukážeme podrobněji na příkladu u slova *shromáždit* a jeho variant. V námi zkoumaných úsecích se objevuje celkem čtyřikrát: *shromáždění* Gn 1,10; *shromáždím* (Ez 5,16), *shromažďuje* (J 4,36) a *shromážděného* (J 5,13). Zápis jednotlivých slov potvrzuje Porákův postřeh o kolísání zápisu této hlásky v předponách.³⁴ V BiblNet, BiblMel₄ a BiblMel₅ jsou *s* kulatým *s* zapsány pouze první až třetí výskyt, poslední najdeme se *f*. V BiblMel₂ a BiblMel₃ pak *s* dlouhým *f* najdeme i slovo *shromáždění*. Je tedy patrné, že zápis předpony *s-* ve 2. polovině 16. století ještě kolísá. Pro větší přehlednost zde uvádíme tabulku s pravopisnými podobami jednotlivých výskytů.

	shromáždění	shromáždím	shromažďuje	shromážděného
BiblNet	shromážděnij	shromáždijm	shromažďuge	fhromážděného
BiblMel₂	fhromážděnij	shromáždijm	shromažďuge	fhromážděného
BiblMel₃	fhromážděnij	shromáždijm	shromažďuge	fhromážděného
BiblMel₄	shromážděnij	shromáždijm	shromažďuge	fhromážděného
BiblMel₅	shromážděnij	shromáždijm	shromažďuge	fhromážděného
BiblVel	shromážděnj	shromáždjm	shromažďuge	shromážděného

Tabulka 3: Dlouhé *f* a kulaté *s* ve slovese *shromáždit* a jeho substantivních a adjektivních odvozeninách

6.1.1.4 Hláška *š*

Podobně kolísá i zápis *š*. V bratrském pravopisu se tato hláška zapisuje stejně jako v mladším spřežkovém, tedy spřežkou *šf*, pro velké písmeno se pak používá digraf *Sf*. Na konci slov můžeme nalézt buďto *fs* nebo *š* s diakritickým znaménkem, zpravidla dvěma tečkami (v našem přepisu pro tento grafém používáme grafém *ṣ̌*).³⁵ Distribuci jednotlivých grafémů v Melantriškách prezentujeme v následující tabulce:

³⁴ Porák (1983: 16) udává, že v předponách se tiskne převážně kulaté *s*, občas se však může objevit i dlouhé *f*.

³⁵ Náměšťská mluvnice uvádí pro všechny grafémy podobné použití, jaké konstatuje Porák. Dlouhé *f* Optát žádá psát na začátku nebo uprostřed slova, na konci má být kulaté *s*. Uprostřed slova má být skupina *sf*, „aby gedno k přednij Uokáli/ a druhé k náldugijcy tence fluffelo“ (NámMl A8r–A8v). Pro grafémy, jimiž se zapisuje *š*, Optát žádnou distinkci neuvádí, pouze konstatuje, že ve slovech jako *vyšší* se má klást skupina *šf*, tedy *wyššij* (NámMl A8v). Blahoslav k Optátovu výkladu ještě dodává, že kulaté *s* většinou slouží jako předložka, z jeho

	<i>sf</i>	<i>ff</i>	<i>fs</i>	<i>š</i>
BiblNet	11	213	75	12
BiblMel₂	14	208	81	7
BiblMel₃	13	211	80	6
BiblMel₄	15	220	83	2
BiblMel₅	12	209	77	5
BiblVel	11	213	73	18

Tabulka 4: Grafémy používané pro hlásku š

Nejzřetelnější kolísání vidíme u grafému *š*, tedy na konci slov. V Melantrichově bibli z roku 1570 se tento grafém vyskytuje v koncovce pouze jednou (*přigmeš* Ez 4,6), druhý výskyt náleží skupině *šf* (*towaryšftwij* Gal 2,9).³⁶ Naproti tomu v BiblVel objevíme *š* celkem 18krát.

Porák (1983: 19) se domnívá, že toto kolísání se odvíjelo od technických možností a zázemí jednotlivých tiskáren. Naše sondy by tomu napovídaly – pro příklad se podívejme podrobněji na distribuci grafémů *fs* a *š* u slova *budeš* ve sledovaných úsecích:

	<i>budefs</i>	<i>budeš</i>
BiblNet	31	2
BiblMel₂	29	2
BiblMel₃	30	1
BiblMel₄	30	0
BiblMel₅	30	1
BiblVel	30	1

Tabulka 5: Distribuce grafémů *fs* a *š* u slova *budeš*

V BiblNet se toto slovo vyskytuje 33krát; v BiblMel₂, BiblMel₃, BiblMel₅ a BiblVel ho najdeme 31krát a v BiblMel₄ 30krát, přičemž v posledně jmenované bibli se neobjeví s koncovkou zapsanou jako *š* ani jednou. V BiblMel₃, BiblMel₅ a BiblVel najdeme imperativ *budeš* pouze jednou a dva výskyty má tato podoba v BiblNet a BiblMel₂. Tento rozbor, stejně jako Tabulka 4 svědčí o tom, že používání grafému *š* na konci slov nebylo v Melantrichově a Veleslavínově tiskárně ve 2. polovině 16. století ještě systematické ani zcela běžné.³⁷

příkladů také vyplývá použití na začátku slov (srov. BlahGram 46b). Zároveň také upozorňuje, že uprostřed slova se má pro zápis zdvojeného *s* objevovat skupina *sf* (*mas/o*), zatímco v případě *š* na konci slov se mají oba grafémy klást opačně (*nášs*).

³⁶ Není bez zajímavosti, že v předchozích vydáních najdeme toto slovo v podobě *towaryftwij*, tedy bez *š*. Až teprve v BiblMel₄ a následujících vydáních se objevuje shodně *towaryšftwij*, resp. *towaryšftwj* v poslední Melantrische. V případě bez *-š* se může jednat o výsledek zjednodušení konsonantické skupiny.

³⁷ O Melantrichových tiscích se Porák v této souvislosti nevyjadřuje, pouze tvrdí, že v pozdějších tiscích Veleslavínových a v tiscích vyšších z této tiskárny po jeho smrti (zde má pravděpodobně na mysli tisky Samuela Adama) bylo důsledně kladeno *š* (1983: 19). V případě BiblVel to ovšem neplatí, jak dokládá Tabulka 4.

6.1.2 Znělé sykavky

Konsonanty *z* a *ž* jsou na rozdíl od svých neznělých protějšků pravopisně relativně ustálené. Pro *z* se používá grafém *z*, a to v majuskulní i minuskulní podobě, *ž* se v minuskulích zapisuje literou *ž*. Poněkud problematičtější je majuskulní *ž*, které v Melantriškách najdeme jako *Ž*, *Z*, popř. digraf *Zi*, jak vidíme v následující tabulce:³⁸

	<i>Ž</i>	<i>Z</i>	<i>Zi</i>
BiblNet	17	29	19
BiblMel₂	70	1	3
BiblMel₃	69	0	1
BiblMel₄	69	1	0
BiblMel₅	69	1	0
BiblVel	38	0	0

Tabulka 6: Zápis majuskulního *ž* na začátku slova

Stejně jako v případě neznělých sykavek, je i absolutní četnost jejich znělých ostrých protějšků proměnlivá v závislosti na pravopisu velkých písmen. Pokud však odhlédneme od těchto úprav, je zřetelná změna v zápisu *Ž*. Největší kolísání je doloženo v BiblNet, kde jsou hojně zastoupeny všechny varianty majuskulní hlásky, převažují přitom nepřesné či neefektivní zápisy pomocí *Z* a digrafu *Zi*. V BiblMel₂ a BiblMel₄₋₅ se *Z* ve významu *Ž* objevuje po každé jednou a u téhož slovního základu (*Zidowfka* J 2,13 v BiblMel₂ a BiblMel₄ a *Zidy* Gal 2,9 v BiblMel₅). Digraf *Zi* najdeme kromě BiblNet pouze v BiblMel₂, kde se vyskytuje třikrát (ve slovech *Zienu* Gn 4,1; *Zie* J 1,51; a *Ziádnému* Gal 5,8), a v BiblMel₃ (*Ziádnému* Gal 5,8). BiblVel používá pro zápis majuskulního *ž* výhradně literu *Ž*, celkově je však dokladů těchto majuskulí v BiblVel méně než v předchozích čtyřech Melantriškách. Kolísání tedy ustává prakticky již v BiblMel₂ a ve druhé polovině 16. století se v Melantriškách poměrně důsledně prosazuje majuskulní *Ž*.

6.1.3 Shrnutí

Grafická podoba sykavek byla závislá na jejich pozici ve slově a v případě neznělých sykavek také na okolních hláskách. Důležitou roli však hrály i vnější podmínky – v 16. století se tiskařský úzus pozvolna ustaluje, proto jsou konsonanty *s* a *š* graficky nejednotné nejen na přích biblemi, ale i uvnitř jednotlivých vydání. Stále však převažuje dlouhé *f* nad kulatým *s* a nad literou *š*, ať už se vyskytuje jako grafém *f* pro *s* nebo digraf *ff* pro *š*.

Znělé sykavky nejsou pravopisně tak problematické jako jejich neznělé varianty. Konsonant *z* je v Melantriškách již plně ustálen, stejně jako minuskulní *ž*. Příčiny kolísání zápisu

³⁸ U této hlásky Porák uvádí, že v pozdějších tiscích Melantrichových a některých tiscích Veleslavínových se důsledněji objevuje litera *Ž* (1983: 20). Naše analýza jeho konstatování potvrzuje – ve všech Melantriškách počínaje BiblMel₂ je *Ž* dominantním grafémem a ostatní varianty se objevují pouze ojediněle.

majuskulního *ž* jsou praktického, technického rázu stejně jako distribuce většiny majuskulí. Frakturní *Ž* bylo příliš velké, než aby bylo jeho diakritické znaménko dobře viditelné, a také ho neměli k dispozici všichni tiskaři. Jeho používání se v Melantriškách ustaluje již v 50. letech 16. století, jak je patrné z přelomu mezi BiblNet a BiblMel₂, kde *Ž* najdeme 70krát, zatímco ostatní varianty se objeví pouze čtyřikrát.

6.2 Afrikáty

Zápis afrikát je v českých textech podobně rozrůzněný jako zápis sykavek. Ani u nich se zpočátku nerozlišovaly ostré a tupé hlásky, takže pro *c* i *č* se v prvních zápisech používal grafém *c*. Mladší spřežkový pravopis v tomto ohledu postupoval stejně – hlásky *c* a *č* se v textech objevovaly jako spřežky *cz*, *cs*, *cf* nebo jednoduché grafémy *c*, *z*. Teprve s nástupem diakritického a později bratrského pravopisu se *c* píše jako *c* a pro *č* se povolna užívá grafém *č*. Nejedná se však o jediné způsoby grafického zápisu těchto hlásek.

6.2.1 Hláška *c*

V Melantrichových biblích jsou *c* a *č* ustáleny podobným způsobem jako znělé sykavky. Konsonant *c* se v nich běžně zapisuje grafémem *c*, najdeme však i ojedinělou spřežku *tz*. V Melantriškách se používá velmi ojediněle na konci slov a její výskyt postupně ustává.

V BiblNet najdeme *tz* v sedmi slovech (Gn 2,10, Ez 1,20, J 1,3, J 2,13.23 a J 5,26.36), v BiblMel₂ a BiblMel₃ se pak objevuje vždy pouze dvakrát (Gn 2,10 a Gal 4,1 v BiblMel₂ a Gn 2,10 a J 1,12 v BiblMel₃). Ve všech dalších vydáních ji už nahrazuje klasický grafém *c*. V BiblNet také můžeme vidět, že proti sobě stojí totéž slovo s oběma koncovými grafémy – *Otec* i *Otetz*. Oba výskyty dokonce najdeme těsně vedle sebe v tomtéž verši – J 5,36.

V tiscích 16. století se setkáme i se skupinou *-tc-*, která se píše neetymologicky u slov *nětco* a *owotce*, na místě zdvojeného nebo zdloženého *c*, tedy v intervokalické pozici nebo v pozici, kde jeden z vokálů nahradila slabikotvorná likvida.³⁹ Porák (1983: 94) konstatuje, že tato skupina se v 16. století vyskytovala běžně právě u slov *nětco* a *owotce*, a jako příklad udává mj. Melantrichovy a Veleslavínovy tisky. Analýza vybraných kapitol Melantrišek tento závěr potvrzuje. Slovo *něco* (bez ohledu na zápis) se v Melantriškách objevuje celkem šestkrát, resp. pětkrát v BiblMel₅ a BiblVel. V obou jmenovaných vydáních a v BiblMel₄ ho pak najdeme pětkrát v podobě *nětco*. V ostatních biblích se skupina *-tc-* píše u čtyř výskytů tohoto

³⁹ Podobným způsobem, skupinou *-tč-*, se zaznamenávalo také dlouhé *č* ve slově *žiwotčich* (srov. Porák 1983: 24). Ve sledovaných úsecích Melantrišek se toto slovo objevilo šestkrát (Gn 1,24.25; Gn 2,21.23; Gn 3,1.11), přičemž v BiblNet–BiblMel₄ se pokaždé objevilo ve znění *žiwotčich*, zatímco BiblMel₅ a BiblVel ve všech dkladech vysázely *žiwotčich*.

slova.⁴⁰ Apelativum ovoce najdeme v každé Melantrišce šestkrát, pokaždé s *-tc-* (Gn 1,10.11, Gn 3,2.2.5 a Gal 5,22).

6.2.2 Hláska č

Konsonant *č* má odlišný zápis v minuskulích a v majuskulích podobně jako *z* a *ž*. Pro minuskule se používala spřežka *cž*, od konce 30. let 16. století však v tiscích převládla litera *č*, psaná zpravidla s háčkem (srov. Porák 1983: 22). V Melantriškách se pak spřežka neobjevuje vůbec, v biblích najdeme pouze literu *č*.

Majuskule se již od počátku knihtisku zapisovaly spřežkou *Cž*, občas se objevil i digraf *Cz* (srov. Porák 1983: 22–23).⁴¹ Náměšťská mluvnice tyto digrafy kritizovala u minuskul, připouštěla pouze *Cž* ve velkých písmenech (NámM1 A6r–A6v). V souladu s tímto pravidlem se tiskly Melantrišky, v jejichž předmluvách se na náměšťskou gramatiku odkazuje. Grafém *Č* se neobjevil ani jednou, všechny majuskule byly zapsány spřežkou *Cž*. Najdeme ji ve slovech jako *Cžlowěk*, *Cžest*, *Cžtenij*, *Cžtwrtý*, *Cžtyřidcet*.

Stejně jako u ostatních velkých písmen, i distribuce majuskulního grafému pro *č* v biblích kolísá. V BiblNet a BiblMel₃ se objevuje ve 25 slovech, v BiblMel₂ ho najdeme v 19, v BiblMel₄ je zapsáno 30krát, v BiblMel₅ 31krát a BiblVel tento digraf používá 27krát. Ve všech vydáních se jedná o 20–25 % všech výskytů této hlásky na začátku slov. V následující tabulce nabízíme shrnutí absolutní četnosti hlásky *č* a majuskule zapsané jako *Cž*:

	<i>č</i>	<i>Cž</i>
BiblNet	91	25
BiblMel₂	72	19
BiblMel₃	80	25
BiblMel₄	83	30
BiblMel₅	84	31
BiblVel	80	27

Tabulka 7: Zápis hlásky *č*

6.2.3 Shrnutí

Pravopisně jsou afrikáty ustáleny zhruba stejným způsobem jako sykavky *z* a *ž*. Pro *c* je v 16. století vžit grafém *c*, v Melantriškách však najdeme i několik ojedinělých výskytů spřežky *tz*, která se řídce v těchto textech používala na konci slova. Naposledy však byla použita v BiblMel₃ a později na ni už nikde nenarazíme. Zároveň občas docházelo k zápisu neetymologického, dlouhého *c* prostřednictvím digrafu *-tc-* (*nětco*).

⁴⁰ Skupinu *-tc-* najdeme v J 5,14 a Gal 2,2.6.6 BiblNet, v J 4,47, J 5,14 a Gal2,6.6 BiblMel_{2–3} a v J 4,47, J 5,14, Gal2,6.6 a Gal 6,3 BiblMel₄–BiblVel.

⁴¹ Kromě výše uvedených způsobů zápisu Porák neuvádí, jak tuto majuskuli tiskly jednotlivé tiskárny, pouze konstatuje, že moravské bratské tiskárny zavedly *Č*, ale ostatní tiskaři i nadále zachovávali spřežky.

Zápis č je rozdílný v majuskulích a minuskulích – minuskule se v Melantriškách zapisují grafěm č, zatímco pro majuskule byla použita výhradně spřežka Cz.

6.3 Vibranty

V 16. století se v tiscích objevovaly dvě vibranty, *r* a *ř*, jejichž zápis v Melantriškách kolísá. Pro *r* se používají dva alografy ze dvou různých písmových sad a pro *ř* se používalo několik spřežek, popř. grafěm *ř*.

6.3.1 Hláska *r*

Neznělá vibranta *r* se v psaných i tištěných textech objevuje jako grafěm *r*, ojediněle se však zapisuje i jiným způsobem. V některých Melantriškách najdeme literu, kterou zde přepisujeme jako *ŕ*, v originálním textu, ve slově *skrze* Gal 1,1 v BiblNet, vypadá následovně:

Obrázek 1: Kulatá *r* v BiblNet

Zdroj:

http://books.google.cz/books?id=kidJAAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=biblij&hl=cs&sa=X&ei=Y0z3Uar9IYG0tAaw24GABQ&redir_esc=y#v=onepage&q=biblij&f=false, signatura 4. C. 1, uložení Vídeň: K. K. Hof-Bibliothek Österreichische Nationalbibliothek, nečíslované folio.

Použití této litery je záležitostí různých písmových sad. Melantrich pro své tisky používal písmovou sadu švabach, tedy typ novogotického písma. Vedle něj však občas použil i starší písma bastardu a rotundu, z nichž přejal tzv. kulaté *ŕ*.⁴² Jeho užití není nijak systémové, pravidelné ani časté, jak uvidíme při rozboru textů. Dobové gramatiky se ke dvojímu *r* vůbec nevyjadřují a ani Porák (1983) se změnami v psaní *r* nijak nezabývá, zdá se tedy, že se skutečně jednalo pouze o záležitost použité písmové sady.

Kulaté *ŕ* se vyskytuje pouze v BiblNet, BiblMel₂ a BiblMel₃ a ve sledovaných úsecích se nikdy neobjeví více než čtyřikrát. Zároveň ho v těchto biblích najdeme téměř pokaždé v jiném slově; jediné slovo, ve kterém je tento grafěm zapsán ve dvou biblích (BiblNet a BiblMel₂), je *ŕkrze* Gal 1,1. V ostatních případech se jedná o unikátní výskyty.

V BiblNet se kromě výše uvedeného slova objeví pouze ve slovese *prawijm* Gal 4,1. V BiblMel₂ jsou s tímto grafěmem vytištěna slova *wŕchu* Gn 1,2, *Euffrates* Gn 2,16, *čtwtŕého* Ez 1,1 a již zmíněné *ŕkrze* Gal 1,1. Z BiblMel₃ máme opět dva doklady, *gednoŕozeného* J 3,16 a *ŕhromážděného* J 5,13.

⁴² Podrobněji o písmových sadách a jejich používání v textech pojednává Voit (2011). Typografie Melantrichových tisků ještě nebyla podrobněji prozkoumána, Voit však konstatuje, že Melantrich ve své tiskárně používal písmovou sadu Gebetbuchfraktur (2011: 156), tedy frakturu, kterou získal od Netolického a později ji s celou tiskárnou předal Samuelu Adamovi z Veleslavína. Vedle toho užíval také antikvu a polokurzivu. O bastardě či rotundě ve vztahu k Melantrichově tiskárně Voit nemluví, v závěru své práce však konstatuje, že ačkoli do tisků v 16. století proniká novogotické písmo, ještě stále se výjimečně objevuje i stará gotická bastarda (2011: 177). Je tedy možné, že Melantrich využil jednu literu z této tiskové sady z důvodu nedostatku jiných liter.

6.3.2 Hláska ř

U znělé vibranty ř je situace podobná jako u znělých sykavek a afrikát. Porák (1983: 24–25) konstatuje, že malé ř se již od dob staršího spřežkového pravopisu zapisovalo spřežkami *rz* nebo *rs*. Tento zvyk se později přenesl do prvotisků a odsud do tisků obecně. Vedle toho se v prvotiscích objevuje i spřežka *rž*, která však pro minuskule nebyla příliš častá. Již na konci 15. století proniká do tištěných textů diakritický grafém ř, který postupně, avšak ne zcela, vytlačuje spřežkové varianty. Naše analýza potvrzuje Porákovu tvrzení o kolísání zápisu ř.

Pro majuskulní zápis ř se používaly souběžně spřežky *Rz* a *Rž*. Na přelomu 15. a 16. století nakrátko převládl digraf *Rz*, později se však vrací *Rž* a v polovině 16. století se definitivně dostává do běžného tiskařského úzu. Vedle něj se ojediněle objevoval i grafém Ř.⁴³

V Melantriškách se u minuskul zpravidla tiskne grafém ř, objevuje se však i několik výjimek v iniciální a finální pozici. Tyto výjimky představuje spřežka *rz*, kterou najdeme čtyřikrát v BiblNet a jednou v BiblMel₂. V obou biblích se shodně vyskytuje *rzekl* J 3,10 a v BiblNet se jedná o další tři výskyty substantiva *twárz* – dvakrát v Ez 1,10 a jednou v Gn 4,6, kde vedle sebe dokonce stojí podoby *twár* i *twárz* ve dvou po sobě jdoucích verších.⁴⁴ Všechny následující bible používají už výhradně grafém ř, spřežku na jeho místě neobjevíme.

Pro majuskulní zápis ř se v Melantrišských biblích naprosto důsledně používá spřežky *Rž*. S velkou literou se objevují varianty slovesa *Ržekl* (v pozici na začátku věty), obyvatelské jméno *Ržekem* Gal 3,28 a podoby apelativa *Ržeka*, které najdeme pouze v BiblMel₅ a BiblVel.⁴⁵

Četnost digrafu *Rž* je opět spojená s distribucí velkých písmen. V Melantriškách se objevuje 29krát (BiblMel₂₋₄), 30krát (BiblNet), 31krát (BiblVel) a 33krát (BiblMel₅). Při celkovém počtu 136 až 144 výskytů hlásky ř na začátku slova jde o 20–27 % všech výskytů této hlásky. Následující tabulka shrnuje celkové počty výskytu majuskulního ř:

⁴³ Tento stav konstatuje Porák (1983: 25). Jednotlivými tiskaři se nezabývá, uvádí pouze tentýž stav jako u majuskulního Č – bratské moravské tiskárny zavedly Ř, avšak většina ostatních tiskařů i nadále používala Rž. Tyto spřežky kritizovala jak náměšťská mluvnice, která povolovala pouze Rž v majuskulích (NámMl A8r), tak Blahoslav, jenž požadoval znaménko i po „versalním R“ (BlahGram 46a). V Melantriškách se grafém Ř vůbec nevyskytl, neobjevili jsme ani spřežku Rz.

⁴⁴ V tomto případě by se mohlo jednat o snahu zarovnat text na pravém okraji – slovo *twárz* Gn 4,6, které následuje po tvaru s grafémem ř Gn 4,5, se nachází na konci řádku, takže spřežka mohla být použita jako prostředek k zarovnání textu.

⁴⁵ V ostatních Melantriškách je použito substantivum *potok*.

	ř na zač. slova	Rž-	celkový vý- skyt hlásky ř
BiblNet	114	30	144
BiblMel₂	114	29	143
BiblMel₃	114	29	143
BiblMel₄	107	29	136
BiblMel₅	110	33	143
BiblVel	113	31	144

Tabulka 8: Majuskulní zápis hlásky ř na začátku slova

6.3.3 Shrnutí

Vibranty patří mezi další pravopisně ne zcela ustálené hlásky, i když kolísání není v Melantriškách výrazné. Pro *r* se používá grafém *r*, v Melantriškách však najdeme výjimečně i rotundové kulaté *r*. Minuskulní ř se tiskne jako ř, vedle něj však existují i spřežkové varianty *rz* a *rž*, které se udržují až do počátku 17. století. V Melantriškách se celkem pětkrát objeví digraf *rz* (čtyřikrát v BiblNet a jednou v BiblMel₂), je však ojedinělý a ve všech následujících biblích je nahrazen výlučně literou ř. Pro majuskulní zápis hlásky ř se používaly spřežky *Rz* nebo *Rž*, občas se mohlo vyskytnout i *Ř*. Melantrich i Veleslavín však své bible sázeli pouze s majuskulním digrafem *Rž*.

6.4 Hlásky *d'*, *t'*, *ň*

Palatálnost hlásek *d'*, *t'* a *ň* byla v tiscích značena pomocí grafému *i* ve slabikách *di*, *ti*, *ni* (např. *nikdo*), *i*-ové spřežky (např. *tielo*, *očifftiowánij*), nebo diakritického znaménka, které do tisků pronikalo od konce 15. století (srov. Porák 1983: 27n.). Skupiny *die*, *tie* a *nie* však byly problematické, protože spřežka *ie* znamenala také délku samohlásky; v průběhu 15. a 16. století postupně došlo k monoftongizaci dlouhého diftongu *ie* na *í*. V této době se proto pozvolna pozměňuje způsob zápisu *d'*, *t'*, *ň* do dnešní podoby.

Označování palatálnosti, ať už spřežkou, nebo diakritickým znaménkem, však nebylo důsledné ani zcela pravidelné. Někteří písaři a tiskaři palatalizované hlásky neodlišovali z důvodů nářeční výslovnosti, jiní je označovali značně nedůsledně. Porák (1983: 30) konstatuje, že Melantrich a Veleslavín tiskli grafémy *d'*, *t'* a *ň* dosti důsledně a *i*-ové spřežky nepoužívali, to však neodpovídá zcela pravdě. V následujících odstavcích se budeme podrobněji věnovat zápisu *t'* a také slabikám zapisovaným dnes *dě*, *tě* a *ně*, neboť právě to jsou oblasti, kde pravopis Melantrichových biblí kolísá.

6.4.1 Hláska *t'*

Zápis hlásky *t'* je v Melantriškách v zásadě ustálený. Výjimku představuje slabika *tě*, o níž je pojednáno níže, a ojedinělá *i*-ová spřežka v jiné slabičné pozici. Spřežku *ti* použitou pro

zápis *t'* jsme v biblích objevili zcela výjimečně, a to dvakrát, konkrétně v BiblMel₂ a BiblMel₃ u slova *očiſſtiowánij* J 2,6. Ve všech ostatních vydáních bylo vysázeno *t'*.

6.4.2 Slabika *dě*

V Melantrišských biblích se slabika *dě* tiskne téměř výlučně dnešním pravopisem. Na jednu osamocenou výjimku narazíme pouze v BiblMel₃, kde sazeč použil spřežku *ie* ve slově *Dieti* Gn 3,13.

6.4.3 Slabiky *tě* a *ně*

V prvotiscích se slabiky *tě* a *ně* tisknou v souladu s převažujícím písařským pravopisem, tedy spřežkami *tie* a *nie*. Velmi brzy se však začínají objevovat diakritické litery *t'* a *ň*, takže slabiky dostávají podobu *t'e* a *ňe*. Ve 30. letech 16. století se pak diakritické znaménko přesouvá nad samohlásku *e* a vzniká tak současná podoba pravopisu – *tě* a *ně* (srov. Porák 1983: 27). Obě podoby zápisu, tedy diakritická a spřežková, si však konkurují ještě na konci 70. let 16. století, jak dokládají první až čtvrtá Melantrichova bible.

V Melantrichových biblích najdeme obě spřežky. V BiblNet se vedle sebe objevují podoby *tě* a *tie*, podoby *ně* a *nie* (které byly tištěny ve druhé, třetí a čtvrté bibli) se sice jeví jako rozšířenější, při podrobnější analýze se však ukazuje, že v jejich případě je třeba odlišovat majuskule a minuskule.

6.4.3.1 Slabika *tě*

Spřežku *tie* objevíme v první, druhé a třetí Melantrichově bibli, přičemž v BiblNet je spjata výlučně s minuskulami, zatímco v BiblMel₂ a BiblMel₃ následuje pouze po majuskulním *T*. V BiblNet je vysázena celkem desetkrát – jednou v substantivu *ceftie* J 4,6, sedmkrát v přitakací částici *giftie*⁴⁶ (jednou v J 4,42 a šestkrát v J 3,3.5.11 – v těchto třech verších částici nalezneme vždy po dvojicích), jednou se vyskytla v zápisu slovesného substantiva *preſtiehowánij* Ez 3,11 a jednou se nachází v substantivu *mjftie* J 5,13. Vedle toho stojí slabika *tě* s diakritickým znaménkem, kterou v této bibli sazeč použil celkem 86krát. Spřežka *ie* tak tvoří 11,6 % všech výskytů této slabiky.

V BiblMel₂ a BiblMel₃ najdeme spřežku *ie* pokaždé třikrát, a to v substantivech *Tielo* Gal 5,24 a *Tielem* Gn 2,25 a Gal 3,3. Toto neutrum se objevuje i v ostatních Melantriškách, často dokonce s velkým *T*, nicméně ve všech těchto výskytech se píše *ě*. Četnost slova *Tělo* s majuskulním *T* a jeho zápisy můžeme vidět v následující tabulce:

⁴⁶ Celkově se částice *jistě* nachází v BiblNet 19krát, což znamená, že na spřežku *tie* připadá 36,8 % všech výskytů. Její distribuce také očividně nebyla vázána na žádná pevná pravidla a řídila se pouze technickými možnostmi tiskárny, jak se domnívá Porák (1983: 27).

	<i>Tělo</i>	<i>Tielo</i>	neutrum <i>tělo</i> a jeho odvozeniny
BiblNet	2	0	28
BiblMel₂	0	3	26
BiblMel₃	0	3	26
BiblMel₄	4	0	25
BiblMel₅	4	0	24
BiblVel	7	0	15

Tabulka 9: Psaní *tě* a *tie* ve slově *Tělo* a jeho odvozeninách

6.4.3.2 Slabika *ně*

Spřežka *ie* se ve slabice *ně* vyskytuje v BiblMel₂, BiblMel₃, BiblMel₄ a BiblMel₅, přičemž ve dvou posledně jmenovaných vydáních jde pouze o velké litery, tedy zápis *Nie* nebo *NIE*. Nalezneme ji zde celkem šestkrát (resp. osmkrát v případě BiblMel₅), a to ve slově *Páně* zapsaném *PANie* nebo *PANIE*. Dané podoby se objevují v Gn 4 (najdeme zde pouze dva výskyty, pocházející z BiblMel₅) a v Ez 1 a 3 (ty jsou shodné pro obě bible a jedná se pokaždé o šest výskytů).

Minuskulní spřežku *ie* sazeč použil pouze v BiblMel₂ a BiblMel₃. V bibli z roku 1556/57 ji najdeme dvakrát – ve slovech *niemu* Ez 4,8 a *mnie* J 5,46.⁴⁷ Ve třetí Melantrichově bibli se *nie* objevuje pouze jednou, a to v adverbiu *naaramnie* Gn 4,6. V poměru k celkovému počtu 216 (resp. 217 v BiblMel₅) výskytů slabiky *ně* (bez ohledu na grafickou podobu prvního grafému) se jedná o 3,7 % všech výskytů v případě BiblMel₅, 2,7 % v případě BiblMel₄, 0,9 % u BiblMel₂ a 0,5 % u BiblMel₃.

6.4.4 Shrnutí

V distribuci konsonantů *d'*, *t'* a *ň* se Melantrichovy bible v zásadě drží soudobého tiskařského úzu. Jisté odchylky jsme našli pouze v zápisu slabik *dě*, *tě* a *ně*, které se v biblích tisknou i v podobě *die*, *tie* a *nie*. Všechny tři spřežky jsou však ojedinělé a jejich nízká četnost dokládá jejich ústup z tiskařského úzu Melantrichovy tiskárny. Digraf *ie* ve slabice *dě* byl použit jednou, a to v BiblMel₃. Spřežku *tie* jsme objevili pouze v BiblNet, BiblMel₂ a BiblMel₃ a i tam se její použití uplatnilo jen u několika slov, a nebylo tedy nijak systematické ani rozsáhlé. V BiblMel₂ a BiblMel₃ se navíc jednalo pouze o zápis po majuskulním *T*. Spřežka *nie* se sice vyskytla ve všech Melantriškách kromě první a poslední, ve dvou vydáních však byla její distribuce omezena pouze na majuskule, kde bylo z technických důvodů nemožné použít literu *ě*, a ve zbývajících dvou biblích ji sazeč použil jenom jednou nebo dvakrát.

⁴⁷ Můžeme zde pozorovat, že dvě grafické varianty téhož slova stojí vedle sebe v tomtéž verši. Zájmeno *mně* zapsané s *ně* se tu objevuje o několik slov dříve (*věřili byfšte fnađ y mně*).

6.5 Zápis slabik *bě, pě, vě, mě, fě*

Dnešní grafém *ě* se zapisuje v historii českého pravopisu různými způsoby. Ve slabikách *bě, pě, vě, mě* a *fě* stejně jako ve slabikách *tě* a *ně*, o kterých jsme mluvili v předchozím oddíle, převzal raný tiskařský pravopis spřežku *ie*, již na konci 15. století se však začíná objevovat diakritické znaménko – nejprve nad konsonantem a v 16. století se pak přesouvá nad *e*. Ve 40. letech už je literka *ě* v tiskařském úzu běžná, avšak pouze u minuskul. Majuskule zachovávají spřežku *ie* po celé 16. století, její ústup je tedy mnohem pozvolnější než u minuskulí.⁴⁸ Přesto však můžeme pozorovat postupný pokles v četnosti jejích výskytů, jak uvidíme dále.

6.5.1 Slabiky *bě, pě, vě, mě, fě* s první minuskulí

U malých písmen se spřežka *ie* používá ve všech výše vyjmenovaných slabikách, avšak jenom velmi zřídka. Ve slabice *bě* najdeme tento digraf jednou, v BiblMel₃ ve slovese *Obietowal* Gn 4,3.

Slabiku *pě* se spřežkou vytiskl Melantrich také pouze jednou, v BiblMel₂ v adverbii *opiet* Gal 1,9. (Vedle toho použil v téže bibli 15krát slovo *opět* se znaménkem ve funkci háčku nad *e*.)

Spřežka *ie* ve slabice zapisované dnes *vě* je omezena na dvě Melantrišky, konkrétně BiblMel₂ a BiblMel₃. V obou textech se shodně vyskytuje sloveso *newieřili* Gal 3,1 a substantiva *wiecy* J 4,45 a *Swietlo* Gn 1,4. Posledně jmenované neutrum se v této grafické podobě objevuje v BiblMel₃ ještě třikrát v J 3,19.20.21. V téže bibli najdeme i maskulinum *Swiet* J 3,19. Stejně jako u mnoha jiných pravopisných změn můžeme i u tohoto jevu pozorovat nesystematickou distribuci. Slovo *světlo* a jeho pádové obměny se v BiblMel₃ objevuje celkem 18krát, z čehož 22,2 % je tvořeno podobou s *ie*.

Do všech biblí s výjimkou BiblVel pronikla spřežka *ie* ve slabice zapisované dnes *mě*. Byla vytištěna ve slově *Zemie* Gn 2,9 (jenom BiblMel₃) a Gn 1,2 (BiblNet – BiblMel₅). Napříč všemi texty se tedy objevuje dohromady celkem šestkrát, tj. zcela ojediněle.

6.5.2 Slabiky *bě, pě, vě, mě, fě* s první majuskulí

Ve spojení s majuskulí byl digraf *ie* použit ve slabikách *mě* a *vě* v prvních třech Melantriškách. Slabika *Mie* byla nasázena do různých pádů substantiv *Miesto*, *Miefýc* a *Mied*. Nejčastější je v substantivu *Miesto*, kde čítá 5 výskytů (Gn 4,15, J 1,45, J 4,5.28.39 BiblNet), 2 výskyty (J 1,45 a J 4,5 BiblMel₂) nebo 3 výskyty (J 4,5.8.28 BiblMel₃). Slovo *Miefýc* má

⁴⁸ Tento stav uvádí Porák (1983: 33). Naše analýza jeho závěry potvrzuje jak u minuskulí, tak u majuskulí. Porák však u velkých písmen výslovně uvádí, že v BiblMel₄ „se občas objevuje starý spřežkový způsob psaní“ (str. 34). Právě v této (ani následující) bibli jsme žádný výskyt dané spřežky nedohledali, je ovšem možné, že Porák při své analýze vycházel z jiných částí bible než my. Bohužel vymezení svého zkoumaného vzorku nikde neuvádí.

velmi podobnou distribuci – v BiblNet ho sazeč použil dvakrát (Ez 1,1 a J 4,35), v BiblMel₂ jednou v Ez 1,2 a v BiblMel₃ opět dvakrát v Ez 1,2 a J 4,35. Genitivní tvar *Miedi* Ez 1,7 se objevuje v BiblMel₂₋₃. Pro srovnání ještě dodejme, že s grafémem *ě* se v BiblNet vysázelo slovo *měfto* celkem pětkrát, oba způsoby zápisu jsou tedy zastoupeny zcela rovnoměrně, substantivum *měfýc* najdeme třikrát. V BiblMel₂ byla podoba *měfto* použita osmkrát, *měfýc* čtyřikrát. BiblMel₃ má šest výskytů u *měfta* a dva u *měfýce*.

Zápis *Wie* je v textech zcela ojedinělý, dohledali jsme pouze jediný výskyt, v adjektivu *Wietffýt* Gn 4,11 z BiblMel₂.

Pro lepší představu nyní uvedeme dvě tabulky: Tabulka 10 přehledně shrnuje výskyt spřežky *ie* a grafému *ě* ve slabice *Mě*. Vidíme, že v prvních třech Melantriškách obě podoby ještě poměrně výrazně kolísají, od BiblMel₄ se však sází pouze grafém *ě*. V BiblMel₄ a BiblMel₅ zároveň vidíme nárůst četnosti velkých písmen.

	Mě	Mie
BiblNet	3	7
BiblMel₂	8	4
BiblMel₃	6	7
BiblMel₄	17	0
BiblMel₅	17	0
BiblVel	15	0

Tabulka 10: Spřežka *ie* a grafém *ě* v majuskulní slabice *Mě*

Tabulka 11 dokumentuje výše popsanou distribuci *ě* a *ie* ve slovech *město* a *měsíc*, která se s kolísavým pravopisem objevují v BiblNet, BiblMel₂ a BiblMel₃. Vzhledem k malé četnosti sledovaných slov má tabulka spíš hodnotu ilustrativní.

	miefto	měfto	miefýc	měfýc
BiblNet	5	5	2	3
BiblMel₂	2	8	1	4
BiblMel₃	4	6	2	2

Tabulka 11: Distribuce *ě* a *ie* ve slovech *město* a *měsíc*

6.5.3 Shrnutí

Melantrichovy bible velmi jasně svědčí o tom, že v tiskařském úzu 16. století se postupně prosazuje grafém *ě* na úkor spřežky *ie*. U skupin *bie* a *pie* jsme napříč všemi vydáními našli po jednom dokladu, *wie* se objevuje čtyřikrát v BiblMel₂ a sedmkrát v BiblMel₃. Největší četnost měla spřežka *ie* u slabik *Mě/mě*, u které jsme napočítali 24 výskytů u všech biblí dohromady. Otázku, zda to snad může souviset s „komplikovanějším“ vývojem slabiky *mě* (postupně [mňe]), zde musíme nechat otevřenou. Nejvíce výskytů spřežky *ie* po hlásce *m* připadlo na BiblNet a BiblMel₃, které měly po osmi dokladech.

6.6 Rozlišování *i/y*

V 15. století splynulo krátké *y* ve výslovnosti s *i*. Tato změna proběhla v českých nářečích v užším smyslu, na většině Moravy a ve Slezsku zůstal rozdíl zachován nebo se *y* měnilo v otevřenou *e*. U dlouhých vokálů v Čechách ani ve středomoravských nářečích ke splnutí nedošlo; *y* se diftongizovalo v *ej*. V psané podobě zůstal rozdíl zachován v dlouhých i krátkých vokálech, distribuce však nebyla zcela jednotná či ustálená.

V následujících odstavcích budeme zjišťovat, do jaké míry je pravopis těchto předních vokálů rozkolísaný v jednotlivých biblích. Budeme při tom sledovat všechny grafické podoby zápisu obou hlásek, tedy i spřežku *ij* a grafém *j*, které se používají pro zápis *í*.

6.6.1 Grafémy *i / y* po retnicích

Po retnicích, kam vedle *b*, *p*, *m* budeme pro jednoduchost řadit i *v* a *f*, se píše *i/y* v souladu s dnešním územ, tedy podle etymologie a morfologické analogie slova. Porák (1983: 39) konstatuje, že se v tiscích *i / y* po retnicích rozlišuje správně a důsledně, naše analýza to pro Melantrišky potvrzuje. Pravopis je zde jednotný a odpovídá většinovému úzu, vyskytla se pouze jedna odchylka. V BiblNet a BiblMel₂ jsme našli slovesné adjektivum *flogijcýmy* Ez 1,21, kde by správně mělo být *i*. Ve všech ostatních biblích byla finála správná, takže v citovaném případě v BiblNet a BiblMel₂ soudíme na chybu sazeče.

6.6.2 Grafémy *i / y* po *c, z, s*

Největší kolísání můžeme pozorovat v pozicích následujících po sykavkách a afrikátách. Porák (1983: 40–41) sice uvádí, že tiskařský úzus byl v této oblasti rozkolísaný, avšak v Melantriškách se po *c*, *z* a *s* bez ohledu na etymologii či morfologickou analogii tiskne v souladu s náměšťskou mluvnicí všude *y* (srov. NámMl A6r, A8v–B1r). Ve zkoumaných úsecích skutečně najdeme *i* jenom po velké litéře *Z*, která však sloužila k zápisu *Ž* (viz oddíl 6.1.2).

6.6.3 Grafémy *i / y* po *č, ž a š*

Náměšťská mluvnice požaduje, aby se po měkkých konsonantech *č*, *ž* a *š* psalo vždy *i*, Blahoslav ovšem konstatuje, že v některých případech se vyslovuje *y*, a proto by se také mělo psát a sázet (BlahGram, 47b). Totéž pak soudí o psaní *i / y* po *ž*. Porák (1983: 41) podotýká, že tiskařský úzus 16. století byl značně rozkolísaný, zejména v psaní *i / y* po *š*. Naše analýza tyto závěry potvrzuje – důsledné sázení *i / í* se až na jednu výjimku objevuje pouze u hlásky *ž*, po hláskách *č* a především *š* se objevuje také *y / ý*.

Po *č* je v Melantriškách náměšťské pravidlo o psaní *i* v zásadě dodržováno, objevují se však drobnější odchylky. Jisté odchylky v distribuci *i / y* najdeme v Netolického bibli, kde sazeč použil literku *y* celkem u devíti slov. V sedmi případech se jedná o sloveso *čyniti* a jeho

odvozeninu (*včynil* Gn 1,7.14; *čynjcy* Gn 1,11; *včyněn* Gal 3,13 a Gal 4,16; *čynili* Gal 5,17 a *čynij* Gal 5,21), dále sem patří substantivum *nečyftota* Gal 5,19 a spojka *čyli* Gal 3,5. Ve všech ostatních biblích Melantrich a později Veleslavín systematicky sázejí *i* nebo *í*.

U sykavky *ž* byl Melantrich téměř stejně důsledný a systematicky po ní kladl *i*. V jeho biblích jsme našli jedinou odchylku, kterou bylo adjektivum *žywé* Gn 1,16 v BiblNet, o němž se zmiňuje také Blahoslav ve své gramatice (BlahGram 48a).

Po *š* převažuje jak v krátkých, tak v dlouhých slabikách grafém *y*, jak ukazují počty výskytů v následující tabulce:

	šy	šý	ši	ší
BiblNet	37	35	4	3
BiblMel₂	32	36	7	5
BiblMel₃	31	35	8	6
BiblMel₄	31	41	9	2
BiblMel₅	34	41	5	2
BiblVel	11	0	26	47

Tabulka 12: Distribuce *i / y* po *š*

BiblNet tiskne téměř výhradně *y*, grafémy *i / í* se objevují pouze sedmkrát. V dalších biblích četnost měkkého *i / í* již zcela nepatrně povolna stoupá, avšak v BiblMel₄₋₅ opět klesá četnost *í* a v předposlední Melantrišce ubylo také grafému *i*. Zřetelný zlom můžeme zaznamenat v BiblVel, takže mezi první a poslední biblí počet výskytů grafému *i* stoupl asi šestkrát. V distribuci dlouhého *í* pak tato bible se svými 47 doklady převyšuje BiblNet a její 3 výskyty téměř šestnáctkrát. Ke změně došlo pravděpodobně pod vlivem bratrských tisků, které po *š* důsledně sázely pouze *i / í*.

6.6.4 Grafémy *i / y* po *ř*

Drobné kolísání v distribuci *i / y* se objevuje i po *ř*. Již od dob prvotisků zde převládalo *i*, mohlo se však vyskytnout také *y* (srov. Porák 1983: 42). Melantrišky tuto nejednotnost potvrzují, v první Melantrichově biblí můžeme ojediněle narazit na *y*. Celkem se jedná o čtyři slova – číslovky *čtyřy* Gn 2,11 a *třycíti* Gal 3,17, substantivum *twáry* Gal 1,22 a participium *wěryli* Gal 3,1. Ve všech následujících biblích už žádné výkyvy v distribuci nenastaly.

6.6.5 Shrnutí

V 16. století se povolna ustalují pravidla pro psaní *i / y*. Distribuce těchto grafémů však byla stále rozkolísaná, zejména u *č*, *ž* a *š*. Gramatiky žádaly všude tisknout pouze *i*, zejména po *š* však bylo v Melantriškách téměř výlučně sázeno *y*. Situace se změnila až v BiblVel, kde *y* najdeme ve zkoumaných částech pouze 11krát. Po hláskách *č*, *ž* a *ř* se až na několik ojedinělých výjimek pravidelně objevuje *i*; *c* a *z* jsou vždy následovány literou *y*. Po

retnicích se oba vokály tisknou v souladu s etymologií a morfologickou analogií jednotlivých slov, ve zkoumaných úsecích Melantrišek jsme objevili pouze jedinou odchylku. Na závěr ještě dodejme, že všechny dohledané odchylky (s výjimkou kolísání u š) pocházejí z první, druhé nebo třetí Melantrichovy bible, z čehož vyvozujeme, že v poslední třetině 16. století byl přinejmenším v Melantrichově tiskárně v tomto ohledu pravopis *i / y* již poměrně výrazně ustálen.

6.7 Označování délky

Velmi proměnlivou oblastí pravopisu bylo v 16. století zapisování fonologické či nefonologické délky. Dlouhý vokalismus se výrazně měnil v 15. století a jeho zaznamenávání v textech se ustaluje teprve o století později (srov. Porák 1983: 48). V Melantriškách můžeme pozorovat, jak se zápis dlouhého vokalismu v tiskařském úzu této tiskárny postupně sjednocoval.

V textech této doby se objevují dva základní typy zápisu délky – zdvojování hlásky⁴⁹ nebo diakritické znaménko nad danou samohláskou. V případě *í* se uplatňoval ještě třetí typ, a tím bylo používání grafému *j* nebo digrafu *ij*. Této problematice se budeme věnovat v podkapitole 6.8. Nyní se podíváme na délku u hlásek *á, é*, částečně také *í*.⁵⁰

6.7.1 Zdvojený vokál

Písaři i tiskaři používali v 15. a 16. století zdvojenou literu pro všechny samohlásky,⁵¹ v Melantrichových biblích se objevuje *aa, ee*.⁵² Jejich distribuce není pravidelná a relativně rychle ustupuje diakritickému zápisu – Porák (1983: 74) uvádí, že zdvojené vokály ustupují diakritickému způsobu zápisu ve 30. letech 16. století, ještě v BiblMel₅ však najdeme zdvojené *aa*, což svědčí o pozvolném ústupu tohoto značení délky.

Zdvojený vokál *a* byl v Bibli Netolického použit devětkrát, ve druhé Melantrichově bibli ho najdeme pouze třikrát, ve třetí šestkrát, ve čtvrté a páté dvakrát a Veleslavínova bible tiskla pouze *á* s diakritickým znaménkem. Napříč všemi vydáními se opakuje jenom slovo *Raabi* J 1,39; v biblích z let 1570 a 1577 shodně najdeme slovo *počaatku* Gn 1,1. V BiblMel₂ a BiblMel₃ bylo zdvojené *a* vytištěno v adverbiu *naaramně* Gn 4,6, resp. *naaramnie* v BiblMel₃. Poslední výskyt z druhé Melantrichovy bible náleží slovesu *nenawraatijfs* Gn 3,15. Společné pro BiblNet a BiblMel₃ jsou dva výskyty spřežky *aa* v substantivu *Chra-*

⁴⁹ Zdvojování hlásek nesloužilo pouze k zápisu délky vokálu, ale také konsonantu (např. *masfo*, viz. 6.1.1.2). Délka souhlásek byla zaznamenávána také pomocí spřežky (např. *nětco*, viz. 6.2.1).

⁵⁰ Problematiku délky u dlouhého *ú* probereme v následující kapitole, kde se podíváme na hláskoslovné změny, které ovlivňují četnost a výskyt grafémů *ú/ů*.

⁵¹ Vokál *o* se však dloužil zpravidla jen v cizích slovech, pro slova domácí se označování délky vžívalo jen pomalu. Délka samohlásky *u* pak byla naznačena spřežkou *uo*, v níž se grafém *o* pozvolna přesouval nad *u*, čímž vytvořil diakritické znaménko.

⁵² V zásadě sem patří také spřežka *ij*, tedy zdvojené *i*, o něm ale budeme hovořit později.

am, pokaždé však na jiném místě. V BiblNet se jedná o tvary lokálu *Chraamě* J 2,14 a *Chraamu* J 2,21; v bibli z roku 1560/61 o genitiv *Chraamu* J 2,15 a nominativ *Chraam* J 2,20. Zbylé dva doklady z BiblMel₃ náležejí zájmenům *naam* J 4,12 a *waas* J 2,38. V BiblNet se kromě výše zmíněného *Chraamu* a *Raabi* objevuje zdvojené *a* ve slovesech *daame* J 1,22 a *wzdělaam* J 2,19; v propriu *Paaně* J 1,23 a *Paanem* Gal 4,1; v číslovce *defátaa* J 1,40 a substantivu *ftraanku* Ez 4,11.

Zdvojené *e* je v Melantrichových biblích relativně čtenější, mnohem zřetelněji než u spřežky *aa* tu proto můžeme pozorovat rapidní pokles v množství výskytů a také nový druh použití. Kromě zaznamenání délky daného vokálu tuto spřežku najdeme také v genitivu místního jména *Galilee* (může se jednat o zápis genitivu *Galilé* i *ja*-kmenového genitivu *Galilee*). Tato podoba se v Melantrichových biblích objevuje zcela důsledně (celkem šestkrát), s jedinou výjimkou – v BiblMel₂ je toto proprium jednou vytištěno v podobě *Galilé* J 4,45. V Bibli Netolického se zdvojené *e* objevuje celkem 32krát, v bibli z roku 1556/57 už pouze 3krát (adjektiva *dobree* Gn 2,18 a *prawee* J 5,32 a zájmeno *swee* Gn 3,16). Jediný další výskyt pak náleží BiblMel₅, kde byla spřežka použita v číslovce *Treetj* Ez 5,12, pravděpodobně se však jedná spíše o omyl než značení délky. Pokles užívání tohoto způsobu zápisu je poměrně prudký a svědčí o tom, že grafém *ee* z Melantrichových biblí ustupuje velmi brzy.

6.7.2 Značení délky vokálu diakritickým znaménkem

V následujících odstavcích si budeme všimát četnosti označování délky u vokálů *á*, *é*, *í*, *ú*. Zápis obou vysokých samohlásek je ovšem problematičtější než zápis ostatních vokálů, neboť souvisí se změnami dlouhého vokalismusu probíhající ve 14.–16. století, které upravují distribuci jednotlivých hlásek a v písmu grafémů.

Dlouhé *á* se v 15. století označovalo spřežkou *aa*, teprve ve 30. letech 16. století se systematicky prosazuje grafém *á*. Jeho četnost však v Melantriškách mírně kolísá, jak můžeme vidět z následující tabulky:

četnost grafému <i>á</i>	
BiblNet	848
BiblMel₂	877
BiblMel₃	864
BiblMel₄	826
BiblMel₅	842
BiblVel	869

Tabulka 13: Četnost výskytu grafému *á*

Pomineme-li změny v textu, které zde také hrají svou roli, objevíme různé rozdíly v distribuci. Jedná se např. o vlastní jméno *Eliáš*, které se v textu vyskytuje dvakrát (v J 1,21 a

J 1,25), přičemž v BiblNet ho najdeme pouze s krátkým vokálem a v BiblMel₄ se píše s dlouhým vokálem jenom jednou (J 1,25). Podobný případ je slovo *blýskání*. V Melantriškách bylo použito také dvakrát, v Ez 1,13 a Ez 1,14, přičemž druhý výskyt byl v BiblMel₅ a BiblVel změněn na *blýfkagijcýho fe*, resp. *blýfkagjcyho fe* v BiblVel. V ostatních výskytech jsme ho našli s krátkým *a*, tedy v podobě *blýfskanij*, resp. *blýfskanij*, v Bibli Netolického a druhé Melantrichově bibli, ve všech ostatních vydáních bylo tištěno s dlouhým vokálem. V případě konkurence *blýskání* – *blýskaní* jde v podobě s dlouhou prostřední samohláskou o opuštění staročeského pravidla o syntagmatickém omezení tří sousedních délek.

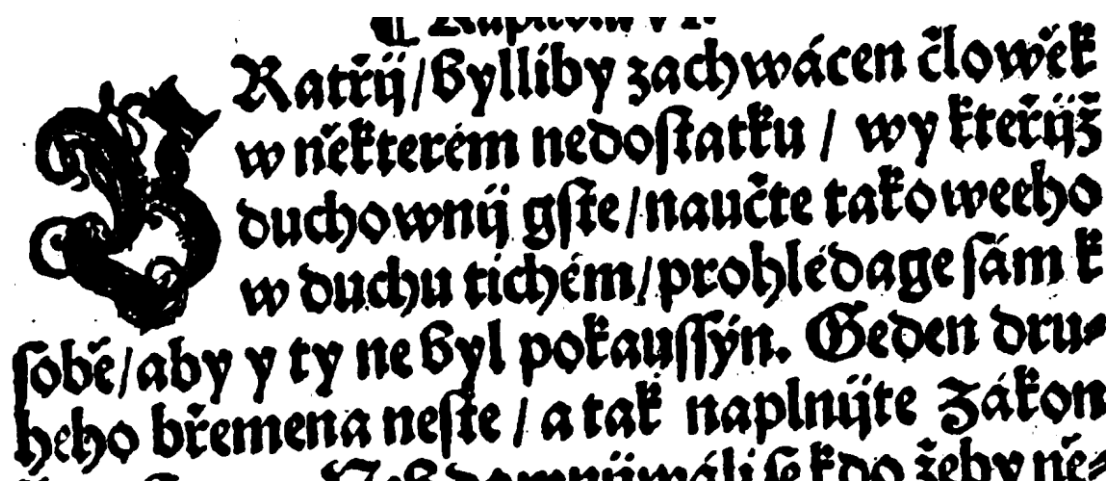
Dlouhé *é* se v tiscích zpočátku označovalo spřežkou stejně jako *á*, Porák (1983: 74) uvádí, že litera *é* se poprvé objevila kolem roku 1500 a v pražských tiscích se výrazněji prosadila ve 30. letech 16. století, v mimopražských tiskárnách ještě později. Naše sondy těmto závěrům odpovídají. Vokál *e* s diakritickým znaménkem je však o něco problematičtější než *á*. Diakritické znaménko v tomto případě slouží také k zaznamenání vynechané hlásky, která následuje po *e*, např. v BiblNet ve slově *geděkaždý* Ez 4,17. Následující výstřížek z Ez 4,7 v BiblNet (*spáti budeš na boku twě*) dokládá použití diakritického znaménka k zaznačení vypuštěné hlásky:

spáti budeš na boku twě:

Obrázek 2: První ukázka diakritických znamének v BiblNet
Zdroj:

http://books.google.cz/books?id=kidJAAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=biblij&hl=cs&sa=X&ei=Y0z3Uar9IYG0tAaw24GABQ&redir_esc=y#v=onepage&q=biblij&f=false, signatura 4. C. 1, uložení Vídeň: K. K. Hof-Bibliothek Österreichische Nationalbibliothek, nečíslované folio.

V Melantriškách se však neobjevuje pouze šikmá čárka, již se naznačuje délka, ale také čárka nepatrné délky, až tečka nad *e*, která někdy bývá velmi těžko rozpoznatelná. Dokladem toho je Gal 6,1.2 v BiblNet, jehož výstřížek sem přikládáme. Zde lze jen těžko rozlišit slova, v nichž je délka zaznačena tečkou (nebo krátkou čárkou), a slova, kde je použita literka *é* – např. slovo *některém*. Protože však mají oba grafické zápisy tutéž funkci, nebudeme mezi nimi rozlišovat:

Obrázek 3: Druhá ukázka diakritických znamének v BiblNet

Zdroj:

http://books.google.cz/books?id=kidJAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=biblij&hl=cs&sa=X&ei=Y0z3Uar9IYG0tAaw24GABO&redir_esc=y#v=onepage&q=biblij&f=false, signatura 4. C. 1, uložení Vídeň: K. K. Hof-Bibliothek Österreichische Nationalbibliothek, nečíslované folio.

Četnost dlouhého *é* pak shrnuje následující tabulka:

	četnost <i>é</i>
BiblNet	553
BiblMel₂	613
BiblMel₃	614
BiblMel₄	613
BiblMel₅	614
BiblVel	583

Tabulka 14: Četnost výskytu hlásky *é* s diakritickým znaménkem

Největší nárůst vidíme mezi BiblNet a BiblMel₂, kde svou roli hraje dvojhláska *ee*. Pokud sečteme oba způsoby zápisu, zjistíme, že v Bibli Netolického je dlouhé *e* zaznamenáno v 585 případech, tedy téměř stejně jako v Bibli Veleslavínově, která zdvojený vokál nepoužila vůbec. Také zde však najdeme kolísání v označování délky napříč všemi vydáními, resp. nedůslednosti při jejím značení. Dokladem je např. číslovka *druheho* Gal 6,2, kterou s krátkým vokálem najdeme v BiblNet, zatímco ostatní bible již tisknou literu *é*.

Dlouhé *i* se v Melantrichových biblích zaznamenávalo literami *i*, *j* a spřežkou *ij*.⁵³ Distribuci grafémů *j* a *ij* budeme analyzovat v následující podkapitole, nyní se podíváme na vztah hlásek *i* – *í*.

Při pohledu do Melantrišek je patrné, že zaznamenávání délky hlásky *i* není zcela ustálené, navíc patrně v některých tvarech délka kolísala. Jako příklad lze uvést zájmenné tvary *nim* a *ním*, kde délka rozlišuje dvě pádové formy a čísla. S krátkým *i* se etymologicky jedná o dativ plurálu, zatímco dlouhé *í* indikuje instrumentál singuláru. V tomto případě můžeme po-

⁵³ Jmenujeme zde pouze ty způsoby grafického značení, které se objevují v Melantrichových biblích. Porák (1983: 53) uvádí ještě některé další.

zorovat kvantitativní kolísání v jednoslabičném instrumentálovém zájmenném tvaru, které Melantrišky velmi dobře zachycují, jak je patrné z následující tabulky, která srovnává výskyty singulárového *ním* s vyznačeným krátkým a dlouhým vokálem.

	Ez 1,3	Ez 1,20	Ez 3,10	J 1,38	J 3,2	J 3,28	J 4,51	Gal 1,18
BiblNet	ano	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ano
BiblMel₂	ano	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ano
BiblMel₃	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ano
BiblMel₄	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
BiblMel₅	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ano
BiblVel	ne	ne	ne	ano	ano	ano	ano	ano

Tabulka 15: Instrumentál singuláru zájmena *ním* s vyznačeným dlouhým a krátkým vokálem

Zájmenný tvar *ním* najdeme v biblích celkem osmkrát, zpravidla s grafémem *i*. Ve všech Melantriškách jsou výskyty z J 1,38, J 3,2.28, J 4,51 a Gal 1,18 zapsány krátce, naopak doklady z Ez jsou pravopisně značně rozkolísané. V Bibli Netolického a Melantrichově bibli z roku 1556/57 najdeme v krátké podobě pouze první doklad z Ez, avšak v biblích z let 1560/61 a 1577 je to první a třetí. Bible z roku 1570 používá krátkou literku ve všech výskytech tohoto zájmena, zatímco Bible Veleslavínova vytiskla všechny tři doklady z Ez s grafémem *j*.

U grafému *y* Porák (1983: 54–55) uvádí, že značení délky prostřednictvím grafému *y* můžeme najít v tiscích od počátku 16. století, avšak bez významové platnosti. Ta se objevuje až v 10. a 20. letech, po vydání náměšťské mluvnice se pak grafém *y* rychle šíří a v polovině 16. století je rozlišování *y* – *ý* již běžnou záležitostí. Melantrichovy bible tomu odpovídají; distribuce obou grafémů je pravidelná, kvantita odchylná od dnešní se vyskytuje jen ve třech výjimkách (*nařfých* Gn 5,16 v BiblNet–BiblMel₅ a *nikdy* J 1,18 v BiblNet–BiblMel₅ a J 5,37 ve všech Melantriškách) a odpovídá dobové kvantitě, resp. jejímu značení.

Relativně problematickou oblastí je délka vokálu *u*. V 16. století dobíhají dvě vzájemně související hláskové změny: diftongizace *ú* > *ou* (v iniciální pozici délka zřejmě nebyla stabilní) a monoftongizace *uo* > *ů*, takže mezi jednotlivými biblemi zaznamenáme značné posuny. Na tomto místě pouze tabulkově shrneme četnost grafémů *ú*, *ů* a diftongů *ou*, *uo*, což nám zřetelně ukáže, že četnost dlouhého *u*: reflektuje probíhající hláskové změny. K celému problému se pak budeme vracet u jednotlivých hláskových změn, kde budeme věnovat pozornost také iniciální pozici ve slabice.

	ú	ou	uo	ů
BiblNet	53	229	165	55
BiblMel₂	19	250	153	61
BiblMel₃	12	255	144	73
BiblMel₄	2	268	74	145
BiblMel₅	3	263	77	143
BiblVel	1	268	0	220

Tabulka 16: Četnost zápisu *ú*, *ou*, *uo*, *ů* ve sledovaných úsecích Melantrišek

Z tabulky je patrné, že v grafice Melantrichových biblí byly obě hláskové změny, dokončené zřejmě v první třetině 16. st., přijaty až se zpožděním cca jedné generace, o čemž svědčí zlom mezi BiblMel₃ a BiblMel₄. Nejdůsledněji se obě změny projeví v BiblVel, kde se původní *ú* a *uo* prakticky neobjevily.

6.7.3 Shrnutí

Zaznamenávání délky vokálů v tiskářském pravopise je proces, který se ustaluje v první polovině 16. století. Zpočátku zde převládá písařský úzus a zdvojování vokálů, které však najdeme v Melantrichových biblích jenom zřídka, zpravidla v BiblNet a BiblMel₂, ojedíněle v BiblMel₃. Později se v Melantriškách prosazuje označování délky pomocí diakritického znaménka. Závěrem můžeme konstatovat, že Melantrich a později i Veleslavin byli v označování délky ve svých biblích poměrně velmi důslední.

6.8 Psaní hlásky *í*

Porák (1983: 49n.) pro zápis samohlásky *í* udává literu *j* a spřežky *ie* a *ij*, která je vlastně zdvojením grafému *i*, přičemž druhé *i* se zapisovalo jako *j* kvůli snazšímu odlišení od jiných liter, které vypadaly graficky podobně, např. *u* nebo *n*. Zároveň dodává, že distribuce jednotlivých typů zápisu byla po dlouhou dobu nesystematická, až teprve náměšťská mluvnice zavádí první pravidla, která potom dále upravuje Jan Blahoslav ve své gramatice.

Podle návrhu náměšťské mluvnice se místo diftongu *ie* ujímá spřežka *ij* („Protož yakž fami mluwijme/ y giné lidi mluwiti flyšijme: tak bez těch Diphthongů pijšeme [...] tu samo dwogité *ij* doře dlaho a dofti wořtře znij“ NámMl A5v), k níž se ve 30. letech 16. století přidává i grafém *j*. Zápis v Melantriškách je pod vlivem náměšťské mluvnice již poměrně ustálený, rozkolísanost, o níž mluví Porák, zde najdeme pouze minimálně, a to v podobě konkurence grafému *j* a digrafu *ij*.

Pokud jde o distribuci obou grafických zápisů v rámci slova, jsou jednotlivé bible tedy poměrně konzistentní. Pokud se ve slově objeví více dlouhých vokálů, mají tutéž grafickou

podobu. Například ve slovech jako *dřijwij* nebo *počjnanj* se píší obě samohlásky stejným způsobem.

6.8.1 Spřežka *ij*

Téměř ve všech Melantrichových biblích jasně převládá digraf *ij*, jak dokládá tabulka s četností výskytů:

	<i>ij</i>	<i>j</i>	celkem
BiblNet	928	130	1058
BiblMel₂	966	107	1073
BiblMel₃	990	80	1070
BiblMel₄	997	66	1063
BiblMel₅	997	68	1065
BiblVel	3	1107	1110

Tabulka 17: Absolutní četnost grafémů *ij* a *j* pro zápis hlásky *i*

Četnost hlásky *i* je v prvním až pátém vydání poměrně stabilní, rozdíly mezi jednotlivými Melantriškami jsou zapříčiněny textovými změnami.

Největší četnost má spřežka *ij* shodně ve čtvrté a páté bibli, 997 výskytů, naopak v BiblVel byla použita v pouhých 3 slovech (*Obřezánij* Gal 5,11, *podobensftwij* Ez 1,5 a *Arabij* Gal 4,25, kde není zcela jasné, jestli jde o *Arabii* (ačkoli pro to byl k dispozici zápis *Arabigi*) nebo *Arabi*). Vidíme tedy, že distribuce spřežky stabilně stoupá, razantní zlom nastává až u poslední bible, kdy se Veleslavín zjevně řídil územ Bible kralické.

6.8.2 Grafém *j*

Litera *j* se pro zápis samohlásky *i* začala výrazně používat až pod vlivem Bible kralické a jiných bratrských tisků, srov. Porák (1983: 54). Tento úzus přejala také Veleslavínovy pozdější tisky, mezi něž patřila i bible z roku 1613, jak dokazuje výše uvedená Tabulka 17.

Výkyvy v četnosti jsou zde podobné jako u spřežky *ij*. Nejčastěji najdeme grafém *j* v Bibli Veleslavínově, v níž byl použit pro všechny výskyty hlásky *i* kromě tří. V dalších biblích se objevuje mnohem méně často. Nejmenší četnost vykazují BiblMel₄, v níž Melantrich užil tuto literku pouze v 66 případech, a BiblMel₅.

6.8.3 Shrnutí

Vokál *i* byl velice frekventovanou hláskou, pro niž se v Melantriškách používaly dva způsoby zápisu. Častější byla spřežka *ij*, která celkově tvořila 87,7 % (BiblNet) až 93,6 % (BiblMel₅) všech výskytů tohoto vokálu. Situace se obrátila v 17. století a v Bibli Veleslavínově najdeme až na tři výjimky pouze grafém *j*.

6.9 Psaní hlásky j

Zápis hlásky *j* byl v písařském i tiskařském pravopise podobně rozkolísaný jako zápis vokálu *í*. Porák (1983: 84) pro tiskařský úzus 1. poloviny 16. století vymezuje grafémy *g*, *y*, *i*, které najdeme i v Melantriškách. Distribuce těchto grafémů byla alespoň do jisté míry systematická. Pro majuskule se používaly litery *I* a *G* (propria *Iáred*, *Gežjš*), litery *g* a *y* byly vyhrazeny pro minuskule (*gečmene*, *poyal*).

6.9.1 Grafém *g*

Grafém *g* se pro konsonant *j* používal před předními vokály (*magijcý* Gn 1,11), na začátku slov před konsonanty (*gdauce* Ez 1,17), po předponě nebo na začátku druhé části kompozita (např. *ne duogdau* J 5,21).⁵⁴ Všechny tyto způsoby užití najdeme i ve sledovaných úsecích Melantrišek, v těchto pozicích se grafém *j* nikdy neobjevil. Ke kolísání však docházelo uprostřed a na konci slov.

Pokud jde o pozice uvnitř slova, výše uvedené způsoby použití grafému *g* platí i zde – například slovo *Ráj* se ve všech biblích objevuje celkem 13krát, přičemž ve všech substantivních pádech, kde následuje buď přední vokál, nebo nic, se tiskne *g*, grafém *y* najdeme v BiblNet pouze v adjektivu *Rayfkého* Gn 2,18 a Gn 3,6, v ostatních biblích kromě BiblMel₅ a BiblVel, kde se ve všech výskytech objevuje pouze *g*, se k tomu přidává i poslední adjektivní výskyt z Gn 3,2. Dále se *g* v Melantriškách sázelo i v pozicích, kde se dříve objevovalo *y*, např. ve slově *oělijčeguow* Ez 2,7 z BiblMel₃, tedy před zadním vokálem.

Na konci slabik a slov žádá náměšťská mluvnice klást *y* místo *g* (mluví zde o tautosylabickém *ay*, *ey*, *oy*, které se mění v *uy*, např. *tvuy* – NámMl A4r), Melantrich zde však tiskl většinou literu *g*, výjimkou bylo zájmeno *jej*, které ve všech biblích kromě BiblVel najdeme v podobě *gey*.

V Tabulce 18 můžeme sledovat, jak se proměňovala distribuce grafému *g* a *y* (pro jednoduchost interpretujeme dvojhlásku *ej* jako spojení *e + j*, nikoli jako *e + neslabičné i*):

	<i>g</i>	<i>y</i>
BiblNet	1219	169
BiblMel₂	1212	176
BiblMel₃	1213	175
BiblMel₄	1210	169
BiblMel₅	1218	162
BiblVel	1378	17

Tabulka 18: Způsoby zápisu konsonantu *j*

⁵⁴ Takto obecně její distribuci vymezil Porák (1983: 84). Melantrišky zde nerozebírá, naše analýza však jeho pozorování potvrzuje.

V prvních pěti Melantriškách je četnost grafému *g* poměrně stabilní, rozdíly mezi jednotlivými vydáními jsou minimální. Situace se mění až v BiblVel, která téměř všude – nejspíše opět po vzoru bratrského úzu – klade grafém *g*.⁵⁵

6.9.2 Grafém *y*

Litera *y* pro zápis *j* je nesporně řidší, nejčastěji se objevila v BiblMel₂, 176krát, a nejrředší naopak byla v BiblVel, kde byla vysázena pouze 18krát.

Z jednotlivých slov, kde se *y* objevilo, je patrné, že se kladlo před vokály *a*, *o*, *u* bez ohledu na pozici ve slově (ve slovech *yako*, *přiyala* nebo *ōoyowal*), a do tautosylabického *aj*, *ej* (*nebywayme*, *znyte*, *Galileyfftij*) a *oj* (*Moyžíš*), tedy v souladu s náměšťskou mluvnicí. Později však ustupuje z úzu a Veleslavín tuto literu používal pouze pro zvolací částice *ay* a *ey*, substantivum *leyno* Ez 4,12.15 a proprium *Synay* Gal 4,25.

6.9.3 Shrnutí

Ještě ve 2. polovině 16. století se pro hlásku *j* používají souběžně dva grafémy, *y* je však již na ústupu a na její místo se dostává grafém *g*. Melantrišky tomuto trendu odpovídají – četnost výskytu *y* zde byla relativně stálá, od 160 do 180 dokladů, poté však její použití dramaticky kleslo a Bible Veleslavínova ji využila pouze v necelých dvou desítkách případů.

6.10 Dvojí *b*

Napříč všemi Melantriškami se objevuje hláska *b* zapisovaná dvěma alografy – jako dnešní jednobříškové *b* a dvojbříškové *ō*, které najdeme například ve slovech *neō*, *ōlefk* nebo *aōyffte*.⁵⁶ Dvojbříškové *ō* se tisklo pouze v minuskulích – na začátku vět a v majuskulích obecně najdeme pouze jednu velkou literu *B*.

Existence dvojího minuskulního *b* stejně jako dvojího *r* (viz oddíl 6.3.1) vychází z písmových sad, které Melantrichova tiskárna používala. Základním písmem byl švabach, dvojbříškové *ō* do textů proniklo ze starší bastardy, jejíž česká varianta oba grafémy rozlišovala. Avšak na rozdíl od kulatého a klasického *r* není dvojí *b* pouze otázkou použité písmové sady, nýbrž může mít náběh ke komplementární distribuci. Porák (1983: 37) o této problematice říká:

„Náměšťská mluvnice žádá, aby se psalo dvojí *b* — otevřené *b* před předními vokály, zavřené *ō* (s kličkou nahoře podobnou kličce dnešního malého psacího *b*) před zadními. Proti rozlišování dvojího *b* je Blahoslav, protože prý slabiky *by*, *bi* zní stejně. [...] Písaři nepsali dvojí *b* a ani u tiskařů se neujalo; pokud mají obě litery, tisknou je většinou nahodile.“

⁵⁵ Blahoslav do grafiky zavedl ještě *g* „s vrškem“, tedy diakritickým znaménkem, které sloužilo k označení hlásky *g* a jejím odlišení od hlásky *j* (srov. BlahGram 35b–36a.) V Melantriškách se tato distinkce neuplatňuje, grafém *g* diakritikou se ve zkoumaných úsecích nevyskytl ani jednou.

⁵⁶ Na Obrázku 4 v podkapitole 6.11.2 můžeme vidět jak dvojbříškové *ō*, tak klasické jednobříškové *b*.

K žádnému konkrétnímu tisku kromě Bible kralické se Porák v rámci této problematiky nijak nevyjadřuje, v následujících odstavcích však uvidíme, že ve sledovaných úsecích Melantrišek jevila distribuce obou grafémů jisté znaky pravidelnosti, ačkoli v některých slovech jde použití zavřeného, tedy dvojbříškového *ō* proti výše uvedenému pravidlu.

6.10.1 Četnost grafémů

Nejprve se podíváme na přehled výskytů obou grafémů, který shrnuje Tabulka 19:

	<i>b</i>	<i>ō</i>	<i>ō</i> na začátku slova	<i>ōýt</i> a jeho tvary	spojky <i>neō</i> , <i>neōo</i> , <i>neōot'</i>
BiblNet	825	168	89	89	15
BiblMel₂	663	308	271	231	33
BiblMel₃	717	254	147	154	33
BiblMel₄	686	280	272	232	6
BiblMel₅	621	345	284	250	46
BiblVel	623	352	295	247	40

Tabulka 19: Četnost grafémů *b* a *ō* v Melantrichových biblích

Četnost výskytů dvojbříškového *ō* postupně stoupá, v BiblNet ho najdeme pouze 168krát, zatímco v BiblMel₂ už je to dvakrát častěji. Ve třetí a čtvrté Melantrišce jeho četnost opět lehce klesá, v žádné z nich však jeho četnost neklesne pod 250 výskytů. V páté a šesté Melantrišce se dvojbříškové *ō* ustaluje na zhruba 350 výskytech, zatímco četnost jednobříškového *b* klesla na konečných 620 dokladů.

6.10.2 Distribuce *ō*

Protože je litera *b* v Melantrichových biblích tou základní, budeme zjišťovat, do jakých slov a pozic bylo vysázen grafém *ō*.

Již v Bibli Netolického je zjevná tendence klást *ō* především na začátek slov. Najdeme ho zde v 53 % všech výskytů, v dalších vydáních ještě častěji – v BiblMel₂ je to již 88 %, zatímco v BiblMel₃ četnost opět klesá na 58 %. Největší zastoupení najdeme v BiblMel₄, kde se jedná o 97 % všech dokladů. Zbývající dvě bible se drží kolem 80 % – v BiblMel₅ je to 82 % a v BiblVel 84 % všech výskytů. Pokud jde o konkrétní slova, najdeme tuto literku nejčastěji ve slovese *být* napříč celým paradigmatickým, tedy ve všech jeho časech (kromě přítomného) a způsobech, včetně kondicionálních tvarů *by* a *bych* a odvozených slov, jako jsou částice *budiž* a adverbia a spojky *aby*, *kdyby*, *kdeby*, kde *b* již nestojí za začátkem grafického slova.⁵⁷ V BiblNet najdeme v této podobě 89 odvozenin slovesa *být*, v BiblMel₂ počet stoupl již na 231 výskytů, v BiblMel₃ však zase klesl na 154 dokladů, BiblMel₄ o jeden doklad převyšuje

⁵⁷ V těchto slovech tedy použití dvojbříškového *ō* porušuje výše uvedené pravidlo o sázení před zadními vokály, odpovídá však požadavku náměšťské mluvnice: „Po *ō*, když se malé *i* klade, má tence flozeno býti. Yako: Biblij, ōili. Kdež se weliké *y* klade, má hrubě flozeno býti: jako byly, ōydlo, býti“ (NámMl A6r).

bibli z roku 1556/57, v páté Melantrichově bibli najdeme 250 slov v této podobě a v Bible Veleslavínova použila literku *ō* ve 247 variantách slovesa *být*. Ve všech biblích se tak jedná o více než polovinu všech výskytů grafému *ō*.

Zajímavé je, že pokud byly vytištěny dohromady v jednom grafickém slovu dva tvary slovesa *být*, grafém *ō* se téměř vždy použil jenom pro jednu část. Jedná se především o kondicionálové tvary. V textu tak nalezneme grafická slova jako *byliōyffte* nebo *ōylliby*.

U ostatních výskytů na začátku slova je používání literky *ō* nesystematické. Najdeme ho např. v substantivech *bratři*, *blesk* nebo *blýskání* (v Melantriškách se objevuje i v podobě *blýskání*) *bylina* či *boj*, ve slovesných tvarech *běře*, *bydlíš*, avšak ne důsledně ve všech biblích. Tak kupříkladu slova *blesk* a *blýskání* (bez ohledu na délku vokálu *a*) najdeme pouze v 1. kapitole Ez, celkem pětkrát, resp. šestkrát v BiblMel₅. S *ō* je v BiblNet vytištěn pouze *ōlefk* Ez 1,13, naopak BiblMel₂ a BiblVel používají výlučně tento grafém, jednobříškové *b* se v této pozici neobjeví. BiblMel₃ se vrací k jedinému výskytu, avšak na jiném místě (*ōlefk* Ez 1,4), k němuž BiblMel₄ přidává ještě jeden (*ōlefsku* Ez 1,28). Bible z roku 1570 má šest výskytů těchto slov a všechna jsou vytištěna s *ō*.

V pozici uprostřed nebo na konci slov se grafém *ō* používá poměrně často u spojek *neb*, *nebo*, *neboť*,⁵⁸ v jiných slovech distribuce opět kolísá. Pokud se podíváme na výše uvedené spojky, zjistíme, že společně s různými tvary a odvozeninami slovesa *být* tvoří v biblích z let 1556/57, 1570 a 1577 více než 85 % všech výskytů této litery. V BiblNet je pak celkové zastoupení 62 %, v BiblMel₃ 74 % a v BiblVel tvoří různé podoby těchto dvou slov 82 % všech dokladů.

Největší rozmanitost v jakékoli pozici ve slově tedy zůstává v Bibli Netolického. Kromě již zmíněných substantiv *bratři*, *bylina*, *boj*, nově i *boku* a sloves *běře*, *bydlíš* (a jednoho výskytu jeho odvozeniny *přebývají*), najdeme vícekrát literku *ō* v substantivech *Abel*, *Nebe*, zájmenech *tebe* a *sebe* a jejich pádových obměnách, ve slovesech *hýbat* a *obrátit* nebo v adverbiu *dobře*. Všechny ostatní doklady jsou pak jednotlivá slova, kde je použití grafému *ō* omezeno na jediný výskyt.

6.10.3 Shrnutí

Alograf *ō* tvořil jednu pětinu (BiblNet) až jednu polovinu (BiblMel₅ a BiblVel) všech výskytů konsonantu *b* v Melantrichových biblích. Více než polovinu těchto výskytů můžeme najít na začátku slov. Uprostřed nebo na konci slov byla méně častá. Zároveň jsme vypožadovali tendenci sázet toto písmenko do slovesa *být* a jeho odvozenin a také do různých podob

⁵⁸ Viz Tabulka 19 na předchozí straně.

spojky *nebo*. Nejméně systematické bylo užívání *o* v BiblNet, kde bylo vysázeno do lexikálně navzájem nesouvisejících slov s jedním, nejvíce pak čtyřmi výskyty.

6.11 Dvojí *l*

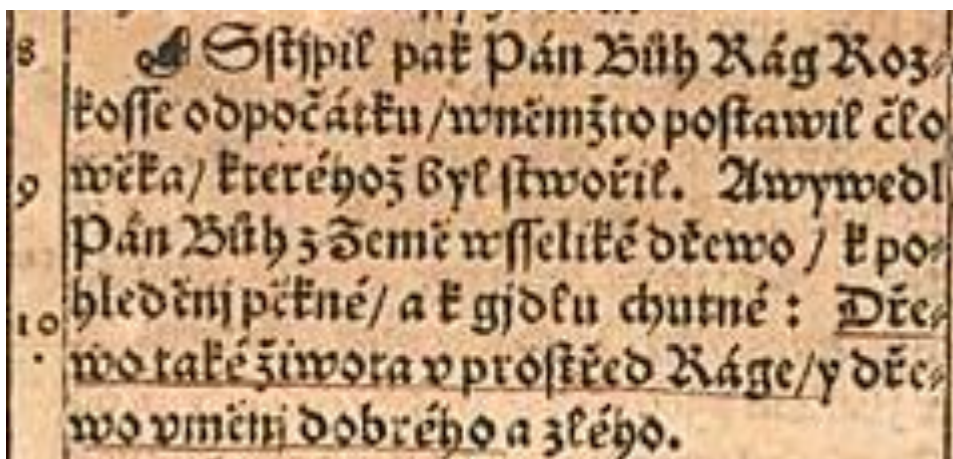
Ve 14. století se rozlišovalo měkké a tvrdé *l*, avšak již Hus si ve svém *Výkladu víry* na začátku 15. století stěžuje, že Pražané a někteří jiní Češi tuto distribuci nedodržují. Ani v psaném (ať už písařském nebo tiskařském) úzu 16. století nebylo dvojí *l* zaznamenáváno systematicky, jak o tom svědčí Melantrichovy bible.⁵⁹

6.11.1 Pravidla pro distribuci

Náměšťská mluvnice i Blahoslavova gramatika rozlišují dvojí *l*. Náměšťská mluvnice říká, že před *y* se klade tvrdé *l*, zatímco před *i* netvrdé *l* (NámMl A7v). Blahoslav k tomu pak dodává: „K tomu což o liteře *l* neb *l* píše Beneš, toto přidávám, že někteří staří písaři čeští měli rozdíel takový: že když ten tenší hlaho*l* měla v sobě ta litera zavíratí, takto ji psali *l*, totiž bez toho obloučka jako sloupček nahoru ji zvodili, jako v těchto slovích: *ljoft*, *litera*, *lipa* etc.; a zase když by měla tlustším zvukem vyřknuta byti, oblouček k ní přidávali, aby takto stála *l*, jako v těchto slovích: *wofel*, *flowa*, *popel*, *lavice*, *lyko* etc.“ (BlahGram 44b).

6.11.2 Výskyty v Melantrichových biblích

Rozlišování dvojího *l*, resp. vydělování tvrdého *l*, najdeme pouze v Bibli Veleslavínově. Pro lepší představu sem umístíme výstřížek z Gn 2,8.9.10 BiblVel, kde můžeme vidět jak dvojí *l* (tvrdé např. *Sftjpił* Gn 2,8 a chybně vysázené netvrdé ve *wywedł* Gn 2,9), tak dvojí *b* (dvojbráskové např. v *był* *stwořil* Gn 2,8 a jednobráskové v *dobrého* Gn 2,10).

Obrázek 4: Ukázka textu Bible Veleslavínovy

Zdroj:

http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=0&client=dd_listpage_pag=1
r, signatura 54.A.9, uložení Praha: Národní knihovna České republiky, folio 1v.

⁵⁹ Porák (1983: 91) udává, že dvojí *l* se začalo lišit pod vlivem Bible kralické, jeho distribuce však byla povětšinou nesystematická. Konkrétní pravidla cituje z jednotlivých gramatik, o jejich faktickém dělení v tiscích však mluví pouze obecně.

Tvrdé *ℓ* je ve Veleslavínově biblí mnohem častější než klasické *l* – najdeme ho zde 1447krát, zatímco tzv. střední *l* se vyskytuje pouze 887krát (do žádného z výskytů nezapočítáváme majuskulní *L*, které se objevuje 32krát). Distribuce obou grafémů zde byla řízena následnou hláskou.

Tvrdé *ℓ* se v BiblVel téměř důsledně kladlo před grafémy *a*, *o*, *u*, *y*. Podle očekávání se objevovalo také v koncovkách *l*-ového participia (např. *panowalo* Gn 1,14; *mohl* Gal 3,21, včetně případů jako *ōylōy* Gn 3,19; *ōylliby* Gal 6,1) a u slov skloňovaných podle tvrdých mužských vzorů (např. *Angela* Gal 4,14)⁶⁰ a v ojedinělých případech také před konsonanty. Celkem se jedná o čtyři taková slova: *Manželky* Gn 2,18; *ℓfti* J 1,48; *Smiℓftwo* Gal 5,19 a *půlnocy* Ez 1,4. V posledním případě jde o složeninu s původním *u*-kmenovým slovem *pól*, avšak ne všude je *ℓ* vysázeno etymologicky náležitě, jak ukazuje nejen případ *ℓfti*, ale také dalších osm dokladů s *ℓ* před vokálem *e* (*ōℓešk* Ez 1,4.13.14; *Bℓešku* Ez 1,28; *ℓečby* J 3,2; *ℓežjcýho* J 5,6; *ℓetech* Gal 2,1; *ffaleℓffné* Gal 2,4).

V pozicích před konsonanty bylo zpravidla střední *l*. Téměř výhradně se *l* objevovalo před vokály *i*, *e*.

6.11.3 Shrnutí

Rozlišování tvrdého *ℓ* se do Melantrišek dostává až pod vlivem Bible kralické, najdeme ho tedy pravidelně až v BiblVel. Zde tvoří 62 % všech výskytů konsonantu *l*. Jeho distribuce vykazuje značnou systémovost (kladlo se před grafémy *a*, *o*, *u*, *y*), ta ale byla v řídkých případech porušována, když se *ℓ* objevilo i před předními vokály.

6.12 Závěry

Pravopisná podoba Melantrichových biblí vykazovala značný stupeň stability, přesto byla v některých rozkolísaná a vyvíjela se. Oněch téměř 70 let, které dělí Bibli Netolického a Bibli Veleslavínovu, přineslo mnoho ortografických změn, které Melantrich a později i Samuel Adam z Veleslavína do různé míry zapracovali do textů.

V biblích vidíme postupné ustalování pravopisu do podoby, kterou s malými obměnami používáme dodnes. Největší neustálenost vykazuje Bible Netolického, kde se střetávají všechny dostupné způsoby zápisu, jež se v polovině 16. století používaly, často bez zjevného systému nebo pravidel.

⁶⁰ Skloňování maskulin zakončených na *-l* ve sledovaných úsecích Melantrišek kolísalo mezi tvrdým a měkkým deklinačním typem – srov. *Matuzaele* Gn 4,16 a *Angela* Gal 4,14. V souladu s výše uvedenými pravidly se u genitivních tvarů měkkého typu skloňování objevovalo výhradně střední *l* (např. *Abele* Gn 4,4.20), avšak u substantiv skloňovaných podle tvrdého typu bylo použito tvrdé *ℓ*. Ve sledovaných úsecích BiblVel se takto skloňuje pouze maskulinum *Angel* J 1,52, J 5,4, Gal 1,8, Gal 3,19 a Gal 4,14.

Největší rozdíl můžeme pozorovat mezi všemi Melantrichovými biblemi ze 16. století na jedné straně a Veleslavínovou biblí na straně druhé. V BiblVel se odráží inspirace tiskařským územ jednoty bratrské. Po vzoru Bible kralické a jiných bratrských tisků Veleslavín mnohem více než Melantrich zapisuje hlásku *š* v koncovkách literou *ŝ*, ustaluje psaní vokálu *í* grafémem *j*, hlásku *j* zapisuje téměř výlučně jako *g*, pro značení délky užívá výhradně diakritického znaménka, a nikoli zdvojeného vokálu, a rozlišuje dvojí *l*.

7 Hláskosloví

Společně se změnami v pravopisu v 16. století dochází i ke změnám v oblasti hláskosloví, které se prosazují do grafiky. Ty mají často omezený územní rozsah a do spisovného jazyka pronikají jen některé.

V této kapitole se podíváme na ty hláskoslovné změny, jejichž vývoj se odráží v Melantriškách.⁶¹ Budeme zjišťovat, jak často a v jakých pozicích se do grafiky prosadily následující změny: diftongizace *ú* > *ou*, *ý* > *ej*, monoftongizace *uo* > *ů*, změna tautosylabického *aj* v *ej* a úzení hlásky *é* v *í*. Ojediněle v Melantriškách také narazíme na protetické *v-* a na stopy po analogickém vyrovnávání u podob v rámci paradigmatu, v němž byly některé tvary zasaženy přehláskou *ā* > *ě*. Uváděné podoby v této a následujících kapitolách transkribujeme, tj. nerozlišujeme například mezi tvrdým a středním *l* atd.

7.1 Analogické vyrovnávání přehlasovaných a nepřehlasovaných podob

Přehláska *'a* > *ě* měla poměrně komplikovaný průběh, který podrobně rozebírá Lamprecht (viz Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 63n.). Docházelo k ní především ve 12.–13. století v dlouhých i krátkých slabikách, ještě ve 14. století se však zachovávaly dublety, zejména ve vztahu singulár – plurál slovesa, které se postupně vyrovnávaly, ať již podle singulárové, nebo plurálové podoby. Soudobý spisovný úzus se ustálil v 16. století, což vysvětluje drobné kolísání, které jsme v biblích zaznamenali.

Kyas (1997: 152) konstatuje, že NZ 1533 téměř důsledně zavedl tvary s *-e-*, tedy přehlasované podoby. Blahoslav však viděl mezi oběma tvary stylistický rozdíl – analogické tvary *vyslyšev* považoval za obecnější, zatímco nepřehlasované *vyslyšav* označil za teologičtější, protože má „jakýsi odstín důstojnosti“ (BlahGram 267b). Vokál *a* byl v maskulinech singuláru zcela náležitý, protože po koncovém *-l* následoval kdysi tvrdý *jer* a tvrdost přehlásce bránila. Analogií docházelo k vyrovnávání buď na typ *slyšal-*, nebo *slyšel-*.

V BiblNet najdeme v *a*-ové podobě slovesa *běžal* Gal 2,2 a *běžali* Gal 5,7, *slyšali* J 1,37 a *uslyšal* J 4,47. BiblMel₃₋₅ k nim přidaly ještě *slyšal* J 3,32.⁶² Následující tabulka ukazuje, jak se v Melantriškách proměňoval zápis těchto tvarů.

⁶¹ Jedná se tedy o změny, jež zasáhly do 16. století.

⁶² Pokud odhlédneme od způsobu zápisu, najdeme v BiblNet *l*-ové participium slovesa *slyšet* celkem dvanáctkrát a *l*-ové participium slovesa *běžet* dvakrát. V tabulce 20 uvádíme ty výskyty, kde se v jednotlivých Melantriškách objevují tvary s *-a-*.

	Gal 2,2	Gal 5,7	J 1,37	J 3,32	J 4,47
BiblNet	běžal	běžali	slyšali	slyšel	uslyšal
BiblMel₂	běžel	běžali	slyšali	slyšel	uslyšel
BiblMel₃	běžal	běžali	slyšali	slyšal	uslyšal
BiblMel₄	běžal	běžali	slyšali	slyšal	uslyšal
BiblMel₅	běžal	běžali	slyšali	slyšal	uslyšal
BiblVel	běžel	běželi	slyšeli	slyšel	uslyšel

Tabulka 20: Konkurence *a*-ových a *e*-ových podob v *l*-ových participiích

Vidíme, že *a*-ová podoba se užívá téměř ve všech vybraných dokladech v BiblNet–BiblMel₅, výjimku představují singulární tvary, u nichž v BiblNet a BiblMel₂ dochází k analogickému vyrovnávání směrem k podobám s přehláskou. Zlom představuje Bible Veleslavínova, která u všech pěti výskytů vysázela vokál *e*, takže *a*-ové tvary se v poslední Melantrišce vůbec neobjevily.

7.2 Diftongizace *ó* > *uo* a monoftongizace *uo* > *ů*

Další změnou, která se odrazila v textu Melantrichových biblí, je diftongizace *ó* > *uo*, po níž následuje monoftongizace *uo* > *ů*.⁶³ Celý proces přechodu z *ó* na *ů* probíhal od konce 14. století do 16. století a v Melantriškách můžeme pozorovat grafické zachycení jeho druhé fáze. Grafické zachycení uvedených diftongů je třeba v 2. polovině 16. století spíše hodnotit jako záležitost ortografie, nikoli jako odraz dobové výslovnosti; ve shodě s Porákovým (1983) postupem se však z praktických důvodů přidržujeme jeho začlenění těchto změn do hláskosloví.

7.2.1 Diftongizace *ó* > *uo*

K diftongizaci *ó* > *uo* došlo ve všech pozicích po tvrdých souhláskách. O jejím počátku Lamprecht říká, že „[p]ohybový diftong *uo* vznikl vydělením labializace před *ó*“ (Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 113). První doklady na provedení změny *ó* > *uo* pocházejí ze 14. století a po roce 1400 se už v mluveném úzu plně vžila diftongizovaná podoba, na počátku 15. století se však již objevují i první doklady následné monoftongizace.

7.2.2 Monoftongizace *uo* > *ů*

Od začátku 15. století se v jazyce prosazuje změna *uo* > *ů*, zejména v mluveném úzu.⁶⁴ Do psaných textů pronikala tato monoftongizace mnohem pomaleji, ještě ve druhé polovině 16. století se v tiscích objevovalo *uo*, v této době však již v tiskařském úzu převažovalo dlou-

⁶³ Při řazení jednotlivých změn vycházíme z chronologie, kterou uvádí Lamprecht – Šlosar – Bauer (1986).

⁶⁴ Používání diftongu *uo* v textech kritizovala náměšťská mluvnice, která požadovala psát bez diftongu, který nahradila grafémem *ů* (NámMl A5r).

hé ů.⁶⁵ Kolísání v distribuci grafému ů a digrafu *uo* ve sledovaných úsecích Melantrišek ukazuje následující tabulka:

	<i>uo</i>	<i>ů</i>
BiblNet	165	55
BiblMel₂	153	61
BiblMel₃	144	73
BiblMel₄	74	145
BiblMel₅	77	143
BiblVel	0	220

Tabulka 21: Četnost zápisu *uo*, *ů* ve sledovaných úsecích Melantrišek

Celková četnost digrafu *uo* a grafému *ů* se ve všech Melantriškách pohybuje ve sledovaných úsecích kolem 210–220 výskytů, přičemž v BiblNet a BiblMel₂ je 75 % všech dokladů zapsáno s *uo*, zatímco v BiblMel₃ je to již pouze necelých 63 % a v BiblMel_{4–5} je situace zcela opačná – v obou biblích tvoří dvě třetiny všech výskytů grafém *ů*. BiblVel zápis *uo* již vůbec nepoužívá, místo něj se objevuje všech 220 dokladů s monoftongizovaným *ů*.

Nejdéle se dvojhásková grafika udržela v koncovkách dativů (*slibuom* Gal 3,21)⁶⁶ a genitivů plurálu substantiv (*zaslíbení synuov* Gal 4,5)⁶⁷ a v koncovkách genitivů singuláru posesivních adjektiv (*Zákon Kristuov* Gal 6,2). V BiblNet se jedná celkem o 56 dokladů ze všech tří kategorií, v BiblMel₂ četnost klesá na 48 výskytů, třetí Melantriška vysázela diftongický zápis do 47 koncovek, BiblMel₄ již pouze do 27 koncovek a BiblMel₅ vysázela *uo* do 31 slov.

Odras procesu monoftongizace *uo* > *ů* můžeme velmi zřetelně pozorovat na grafice slova *Bůh*.

	<i>Buoh</i>	<i>Bůh</i>
BiblNet	58	16
BiblMel₂	55	18
BiblMel₃	48	25
BiblMel₄	14	57
BiblMel₅	14	57
BiblVel	0	70

Tabulka 22: Diftong *uo* a grafém *ů* v substantivu *Bůh*

⁶⁵ Tento stav udává Porák (1983: 59n), který také konstatuje, že „[l]itera *ů* převládla v pozdějších tiscích Melantrichových; tisky Veleslavínovy koncem 16. st. mají už *ů*, jen sporadicky *uo* nebo *u*“ (ibid.: 64). Naše analýza tento stav v zásadě potvrzuje.

⁶⁶ Všechny příklady, které uvádíme v tomto odstavci, pocházejí z Bible Netolického.

⁶⁷ V Melantriškách se jedná o oblast, kde nebyl zlom v BiblMel₄ natolik zřetelný jako jinde. BiblNet–BiblMel₃ v této koncovce sázely převážně diftongizovaný tvar (v BiblNet 34 z celkových 38 výskytů a v BiblMel_{2–3} se genitivní *-uow* objevilo v 29 ze 42 dokladů). V BiblMel_{4–5} však byla distribuce obou grafických podob vyrovnaná – čtvrtá Melantriška vysázela koncovku *-uow* ve 20 případech, zatímco *-ůw* se tu objevilo 22krát, a BiblMel₅ použila trigraf *-uow* 21krát, zatímco nediftongizované *-ůw* se ve sledovaných úsecích vyskytlo 20krát.

V biblích se toto proprium objevilo v nominativním tvaru obvykle více než 70krát. Bible Netolického použila grafém *ũ* pouze v 16 dokladech, v BiblMel₂ jeho četnost stoupla na 18 výskytů, v BiblMel₃ na 25 slov. BiblMel₄ a BiblMel₅ již zřetelně ukazují onen výše zmíněný zlom. V obou biblích je grafém *ũ* vysázen shodně v 57 ze 71 slov a Veleslavin digraf *uo* nepoužil ani jednou.

7.2.3 Grafém *ú* v cizích propriích a depropriálních podobách

Vedle výše vypsanych příkladů v Melantriškách ovšem narazíme i na slova, u nichž je délka zaznamenána zvláštním způsobem. Jedná se o proprium *Júbal* z Gn 4,17, které je v Bibli Netolického zapsáno s literkou *ú*, ve všech dalších biblích už ho však najdeme s grafémem *ũ*. Podobnou, avšak ještě komplikovanější distribuci zaznamenáme u propria *Júdstvo* a příbuzného relačního adjektiva v maskulinu i femininu.

	Ez 1,2	Ez 4,6	J 3,22	J 4,3	J 4,47	J 4,52
BiblNet	Júského	Júského	Júské	Júdstvo	Júské	Júské
BiblMel₂	Júského	Juodského	Júské	Júdstvo	Júské	Júské
BiblMel₃	Júského	Juodského	Júské	Juodstvo	Júské	Júské
BiblMel₄	Júského	Júského	Júské	Juodstvo	Júské	Juodské
BiblMel₅	Júského	Júského	Júské	Juodstvo	Júské	Juodské
BiblVel	Júského	Júského	Júské	Júdstvo	Júské	Júské

Tabulka 23: Zápis dlouhého vokálu *u* propria *Júdstvo* a některých příbuzných slov

Ve zkoumaných kapitolách Melantrišek se toto proprium objevilo celkem šestkrát, v Ez 1,2, Ez 4,6, J 3,22 a J 4,3.47.54, a najdeme u něj téměř všechny možné zápisy dlouhé hlásky [u:]. V BiblNet jsou všechny výskyty zapsány s grafémem *ú*, BiblMel₂ použila všechny způsoby zápisu – grafémy *ú* (J 3,22 a J 4,3.47.54), *ũ* (Ez 1,2) i digraf *uo* (Ez 4,6) a ve zbylých Melantriškách došlo ke kolísání mezi *ũ* a *uo*. V BiblMel₃ se s digrafem *uo* objevily doklady z Ez 4,6 a J 4,3 a BiblMel₄₋₅ digraf použily pro J 4,3 a J 4,54. Zbylá slova v těchto biblích najdeme s grafémem *ũ*. Veleslavin ve své bibli všechny doklady vytiskl výhradně s grafémem *ũ*.

Toto kolísání mohlo mít hned několik příčin. Tou první mohlo být technické vybavení tiskárny – při sázení tak rozsáhlého textu, jakým byla bible, nebylo nijak výjimečné, že sazeč neměl dostatek diakritických literek, a proto si vypomáhal dvojhláskovým zápisem. Dalším důvodem mohla být nejistota ohledně původu dlouhého vokálu v tomto slově, což podporuje i fakt, že ve čtyřech biblích najdeme vedle *ú* / *ũ* také dvojhlásku *uo*. To by naznačovalo, že Melantrich si u tohoto propria nebyl jistý, jak značit českým grafémem latinskou délku (*lūbal*).

7.2.4 Shrnutí

V Melantriškách se velmi dobře odráží druhá fáze změny $ó > \underline{uo} > \ddot{u}$. V biblích jsme nenarazili na žádné zachované $ó$, grafický záznam diftongu $\underline{uo}$ se však vyskytoval poměrně často. Našli jsme ho zejména v těch tvarech a pádech, kde se před ním po dlouhou dobu držel grafém $ó$, tedy v genitivu a dativu substantiv a adjektiv (srov. Porák 1983: 61). Zároveň jsme však u většiny výskytů vypožorovali jistý zlom mezi BiblMel₃ a BiblMel₄, kde se četnost obou způsobů zápisu v těchto biblích v podstatě obrátila (v BiblMel₃ se $\underline{uo}$ objevilo 144krát, zatímco $\ddot{u}$ jenom 73krát, zatímco v BiblMel₄ jsme $\underline{uo}$ našli 74krát a četnost $\ddot{u}$ stoupla na 145 výskytů). BiblMel₅ vykazuje další pokles výskytů tohoto diftongického zápisu a Veleslavín už ve své bibli tiskne výhradně grafém $\ddot{u}$. Vedle těchto jednoznačných posunů jsme ale také v rámci zkoumaných kapitol šestkrát narazili na depropriální adjektivum *lůdský*, ve kterém se v BiblNet a BiblMel₂ vedle sebe objevil nejenom digraf uo a grafém $\ddot{u}$, ale také $\acute{u}$. V dalších Melantriškách s výjimkou BiblVel bylo použito jak diftongizované podoby $\underline{uo}$, tak monoftongu $\ddot{u}$, který postupně vytlačoval digraf. Z těchto dokladů je patrné, že monoftongizace $\underline{uo} > \ddot{u}$ nebyla ve 2. polovině 16. století plně přijata do grafiky, resp. že nadále přežíval úzus s digrafem.

7.3 Diftongizace

S monoftongizací $\underline{uo} > \ddot{u}$ úzce souvisí diftongizace $\acute{u} > \underline{ou}$. Paralelně s ní docházelo ještě k diftongizaci $\acute{y} > \underline{ej}$, kterou vzápětí následovala změna tautosylabického aj v ej . Obě diftongizace započaly na konci 14. století, avšak ještě o dvě století později nebyly v grafice zcela ustálené; ani jedna z nich se totiž plně neprosadila do vysokého stylu, reprezentovaného i biblickým územ (v případě diftongizace $\acute{u} > \underline{ou}$ byla částečně blokována iniciální pozice). Melantrichovy bible tento stav dobře zachycují.

7.3.1 Diftongizace $\acute{u} > \underline{ou}$

Počátky diftongizace $\acute{u} > \underline{ou}$ se kladou do 14. století, nejvíce se šířila o století později a současný stav pochází ze 16. století. Až do poloviny 19. století se $\underline{ou}$ zapisovalo jako au , v některých textech ow . Tato grafická podoba reflektovala výslovnost: o se zpočátku vyslovovalo otevřeně, blíže k vokálu a , popř. $\ddot{a}$; druhá část diftongu je dodnes vyslovována jako neslabičné u .⁶⁸

⁶⁸ O průběhu diftongizace a výslovnosti dvojhlasiky $\underline{ou}$ pojednává Lamprecht (viz Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 111).

Používání diftongu *ou* se v grafice ustalovalo jen pozvolna a bylo do značné míry podmíněno také pozicí ve slově.⁶⁹ Porák (1983: 107) uvádí, že uvnitř a na konci slova se *ou* do grafiky systematicky prosazovalo od 20. let 16. století a od 50. let už byl výskyt hlásky *ú* v těchto pozicích velmi řídký. Na začátku slov a po předponách byla podle něj situace komplikovanější a distribuce dvojhlásky se lišila u jednotlivých písařů a tiskařů, někdy i v jednotlivých textech nebo tiscích. V následující tabulce vidíme, jak se diftongizace *ú* > *ou* projevovala v grafice Melantrišek.

	ú	ou
BiblNet	53	229
BiblMel₂	19	250
BiblMel₃	12	255
BiblMel₄	2	268
BiblMel₅	3	263
BiblVel	1	268

Tabulka 24: Četnost grafických zápisů *ú*, *ou* ve sledovaných úsecích Melantrišek

Četnost grafému *ú* ve sledovaných úsecích byla již v BiblNet relativně nízká (necelých 20 % celkového počtu výskytů grafému *ú* a digrafu *ou*) a v dalších Melantriškách se ještě snižovala. Naše údaje potvrzují Porákovu konstataci, že „[ř]ídké je *ú* v tiscích Melantrichových a Veleslavínových; ojediněle se vyskytuje ještě v 17. st.“ (1983: 69).

7.3.1.1 Diftong *ou* na začátku slova

Podle Poráka (1983: 107) pronikal digraf *ou* na začátek slov, do spřežek nebo za předpony pomaleji než do ostatních pozic ve slově, čemuž odpovídá stav v Melantriškách.⁷⁰ Ve sledovaných úsecích se *ú* / *ou* objevily na začátku slov celkem čtyřikrát, v substantivech *úzkosti* Ez 4,16, *úklady* Gn 3,12, *úraz* Ez 3,20 a *úrazích* Ez 5,11.⁷¹ BiblNet–BiblMel₃ kladou digraf *ou* pouze do slova *auzkosti* Ez 4,16 a ostatní substantiva ponechávají s grafémem *v* (*vkla-dy*, *vraz* a *vrazých*). BiblMel₄₋₅ a BiblVel vysázely s digrafem nejenom *auzkosti*, ale také *au-razích* Ez 5,11, zbylá dvě slova ponechaly v původní podobě.

⁶⁹ Philomates vidí v používání *ú* a *ou* významový rozdíl. *Ú* se podle něj mělo objevovat v akuzativu, zatímco diftong *ou* vyhradil pro instrumentál (NámMl B8v). Blahoslav však toto umělé dělení kritizuje a žádá všude klást *ou* (BlahGram 12a–14a). Stejným směrem šel tiskařský úzus.

⁷⁰ Porák popsal diftongizaci *ú* > *ou* na začátku slov i v tabulce, která zachycuje pronikání podob s *-au* do biblí (1983: 112). Ke srovnání zde nabízí čtvrtou Melantrišku z roku 1570, v níž našel 44 slov s počátečním *v-/au-* v SZ a 25 slov s počátečním *v-/au-* v NZ. Ve SZ převažovalo použití *v-*, které Porák dohledal v 60 % slov. Počáteční *au-* bylo čtenější pouze ve 29 % výskytů. V NZ byla situace již mnohem vyrovnanější. Ve 40 % slov převažovalo *v-*, u 28 % slov byla četnost obou podob vyrovnaná a ve zbylých 32 % převládalo *au-*. Porák sice udává výsledky pouze pro jednu Melantrišku, i v ní však můžeme pozorovat pronikání diftongu *ou*, které vidíme i v naší analýze.

⁷¹ Iniciální *ú-* zde uvádíme v dnešní grafické podobě, psaní *ú* / *ou* v jednotlivých slovech rozebíráme dále v odstavci.

7.3.1.2 Diftong *ou* uprostřed a na konci slova

V nepočáteční pozici ve slově není v Melantrichových biblích situace tak jednoznačná, jak ji popisuje Porák, který uvádí, že „v 2. pol. 16. st. je litera *ú* vcelku už velmi řídká“ (1983: 69). Zejména v BiblNet–BiblMel₃ není grafém *ú* v Melantrišcích nijak ojedinělý, ani později z biblí nevymizí úplně.

Nejvíce se *ú* drží v přechodníkových tvarech, 3. osobě singuláru i plurálu sloves a také v zájmenných tvarech. V BiblNet je tento grafém nejčastější – ve sledovaných úsecích ho najdeme celkem 53krát, z toho pouze méně než čtvrtina výskytů nenáleží do uvedených kategorií. Ve zkoumaných úsecích BiblMel₂ se grafém *ú* objevil 19krát a v BiblMel₃ jeho četnost klesla na 12 výskytů. V obou biblích tvořily většinu dokladů zájmena, přechodníkové tvary a slovesný tvar *jsú*.

Do BiblMel₄ byl grafém *ú* vysázen jenom dvakrát, opět se tedy projevuje zlom mezi první a druhou trojicí biblí. První výskyt pochází z přechodníku *jdúce* Ez 1,17 a druhý ze slovesa *jsú* Gal 3,10. V bibli z roku 1577 se k přechodníku *jdúce* Ez 1,17 přidal ještě jeden (vezmúc Ez 5,1) a sloveso *jsú* v Gn 2,4. Vešlavín ve své bibli tento grafém vysázel do jediného slova (*mnú* J 1,27).

7.3.2 Diftongizace *y > ej*

První doklady o změně *y* na dvojhlásku *ej* (pro jednoduchost zde odhlížíme od problému fonologické interpretace *ej* a považujeme ho tradičně za dvojhlásku) pocházejí z konce 14. století, avšak ani v 15. století nebyla změna v prvních tiscích příliš rozšířena. Až teprve v první třetině 16. století se diftongická hláska zapsaná jako *ay* začala objevovat v kmeni slov a předponě *vy-*, později se uplatňovala i v koncovkách adjektiv.⁷² I zde pronikla diftongizace rychleji do mluveného jazyka než do psaného. Pokud jde o způsob zápisu diftongu, v textech se objevují podoby *ey* nebo *ay* v závislosti na reflexi výslovnosti dvojhlásky, kde se podobně jako u diftongu *ou* první člen vyslovoval otevřeně, téměř jako *a* či *ä*.

Ve zkoumaných úsecích Melantrišek se předpony *vy-* a *vy-* objevovaly poměrně často – dohromady více než 80krát. K záznamu diftongizované podoby zde však došlo pouze jednou, a to ve slově *východ* Gn 2,8 v BiblNet, kde bylo substantivum zapsáno jako *waychod*. V žádném dalším slově změna do grafiky přenesena nebyla.

V pozicích uprostřed slova, konkrétně v kmeni, jsme v rámci zkoumaných kapitol na diftong *ej* nenarazili vůbec a v koncovkách adjektiv je ve sledovaných úsecích důsledně za-

⁷² Tento vývoj udává Porák (1983: 134), který stejně jako u diftongizace *ú > ou* nabízí i pro tuto změnu údaje z BiblMel₄, kde uvádí četnost *y/ej* ve slovesu *býti/bývati*, v kmeni slov, po sykavkách a v koncovkách. Ve SZ i NZ podle jeho zjištění převažují nediftongizované podoby, které se objevují v 80 % všech výskytů. Porák však nikde neuvádí, zda analyzuje celou bibli, nebo pouze některé kapitoly. Nejsme proto schopni určit, zda je náš vzorek rozsáhlejší, a tudíž výsledky relativně objektivnější.

chovávan grafém *y*, dvojhhláska *ej* se zde vůbec neobjevila. Naše výsledky tedy potvrzují Porákova (1983: 137) zjištění o tom, že v Melantriškách výrazně převládají nediftongizované podoby. Jeho vzorek byl vzat pouze z BiblMel₄, zatímco náš zahrnuje všechny bible, potvrzuje tedy tento stav pro všechny Melantrišky. Důvodem této konzervativnosti, resp. nepoužívání *ej*, může být fakt, že změna byla coby součást mluveného jazyka pocíťována jako prvek nižšího stylu. S tím také souvisí reflexe této diftongizace v dobových mluvnicích. Náměšťská mluvnice ani Blahoslavova gramatika se změnou obšírněji nezabývaly, diftongizace se proto nestala součástí pravopisné kodifikace (srov. Porák 1983: 142n.).

7.3.3 Shrnutí

Po stránce hláskoslovné jsou Melantrichovy bible poměrně konzervativními texty. Ani jedna diftongizace nepronikla do jejich znění úplně, zejména změnu *y > ej* (resp. průběžný člen *-aj-*) jsme objevili pouze v jednom izolovaném případě. Diftongizace *ú > ou* byla v textech mnohem rozšířenější, především od roku 1570 se výskyt grafému *ú* omezil na jednotlivé doklady (srov. Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 127).

7.4 Změna tautosylabického *aj > ej*

V průběhu diftongizace *y > ej* se k této změně připojila změna tautosylabického *aj* v *ej*.⁷³ Docházelo k ní v 15. a zejména v 16. století.⁷⁴

7.4.1 Změna *aj > ej* v Melantriškách

Na rozdíl od diftongizace *y > ej* byla tato změna ve sledovaných úsecích Melantrišek relativně častá. Tautosylabické *aj/ej* se v daných kapitolách objevilo více než 20krát.⁷⁵ Většinu dokladů tvoří rozkazovací tvary sloves, např. *lekaj* Ez 3,9, *ohledajte* J 1,40, *ptajte* J 5,39. Vedle toho se objevují adjektiva a adverbia s předponou *naj-*: *najhorší* Ez 5,17, *najprv* J 1,42 *aj*. V původní, nezměněné podobě, tedy se slabikou *aj*, najdeme všechna slova v prvních pěti biblích.

Zvláštní problém představuje depropriální adjektivum *Kaldejské* Ez 1,3, kde je *e* etymologické, tj. nejedná se o změnu *aj > ej*. V prvních třech Melantrichových biblích najdeme toto slovo s *ej*, bible z let 1570 a 1577 ho tisknou s *aj* a BiblVel se vrací k původnímu zápisu.

Napříč všemi Melantriškami s výjimkou BiblVel najdeme slovo *nazaytřij* J 1,44 se slabikou *aj*. Bible Veleslavínova, která již provedla změnu *aj > ej*, toto adverbium pak vytiskla v podobě *nazegtřj*.

⁷³ O jejich příčinách a průběhu pojednává Lamprecht in Lamprecht – Šlosar – Bauer (1986: 116).

⁷⁴ Porák tuto změnu ve své práci nijak neprobírá ani nekomentuje, v úvodu kapitoly o změně *y > ej* pouze konstatuje, že „grafika *ay* [...] ustoupila ve 2. pol. 16. st psaní *ey*, ojed. *eg*. S diftongem, který vznikl z *y*, se ztožnilo původní dvojfonematické spojení *aj* (psáno *ay*, *ag*) a změnilo se rovněž v diftong *ej*“ (1983: 134).

⁷⁵ V BiblNet jsme dohledali 23 dokladů, v BiblMel₂₋₃ jich bylo 25, BiblMel₄ tuto slabiku vysázela celkem 26krát, v BiblMel₅ se objevila 24krát a BiblVel 26krát.

Veleslavín tautosylabické *aj* ve sledovaných úsecích vůbec nepoužil, na všech místech užívá *ej*. K žádnému kolísání nebo postupnému pronikání tedy nedochází, změna je uplatněna zlomově v poslední bibli Melantrichovy tradice. I zde je možná inspirace územ Kralické bible.

Pokud jde o pravopisnou stránku slabik, nepřehlasovaná podoba *aj* se tiskne *ay* a Veleslavín pro slabiku *ej* používá převážně zápis *eg*, ve dvou z celkových 26 výskytů však najdeme i digraf *ey*. Jedná se o slovo *leyno* Ez 4,12.15.

7.4.2 Shrnutí

Tautosylabické *aj* se ve sledovaných úsecích Melantrišek objevovalo relativně často, zejména v rozkazovacích tvarech sloves a předponě *naj-*. V jednotlivých biblích byl jeho zápis jednotný. Všechny Melantrišky ze 16. století používaly *aj*, změnu *aj* > *ej* přehlásku můžeme pozorovat až v Bibli Veleslavínově, kde je uplatněna na všechna slova s touto slabikou, rozdíl byl pouze grafice, kdy v BiblBel převládala podoba *eg*, dvakrát se však objevilo také *ey*.

7.5 Úžení *é* > *í*

V 15. století začalo do jazyka pronikat úžení *é* > *í*,⁷⁶ které v textech výrazněji šířilo až od 16. století. Dnešní spisovný stav se ustálil na přelomu 16. a 17. století.⁷⁷

7.5.1 Úžení v Melantriškách

Porák (1983: 148) zkoumal úžení v BiblMel₄ a došel k závěru, že v SZ i NZ převládají nezúžené tvary s *é*.⁷⁸ Naše analýza jeho pozorování potvrdila. Ve zkoumaných úsecích Melantrišek bylo *é* zachováno na konci slov u adverbii (*prvé* Gal 2,18; *také* Gn 1,6), v koncovkách adjektiv a přivlastňovacích zájmen (např. *spáti budeš na boku tvém pravém* Ez 4,6). Jedinou výjimku jsme dohledali v BiblNet–BiblMel₃ ve větě *čas v kterýmž* Gn 5,5, kde BiblMel₄–BiblVel vysázely nezúženou podobu *čas v kterémž*.

Po *l-* Melantrišky zpravidla zachovávaly *é* (*nalézal* Gn 2,24, *oblékli* Gal 3,27), výjimku představuje substantivum *obilí* Ez 3,15, které se ve sledovaných úsecích vyskytlo pouze jednou, ve všech Melantriškách však došlo k úžení.

7.5.2 Shrnutí

Provedené úžení *é* > *í* bylo ve sledovaných úsecích Melantrišek podobně ojedinělé jako diftongizace *y* > *ej*. Našli jsme ho v jednom zájmenu a v substantivu *obilí*. V ostatních pozicích a slovech Melantrich i Veleslavín zachovávali *é*.

⁷⁶ Změnu ve výslovnosti a přechod jedné hlásky v druhou vysvětluje Lamprecht – Šlosar – Bauer (1986: 114).

⁷⁷ Srov. Porák (1983: 145).

⁷⁸ V SZ převládá nebo bylo doloženo pouze *é* v 75 % případů, v NZ je to podle Poráka dokonce 92 %.

7.6 Protetické v-

Protetické v- představuje jednu z neetymologických hlásek na počátku slova před vokály (srov. Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 98). Vyskytuje se před počátečním o- a do spisovného jazyka nebylo přijato.

Porák (1983: 121) konstatuje, že v 1. polovině 16. století protetické v- výrazně pronikalo do spisovných textů, jeho postup však byl zastaven územ kralickým a veleslavínským. Jeho analýza BiblMel₄ ukazuje výraznou převahu podob a tvarů bez proteze – ve SZ se jedná o 88 % a v NZ dokonce o 95 % všech slov, která začínají na o-. Naše vlastní zkoumání Porákovy zjištění potvrzuje. Slova s počátečním o- jsme v každém ze sledovaných úseků našli přes 300, k protezi však došlo pouze ve dvou ojedinělých případech – ve slově *woráč* Gn 4,2 z BiblNet a *wohně* Ez 1,13 v BiblMel₂₋₅. Důvodem tak nízké četnosti může být fakt, že se mnoho podob s protetickým v- vyskytuje ve stručných obsazích kapitol apod., které nejsou do našeho korpusu zahrnuty (srov. Porák 1983: 126).

7.7 Závěry

Nejvýraznějšími hláskovými změnami, které zasáhly do 16. století a jejichž průběh byl reflektován v grafickém zápisu Melantrišek, byly monoftongizace uo > ů, diftongizace ú > ou a ý > ej, změna tautosylabického aj > ej a úžení é > í. Všechny bible však byly na této rovině méně rozkolísané než v případě grafiky a pravopisu. Přelom mezi BibVel a ostatními Melantriškami nastal pouze u změny aj > ej, zároveň jsme však pozorovali zlom mezi BiblMel₃ a BiblMel₄ u monoftongizace uo > ů. Podobná situace nastala u diftongizace ú > ou, kde byl ovšem rozdíl mezi BiblMel₃ a BiblMel₄ mnohem méně markantní (jednalo se o rozdíl deseti výskytů u obou grafických podob). Naproti tomu se do biblí téměř vůbec neprosadila diftongizace ý > ej, napříč všemi vydáními jsme ji našli pouze jednou v BiblNet. Podobně ojedinělé bylo úžení é > í, které jsme systematicky našli pouze v substantivu *obilí*, a protetické v-, jež se objevilo v jednom slově v BiblNet a v jednom slově v BiblMel₂₋₅.

8 Morfologie

Nehláskoslovné změny, které zasáhly znění Melantrišek, rozdělujeme dále do tří kategorií. Na první úrovni se jedná o úpravy v tvarosloví, kde můžeme pozorovat změny u sloves (změna osoby, čísla, času a vidu) a jmen (změna skloňování a čísla). Na dalších úrovních se pak odehrály změny syntaktické a textové. Kategorizace není v některých případech zcela neproblematická, neboť změny se mohly různě kombinovat.

8.1 Změny ve slovesných tvarech

Zdaleka nejčastější morfologické změny se týkají verb a můžeme je rozdělit do tří kategorií. Jedná se o změnu morfologické kategorie u téhož slovesa, změnu slovesného rodu a změny v préteritu.⁷⁹

8.1.1 Změna morfologické kategorie

8.1.1.1 Změna osoby

Změnu slovesné osoby jsme ve zkoumaných kapitolách objevili pouze dvakrát. V prvním případě se jednalo o změnu ze třetí na osoby druhou – v BiblNet najdeme spojení *již není služebníkem* Gal 4,7, které bylo v ostatních Melantriškách změněno do podoby *již nejsi služebníkem*. Sixto-Clementina⁸⁰ zde má třetí osobu (*iam non est servus*), ale už ná-měšťský Nový zákon⁸¹ podle Erasmova vzoru překládá s druhou osobou (*nejsi*). Jde o příklon k nevulgátnímu čtení.

Ve druhém případě byla věta *meč obnažíš po nich* Ez 5,2 z BiblNet, kde je použita druhá osoba, změněna v následujících vydáních na *meč obnažím po nich*, tedy do tvaru s první osobou.

8.1.1.2 Změna času

Několikrát jsme ve sledovaných kapitolách Nového zákona zaznamenali změnu slovesného času. Ve třech případech byly konstrukce v minulém nebo budoucím čase převedeny do času přítomného. První případ se vyskytl v J 1,26, kde původní *uprostřed vás stál* z BiblNet bylo v dalších vydáních nahrazeno slovy *uprostřed vás stojí* (také zde jde o odklon od Vulgáty, Sixto-Clementina čte *stetit*). V Gal 4,21 původní *Zákona jste ne čtli* z BiblNet formálně vyjadřuje préteritum, zatímco upravené znění *Zákona neslyšíte* obsahuje přítomný tvar. Jedná se opět o odklon od vulgátního *legistis*.

⁷⁹ Kompletní seznam změn přikládáme Příloze v tabulkách 13.1–13.4, zde budeme pouze nabízet příklady a tak ilustrovat náš výklad.

⁸⁰ Zkoumaná verze: viz program *Vulsearch* na adrese <http://vulsearch.sourceforge.net/>. Cit. 15. 7. 2013.

⁸¹ Zkoumaný exemplář: Vědecká knihovna v Olomouci, sign. 32.197.

Nahrazení slovesa ve futuru proběhlo v J 5,31. Věta *svědectví mé nebude pravé* z BiblNet byla později přeformulována do podoby *svědectví mé není pravé*.

Ojedinelou změnou je nahrazování plusquamperfekta prostým perfektem nebo opačně. Do zkoumaných úseků Melantrišek tato úprava pronikla pouze dvakrát. V prvním případě se v préteritální konstrukci *kterouž jest působil* Gn 2,3 mění sloveso a zároveň se celý úsek posouvá do předminulého času. Výsledkem je spojení *kterouž byl vedl*, které najdeme ve všech Melantriškách počínaje BiblMel₂.

Ve druhém případě zůstalo sloveso samotné zachováno a celý slovesný tvar se posunul do prostého préterita, takže místo *potok byl vycházel* Gn 2,11 z BiblNet najdeme v následujících Melantriškách pouze *potok vycházel*.

8.1.1.3 Vidové změny

Další skupinu slovesných morfologických změn (někdy na hranici s lexikálněsémantickým systémem) tvoří změny ve vidu. Jedním typem jsou ty úpravy, kde dochází k proměně z imperfektiv na perfektiva a naopak. Prostředkem změny je zde přidání nebo odebrání prefixu. V Gn 2,2 BiblNet najdeme větu *dílo své kteréž jest činil*. V následujících Melantriškách se odstranilo préteritální *být* a zároveň byl přidán prefix, takže počínaje BiblMel₂ najdeme daný úsek s dokonavým slovesem ve znění *dílo své kteréž učinil*. V J 4,21 je původní perfektivní tvar *přijde hodina* nahrazen imperfektivním *jde hodina* (zde se zároveň mění slovesný čas), původní *dokonal* z J 4,34 se v dalších vydáních mění na *konal*, dokonavé *učiní* z J 5,19 se nově substituuje na nedokonavé *činí* (zde se zároveň mění slovesný čas) a spojení *ruce dali mi* Gal 2,9 z BiblNet nejde v ostatních Melantriškách v podobě *rukou podali mi*. Podobnou změnu pozorujeme u nedokonavého *činil* z J 5,36, které bylo od druhého vydání nahrazeno dokonavým *vykonal*.⁸²

Druhým typem změn v oblasti vidu jsou takové, u nichž změnou vidu zaniká frekventativum. Tento jev jsme dohledali u dvou sloves; *činíval* J 2,23, které bylo nahrazeno imperfektivem *činil*, a *býváte-li* z Gal 5,18, místo něhož bylo v dalších vydáních vysázeno *jste-li*. K oběma změnám došlo v BiblMel₂–BiblVel.

8.1.1.4 Změna slovesného rodu

V jednom případě jsme ve zkoumaných kapitolách Melantrišek narazili na změnu pasivního slovesného rodu. Opisná pasivní konstrukce *toť jest duchovně povědíno* Gal 4,24 z BiblNet je v následujících Melantriškách upravena a rozšířena na reflexivní pasivum do podoby *toť se duchovně mluví i rozumí*.

⁸² V případech jako *dát – podat*, *konat – vykonat*, *jít – přijít* se nejedná o čistě vidovou dvojici, neboť prefix není lexikálně prázdný.

Změnu pasiva v aktivum najdeme v Gal 1,22, kde BiblNet vysázela trpnou konstrukci *nebyl jsem znám tváři Církvím*, kterou další vydání upravila do znění *neznali mé osoby Církve*.

8.1.2 Vypouštění auxiliáru *být*

V Melantriškách můžeme pozorovat relativně rozšířený jev, kterým je odstraňování pomocného slovesa *být* ze 3. osoby préterita.⁸³ Ve sledovaných úsecích Starého zákona najdeme tuto změnu pouze v Gn, kde se objevuje ve 30 případech, v Novém zákoně se s tímto postupem setkáme celkem sedmáctkrát. Ve všech případech se jednalo o nárazové odstranění v BiblMel₂, další Melantrišky žádný jiný auxilár neodstraňují.

Ve většině případů došlo k odstranění v singulárových tvarech, sedmkrát však byl auxiliár odstraněn i v plurálu, např. se místo původního *byli jsou pak oba dva nahá* Gn 2,30 objevuje *byli pak oba dva nahá* (nebo *nazí* v BiblVel), nebo došlo k náhradě původním *jsou uvěřili* J 4,39 jednoduchým préteritem *uvěřili*.⁸⁴

Změny v singulárových tvarech podobně jako u plurálových ve většině případů zachovaly původní sloveso, čtyřikrát však byl nahrazen celý slovesný tvar – v J 1,15.27.30 bylo místo slovesa *učiněn jest* použito *předšel mne*⁸⁵ a tvar *stala se jest* J 1,17 byl nahrazen préteritem *přišla*, tedy rovněž odvozeným tvarem slovesa *jít*. Podobnou změnu pozorujeme i v souvětí v Gal 3,1, o níž budeme mluvit v následující podkapitole, a v Gal 3,6, kde došlo k odstranění celého préteritálního tvaru *psáno jest*, kterým byla uvozena následující vedlejší věta. Touto úpravou byla změněna i syntax celého souvětí, jež se ve všech vydáních následujících po BiblNet přeměnilo na větu jednoduchou.

Ve sledovaných úsecích Starého zákona bylo auxiliáru použito zejména v páté kapitole Genesis ve spojeních *jest zplodil* Gn 5,4.7.9.13.22.27, *umřel jest* Gn 5,8.11.14.17.27, *jest stvořil* Gn 5,1, *požehnal jest* Gn 5,2, *byl jest* Gn 5,5 a *neukázal se jest* Gn 5,23. Zbylých 13 výskytů je rozprostřeno napříč první až čtvrtou kapitolou, např. *stal se jest* Gn 1,5, *jmenoval*

⁸³ Pomocné *být* v préteritu proniklo do biblických tisků vlivem bible Benátské, kde složené préteritum hromadně nahrazovalo starší imperfektum (Kyas 1997: 147). Melantrich sám odstraňování auxiliáru komentuje v předmluvě ke svým biblím, kde říká: „Přitom i ty dvě slova /Jest a Jsou/ kteréžto neslušně a zbytečně až do tesknosti a ošklivosti čtení a poslouchání/ na mnoha místech nepotřebně kladeny bývaly/ ty jsou ven vypouštěny/ a kdež jich potřebí bylo/ tu jsme jich zanechávali. Tomu kdoby rozuměti chtěl/ kde takových slov potřebí jest a kde nic/ ten ať sobě Grammatiku Českou de Verbis přečte.“ Melantrich zde cituje náměšťskou mluvnicí (fol. E5v a dál), která pomocné *být* v préteritu žádá vypustit.

⁸⁴ Zajímavostí je, že v plurálu perfekta bylo použití auxiliáru *být* mnohem řidší než v singuláru. Ve zkoumaných úsecích BiblNet jsme ho našli celkem 13krát, přičemž v sedmi případech došlo v BiblMel₂–BiblVel k jeho odstranění – dvakrát ve SZ (Gn 2,30 a Gn 3,5) a pětkrát v NZ (J 1,11.22, J 2,12, J 3,19, J 4,39). Napříč všemi Melantriškami tedy zůstalo zachováno šestkrát, pokaždé v Novém zákoně (J 2,8, J 4,1.38, Gal 2,6.9.12). V singuláru se v BiblNet auxiliár *být* objevil téměř 60krát, přičemž k náhradě došlo v BiblMel₂–BiblVel ve dvou třetinách případů.

⁸⁵ O této změně podrobněji pojednáváme v následující podkapitole, neboť je součástí rozsáhlejší textové úpravy.

jest Gn 2,23, *jest přikázal* Gn 3,1 nebo *porodila jest* Gn 4,17. Také v těchto případech došlo pouze k odstranění pomocného *být*, samotné sloveso se nikde nezměnilo.

8.1.3 Změna koncovky *l*-ových participií

Ve sledovaných úsecích Melantrišek několikrát došlo ke změně koncovky přísudkových *l*-ových participií.⁸⁶ Jedná se o první kapitolu Ezechiela, kde se hovoří o podobenství čtyř zvířat. První změnu pozorujeme v Ez 1,12.17, kde jsou podmětem buď *zvířata*, nebo *podobenství*. V obou verších tiskne BiblNet v *l*-ovém participiu *-i* (*Kdež byla prudkost ducha/ tam kráčeli: ani se obracovali když chodili* Ez 1,12 a *Po čtyřech stranách jich jdouce šli/ a neobracovali se když chodili* Ez 1,17). Zbylé Melantrišky se v koncovkách liší. Ve verši 12 BiblMel₂–BiblVel shodně vytiskly koncovku *-y* (*kráčely, obracovaly, chodily*), u verše 17 se koncovka *-y* objevila pouze v BiblMel₂₋₄ (*šly, obracovaly, chodily*), poslední dvě Melantrišky zde vysázely koncovku *-a* (*Po čtyřech stranách jich jdouce šla/ a neobracovala se když chodila*).

Stejně koncovky se objevují v Ez 1,21 (*S jdoucími šli a s stojícími stáli*) a Ez 1,24 (*když chodili/ byli jako zvuk množství/ a jako zvuk vojsk. A když stáli opuštěna byla křídla jich*). BiblNet ve všech koncovkách *l*-ového participia vytiskla *-i*, zatímco ostatní bible se opět liší. Ve verši 24 BiblMel₂–BiblVel shodně kladly koncovku *-y*, zatímco ve verši 21 vysázely *-y* pouze BiblMel₂₋₄ a BiblMel₅–BiblVel opět použily koncovku neuter, tedy *-a*.

V Ez 1,19.20.21 byla podmětem také kola (*chodily spolu i kola podle nich: A když se pozdvihovala Zvířata od Země/ pozdvihovaly se spolu i Kola* Ez 1,19; *když šel duch i kola spolu zdvihaly se jdouc za ním* Ez 1,20; *s pozdviženými od země spolu se pozdvihovaly i kola* Ez 1,21), k nimž jednotlivé Melantrišky kladly rozdílné koncovky – BiblNet–BiblMel₄ vytiskly koncovku *-y*, zatímco poslední dvě Melantrišky sázely *-a*.⁸⁷

8.2 Změny ve jménech

8.2.1 Změna druhu deklinace

Ve sledovaných úsecích Melantrišek jsme narazili na změnu způsobu skloňování. V BiblNet najdeme větu *všecko tělo plno očí* Ez 1,18, kde je adjektivum *pln* skloňováno podle jmenné deklinace. V následujících vydáních se ovšem deklinační typ mění na složený, takže počínaje BiblMel₂ najdeme v daném verši větu *všecko tělo plné očí*.

⁸⁶ Jedná se spíše o syntaktickou změnu – shodu podmětu s přísudkem, zařazujeme ji však do této kapitoly, protože podmět zůstává ve všech Melantriškách stejný.

⁸⁷ V Ez 1,20 se navíc mění číslo participia *nt*-ového. V BiblNet byl vysázen tvar *jdouc*, tedy singulár feminina, zatímco ostatní Melantrišky přechodník převedly do plurálu *jdouce*. Zde se může jednat o ustrnulý tvar, Kyas (1997: 171) však upozorňuje, že se v Melantriškách objevovaly také neshodné přechodníkové tvary, které ukazovaly na vliv lidové mluvy.

8.2.2 Kolísání ve skloňování

Ve sledovaných úsecích Melantrišek také můžeme pozorovat kolísání v koncovkách substantiv. V BiblNet–BiblMel₄ najdeme genitivní spojení *neznámého jazyka* Ez 3,5.6, kde je u substantiva *jazyk* použito *o*-kmenové koncovky. V posledních dvou Melantriškách však bylo použito koncovky od původu *u*-kmenové, tedy tvaru *jazyku*.⁸⁸

Další kolísání se objevuje v dativním spojení *Semeni jeho* Gal 3,16 z BiblNet. V BiblMel_{2–5} najdeme tuto pasáž s *o*-kmenovou koncovkou *Semenu jeho*, Bible Veleslavínova do textu vrací původní koncovku *n*-kmenovou.⁸⁹

8.2.3 Ústup duálu

Emanuel Michálek (1982: 26) ve svém článku konstatuje, že Melantrich ve svých tisících zachovává dvojné číslo hlavně u číslovek, nikdy však u sloves.⁹⁰ Ve sledovaných úsecích Melantrišek jsme na duálové tvary několikrát narazili také u substantiv, která byla doprovázena číslovkou *dvě*.

První výskyt se v BiblNet objevuje ve spojení *dvě světle veliké* Gn 1,14, místo něhož ostatní Melantrišky kladou plurálovou podobu *dvě světla veliká*. Další dvojné číslo bylo použito u adjektiva ve větě *Byli jsou pak oba dva nahá* Gn 2,30 z BiblNet–BiblMel₅, místo něhož BiblVel sází plurál *Byli pak oba dva nazí*. Duál najdeme i ve spojení *pojal dvě ženě* Gn 4,16, který v této podobě zachovávají všechny Melantrišky kromě BiblVel, jež používá plurál *dvě ženy*.

Poslední dvojné číslo se ve sledovaných kapitolách Gn objevuje na konci 5. kapitoly. Všechny Melantrišky zde kladou větu *Járed živ byl Sto šedesáte a dvě léta* Gn 5,18, v níž dvojné číslo zůstává ve všech vydáních. Jedná se tedy o jediný výskyt, který nebyl nahrazen plurálovým tvarem.

Další duálové tvary byly použity v první kapitole Ezechiela. V obou případech se stejně jako v Genesis jedná o spojení neutra *křídla* a číslovky *dvě*. Nominativ *dvě křídla* Ez 1,11 a instrumentál *dvěma křídly* Ez 1,23 z BiblNet byly v dalších Melantriškách nahrazeny plurálovými tvary *dvě křídla*⁹¹ a *dvěma křídly*.

⁸⁸ K pronikání koncovek srov. Šlosar in Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 142.

⁸⁹ Srov. Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 168–169.

⁹⁰ Philomates v náměšťské mluvnici označuje duálové tvary za vetché a žádá jejich nahrazení plurálem (NámMI G2r). Blahoslav (BlahGram 105b–107a) ve své gramatice tento postup kritizuje a říká, že mezi duálem a plurálem je významový rozdíl, který žádá zachovat.

⁹¹ Změna čísla v Ez 1,11 s sebou přináší i změnu v koncovce slovesa. BiblNet zde sází větu s koncovkou plurálu životných maskulin *Dvě křídla [...] spojovali se*, zatímco ostatní Melantrišky na tomto místě kladou koncovku odpovídající plurálu neuter, takže větu najdeme v podobě *Dvě křídla [...] spojovala se*.

8.3 Závěry

Morfologické změny se ve sledovaných úsecích Melantrišek týkaly především sloves, ojediněle také jmen. Mezi slovesné úpravy patřily málo frekventované změny v osobě, čísle, času a rodu sloves, vidové změny, změny koncovky *l*-ových participií a často doložené, systematické odstraňování auxiliáru *být* ze 3. osoby préterita. U jmen jsme zaznamenali pouze změny způsobené rozdílnými deklinačními typy a úpravy v duálových a plurálových tvarech.

Téměř u všech změn byl jasně patrný přechod mezi BiblNet a ostatními Melantriškami. Nejvíce se tento zlom projevil ve slovesných úpravách, jež se odehrály v BiblMel₂. Jedinou výjimku představovaly změny koncovek *l*-ových participií, kde objevil druhý zlom před BiblMel₅ a BiblVel, které uplatnily tytéž změny. Ve změnách jmen se BiblMel₅ přidala ke skupině BiblMel₂₋₄ a úpravy provedla pouze BiblVel, takže v této oblasti najdeme tři zlomy – BiblNet, BiblMel₂₋₅ a BiblVel.

9 Syntax

Po změnách morfologických ovlivnily textové znění Melantrišek také úpravy na rovině syntaktické. Jedná se o změny ve valenci způsobené náhradou jména či slovesa, vkládání participiálních konstrukcí do textu, shodu podmětu s přísudkem a změny ve vztazích mezi větnými členy a celými větami.

9.1 Změna pádu u jmen a zájmen

Jedním typem změn, které nacházíme na syntaktické rovině, jsou změny jmenných a zájmenných konstrukcí zahrnující změny kategorie pádu.

První doklad této úpravy najdeme v BiblNet ve větě *ať jsou k znamením/ k časům/ a ke dnům i k Letům* Gn 1,12, kde se všechny předměty objevují v dativu účelovém s předložkou *k*. BiblMel₂₋₅ celou konstrukci posunuly do akuzativu s předložkou *pro* (*ať jsou pro Znamení/ a pro vyměření časů/ Dnův a Let*) a BiblVel zachovala akuzativ, pouze změnila prepozici, takže výsledná podoba daného úseku zní *ať jsou na znamení a na časy/ a dny i Léta*.

Změnu nominativu v genitiv negativní můžeme vidět ve větě *člověk nebyl, kterýž by dělal* Gn 2,5 z BiblNet, kde ostatní Melantrišky kladou spojení *člověka nebylo, kterýž by dělal*. K dalším změnám pádů dochází v Gn 3,6 a Gn 4,12, kde je původní genitiv *od tváři* nahrazen instrumentálovým tvarem *před tváří*. V případě náhrady ze čtvrté kapitoly byla změna trvalá, v Gn 3,6 se v poslední Melantrišce vrací původní genitivní tvar.

V Gal byly provedeny tři pádové změny. První najdeme ve větě *abyste ne všeho činili* Gal 5,17, kde se v BiblNet objevuje genitiv, který ostatní Melantrišky nahradily akuzativním tvarem *abyste ne vše činili*. Zbylé změny se pojí se změnou předložky – v Gal 5,4 BiblNet vyřadila lokálové spojení *kteříž v Zákoně*, v němž ostatní Melantrišky nahradily předložku v sekundární prepozici *skrze*, která se pojí s akuzativem, takže počínaje BiblMel₂ daný úsek zní *kteříž skrze Zákon*. V tomto případě se jedná o odklon od vulgátní tradice (Sixto-Clementina čte *in lege*) a shodu s erasmovským náměšťským Novým zákonem (*skrze zákon*). Třetí změna pádu se objevuje v genitivním spojení *sám u sebe* Gal 6,4 z BiblNet. V BiblMel₂ a zbylých biblích bylo původní *u* nahrazeno lokálovou předložkou *v* a celé spojení tak najdeme ve znění *sám v sobě*.

K odstranění lokálu došlo v Ez 1. V BiblNet je kniha uvozena větou *I stalo se v Třidcátém Létě/ v čtvrtém Měsíci/ a pátém dni měsíce* Ez 1,1. Část závěru verše zní *v pátém dni měsíce*. Ostatní Melantrišky všude odstranily předložku *v* a obě části verše převedly do geni-

tivu temporálního, takže dané pasáže znějí *I stalo se třicátého léta/ čtvrtého měsíce/ a pátého dne měsíce a pátého dne měsíce*.⁹²

Předposlední pádovou substituci můžeme pozorovat ve větě *mezi národy, k nimž vyženu je Ez 4,13*, která se v BiblNet objevuje s dativní vazbou, zatímco všechny následující Melantrišky relativum převádějí do genitivního tvaru, takže výsledná podoba zní *mezi národy, do nichž vyženu je*. Poslední změna se objevuje ve větě *K Kainovi pak/ a k darům jeho nepohleděl Gn 4,4* v BiblNet. Všechna následující vydání celou konstrukci převádějí z původního dativu do akuzativní podoby, takže v BiblMel₂–BiblVel najdeme tento úsek ve znění *Na Kaina pak/ a na dary jeho nepohleděl*.

Ačkoli se nejedná o změnu pádu, můžeme k těmto poznámkám přiřadit také zavedení signalizace pádu pomocí pádového morfu u původně neskloňných přejatých antroponym, tj. zavedení sklonnosti. Objevuje se pouze dvakrát. Na konci Gn 5 se v první Melantrišce objevuje věta *učiněni jsou všickni dnové Járed Gn 5,20*, do níž ostatní vydání kladou nominativ posesivního adjektiva *učiněni jsou všickni dnové Járedovi*. V téže bibli najdeme i větu *Noe pak [...] zplodil Sem/ Cham/ a Jáfet Gn 5,27*, v níž zbylé Melantrišky pád manifestují příslušnou koncovkou: *Noe pak [...] zplodil Sema/ Chama/ a Jáfeta*.

9.2 Kondenzace pomocí participiálních konstrukcí

Další změnou, která se týká sloves a ovlivňuje syntax, jsou participiální konstrukce. Ve sledovaných úsecích Melantrišek několikrát došlo k náhradě préterita participiem nebo naopak.

Systematické vkládání konstrukce s *nt*-ovým participiem můžeme vidět na konci Gn 5, kde se v BiblNet pětkrát objevila formulace s verbem finitem *živ byl Gn 5,12.18.21.23.26* (např. *Kainan také byl živ Sedmdesáte let a zplodil Malalehele Gn 5,12* nebo *Járed živ byl Sto šedesáte a dvě létě a zplodil Enocha Gn 5,18*). BiblMel₂–BiblVel všechny výskyty nahradily participii *nt*-ovými *jsa Gn 5,12.26* a *maje Gn 5,19.21.23*, takže v těchto biblích najdeme dané věty ve znění *Kainan také jsa v Sedmdesáti letech zplodil Malalehele Gn 5,12* a *Járed maje Sto šedesáte a dvě létě zplodil Enocha Gn 5,18*.

Další změnu participia v préteritu provedla BiblMel₂ a všechny následující Melantrišky v Gal 2,3, kde BiblNet použila prosté préteritum *jenž byl Pohanem*, které ostatní bible změnilly na participium *nt*-ové *jsa Pohanem*.

K další změně syntaktické konstrukce došlo ve větě *kdežto byl Jan křtě J 1,28*. V BiblNet tato věta vyjadřuje minulý čas pomocí staré konstrukce préterita slovesa *být* a *nt*-

⁹² BiblMel₃–BiblVel v první části verše provedly ještě změnu ve spojkách, o níž budeme mluvit v následující kapitole.

ového participia, ostatní Melantrišky ovšem odstraňují sloveso *být* a celou větu převádějí do prostého préterita, kde se participium již neobjevuje, takže v BiblMel₂–BiblVel najdeme tento úsek ve znění *kdež Jan křtil*.

9.3 Vztahy mezi větami

Poslední syntaktickou úpravou, k níž v Melantriškách docházelo, byly změny mezi větami nebo náhrada souvětí větou jednoduchou či naopak.

Ke změně souvětí struktury došlo v Melantriškách čtyřikrát. Transformaci souvětí ve větu jednoduchou vidíme v Gn 5,15, kde BiblNet vytiskla souvětí *Malalehel pak živ byl Šedesáte a pět let i zplodil Járeda*. BiblMel₂ a všechny následující Melantrišky z první věty odstranily sloveso a transformovaly ji do příslovečného určení času, takže výsledná podoba zní *Malalehel pak v Šedesáti a pěti letech zplodil Járeda*.

Druhá změna souvětí struktury se odehrála v souvětí *kteříž byli přišli aby vyšpehovali svobodu naši* Gal 2,4 v BiblNet. Zbylé Melantrišky změnilly původní vedlejší větu účelovou na příslovečné určení účelu, které se stalo součástí hlavní věty, takže v BiblMel₂–BiblVel daný verš zní *kteříž byli přišli k vyšpehování svobody naší*.

V J 4,52 došlo k transformaci nepřímé řeči. Původní souvětí *zvěstovali jemu řkouce Že by Syn jeho živ byl*, které najdeme v BiblNet, se v následujících vydáních změnilo na přímou, neuvozenou řeč (signalizovanou jen *nt*-ovým participiem), takže daná pasáž se objevuje ve znění *řkouce Syn tvůj živ jest*. Zároveň zde došlo k odstranění tzv. subjunktivu. Podobnou změnu nepřímé řeči sledujeme i v Gal 5,2, kde BiblNet vytiskla souvětí *já Pavel pravím vám že budete-li se obřezovati/ Kristus vám nic neprospěje*. Všechny následující Melantrišky ze souvětí vypustily spojku *že: já Pavel pravím vám/ budeteli se obřezovati/ Kristus vám nic neprospěje*. V přímé řeči tedy tato souvětí neobsahují spojku *že* jako ekvivalent latinského tzv. *quoniam citativum* vulgární tradice.

9.4 Závěry

Na úrovni syntaxe nedocházelo ke změnám příliš často. Nejčastějším typem úprav byly změny pádů a změny slovesných tvarů. V Gn 5 systematicky a na několika dalších místech ojediněle docházelo k náhradě préterita participiem nebo naopak. V několika verších jsme také zaznamenali změnu souvětí.

Ve všech těchto případech můžeme pozorovat tytéž zlomy jako u morfologických změn – veškeré zaznamenané úpravy provedla BiblMel₂, k ojedinělým změnám pádů docházelo i v BiblVel.

10 Textové změny

Po morfologii a syntaxi jsou posledním typem změn, které zasahovaly do textu, jednak drobné lexikální změny, tedy náhrada jednoho slova či slovního spojení za druhé nebo vložení nového slova, jednak změny kontextové, kdy byla do textu přidána nebo z něj odebrána celá věta nebo souvětí, popř. bylo upraveno její znění nebo došlo ke změně slovosledu.⁹³

Pokud se podíváme na jednotlivé Melantrišky z hlediska textových změn, ať již na úrovni slova, nebo celé věty, uvidíme, že stejně jako v případě morfologických změn i zde můžeme všech šest biblí rozdělit do tří skupin – BiblNet, BiblMel₂₋₅ a BiblVel.⁹⁴ Jednotlivé změny se tedy projevují právě při srovnání těchto tří skupin, v některých případech se však mohou objevit jinde.⁹⁵

10.1 Změny na úrovni slova

Drobnější změny najdeme v Melantriškách mnohem častěji než rozsáhlejší textové náhrady. Jedná se o náhradu sloves, substantiv, adjektiv a z nich vycházejících přívlastkových konstrukcí, adverbii a předložek.⁹⁶

10.1.1 Změny ve slovesech

Zdaleka nejčastější úpravy textu se týkají verb⁹⁷ a velmi často jsou doprovázeny morfologickými změnami. Jde o vypuštění či přidání slovesa nebo nahrazení slovesa jiným, významově příbuzným slovesem, které má stejnou valenci a zachovává tytéž větněčlenské pozice.

10.1.1.1 Změna prefixu

K nejmenším nemorfologickým úpravám slovesa došlo pomocí změny stávajícího prefixu nebo jeho přidání či odebrání. Ke změně stávajícího prefixu došlo ve sledovaných úsecích Melantrišek celkem dvanáctkrát. Poprvé se tato změna vyskytla v Gn 3,7 BiblNet, kde

⁹³ V této části analýzy budeme postupovat dvěma způsoby – nejprve popíšeme nejčastější lexikální i textové změny a poté projdeme jednotlivé biblické knihy a postupně zmapujeme rozsáhlejší úpravy.

⁹⁴ Pokud není uvedeno jinak, jedná se o změny mezi BiblNet a všemi ostatními Melantriškami. Pokud se objeví i změna u jiných biblí, např. BiblVel, bude specificky uvedena.

⁹⁵ Pro ilustraci zde uvedeme několik příkladů. Změnu ve všech třech skupinách, které jsme vymezili výše, vidíme např. v Gal 1,17, kde BiblNet sází *k předkům svým Apoštolům*, BiblMel₂₋₅ místo toho vytiskla větu *k Apoštolům/ jenž byli předemnou* a v BiblVel se verš objevuje ve znění *k těm jenž prvé byli Apoštolé nežli já*. Relativně často však změny provedou i jiná vydání, jako je tomu např. Ez 1,1, kde BiblNet uvádí *I stalo se v Třidcátém Létě v čtvrtém Měsíci/ a pátém dni měsíce*, zatímco BiblMel₂ zůstala osamocena se zněním *I stalo se třidcátého léta/ čtvrtého měsíce/ a pátého dne měsíce*. BiblMel₃–BiblVel tento verš vytiskly v podobě *Stalo se pak třidcátého léta/ čtvrtého měsíce/ a pátého dne měsíce*.

⁹⁶ V této kapitole se budeme zabývat pouze změnami předložek v rámci téhož pádu. Případy, kdy změna předložky vychází ze změny celého pádu, jsme rozebírali v předchozí kapitole (srov. 9.1).

⁹⁷ Do této podkapitoly řadíme také změny v těch slovech, která vznikla odvozením ze sloves, tedy deverbativní adjektiva a substantiva (*popatření, vzezření, učiněný*). Nejedná se sice o slovesné tvary, avšak významově mají v textu blízko ke slovesům.

najdeme větu *I povolal Pán Bůh Adama*, jejíž sloveso bylo v následujících Melantriškách změněno na *zavolal*.

Dvakrát je v Gn změněno sloveso *vložit*. Jednou ho najdeme v Gn 3,12 BiblNet ve větě *nepřátelství vložím mezi tebou a ženou*, podruhé se objevuje v Gn 4,13 ve větě *I vložil Pán znamení na Kaina*. V obou případech se sloveso změnilo na *položil*.

Další změnu předpony najdeme ve slovesech *udělal* Gn 3,16 z BiblNet–BiblMel₅, které se v BiblVel mění na *zdělal*, nebo *povolal* Gn 3,7 z BiblNet, jež bylo v ostatních vydáních nahrazeno slovem *zavolal*. V Ez se několikrát mění prefix u slovesného substantiva *patření*.⁹⁸ V BiblNet najdeme substantiva *opatření* Ez 1,26.28 a *popatření* Ez 1,27, která byla ve všech dalších Melantriškách sjednocena na *spatření*.

Poslední změna tohoto typu se ve Starém zákoně týká slovesa *přerušili* Ez 2,4 z BiblNet, místo něhož se počínaje BiblMel₂ klade slovo *zrušili*.

Ve sledovaných úsecích Nového zákona k této změně došlo celkem třikrát; dvakrát je vazba *přichází k Světlu* (jednou v kladné, jednou v záporné podobě) nahrazena spojením *vychází na Světlo* J 3,20.21 a jednou se původní slovesné adjektivum *utvrzeného* Gal 3,17 mění na *stvrzeného* (v BiblMel₂₋₄ *ztvrzeného*).

Prefixace či deprefixace se ve sledovaných kapitolách Melantrišek objevuje celkem čtyřikrát. Poprvé ji najdeme v Gn 1,6 v BiblNet ve větě *děl Vody od Vod*, kde ostatní Melantrišky kladou prefigovaný tvar *odděl*.

Původní *káži* Ez 3,26 a Ez 5,13 z BiblNet se v dalších vydáních objevuje v prefigované podobě *rozkáži* (zároveň se mění slovesný čas). Deprefixaci můžeme vidět ve větě *dokonal dílo jeho* J 4,34 v BiblNet, kde se v dalších vydáních objevuje neprefigovaný tvar *konal*. Podobně tomu je i v J 5,35. Zde bylo sloveso *poradovati se* nahrazeno neprefigovaným tvarem *radovati se*.

10.1.1.2 Vypuštění nebo přidání slovesa

Další typ textové úpravy představuje doplnění nebo odstranění slovesa z věty. Tento typ změn jsme zaznamenali v Novém zákoně, kde uplatňuje na více místech.

Vypuštění a současně s tím i nahrazení odvozeného slovesného tvaru jsme zaznamenali v Gal 4,4, kde byla v původním souvětí *učiněného z ženy / učeného pod Zákonem* nahrazena obě deverbativní adjektiva slovem *narozeného* a současně byl druhý výskyt slova vynechán, takže výsledná podoba dané pasáže v BiblMel₂–BiblVel zní *narozeného z ženy/ pod Zákonem*.

⁹⁸ Změna *opatření / popatření – spatření* se sice týká substantiv, projednáváme ji však v tomto oddíle, protože je založená na změně prefixu u sloves, z nichž jsou obě substantiva odvozena (viz. pozn. 93).

Vložení nového slovesa vedle stávajícího jsme našli v Gal 5,14, kde byla věta *Zákon v jednom slovu se naplňuje* doplněna v BiblMel₂₋₅ do podoby *Zákon v jednom slovu se zavírá a naplňuje*, přičemž Veleslavín se vrací k původnímu znění. Podobný, ačkoli delší případ představuje i J 3,33, v němž se původní souvětí *zapečetil jest že Bůh pravdomluvný jest* v dalších vydáních rozšířilo do podoby *zapečetil a toho potvrdil / že Bůh pravdomluvný jest*.

10.1.1.3 Lexikální substituce

10.1.1.3.1 Nahrazení plnovýznamového být

Jedním ze sloves, které Melantrišky změnily, je plnovýznamové *být*. V Bibli Netolického najdeme pět míst, na nichž jej ostatní Melantrišky nahrazují jinými verby.

Všechny výskyty ze sledovaných kapitol Starého zákona jsou soustředěny do Gn 1,14, kde v BiblNet najdeme plnovýznamové *být* hned třikrát – *Světlo větší aby bylo nad Dnem a Světlo menší aby bylo nad Nocí: i Hvězdy [...] aby byly nad Dnem*. Ve všech případech bylo toto sloveso nahrazeno slovem *panovat*.

Ve zkoumaných úsecích Nového zákona bylo plnovýznamové *být* nahrazeno dvakrát. Místo původního *z skutkuov-li Zákona to jest* Gal 3,5 z BiblNet najdeme v ostatních Melantriškách slova *z skutkuov-li Zákona to činí* a spojení *požehnání Abrahamovo bylo* Gal 3,14 z nahrazuje BiblMel₂–BiblVel slovy *požehnání Abrahamovo přišlo*.

10.1.1.3.2 Verba dicendi

Ve sledovaných úsecích Melantrišek najdeme i změny ve verbech dicendi. Préteritální tvar *řekl* J 1,30 a J 5,11 je nahrazován slovesy *pověděl* (J 1,30) a *rozkázal* (J 5,11). *Pověděl* se klade i místo *dí* (J 1,23), kde můžeme navíc pozorovat změnu ve slovesném času. Poslední změna se objevuje v J 4,27, kde je původní sloveso *tížeš se* nahrazováno tvarem *ptáš se*.

10.1.1.3.3 Ostatní slovesa

V této části práce rozlišujeme dva typy lexikálních substitucí. Jedním je nahrazení jednoho slovesa se stejnou valencí a zachováním větněčlenských pozic.⁹⁹ U dalších lexikálních substitucí se jedná o takový typ náhrad, při němž dochází k větším zásahům do věty – nahrazovaná slovesa mají jinou valenci a vyžadují jiná větněčlenská doplnění.

První typ lexikálních substitucí je v Melantriškách doložen vícekrát. Ve sledovaných úsecích Starého zákona se poprvé objevuje v Gn 2,3, kde je původní sloveso *působil jest* ze souvětí *od vsí práce své kterouž jest působil* z BiblNet v dalších Melantriškách nahrazeno plusquamperfektem *byl vedl*, takže výsledná podoba zní *od vsí práce své kterouž byl vedl*. Druhá substituce se objevuje v Gn 2,21, kde je původní *zvěděl* z BiblNet v ostatních vydáních

⁹⁹ Pojem valence zde chápeme jako schopnost vázat na sebe obligatorní i potenciální, tj. fakultativní větné členy.

změněno na *viděl*. Třetí náhradou je sloveso *jísti*, které bylo v BiblVel vysázeno místo verba *krmiti* Gn 3,15, které používá BiblNet–BiblMel₅. V další kapitole Gn najdeme místo původního *vzdělal* Gn 4,15 z BiblNet sloveso *vystavěl*.

V Ez 1 se několikrát opakuje náhrada slovesného substantiva *vzezření* Ez 1,16.22.26. Ve všech Melantriškách počínaje BiblMel₂ je toto slovo nahrazeno substantivem *spatření*.

Ve zkoumaných úsecích Nového zákona najdeme takovýchto změn celkem dvacet,¹⁰⁰ např. *vzdělám* v BiblNet, které bylo v ostatních biblích nahrazeno slovesem *vyzvedu* J 2,19, avšak do textu BiblVel se vrací původní *vzdělám*. Mezi další substituce patří např. *posmíván* místo původního *zklamán* Gal 6,7 z BiblNet, *trpěti bude* namísto *ponese* Gal 5,10, nové *vykonat* za původní *činil* J 5,36 apod.

Lexikální substituce, které s sebou přinášely odlišnou valenci, se ve zkoumaných úsecích objevily čtyři. První najdeme ve větě *I vzhlédl Pán k Abelovi a k darům jeho* Gn 4,4 z BiblNet, kde se sloveso *vzhlédnout* pojí s dativem. BiblMel₂ a ostatní Melantrišky do této věty kladou verbum *pohledět*, které má akuzativní valenci, takže daný úsek byl v těchto biblích přeformulován do znění *I pohleděl Pán na Abele a na dary jeho*.

Druhou změnu představuje původní dativní spojení *přichází k Světlu* J 3,20.21 z BiblNet, které se ve sledovaných úsecích Melantrišek objevilo dvakrát – jednou v kladném, jednou v záporném slovesném tvaru. Ve všech následujících Melantriškách došlo k jeho nahrazení akuzativním spojením *vychází na Světlo*.

Ke třetí substituci verb došlo ve větě *nebud'te opět obtíženi jhem služebnosti* Gal 5,1 z BiblNet. Ostatní Melantrišky místo jednak nahradily původní verbo-nominální predikát jednoduchým slovesným přísudkem, jednak změnilly samotné sloveso, takže v BiblMel₂–BiblVel se daná věta objevuje ve znění *nevalujte na sebe opět jha služebnosti*.

Poslední slovesnou náhradou, která přináší i změnu valence, můžeme vidět v Gal 5,13. BiblNet daný verš vytiskla ve znění *abyš'te svobody v příčinu těla nedávali*, kde se préteritum slovesa *dávat* pojí s akuzativem. BiblMel_{2–5} toto sloveso nahrazuje imperfektem *požívat*, k němuž klade dativní vazbu, takže verš v těchto Melantriškách zní *abyš'te té svobody k příčině těla nepožívali*. Velešlavín nahradil jak sloveso *požívat*, tak substantivum *příčina*, a navíc upravil slovosled, takže v BiblVel najdeme tuto větu v podobě *abyš'te pod zámyslem té svobody nepovolovali tělu*.

¹⁰⁰ Zde uvádíme pouze několik příkladů, všechny slovesné náhrady jsou uvedeny v Příloze v tabulkách 13.1–13.4.

10.1.2 Změny ve jménech

Dalšími slovními druhy, u nichž zaznamenáme změny, jsou substantiva a adjektiva, která zde shrnujeme do kategorie jmen. Stejně jako u sloves zde najdeme dva druhy změn – buď bylo dané jméno nahrazeno jiným jménem či slovním spojením ve funkci přívlastku, nebo došlo k jeho úplnému vypuštění či naopak přidání.

10.1.2.1 Lexikální substitute

Změnu tohoto typu najdeme ve sledovaných úsecích Melantrišek celkem často. Ve dvou případech se jedná o náhradu deadjektivního abstrakta *suchost* Gn 1,9.10 z BiblNet, místo něhož ostatní Melantrišky kladou spojení *místo suché*. V první kapitole Gn bylo ještě změněno substantivum *hmyz* Gn 1,16 na *plaz*. Zde Vulgáta čte *reptile*, takže změnu z *hmyz* na *plaz* pokládáme za snahu o věrnější překlad.

Substituce, v nichž se jedná o náhradu sémanticky blízkým slovem, které nemá vliv na věrnost překladu, zaznamenáme v Gn 2,4, kde bylo spojení *bylinu krajiny prvé* z BiblNet v ostatních vydáních změněno na *bylinu Země prvé*. O pět veršů dále byl původní *pokrm* Gn 2,9 nahrazen neutrem *jídlo* a v Gn 3,14 se *dílo* mění na femininum *práce*.

V Ez 1–5 najdeme několik dalších substitucí. V Ez 1,6 bylo původní *popatření* z BiblNet změněno na *tvářnost* a *vzezření* Ez 1,7.16.22.26 se všech Melantriškách mění na *spatření*. Výjimku v distribuci obou slov představuje poslední výskyt z Ez 1,26, kde v BiblNet, BiblMel₅ a BiblVel najdeme *vzezření*, zatímco BiblMel_{2–4} na tomto místě tisknou *spatření*. Další změnu vidíme ve větě *podle potoka Chobar* Ez 3,23, které v této podobě najdeme v BiblNet–BiblMel₄. BiblMel₅ a BiblVel zde tisknou spojení *podle řeky Chobar*.

K postupné změně jmen dochází ve větě *učiněno jest v ústech mých jako střed sladko* Ez 3,3 v BiblNet. Místo slova *sladko* kladou BiblMel_{2–5} substantivum *sladkost* a BiblVel zde vytiskla adjektivum *sladký*.

Mezi další substitute patří slovo *adamant* Ez 3,9 z BiblNet, které ostatní Melantrišky nahrazují výrazem *diamant*. Substituci adjektiva za substantivum můžeme vidět v Ez 2,7, kde bylo slovo *podtrhači* z BiblNet nahrazeno v dalších vydáních adjektivem *podvracující*.

Ve sledovaných kapitolách Nového zákona bylo podobných změn méně. V J 4,39 bylo substantivum *slovo* změněno na *řeč* (a to ve shodě s náměšťským Novým zákonem z r. 1533; Sixto-Clementina má *verbum*) a původní *Čtení*, které bylo osmkrát použito v Gal 1,6 a jednou v Gal 1,7, všechny Melantrišky počínaje BiblMel₂ nahradily slovem *Evanjelium*. K další substitucí došlo v Gal 2,5, kde byla původní *hodina* z BiblNet nahrazena slovem *čas*, v Gal 4,2, kde se spojení *pod obráncemi*, jež najdeme v BiblNet–BiblMel₃, v BiblMel₄–BiblVel mění do podoby *pod ochráncemi*. Místo původního *zámutek* Gal 4,13 z BiblNet najdeme v ostatních

Melantriškách substantivum *mdloba*, *Smilnost* Gal 5,19 z BiblNet byla nahrazena *Chlípností*, *hříchy* Gal 5,24 z BiblNet se v BiblMel₂₋₅ změnilo na *vášně*, zatímco v BiblVel se vrací původní substantivum. Poslední substantivní náhradu představuje slovo *statek* Gal 6,6, které v BiblMel₂–BiblVel nahrazuje původní *zboží*.

Substituce adjektiv byly ve zkoumaných kapitolách Melantrišek méně časté. Na první jsme narazili v Gn 1,2, kde bylo přídavné jméno *neužitečná* změněno v BiblMel₂–BiblVel na *nenesoucí užitku*. Původní adjektivum ve spojení *sukně koženné* Gn 3,16 bylo také rozvinuto do podoby neshodného přívlastku, takže počínaje BiblMel₂ v daném verši najdeme spojení *sukně z kůže chlupatých*. Další náhradu najdeme ve větě *teče proti Asyrským* Gn 2,15, kde je zpodstatnělé adjektivum *Asyrským* z BiblNet v dalších Melantriškách nahrazeno spojením *Zemi Asyrské*. Čtvrtá substituce se objevila v Ez 1,8, kde místo *ruce člověčí* z BiblNet najdeme v následujících vydáních *ruce lidské*. Adjektivum *člověčí* bylo spolu se dvěma dalšími nahrazeno také v Ez 1,10, kde místo kongruentních spojení s adjektivy *tvář člověčí* a *tvář lvová* [...] *tvář volová* najdeme substantiva v genitivu posesivním *tvář člověka* a *tvář lva* [...] *tvář vola*. Původní adjektivum *nemilostivý* Ez 3,18.19, které se v BiblNet objeví v daných verších celkem pětkrát, bylo v následujících Melantriškách nahrazeno přídavným jménem *bezbožný*.

10.1.2.2 Vypuštění nebo přidání jména

Postupné vypouštění jmen můžeme zaznamenat v Gn 1,25. Původní věta *aby mělo všelikou bylinu zelenou k pokrmu* z BiblNet byla dvakrát zkrácena. V BiblMel₂₋₅ bylo vynecháno adjektivum *zelenou*, BiblVel odstranila i zájmeno *všelikou* a substantivum *bylinu*, takže výsledná podoba v poslední Melantrišce zní *aby mělo k pokrmu*. Ve větě *i řekl Bůh zplod' Země bylinu* Gn 1,10 bylo v dalších vydáních oproti BiblNet vypuštěno slovo *Bůh*.

Přidání jména zaznamenáme v J 5,30, kde bylo na konec věty *nehledám vůle své ale vůle toho kterýž mne poslal* v BiblMel₂–BiblVel vloženo adjektivum *Otcovy*. Věta *Símě podle povahy své* v Gn 1,11 byla v BiblMel₂ a všech následujících rozšířena do podoby *Símě podle vlastní povahy své*.

10.1.3 Změny v zájmenech

Do samostatné kategorie vyčleňujeme změny, k nimž dochází v oblasti zájmen. Jedná se o nahrazení zvrtného posesiva zájmeny *tvůj*, *jejich* apod., distribuci relativ *který* a *jenž*, dále o záměnu krátkých tvarů za dlouhé či naopak, přidání postfixu *-to*, nahrazení jednoho zájmena druhým nebo přidání či vypuštění zájmena v textu.

10.1.3.1 Zvrtné zájmeno svůj

Poměrně výraznou změnou, ke které v Melantriškách dochází v oblasti zájmen, je systematické nahrazování reflexiva *svůj* ostatními přívlastňovacími zájmeny. Michálek (1982:

26) konstatuje, že Melantrich ve svých biblích zachovával zvrtné *svůj* pouze ve 3. osobě, takže postupoval opačným způsobem, než žádala náměšťská mluvnice. Naše analýza textových změn v Melantriškách (srov. též Kyas 1997: 169–171) ukazuje, že ojediněle byla nahrazována i zájmena vyjadřující 3. osobu.

Zájmeno *svůj* bylo ve sledovaných úsecích Melantrišek nahrazeno celkem jedenáctkrát. V sedmi případech za něj bylo vysázeno posesivum *tvůj* Gn 3,11.14.15, Ez 2,9, J 5,8.11 a Gal 5,14, jednou se objevil plurál *vaše* J 4,35. V Ez 2,1 a Gal 6,17 toto zájmeno zastupovalo 1. osobu, takže bylo nahrazeno posesivními tvary *mou* Ez 2,1 a *mém* Gal 6,17, a původní spojení v *pokolení svém* Gn 1,21 bylo později změněno na *pokolení jejich*. Ve všech případech došlo k nahrazení zvrtného zájmena v BiblMel₂–BiblVel, jedinou výjimku představuje reflexivum ve spojení *bližního svého* Gal 5,14, které BiblMel₂₋₅ nahradily posesivním *tvého*, zatímco BiblVel vrací původní zájmeno.

Náměšťská mluvnice u všech zájmen jako pravidlo uvádí, že zvrtné tvary se mají klást tam, kde zájmeno vyjadřuje tutéž osobu a číslo jako sloveso. V ostatních případech se mají používat posesiva *můj*, *tvůj* apod. V tomto směru tedy Melantrišky jdou proti mluvnici, jediný nejasný případ představuje zvrtné *svém* v Gn 1,21, kde celá věta zní *A učinil Bůh Šelmy zemské podle tvárnosti jich/ Hovada i každý zeměplaz zemský v pokolení svém*. Ostatní Melantrišky tento tvar nahrazují posesivem *jejich*. Zde by se reflexivum mohlo vztahovat jak k jednotlivým zvířatům, tak k Bohu. Sloveso *učinil* svou osobou a číslem odkazuje k Bohu, takže použití zvrtného zájmena by bylo v souladu s náměšťskou mluvnicí, substituovaný tvar *jejich* však odkazuje ke zvířatům.¹⁰¹

10.1.3.2 Změny v relativech

Vedle odstraňování reflexiva *svůj* můžeme v Melantriškách najít také změny v relativech. Jedná se o nahrazování zájmena *který* jinými relativy.

Vztažné zájmeno *který* se ve zkoumaných kapitolách BiblNet objevilo celkem devatenáctkrát, přičemž v šesti případech došlo k jeho náhradě. Pětkrát za něj bylo vysázeno relativum *jenž* Gn 3,15.20, J 3,26, J 4,47 a Gal 5,19 a jednou ho Melantrich a později i Veleslavín nahradili zájmenem *jaký* Gal 2,6.¹⁰²

V jednom případě došlo k opačné náhradě. Původní zájmeno *jenž* ve větě *jenž není jiného* Gal 1,7 z BiblNet bylo v následujících Melantriškách nahrazeno relativem *který*.¹⁰³

¹⁰¹ Vulgáta v tomto verši uvádí zájmeno *suum*, které náměšťská mluvnice překládá jako *jeho* i *jejich* (fol. E4r).

¹⁰² Náměšťská mluvnice konstatuje, že zájmena *jenž* „pěkně se užívá místo *který*, *která*, *které*, i také in plurali“ (NámMI F2v). Zdá se tedy, že se obě posesiva se mohou klást libovolně.

¹⁰³ Vulgáta ve verších Gn 3,15.20 uvádí zájmenný tvar *qua*, v J 3,26 najdeme zájmeno *cui*, v J 4,47 se objevuje tvar *cuius* a místo zájmena *který* Gal 2,6 stojí ve Vulgátě *qui*. České *jenž* v Gal 1,7 je překladem latinského *quod*. Ve všech případech se tak jedná o různé pády a rody téhož latinského substantiva *qui*.

10.1.3.3 Dlouhé a krátké zájmenné tvary

Záměny krátkých a dlouhých zájmenných tvarů se ve sledovaných úsecích Melantrišek objevují ve Starém zákoně a týkají se zájmen 3. osoby u maskulin.

V jednom případě došlo ke zkrácení dativního tvaru zájmena *on*. Původní *přikázal jemu* Gn 2,18 z BiblNet bylo v ostatních Melantriškách změněno na *přikázal mu*.¹⁰⁴

Ve Starém zákoně můžeme také pozorovat systematické nahrazování krátkých posesivních a relativních tvarů dlouhými. Jedná se o tvary *jich* a *jejich*, *jichž* a *jejichž*.¹⁰⁵

Zájmeno *jejich*, které nahrazuje původní *jich* z BiblNet, najdeme ve zkoumaných kapitolách více než dvacetkrát.¹⁰⁶ Změna však neproběhla u všech dohledaných výskytů relativa *jich*. Výjimku můžeme pozorovat např. v Ez 1,17, kde všechny Melantrišky uchovávají zájmeno *jich* (ačkoli ve Vulgátě najdeme tvar *earum*).

Změnu vztažného *jichž* jsme našli ve větě *Ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého jazyku/ jichž by nemohl slyšeti řeči* Ez 3,6 z BiblNet, kde další vydání kladou dlouhý tvar *jejichž*.

10.1.3.4 Postfix -to

V Melantriškách můžeme také pozorovat odstraňování nebo přidávání postfixu *-to* u zájmen. Philomates v náměšťské mluvnici v pasáži o zájmenu *jeho* (fol. F3v) říká: „A věz že k té liteře *ž* ještě také přidává se syllaba *to* pro lepší pojištění. Nebo když díš *jehož*, jest více než by řekl *jeho*; a když díš *jehožto*, jest více než by řekl *jehož*.“

K odebrání postfixu *-to* došlo u zájmena *kterýž* Gn 2,4, Gn 4,8.15, J 4,47, přičemž v posledním uvedeném výskytu bylo relativum navíc nahrazeno zájmenem *jenž*. Postfix *-to* byl naopak přidán k zájmenu *kterémuž* v Gal 1,5.

10.1.3.5 Změny v ostatních zájmenech

Dalšími změnami, k nimž došlo u zájmen, bylo jejich přidání do textu nebo záměna stávajícího zájmena za jiné.

Ke změně prvního typu došlo ve větě *postavil ho v Ráji rozkoše/ aby dělal* Gn 2,17, do níž bylo od BiblMel₂ vloženo zájmeno *jej*, takže daný úsek v BiblMel₂–BiblVel zní *aby jej*

¹⁰⁴ Náměšťská mluvnice k tomuto zájmenu podotýká, že tvary *jemu* a *mu* nejsou totožné a měly by se používat v různých kontextech. Dlouhá varianta *jemu* je demonstrativum, které na někoho ukazuje, zatímco krátké *mu* Philomates určuje jako tzv. relativum, které připomíná nebo opakuje věc, o níž se mluví. Ve výše uvedeném verši dané zájmeno slouží jako relativum, proto zde BiblMel₂–BiblVel kladou krátký tvar.

¹⁰⁵ Náměšťská mluvnice rozlišuje i mezi těmito tvary – krátký tvar *jich* určuje podobně jako tvar *mu*, tedy jako relativum, zatímco nesklonné *jejich* považuje za posesivum. Zároveň říká, že tvar *jejich* se klade místo latinských zájmen *illorum*, *illarum*, *ipsorum*, *ipsarum*, *eorum*, *earum*, *quorum* a *quarum*, zatímco české *jich* nahrazuje zájmena *illos*, *illas*, *ipsos*, *ipsas*, *eos*, *eas*, *quos* a *quas*.

¹⁰⁶ Jde o verše Gn 1,17.20.21, Gn 2,1, Gn 4,3, Ez 1,7.8.9.10.11.13.22.23.24.25.26, Ez 2,7, Ez 3,6.8.9, Ez 4,12. Ve všech případech latinská Vulgáta na daných místech uvádí zájmena odpovídající českému *jejich*.

dělal. Třikrát bylo do sledovaných úseků přidáno demonstrativum *to* – *Bůh byl to slovo* J 1,2, *nebyl on to světlo* J 1,8 a *na tom místě* J 5,13.

Vypuštění zájmena vidíme v J 3,28, kde bylo z původní věty *svědkové jste mi, že jsem řekl* v BiblNet odstraněno v následujících vydáních zájmeno *mi*.

Třikrát také bylo změněno osobní zájmeno *on*. K první změně došlo ve větě *nalezl on nejprv bratra* J 1,42 z BiblNet, která byla v následujících zněních přeformulována do podoby *nalezl ten první bratra*. Druhá substituce se odehrála ve spojení *on zajisté Ježíš* J 4,44, kterou v BiblMel₂–BiblVel najdeme ve znění *sám zajisté Ježíš*. Poslední náhradu tohoto zájmena za jiné vidíme v Gn 1,10, kde se ve větě *Símě v něm bylo na Zemi* změnilo na *Símě v sobě samém bylo na Zemi*. Opačná změna se odehrála v J 4,25, kde se původní *tenť nám zvěstuje* z BiblNet mění na *onť nám zvěstuje*. Ke změně v totalizačních zájmenech došlo v Gn 1,17, kde spojení *všecko ptactvo* z BiblNet v ostatních Melantriškách vystřídal spojení *všeliké ptactvo*.

Ve dvou případech bylo nahrazeno posesivní zájmeno *vaše*. Původní spojení *srdce vaše* Gal 4,6 se v BiblMel₂–BiblVel změnilo na *srdce naše* (Sixto-Clementina zde má *vestra*, zatímco náměšťský Nový zákon *náše*) a spojení *pokusením vašim* Gal 4,14 z BiblNet bylo v dalších vydáních substituováno do podoby *pokusením tím*.¹⁰⁷

10.1.4 Změny v číslovkách

Změny v číslovkách jsou ve sledovaných úsecích Melantrišek velmi řídké, zejména proto, že jich v textu najdeme velmi málo.

Dvakrát došlo k nahrazení základní číslovky *jeden* (Gn 1,5 a Gn 2,12) řadovou číslovkou *první* a věta *jednoho z děvky, jednoho z svobodné* Gal 4,22 byla ve všech vydáních počínaje BiblMel₂ změněna na *jednoho z děvky, druhého z svobodné*. Dvě řadové číslovky se objevily také v J 1. V J 1,35 najdeme v BiblNet větu *jiného pak dne*, kde BiblMel₂–BiblVel kladou spojení *druhého pak dne*. Ve verši J 1,42 byla do původní věty *nalezl on nejprv bratra* z BiblNet vložena číslovka *první*, takže v ostatních vydáních najdeme tuto část verše ve znění *nalezl ten první Bratra*.

10.1.5 Změny v neohebných slovních druzích

Do jedné kategorie zahrnujeme substituce, jež se týkají adverbii, prepozic, konjunktí, partikulí a interjekcí, a zabýváme se pouze těmi textovými náhradami, které zůstávají na úrovni jednoho slova a nemění syntax či morfologii celé věty, popř. souvětí.

¹⁰⁷ Vulgátní text zde klade tvar zájmena *vester*, česky *vaše*.

10.1.5.1 Změna adverbíí

Změny v příslovcích byly ve sledovaných úsecích Melantrišek ojedinělé. Jedna náhrada proběhla ve větě *dokudž opět mezi vás* Gal 4,19, kde BiblNet klade adverbium *opět*, zatímco všechny ostatní Melantrišky ho nahrazují příslovcem *zase*.

Třikrát se ve zkoumaných kapitolách objevila změna v adverbiu prostřed Ez 2,6; Ez 3,15; Ez 5,12, místo něhož BiblMel₂–BiblVel vysázely předložkový tvar *u prostřed*.

10.1.5.2 Změna prepozic

K náhradě jedné předložky za jinou bez zasažení syntaxe nedocházelo ve zkoumaných úsecích Melantrišek příliš často. První změnu tohoto typu jsme našli ve větě *ovoce vedle plodu svého* Gn 1,10, kde všechny Melantrišky kromě BiblVel sázejí předložku *vedle*. Poslední Melantriška ji nahradila předložkou *podle*.

K další změně došlo ve větě *kteráž mají v sobě* Gn 1,25, jež se v tomto znění objevuje v první a druhé Melantrišce. Zbylá čtyři vydání zde tisknou spojení *kteráž mají na sobě*. Ke třetí náhradě došlo v úseku *procházejícího se po Ráji* Gn 3,6 v BiblNet, která v ostatních Melantriškách zní *procházejícího se v Ráji*.

K jiné změně v předložkové frázi došlo v Gn 3,11, kde se původní spojení *zlořečený jsi mezi všemi Živočichy a hovady* z BiblNet mění v BiblMel₂₋₅ na akuzativní *zlořečený jsi nad všechny Živočichy i Hovada* a v BiblVel se vrací původní podoba verše (Vulgáta zde čte *inter*).

Další substituci předložek pozorujeme ve větě *nejsou od přirození Bohové* Gal 4,8, kde BiblMel₂–BiblVel tisknou tento úsek v podobě *nejsou z přirození Bohové*. K záměně týchž předložek došlo i v Gn 4,12 (*od tváři Země* z BiblNet se v dalších Melantriškách mění ve spojení *z Země*) a J 1,45.46.47, kde byla původní spojení *od Bethsaydy* a *od Nazaretha*, která najdeme v BiblNet, v ostatních biblích nahrazena genitivu *z Bethsaydy*, *z Nazaretha*.

10.1.5.3 Změna konjunktí

Ve sledovaných úsecích Melantrišek poměrně často dochází k náhradě jedné spojky za jinou. Ve většině případů se tato změna týká souřadících konjunktí, které vyjadřují slučovací poměr. Nejčastěji byly nahrazovány spojky *a*, *i*, a to především jedna za druhou.

Změnu konjunktce *a* na *i* najdeme v Melantriškách celkem pětikrát, pokaždé ve Starém zákoně – v Gn 2,10, Gn 3,11, Ez 1,4.27, Ez 4,14. Ve všech případech došlo k substituci mezi první Melantriškou a ostatním vydáními, výjimku představuje věta *zlořečený jsi mezi všemi Živočichy a hovady Země* Gn 3,11, kde spojku *a* najdeme v BiblNet a BiblVel. BiblMel₂₋₅ zde vysázely spojku *i*.

Opačná změna, tedy náhrada spojky *i* spojkou *a* se ve sledovaných úsecích objevila celkem čtyřikrát, v Gn 1,1.14.17 a Ez 3,22, přičemž ve spojení *dělily Světlo i Tmy* Gn 1,14 najdeme spojku *i* pouze v BiblNet, spojku *a* vysázela jenom BiblVel, zatímco BiblMel₂₋₅ daný verš vytiskly ve znění *dělily Světlo od Tmy*. Ve verši Gn 1,17 došlo nejenom ke změně spojky *i*, ale rovněž k odstranění příslovce *také*, takže původní úsek *duši živou i také se hýbající* z BiblNet se v dalších Melantriškách mění do podoby *duši živou a se hýbající*.

Spojka *i* je v Melantriškách nahrazována také příslovcem *těž*, jak můžeme vidět ve větě *i Ptactvo at' se rozmnožuje* Gn 1,18 z BiblNet, která se v následujících Melantriškách objevuje v podobě *těž Ptactvo at' se rozmnožuje*. K náhradě spojky *i* za příslovce došlo i v Ez 1,1, kde v BiblNet–BiblMel₂ najdeme větu *I stalo se*, zatímco BiblMel₃₋₄ zde kladou spojení *Stalo se pak*. BiblMel₅ a BiblVel do textu vracejí původní znění, tedy *I stalo se*.

Vícekrát jsme ve zkoumaných kapitolách zaznamenali změnu spojky, jež stojí po tečce na začátku samostatné věty. Původní spojka *ale* umístěná v BiblNet na začátku vět v Ez 2,9, Ez 3,19, J 5,35, Gal 4,1.6 a Gal 5,11, byla v dalších Melantriškách nahrazována příslovcem *pak* (srov. Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986: 397–398). Příkladem je věta *Ale vy jste chtěli na čas poradovati se* J 5,35 z BiblNet a její změněná podoba *Vy pak chtěli jste na čas radovati se* v ostatních vydáních. Sixto-Clementina ve všech výše uvedených verších čte spojku *autem*.

Další změna spojek se objevuje v Gn 4,13, kde je v původním větném spojení *Nikoli tak nebude: A každý kdo by zabil Kaina* z BiblNet v ostatních Melantriškách nahrazeno původní *a* spojkou *ale* (*Nikoli tak nebude: Ale každý kdo by zabil Kaina*).

Ke změně spojovacího výrazu došlo ve větě *Nebo ne obcují Židé s Samaritány* J 4,9 z BiblNet, kde další vydání nahradila spojku *nebo* spojkou *poněvadž*, takže větu najdeme ve znění *Poněvadž neobcují Židé s Samaritány*.

Úplné odstranění spojky bez jakékoli náhrady vidíme ve větě *budeš jako němý* Ez 3,26 z BiblNet, která se v BiblMel₂–BiblVel vyskytuje ve znění *budeš němý*.

V jednom případě jsme také narazili na vložení spojky. Do původní věty *bylinu zelenou vydávající* Gn 1,10 byla přidána souřadící spojka *a*, takže došlo ke změně na zřetelný několikanásobný přívlastek *zelenou a vydávající* v BiblMel₂–BiblVel.

10.1.5.4 Změna interjekcí

Substituce se týkaly citoslovce *aj* nebo *ej*, které bylo v biblích nahrazováno interjekcí *hle*. Ve většině případů došlo k substituci v BiblMel₂ a ostatní Melantrišky tuto změnu uchovávají. Tak je tomu ve čtyřech verších Starého zákona – Gn 4,12, Ez 3,23 a Ez 4,8.14. Třikrát však byla substituce *aj / ej > hle* v BiblVel vrácena do původního znění. Došlo k tomu ve verších Gn 1,25, Ez 1,4 a Ez 5,8.

O obou citoslovcích pojednává jak náměšťská mluvnice, tak Blahoslavova gramatika. Philomates (NámMl H2v) důsledně klade interjekci *hle* za latinské *ecce*, zatímco *aj* / *ej* používá pouze pro vyjádření hněvu. Blahoslav (BlahGram 120a–120b) tento způsob používání kritizuje a navrhuje používat *aj* i místo *ecce*. Všechny verše Melantrichových biblí, kde ke změnám dochází, mají ve vulgátní předloze adverbium *ecce*.

10.2 Změny slovosledu

Ve sledovaných úsecích Melantrišek jsme ojediněle narazili na změny ve slovosledu. K těmto úpravám došlo celkem dvakrát. Poprvé došlo ke změně v préteritu, takže původní *dům jest popouzející* Ez 3,27 z BiblNet bylo v dalších vydáních změněno na *dům popouzející jest*, a ke druhé změně slovosledu došlo ve větě *Uzříte [...] Anděly Boží sstupující a vstupující* J 1,52 u níž BiblMel₂–BiblVel zaměnily adjektiva, takže v těchto Melantriškách najdeme daný úsek ve znění *Uzříte [...] Anjely Boží vstupující a sstupující*.

10.3 Závěry

Ve sledovaných úsecích Melantrišek jsme zaznamenali celkem 350 morfologických, syntaktických a textových změn – 200 ve Starém zákoně a 150 v Novém zákoně.¹⁰⁸

Pokud pomineme morfologické a syntaktické změny rozebírané v kapitolách 8 a 9, došlo ve sledovaných úsecích ke 245 textovým změnám, z čehož 137 se jich vyskytlo ve Starém zákoně a 108 v Novém zákoně.¹⁰⁹ Celkem 72 % úprav proběhlo u jmen, zájmen, číslovek a sloves.¹¹⁰ Všechny změny bychom mohli rozdělit do dvou kategorií – buď došlo k substituci slova, takže např. jedno substantivum bylo nahrazeno jiným, nebo bylo slovo do textu vloženo či z něj odebráno. Změny, při nichž došlo k přidání nebo odebrání slova, tvoří pouze 11 % všech změn (28 případů). Nejčastěji se tak stalo u jmen (9 případů) a zájmen (10 případů). Zbylé úpravy spočívaly v lexikální substituci, někdy i přes hranice slovních druhů. Z tohoto důvodu jsme substantiva a adjektiva zařadili do společné kategorie jmen, protože právě zde nejčastěji docházelo k takovýmto změnám – např. v Gn 1,2; Gn 3,16; Ez 2,7 nebo Ez 3,6.

U lexikálních substitucí jmen, zájmen a sloves jsme pozorovali tři tendence – snahu o věrnější překlad vulgátní předlohy, odklon od vulgátního čtení a změny, které modernizují jazyk (např. Gn 2,3; Gn 4,15, Ez 1,10; Ez 3,18.19). U zájmen jsme se nejčastěji setkali s náhradami dlouhých tvarů za krátké a odstraňováním reflexiva *svůj*, přičemž většina zájmen-

¹⁰⁸ Z toho 39 % tvořily změny v kategorii jmen (sem pro zjednodušení zařazujeme nejenom substantiva a adjektiva, ale také zájmena a číslovky), 38 % změn se týkalo sloves, 20 % tvořily změny v oblasti neohebných slovních druhů a zbylá 3 % představují změny nezařaditelné podle slovních druhů (sem klademe změny slovosledu a drobné textové úpravy, které jsme zanesli do tabulek, ale nerozebíráme je v podkapitole 10.3).

¹⁰⁹ Téměř polovinu oné stovky změn, kterou jsme odstranili, tvoří změny ve slovesech, kde byl odstraňován auxiliár *být*.

¹¹⁰ U jmen to bylo 53 změn v obou Zákonech, tedy 22 %, zájmena se změnila v 64 případech (26 %), u sloves jsme dohledali 57 úprav (23 %) a k úpravě číslovek došlo v 5 případech, což představuje 1 % všech změn.

ných substitucí byla motivována snahou o věrnější překlad, takže leckdy jde proti pravidlům náměšťské mluvnice. U jmen a sloves výběrová analýza ukázala podobnou četnost změn, které jdou se zněním Vulgáty i proti němu (podrobněji viz kap. 11). Substitute v neohebných slovních tvarech byly z hlediska vulgátních předloh až na drobné výjimky synonymní (např. změna v *Ráji* > *po Ráji* u předložek nebo změny *a* v *i* u spojek).

Většina změn se udála mezi BiblNet a BiblMel₂, v 58 případech však došlo ke změnám (také) v jiných Melantriškách. Celkem 15krát se ve sledovaných úsecích BiblNet ve shodě s některými následujícími vydáními vymezila proti BiblMel₃–BiblVel (Gn 1,25; Ez 1,1), proti BiblMel₄–BiblVel (Gal 4,2.25), proti BiblMel₅–BiblVel (Gn 4,16; Ez 1,19; Ez 3,5.6.23) a šestkrát provedla úpravy pouze BiblVel (Gn 1,10; Gn 3,16; Gn 4,16; Ez 1,8.10; Ez 2,4). Nejrozkolísanější byl po této stránce Ez 1–5, kde se objevilo 22 veršů, u nichž došlo ke změně ve více vydáních nebo jinde než v BiblNet – BiblMel₂. Také z tohoto hlediska byly novozákonní úseky textově stabilnější; objevilo se v nich pouze 14 veršů, kde změny proběhly jiným způsobem než mezi první Melantriškou a ostatními vydáními.

10.4 Rozsáhlejší změny v textu

Větší změny, které by zasáhly celou větu nebo souvětí, nejsou ve sledovaných úsecích Melantrišek tak časté jako drobnější změny v jednotlivých slovech.

10.4.1 Genesis 1–5

Ve zkoumaných kapitolách první knihy Mojžíšovy se objevují pouze drobnější úpravy, které jsme probrali v předchozích kapitolách. Na žádné rozsáhlejší textové úpravy jsme nenarazili.

10.4.2 Ezechiel 1–5

Ve zkoumaných kapitolách starozákonní prorocké knihy jsme našli tři textové úpravy, které v sobě zahrnovaly několik dílčích úprav, proto je uvedeme zde.

Změnami prošel celý verš Ez 1,25. V BiblNet ho najdeme ve znění: *Neb když byl hlas na nebi kterýž byl nad hlavou jich/ stáli a opouštěli křídla svá*. V BiblMel_{2–4} se relativum *kte-rýž* nevztahuje k *hlasu*, ale k *nebi*, dále zde došlo náhradě zájmena *jich* za *jejich* a změně koncovky *l*-ového participia. Daný verš tedy v těchto třech vypadá následovně: *Neb když byl hlas na nebi kteréž bylo nad hlavou jejich/ stály a opouštěly křídla svá*. BiblMel₅ a BiblVel provedly pouze jednu drobnou úpravou, a to je nahrazení slova *nebe* substantivem *obloha*. *Neb když byl hlas na obloze kteráž byla nad hlavou jejich/ stály a opouštěly křídla svá*.

Úpravy můžeme vidět i v první části Ez 1,26. První Melantriška na tomto místě uvádí větu *A na nebi kteréž se dotýkalo hlavy jich jako vzezření kamene*. Tři následující vydání opět

nahradily zájmeno *jich*, u slova *hlava* změnilo číslo a místo substantiva *vzezření* použilo slovo *spatření*. V BiblMel₂₋₄ tedy následující úsek najdeme ve znění *A na nebi kteréž se dotýkalo hlav jejich jako spatření kamene*. Předposlední Melantriška z roku 1577 do verše vrací substantivum *vzezření* a původní *nebe* opět nahrazuje *oblohou*, takže daná věta zní *A na obloze kteráž byla nad hlavami jejich jako vzezření kamene*. Veleslavín ve své bibli provedl jedinou drobnou úpravu, již byla opětovná změna čísla u substantiva *hlava*. Začátek verše Ez 1,26 tedy v BiblVel najdeme v podobě *A na obloze kteráž byla nad hlavou jejich jako vzezření kamene*.

Poslední úprava se netýká znění překladu, nýbrž formálního uspořádání, a to přechodu mezi 1. a 2. kapitolou. V prvních čtyřech Melantriškách je Ez 1 zakončena větou *To vidění bylo podobenství slávy Páně*, BiblMel₅ a BiblVel však tuto větu kladou na začátek 2. kapitoly.

10.4.3 Janovo evangelium 1–5

V posledním evangeliu jsme narazili pouze na jednu větší úpravu textu, a to hned v první kapitole. Ve verši 15 je pozměněna celá druhá část. V Bibli Netolického najdeme souvětí: *Kterýž po mně přijíti má/ předemnou učiněn jest/ nebo první mne byl*. Ve všech Melantrichových biblích do roku 1577 je tato pasáž pozměněna na následující znění: *Kterýž po mně jda/ předšel mne/ nebo prvé nežli já byl*. Veleslavín toto souvětí ještě drobně poupravil: *Kterýž po mně jda, předšel mne/ nebo přednější jest nežli já*. Vidíme zde hned dvě slovesné změny, a to nahrazení složeného slovesného přísudku přechodníkem a odstranění opisného pasiva, místo něhož bylo použito préteritum. Celé souvětí je tak podstatně kratší a srozumitelnější.

Tutéž repliku Jan opakuje i ve verších 27 a 30, kde došlo ke stejným textovým úpravám: infinitiv i préteritum s *být* bylo nahrazeno jednoduchým préteritem.

10.4.4 Galatským 1–6

V epistole svatého Pavla najdeme více rozsáhlejších změn než v Janově evangeliu. Celkem se jich zde objeví devět, po dvou v první, druhé, třetí a čtvrté kapitole a jedna v páté kapitole. V šesté kapitole došlo pouze k drobnějším úpravám, které jsme probrali v předchozích kapitolách a které jsou tabulkově shrnuty v přílohách.

10.4.4.1 Kapitola první

Na první obsáhlejší textovou proměnu Gal narazíme ve verši 15, kde původní text z Bible Netolického zní: *Ale když se líbilo tomu kterýž mne oddělil z břicha Matky mé/ a povolal skrze milost svou/ aby zjevil Syna svého skrze mne...* Druhá bible posléze oddělila první přísudek a posunula ho až na konec uvedené výpovědi a také změnila jedno substantivum: *Ale když Bohu/ kterýž mne oddělil z života Matky mé/ a povolal skrze milost svou/ to se vidělo/*

aby zjevil Syna svého skrze mne... Toto znění, které se svou výstavbou blíží humanistickým periodám, posléze přejaly i všechny zbylé Melantrichovy bible z 60. a 70. let 16. století. Veslavín se nakonec ve své bibli vrátil k původnímu postavení přísudku na začátku věty, celé dlouhé souvětí navíc ještě rozdělil na dvě kratší: *Ale když se zalíbilo Bohu/ kterýž mne byl oddělil z života Matky mé/ a povolal skrze milost svou. Zjeviti syna svého mne...* Stejně jako v případech výše uvedených veršů z Janova evangelia, i zde je vidět postupný vývoj k větší srozumitelnosti a přehlednosti textu.

Druhá změna proběhla ve verši 17, kde BiblNet čte *jsem se vrátil [...] k předkům svým Apoštolům*. BiblMel₂₋₅ druhou část věty převádí do vedlejší věty přívlaskové, takže v těchto vydáních čteme *jsem se vrátil [...] k Apoštolům/ jenž byli přede mnou*. BiblVel úsek dále upravila – vedlejší větu uvedla zájmenem *ten* ještě ji rozšířila do následujícího znění: *jsem se vrátil [...] k těm jenž prvé byli Apoštolé nežli já*.

10.4.4.2 Kapitola druhá

Zde došlo ke dvěma větším změnám. První se odehrála ve verši 2, kde BiblNet čte *kteříž se zdáli nětco býti/ ať bych snad nadarmo neběžal aneb neběhal*. Ostatní Melantrišky reformulovaly obě části souvětí – původní infinitivní konstrukci rozvíjející přísudek z první části souvětí nahradily přísudkem rozvitým adjektivem a substantivem a ve druhé části souvětí odstranily vazbu *aneb neběhal*, místo níž použily adverbialní konstrukci. V BiblMel₂–BiblVel tedy daný úsek zní *kteříž přední a v vážnosti byli/ abych snad nadarmo neběžal nyní i prvé*.

Ke druhé změně došlo ve verši 15, do něhož BiblNet vysázela souvětí *My od přirození jsme Židé/ a ne z Pohanův hříšníci*. Zbylé bible z první části souvětí odstranily předložku *od* a upravily také neshodný přívlastek *hříšníci z pohanů*, takže výsledná podoba verše zní *My přirození jsme Židé/ a ne Pohané hříšníci*.

10.4.4.3 Kapitola třetí

První komplikovanější souvětí a jeho proměny spatříme hned v prvním verši, kde Melantrich s Netolickým v roce 1549 vysázeli tato slova: *Před vašima očima Krystus Ježíš předložen jest/ a již nyní mezi vámi jest ukřižován*. Hned v následujícím vydání překladatel upravil a rozšířil první opisné pasivum, zatímco druhé ponechal beze změny: *Kterýmž před očima Krystus Ježíš předložen a vypsán byl/ a již nyní mezi vámi jest ukřižován*. Stejně znění ještě zachovává třetí Melantrichova bible z roku 1560/61, o deset let později však již v tomto souvětí nalezneme další úpravy. Opět se jedná o změny v opisném pasivu, tentokrát u obou přísudků: *Před vašimižto očima Krystus Ježíš potupen jest/ a mezi vámi ukřižován?* V této finální podobě, kterou přejala bible z roku 1577 i 1613, se opisné pasivum vrací do prvního přísudku, zatímco z druhého úplně mizí.

Podobné úpravy se odehrávají i ve verši 17, který je tvořen jedním dlouhým souvětím, a verši 18, jenž slouží jako vysvětlení předchozího verše. Pro zjednodušení budeme pracovat s celou problematickou pasáží dohromady a pouze podotkneme, že verš 18 začíná spojkou *Neb*.

Kšaftu utvrzeného od Boha při Krystu/ Zákon kterýž po čtyřech Stech a po třidcítí letech učiněn jest/ ne ruší/ k vyprázdnění slibuov. Neb byť bylo z Zákona dědictví/ tehda by již ne bylo z Zaslíbení. Takto vypadají obě souvětí v Bibli Netolického, již následující vydání bible je ovšem upravuje: *Kšaftu ztvrzeného od Boha v Krystu/ Zákon/ kterýž po čtyřech Stech a po třidcítí letech začal se a vydán jest/ neruší aby vyprázdnil sliby. Neb jestli z Zákona Dědictví/ tehda již není z Zaslíbení.* V celé pasáži můžeme vidět změny v přísudcích a formulacích obou vedlejších vět. Toto znění přejímají všechny následující Melantrišky, pouze v BiblVel sledujeme ještě drobné úpravy verše 18: *Nebo jestli z Zákona pochází Dědictví/ teda již není z Zaslíbení.*

10.4.4.4 Kapitola čtvrtá

V následující kapitole jsou opět dvě větší změny. První najdeme v 15. verši, kde původní text zní: *oči své byli byste vyloupali a mně byste je dali.* Ve všech následujících vydáních Melantrich a Veleslavín změnili první přivlastňovací zájmeno, upravili kondicionálový slovesný tvar a kondenzovali pomocí participia: *Oči vaše/ by to mohlo býti/ vyloupíce byli byste mně dali.*

Druhé upravené místo se nachází ve verši 20, kde se v BiblNet píše: *Ale chtěl bych /.../ hlas svůj změnit/ neb se rmoutím o vás.* Vydání z roku 1556/57 v tomto souvětí upravuje první zájmeno i celou vedlejší větu: *hlas můj změnit/ neb neumím sobě rady dáti s vámi.* Toto znění přejímá třetí Melantrichova bible, od roku 1570 se však ujímá následující finální podoba: *Ale chtěl bych /.../ hlas můj změnit/ neb jsem zahanben pro vás.* Zde kromě formálních úprav vidíme také výraznější posun významový.

10.4.4.5 Kapitola pátá

V předposlední kapitole epištoly evidujeme jedinou větší textovou úpravu, a to ve verši 13. V BiblNet byla daná věta vysázena ve znění: *abyš te svobody v příčinu těla ne dávali.* BiblMel₂₋₅ změnila sloveso a s ním i valenčně vázané substantivum: *abyš te svobody k příčině těla nepožívali* a Veleslavín celou větu úplně preformuloval do výsledného znění: *abyš te pod zámyslem té svobody nepovolovali tělu.*

11 Textové změny ve srovnání s Vulgátou

V kapitole 10 jsme probrali změny, které zasáhly znění Melantrišek, na závěr práce se ještě výběrově podíváme na tyto změny ve vztahu k vulgátní předloze.¹¹¹

V biblích můžeme pozorovat dva protichůdné postupy – korekce textu ve snaze o zpřesňování překladu na straně jedné a úpravy, které se odklánějí od vulgátního čtení, na straně druhé. Srovnávat budeme se Sixto-Clementinou, i když si jsme vědomi, že tato verze vyšla až r. 1592; srovnávat různé vulgátní verze v 16. století nebylo z důvodů rozsahových možné.

U lexikálních substitucí sloves jsme zaznamenali oba postupy současně. Příkladem je verš Gal 4,4, kde považujeme za přesnější deverbativní adjektivum *narozený* z BiblMel₂–BiblVel (Vulgáta zde klade *factum*). Dané bible však zároveň z textu odstranily jeden výskyt tohoto adjektiva, čímž se verš odklonil od původního vulgátního znění, kde je *factum* vysázeno dvakrát, tedy stejně jako v BiblNet. Ke zdvojování slovesa došlo v Gal 5,14 a J 3,33 BiblMel₂–BiblVel, kde bylo totéž latinské sloveso přeloženo dvěma (synonymními) výrazy, aby došlo k jeho zdůraznění.¹¹²

U jiných slovesných substitucí můžeme vidět těsnější překlad podle latinské předlohy. Děje se tak např. v Gn 2,21 (místo zastarávajícího *zvěděl* z BiblNet ostatní Melantrišky kládou *viděl*; Vulgáta uvádí *videret*); J 2,19 (rovněž zastávající *vzdělám* z BiblNet bylo nahrazeno slovesem *vyzvedu*, ve Vulgátě *excitabo*) nebo Gal 6,7 (původní *zklamán* z BiblNet se změnilo na *posmíván*; Vulgáta zde klade *irridetur*).¹¹³

Na jiných místech je ovšem postup opačný, jak můžeme vidět v Gal 5,10, kde bylo původní *ponese* z BiblNet nahrazeno tvarem *trpěti bude*, které považujeme za významově vzdálenější od vulgátního *portabit*. Odklon od Vulgáty pozorujeme i v J 1,26 nebo Gal 4,7.21 (viz 8.1.1.1 a 8.1.1.2). Proměny v překladu se objevují i v Gal 4,20, kde BiblNet sází *rmoutím se*, které BiblMel₂₋₃ mění na *neumím sobě rady dáti* a BiblMel₄–BiblVelobě podoby nahrazují pasivem *jsem zahanben*. Vulgáta zde čte *quoniam confundor in vobis*, čemuž významově nejvíce odpovídá znění druhé a třetí Melantrišky.

U lexikálních substitucí jmen pozorujeme tytéž tendence jako u sloves. Ke zpřesňování překladu došlo např. v Gn 1,10, kde byl původní *hmyz* z BiblNet nahrazen *plazem*. Vulgáta zde čte *reptile*. Příklon k vulgátnímu čtení vidíme i v Ez 2,7 (původní *podtrhač* bylo v BiblMel₂–BiblVel nahrazeno adjektivem *podvracující*, které více odpovídá vulgátnímu *subversor*), v Ez 3,23 (*potok* z BiblNet se změnil na *řeku*; Vulgáta zde čte *fluvius*), v Gal 1,6.7,

¹¹¹ Nebudeme zde probírat všechny změny, uvedeme pouze některé vybrané.

¹¹² V Gal 5,14 se ovšem BiblVel vrátila k původnímu znění z BiblNet.

¹¹³ V J 2,19 se BiblVel vrátila ke slovesu *vzdělám*.

kde BiblMel₂–BiblVel opustily původní překlad *Čtení* a přiklonily se k latinskému *Evangeliiu*, nebo v Gal 4,13. Zde BiblNet překládá latinské *infirmis* substantivem *slabost*, ostatní Melantrišky však místo něj kladou přesnější *mdlobu*. V některých z těchto případů se jedná o náhradu terminologickou (*Evangelium*), v dalších o preferenci výstižnějšího ekvivalentu.

Přiklon k vulgátnímu čtení můžeme pozorovat také u úprav, které text zkracovaly. Jedná se např. o verš Gn 1,25, který z původního *všelikou bylinu zelenou k pokrmu* v BiblNet ostatní vydání zkrátily dvakrát (viz 10.1.2.2). Vulgáta zde čte *ut habeant ad vescendum*, čemuž nejvíce odpovídá znění z BiblVel. Zpřesnění překladu pomocí vypouštění textu vidíme také v Gn 1,10, kde BiblVel z věty *i řekl Bůh zplod' Země bylinu* odstranila slovo *Bůh*, které se ve Vulgátě neobjevuje.

Odklon od vulgátního čtení jsme ve zkoumaných úsecích zaznamenali také vícekrát, např. v Gn 3,16 (původní *sukně kožená* z BiblNet další vydání změnila na *sukně z kůže chlu-patých*; Sixto-Clementina zde čte *tunicas pelliceas*), v J 4,39 (substantivum *slovo* bylo v BiblMel₂–BiblVel změněno na *řeč*; Vulgáta má *verbum*), v Gal 2,5 (původní *hodina* z BiblNet, bližší latinskému *horam*, byla nahrazena slovem *čas*), nebo v Gal 5,24, kde BiblNet klade *hříchy*, jež BiblMel₂₋₅ mění na *vášně*. BiblVel se vrací k původnímu znění, které lépe odpovídá vulgátnímu *vitiis*.

Přiklon k nevulgátnímu znění vidíme i ve dvou změnách, které text rozšiřují. Jedná se o verš Gn 1,11, kde BiblNet sází větu *Símě podle povahy své* (ve Vulgátě *sementem secundum speciem suam*), do níž následující vydání přidala adjektivum *vlastní* (viz 10.1.2.2), a J 5,30, do jehož původního znění *nehledám vůle své ale vůle toho kterýž mne poslal* bylo v BiblMel₂–BiblVel vloženo slovo *Otcovy*, které ve Vulgátě není.

U zájmen můžeme příklon k vulgátnímu čtení pozorovat např. v Gn 1,10, kde BiblNet vysázela spojení *Símě v něm*, kterou ostatní Melantrišky přeformulovaly do znění *Símě v sobě samém*, což více odpovídá vulgátnímu *semetipse*, v J 1,42, kde BiblMel₂–BiblVel kladou místo původního *on* ukazovací *ten* (Vulgáta zde čte *hic*), nebo v J 4,44, kde BiblMel₂ a všechna následující vydání také odstranila zájmeno *on* a nahradila ho zvrtným *sám* (opět ve shodě s Vulgátou, která zde vysázela *ipse*).

U několika zájmených substitucí však tendence k těsnějšímu překladu zmizela, jak vidíme např. u zájmena *to*, které bylo třikrát vloženo do sledovaných úseků na místa, kde ho Vulgáta a ve shodě s ní ani BiblNet nečtou (J 1,28 a J 5,13). K odklonu od vulgátního čtení došlo i v J 3,28, kde bylo z původní věty *svědkové jste mi, že jsem řekl* v BiblNet odstraněno v následujících vydáních zájmeno *mi*, které obsahuje i Sixto-Clementina.

Změny v neohebných slovních druzích v zásadě nelze z hlediska vztahu k Vulgátě hodnotit, jednotlivé substituce předložek a spojek jsou vůči Sixto-Clementině synonymní – např. v Gn 1,25 dochází ke změně předložky (*v sobě* z BiblNet se v ostatních vydáních mění na *na sobě*), Vulgáta zde čte předložku *in*, kterou lze přeložit oběma výše uvedenými způsoby. Výjimku představují spojky *ale* / *pak*, které jsme rozebírali v oddílu 10.1.5.3, a substituce v Gn 4,13, kde Vulgáta čte spojku *sed*, již významově odpovídá *ale* z BiblMel₂–BiblVel, a v Ez 3,26, kde v BiblMel₂–BiblVel došlo k úplnému odstranění spojky, čímž se znění více přiblížilo vulgátní předloze, která čte *eris mutus*.

Naše výběrová analýza naznačuje, že oba postupy uplatňované u textových změn, tedy zpřesňování překladu a odklon od vulgátního čtení, se ve sledovaných úsecích objevovaly přibližně stejně často, výjimku představují zájmena a spojky, kde zpravidla docházelo k úpravám, jež se přikláněly k vulgátnímu čtení. Uvedené doklady se zdají naznačovat, že příklon k Vulgátě byl častější ve Starém zákoně, zatímco Nový zákon se od tohoto čtení spíše odklání. Naše analýza však není natolik detailní, abychom takové závěry mohli vyvozovat s jistotou, jedná se tedy pouze o hypotézy.

12 Shrnutí a závěry

V této práci jsme se pokusili zachytit a zmapovat rozdíly mezi všemi biblemi melantrišské tradice na rovině grafické a pravopisné, hláskoslovné, morfologické, syntaktické a textové. Z naší analýzy vyplývá, že bychom mohli Melantrišky rozdělit do tří skupin – jednu skupinu představuje první Melantriška, Bible Netolického, která vychází z druhé Severinky, druhou skupinou je poslední vydání, tedy Bible Veleslavínova, a do třetí skupiny patří zbylá čtyři vydání, která se však v některých konkrétních úpravách řadí k BiblNet nebo BiblVel.

Na úrovni grafiky a pravopisu, částečně také na jiných rovinách, můžeme pozorovat „ostré“ zlomy mezi biblemi, které shrnujeme do následující tabulky, kde je křížkem označena bible, v níž ke zlomu došlo. Jako ostrý zlom zde označujeme systematickou změnu zasahující řadu, případně většinu výskytů sledovaného jevu.

	BiblNet	BiblMel ₂	BiblMel ₃	BiblMel ₄	BiblMel ₅	BiblVel
grafika <i>tz/c</i>				x		
grafika <i>ie/ě</i>				x		
grafika <i>Zi pro Ž</i>		x				
grafika <i>ij/j</i>						x
grafika <i>g/y</i>						x
grafém <i>y</i> po <i>č</i> a <i>ř</i>		x				
grafém <i>y</i> po <i>š</i>						x
rozlišování dvojího <i>l</i>						x
přehláska <i>a > e</i>						x
změna <i>aj > ej</i>						x
grafika <i>uo/ů</i>				x		
grafika <i>ú/ou</i>				x		
odstraňování auxiliáru v préteritu		x				
odstraňování duálových tvarů		x				x
kondenzace participiálními konstrukcemi		x				
náhrada zájmena <i>svůj</i>		x				
změna krátkých zájmenových tvarů na dlouhé		x				
náhrada <i>aj > hle > aj</i>		x				x

Tabulka 25: „Ostré“ zlomy mezi Melantriškami

K nárazovým změnám na úrovni grafiky a hláskosloví došlo ve způsobu zápisu majuskulního *Ž* a psaní *i / y* po *č* a *ř*. Ve všech případech došlo ke zlomu v BibMel₂, která pro zápis *Ž* používá téměř výhradně grafém *Ž* a po *č* a *ř* sází výlučně *i / í*. Další zlom vidíme při zápisu hlásky *c* nebo dnešního *ě*, které BiblNet–BiblMel₃ sázely spřežkami, BiblMel₄–

BiblVel však používají již pouze grafémy *c* a *ě*. Stejně tak se v BiblMel₄ a následujících vydáních do textu mnohem výrazněji než v předchozích Melantriškách prosazuje grafém *ů* a digraf *ou*, jež vznikly hláskoslovnými změnami. Poslední ostrý zlom najdeme mezi BiblMel₅ a BiblVel, kde poslední Melantriška začala systematicky zapisovat hlásku *í* grafémem *j*, hlásku *j* grafémem *g*, po *š* kladla až na několik výjimek pouze *i / í*, začala rozlišovat dvojí *l*, sjednotila přehlasované a nepřehlasované tvary sloves a provedla změnu *aj > ej*.

Tytéž ostré zlomy můžeme pozorovat u některých jevů z roviny morfologické (odstraňování pomocného *byť* z préterita, k němuž došlo v BiblMel₂, a ústup duálových tvarů, které v BiblMel₂ a BiblVel nahradily plurálové), syntaktické (kondenzace pomocí participiálních konstrukcí) a textové (zájmenné substituce, jež provedla BiblMel₂, a náhrada citoslovce *aj* interjekcí *hle* v BiblMel₂, kterou však v některých případech BiblVel vrátila).

U některých ostrých zlomů i postupných změn v BiblVel je patrný vliv Bible kralické a jiných bratrských tisků. Kromě již uvedených změn se jedná o častější výskyt grafému *š* na konci slov a snížení četnosti majuskulí (např. *S* nebo *Ž*).

Další grafické a textové změny probíhaly v důsledku tří tendencí, které se v Melantriškách objevily – příklon k vulgátní předloze, odklon od ní a modernizace jazyka (v souladu s požadavky soudobých gramatik, především náměšťské mluvnice, na niž se Melantrich odvolává v předmluvě k BiblNet).

Odklon od Vulgáty se objevil spíše ve zkoumaných kapitolách Nového zákona (např. J 1,26, Gal 4,7.20.21 nebo J 4,39). Nesledovali jsme tyto případy sice soustavně, ale nepochybně jsou shody s náměšťským Novým zákonem z r. 1533.

Odstraňování zastarávajících lexikálních jednotek jsme pozorovali např. v Ez 1,10, kde došlo k ústupu starých posesivních typů (*tvář člověčí* byla změněna na *tvář člověka*), nebo v Gn 2,21, kde bylo zastarávající sloveso *zvěděl* nahrazeno verbem *viděl*.

Četnost zaznamenaných změn (viz oddíl 10.3) naznačuje, že text Nového zákona je relativně stabilnější. Naše analýza zároveň vyvrací starší názory, že BiblMel₂ a BiblMel₃ jsou identická vydání, stejně jako BiblMel₄ a BiblMel₅, do značné míry i BiblVel. Z hlediska textového jsme mezi BiblMel₂ a BiblMel₃ našli ve zkoumaných úsecích pouze 2 změny, avšak na rovině grafické a hláskoslovné byly změny výraznější. Ještě výraznější rozdíly se ukázaly mezi BiblMel₄ a BiblMel₅, kde bible z roku 1577 mnohdy provádí úpravy, jež posléze přejímá i BiblVel (srov. zejména Ez 2).

Naše práce tak opravuje především závěry Kroupovy, který mezi všemi Melantriškami shledává pouze nepatrné rozdíly, mezi druhým, třetím a čtvrtým vydáním dokonce nevidí

rozdíly vůbec žádné, ačkoli právě v BiblMel₄ jsme zaznamenali několik systematictějších změn v grafickém záznamu i změn textových, především v Ez 1–5.

Naše zjištění také zpřesňují názor V. Kyase, který pokládá BiblNet a BiblMel₂ za pravopisně totožné, ačkoli právě mezi nimi jsou některé výše uvedené „zlomy“, rovněž neshledává rozdíl mezi BiblMel₂ a BiblMel₃.

V oblasti grafiky a pravopisu byl naším hlavním zdrojem Porák (1983), v průběhu práce jsme však zjistili, že některé oblasti vůbec neprobírá (např. dvojí *r* nebo změna *aj > ej*) a v mnoha kapitolách zmiňuje Melantricha a Veleslavíny pouze letmo. Do své analýzy navíc zahrnul pouze BiblMel₄ a nikde neuvádí, zda pracuje s celou biblí, nebo pouze s vybranými úseky. Na mnoha místech naše vlastní zkoumání potvrzuje jeho závěry a také díky analýze všech Melantrišek umožňuje jejich zobecnění, v několika případech jsme však došli k odlišným závěrům. Jednalo se o spřežku *ie* na místě dnešního *ě*, o psaní *i / y* po *c, z, s*, o zdvojené vokály značící délku a o diftongizaci *ú > ou*.

Po stránce grafické i textové naše zkoumání také zpřesňuje některé závěry Michálkovy, který pouze povšechně konstatuje, že Melantrišky užívaly typu *můj, dům*, délku samohlásek označovaly čárkou, měkké souhlásky označovaly háčkem apod. Všechny tyto rysy, které Michálek uvádí, jsou zobecněním 70 let vývoje pravopisu a tištěného úzu, který se na biblích odrazil velmi zřetelným způsobem.

Naše práce podává mnohem přesnější představu o grafických, hláskoslovných i textových změnách, k nimž došlo v jednotlivých Melantriškách, není však vyčerpávající analýzou. K detailnějšímu zkoumání textových změn by bylo zapotřebí srovnat Melantrišky nejenom s vulgátní předlohou, ale také s ostatními českými biblemi, zejména druhou Severinkou, z níž BiblNet textově vychází, s Optátovým–Gzelovým Novým zákonem a Norimberskou biblí, z níž první Melantriška také čerpala.

13 Bibliografie

- BOHATCOVÁ, M. Die tschechischen gedruckten Bibeln des 15. bis 18. Jahrhunderts. In ROTHE, H. – SCHOLZ, F. (vyd.) *Kralitzer Bibel. Bd. 7: Kommentare. Biblia Slavica. Série I. České bible, sv. 3.* Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh, 1995, s. 1–182.
- BĚLIČ, J. – KAMIŠ, A. – KUČERA, K. *Malý staročeský slovník.* Praha: SPN: 1978.
- BOHATCOVÁ, M. *Obecné dobré podle Melantricha a Veleslavínů. Studie k završení knižní tvorby mistra Daniela Adama z Veleslavína [zemřelého] 18. 10. 1599.* Praha: Karolinum, 2005.
- BOHATCOVÁ, M. Vydavatelský rámec českých předbělohorských biblí. In *Strahovská knihovna, 1970–1971*, č. 5–6, s. 255–277.
- ČEJKA, M. – ŠLOSAR, D. – NECHUTOVÁ, J. (vyd.) *Gramatika česká Jana Blahoslava.* Brno: Masarykova univerzita, 1991.
- DOBROVSKÝ, J. Dějiny české řeči a literatury v redakcích z roku 1791, 1792 a 1818. Ed. B. Jedlička. Praha: Melantrich, 1936.
- ELSNER, J. T. *Versuch einer böhmischen Bibel-Geschichte [...].* Halle: gedruckt im Waisenhaus 1765. Cit. on-line verze dostupná z WWW: <http://books.google.cz/> (cit. 25. 7. 2013).
- ELSNER, J. T. *Předmluva, v níž se Zpráva Hystoriycká o rozličných i rozdílných vydáních jako celé Biblí svaté [...] dává.* In *Biblia sacra [...].* Halle: Nákladem sirotčího domu, 1766, s. 2–14.
- FABIÁNOVÁ, J. *Příběh české tištěné bible sepsaný a vytištěný podle starých tisků uložených v Muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí a ve Vsetíně.* Valašské Meziříčí: Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně a Krajská knihovna Františka Bartoše, 2007.
- FIDLEROVÁ, A. A. – DITTMANN, R. – VLADIMÍROVÁ, V. Užívání velkých písmen v českých tištěných Biblích raného novověku. In: ČORNEJOVÁ, M. – RYCHNOVSKÁ, L. – ZEMANOVÁ, J. (eds.) *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902). Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dějiny českého pravopisu (do r. 1902) 23.–25. září 2010, Brno, Česká republika.* Brno: Host, 2010, s. 285–308.
- HRABÁK, J. et al. *Dějiny české literatury I. Starší česká literatura.* Praha: NČSAV, 1959.
- HREJSA, F. *Česká bible: k 350. výročí Bible kralické.* Praha: Vyd. odd. YMCA, 1930.
- JAKUBEC, J. *Dějiny literatury české: I: od nejstarších dob do probuzení politického.* 2. vyd. Praha: Jan Laichter, 1929.
- JARTYM, P. České překlady bible. In DOUGLAS, J. D. (vyd.) *Nový biblický slovník.* Přel. Alena Koželuhová, Hana Nezbedová, Bohuslav Procházka, Jiří Štifter, Rostislav Matulík. Praha: Návrat domů, 1996, s. 129–133.
- KLEJCH, V. Předmluva k Laskavému Čtenáři. In *Nový Zákon Pána a Spasitele našeho Ježíše Krysta [...].* Žitava: Michal Hartmann, 1720, s. 11–47.
- Knihopis Digital. České prvotisky a staré tisky (1476–1800) on-line.* Dostupný z WWW: <http://www.knihopis.org> (cit. 15. 7. 2013).
- KOPECKÝ, M. *Česká literatura od 70. let 15. století do 20. let 17. století.* Brno: MU, 1996.

- KROUPA, F. *České tisky biblické od nejstarších dob až po Sušila. Jich popis a vzájemný vztah*. Praha: UK, 1915 [nepublikovaná disertační práce, uložena v Archivu UK, č. 948].
- KYAS, V. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1997.
- LAMPRECHT, A. – ŠLOSAR, D. – BAUER, J. *Historická mluvnice češtiny*. Praha: SPN, 1986.
- LOEWE, R. The Medieval History of the Latin Vulgate. In: LAMPE, G. W. H. (ed.) *The Cambridge History of the Bible. The West from the Fathers to the Reformation*. Cambridge: CUP, 2004, s. 102–154.
- MÁNEK, J. *Sůl země: 20 zastavení nad vybranými biblickými texty*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1964.
- MÁNEK, J. *Bible v českých zemích*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1975.
- Manuscriptorium. Building Virtual Research Environment for the Sphere of Historical Resources*. Dostupný z WWW: <http://www.manuscriptorium.com/index.php?q=cs> (cit. 28. 7. 2013).
- MICHÁLEK, E. Čtyři sta let od smrti Jiřího Melantricha. *Naše řeč*, 1982, roč. 65, č. 1. Cit. on-line verze dostupná na WWW: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6299> (cit. 23. 4. 2013).
- NOVOTNÝ, F. z LUŽE. *Bibliotéka českých Biblí od třináctého věku až do léta 1810*. Praha 1810.
- OPTÁT, B. – GZEL, P. – PHILOMATES, V. *Grammatyka česká v dvojí stránce*. Praha: Staré Město pražské: 1533. 3. vydání 1588. Cit. on-line verze dostupná na WWW: <http://vokabular.ujc.cas.cz/moduly/mluvnice/digitalni-kopie-detail/NamGram1588> (cit. 22. 5. 2013).
- PORÁK, J. *Humanistická čeština: hláskosloví a pravopis*. Praha: UK, 1983.
- RACHLÍK, F. *Jiří Melantrich Rožďalovický z Aventýnu. Jeho život, dílo a poměry knihtisku v XVI. století*. Praha: Melantrich, 1930.
- RYBIČKA, A. Melantrichové z Aventina a tiskárna jejich. *Časopis Českého muzea*, 1865, roč. 39, s. 123–142, 209–221.
- SLAMĚNÍK, F. *Staré tisky českých biblí*. Přerov: Jar. Strojil, 1919.
- SOUČEK, B. *Česká Apokalypsa v husitství. Z dějin textu Zjevení Janova – od Konstantina ke Komenskému. Úvodem k vydání Nového zákona Tábořského*. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické v Ústředním církevním nakladatelství, 1967.
- STUMMER, F. *Einführung in die Lateinische Bibel. Ein Handbuch für Vorlesungen und Selbstunterricht*. Paderborn: Ferdinand Schöningh, 1928.
- UNGAR, K. R. *Allgemeine böhmische Bibliothek*. Prag: in der von Schönfeldschen Handlung, 1786.
- VAŠICA, J. Bible v české kulturní tradici. In VAŠICA, J. *Eseje a studie ze starší české literatury*. Edičně připravil L. Pavera. Verbum a Tilia: Opava – Šenov u Ostravy, 2001, s. 125–147.

- VINTR, J. Bible (staroslověnský překlad, české překlady). In MERHAUT, L. (vyd.) *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce: 4/II: U–Ž: Dodatky A–Ř*. Praha: Academia, 2008, s. 1882–1887.
- VINTR, J. Zásady transkripce českých textů z barokní doby. *Listy filologické*, 1998, roč. 121, č. 3–4, s. 341–346.
- VOIT, P. Melantrich z Aventinu Jiří st., in *Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri, 2006, s. 578–584.
- VOIT, P. Tiskové písmo Čech a Moravy první poloviny 16. století. *Bibliotheca Strahoviensis*, 2011, č. 10, str. 105–202. Cit. on-line verze dostupná na WWW: <http://eprints.rclis.org/17922/> (cit. 22. 5. 2013).
- VOIT, P. České tištěné bible 1488–1715 v kontextu domácí knižní kultury. *Česká literatura*, 2013, roč. 61, č. 5, v tisku. Děkuji autorovi za poskytnutí dosud nepublikované studie.
- VOLZ, H. German Versions. In: GREENSLADE, S. L. (ed.) *The Cambridge History of the Vulgate. The West from the Reformation to the Present Day*. Cambridge: CUP, 2004, s. 94–109.
- VRAŠTIL, J. České překlady biblické. In PODLAHA, A. (vyd.) *Český slovník bohovědný: díl třetí: církevní řády – Ezzo*. Praha: Cyrillo–Methodějská knihtiskárna a nakladatelství Václav Kotrba, 1926, s. 334–341.
- VYKYPĚLOVÁ, T. K možnostem vytvoření konfesně podmíněných variant spisovné češtiny v 16. století. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 2008, roč. 54, s. 171–191.
- VYKYPĚLOVÁ, T. Konfesní alternativy vývoje spisovné češtiny v 16. století. In RUSINOVÁ, E. (vyd.) *Přednášky a besedy z XLII. běhu Letní školy slovanský studií*. Brno: MU, 2009, s. 221–228.
- VYKYPĚLOVÁ, T. *Wege zum Neutschechischen. Studien zur Geschichte der tschechischen Schriftsprache*. Hamburg: Dr. Kovač, 2013.

14 Přílohy

14.1 Změny v Gn 1–5

Poznámka k transkripci: Transkripční pravidla vycházejí ze studie J. Vintra (1998), zachováváme však interpunkci, přičemž normalizujeme mezery mezi interpunkčními znaménky, a psaní velkých písmen kromě dvou za sebou následujících iniciál (PAN). V bodech 14.1–14.4 nesledujeme změny grafiky a hláskosloví, nýbrž vyšší roviny.

Gn verš	BiblNet	BiblMel _{2–5}	BiblVel
1,1	Na počátku Stvořil Bůh Nebe y Zemi.	Na počátku Stvořil Bůh Nebe a Zemi	
1,2	byla neužitečná a prázdná	byla nenesoucí užitku a prázdná	
1,5	I stal se jest Večer a Jitro Den Jeden	I stal se Večer a Jitro Den první	
1,6	a děl Vody od Vod	a odděl Vody od Vod	
1,9	a okaž se Suchost	okaž se místo suché	
1,8	stal se jest Večer a Jitro den druhý	stal se Večer a Jitro den druhý	
1,10	nazval Bůh suchost Zemí	nazval Bůh místo suché Zemí	
1,10	i Řekl Bůh/ Zplod' Země	I řekl/ Zplod' Země	
1,10	ovotce vedle plodu svého	ovotce podle plodu svého	
1,11	Símě podlé povahy své	Símě podlé vlastní povahy své	
1,10	Bylinu zelenou vydávající	Bylinu zelenou a vydávající	
1,10	Símě v něm bylo na Zemi	Símě v samém sobě bylo na Zemi	
1,12	k znamením/ k časům/ a ke dnům i k Letům/ aby svítila	pro Znamení/ a pro vyměření časův/ Dnův a Let/ aby svítila	na znamení a na časy/ a dny i Léta. A aby svítila
1,14	dvě Světla veliké	dvě Světla veliká	
1,14	větší aby bylo nad Dnem/ a [...] menší aby bylo nad Nocí	větší aby panovalo nad Dnem/ a [...] menší aby panovalo nad Nocí	
1,14	aby byly nad Dnem	aby panovaly nad Dnem	
1,14	dělily Světlo i Tmy	dělily Světlo od Tmy	dělily Světlo a Tmy
1,16	Vydajte Vody hmyz duše živé	Vydajte Vody Plaz duše živé	
1,17	duši živou i také se hýbající	duši živou a se hýbající	
1,17	v tvářnostech jich	v tvářnostech jejich	
1,17	a všecko ptactvo	a všeliké Ptactvo	
1,18	i Ptactvo ať se rozmnožuje	též Ptactvo ať se rozmnožuje	
1,20 1,21	tvářností jich	tvářnosti jejich	
1,21	v pokolení svém	v pokolení jejich	
1,25	Aj dal jsem	Hle dal jsem	Aj dal jsem
1,25	BiblNet a BiblMel ₂ : kteráž mají v sobě	BiblMel _{3–5} a BiblVel: kteráž mají na sobě	
1,25	BiblNet: aby mělo všelikou bylinu zelenou k pokrmu	BiblMel _{2–4} : aby mělo všelikou bylinu k Pokrmu	BiblMel ₅ –BiblVel: aby mělo k pokrmu
1,26	věci kteréž jest stvořil	věci kteréž stvořil	
2,1	okrasa jich	okrasa jejich	
2,2	kteříž jest činil	kteříž učinil	
2,3	kteřouž jest působil	kteřouž byl vedl	

2,4	v den kterýžto	v den v kterémž	
2,4	dříve nežli je vycházelo	dříve nežli vycházelo	
2,4	každou bylinu krajiny prvé nežli jest dala	každou bylinu Země prvé nežli dala	
2,5	člověk nebyl kterýž by dělal Zemi	člověka nebylo kterýž by dělal Zemi	
2,6	smáčející všecku po vrchu Zemi	smáčející všecken svrcek Země	
2,9	k pokrmu chutné	k jídlu chutné	
2,10	a Dřevo umění	i Dřevo umění	
2,11	A potok byl vycházel	A vycházel potok	
2,12	Jméno jednomu Pizon	Jméno prvnímu Phizon	
2,15	teče proti Assyrským	teče proti Zemi Assyrské	
2,16	Ale Potok čtvrtý	A Potok čtvrtý	
2,17	aby dělal	aby jej dělal	
2,18	přikázal jemu	přikázal mu	
2,19	v kterýbykoliv den	v kterýbykoli den	v kterýžkoli den
2,21	když jest způsobil Pán Bůh	když stvořil Pán Bůh	
2,21	aby zvěděl	aby viděl	
2,22	jakž jest nazval Adam	jakž nazval Adam	
2,23	jmenoval jest Adam jmény svými	jmenoval Adam jmény jejich	
2,25	když jest usnul	když usnul	
2,26	vzdělal jest Pán Bůh žebro	vzdělal Pán Bůh	
2,28	Proto opustí	Protož opustí	
2,30	Byli jsou pak obadva nahá	Byli pak obadva nahá	Byli pak obadva nazí
3,1	Ale Had pak byl chytřejší	Had pak byl chytřejší	Had pak byl nejchytřejší
3,1	Proč jest přikázal	Proč přikázal	
3,4	kterýžto jedl jest	kterýžto jedl	
3,5	navázali jsou listí fíkového	navázali listí fíkového	
3,6	procházejícího se po Ráji	procházejícího se v Ráji	
3,6	skryl se [...] od tváře Pána	skryl se [...] před tvář Pána	skryl se [...] od tváře Pána
3,7	I povolal Pán	I zavolal Pán	
3,9	a jedl jsem	a já jedl	
3,11	zlořečený jsi mezi všemi Živočichy a hovady Země	zlořečený jsi nad všechny Živočichy i Hovada	zlořečený jsi mezi všemi Živočichy a hovady Země
3,11	na prsech svých polezeš	na prsech tvých polezeš	
3,12	Nepřátelství vložím	Nepřátelství položím	
3,14	hlasu Ženy své	hlasu Ženy tvé	
3,14	Zlořečená Země v díle tvém	Zlořečená Země v práci tvé	
3,14	života svého	života tvého	
3,15	krmiti se budeš chlebem svým	krmiti se budeš chlebem tvým	jísti budeš Chléb tvůj
3,15	z kteréžto vzat jsi	z níž vzat jsi	
3,16	Udělal	Zdělal	
3,16	Sukně koženné	Sukně z kůže chlupatých	
3,20	dělal Zemi z kterežto vzat jest	dělal Zemi z níž vzat jest	
3,20	I vyhnal jest Adama	I vyhnal Adama	
4,3	a z tučnosti jich	a z tučnosti jejich	

4,4	I vzhledl Pán k Abelovi a k darům jeho. K Kainovi pak/ a k darům jeho nepohleděl	I pohleděl Pán na Abele a na dary jeho. Na Kaina pak/ a na dary jeho nepohleděl
4,5	opadla jest tvář	opadla tvář
4,8	Kterýžto odpověděl	Kterýž odpověděl
4,12	Aj vyháníš mne dnes od tváři Země a od Tváři tvé krýti se budu	Hle vyháníš mne z Země/ a před tváři tvou krýti se budu
4,12	kdož nalezne mne/ zabít' mne	kdož nalezne mne/ zabijet' mne
4,13	A každý	Ale každý
4,13	I vložil Pán znamení na Kaina	I položil Pán znamení na Kaina
4,15	kterážto počala	kteráž počala
4,15	I vzdělal Město	I vystavěl Město
4,16	BiblNet–BiblMel ₅ : pojal dvě ženě	BiblVel: pojal dvě ženy
4,16	BiblNet–BiblMel ₄ : Zylla	BiblMel ₅ –BiblVel: Sella
4,17	porodila jest Ada Iahele	porodila Ada Iabala
4,20	ten jest počal vzývati	ten počal vzývati
5,1	V den kterýž jest stvořil	V den kterýž stvořil
5,2	požehnal jest jim	požehnal jim
5,2	jméno jich Adam/ v den kterýžto	jméno jejich Adam/ v den v kterýžto jméno jejich Adam/ v den kterýžto
5,4	když jest zplodil Setha	když zplodil Setha
5,5	BiblNet: čas v kterýmž jest byl živ Adam Let devět Set třidceti/ i umřel jest	BiblMel ₂₋₃ : čas v kterýmž byl živ Adam devět Set a třidceti Let/ i umřel BiblMel ₄ –BiblVel: čas v kterémž byl živ Adam devět Set a třidceti Let/ i umřel
5,7	jest zplodil – celkem 5x, 5,7.9.13.22.27	zplodil
5,8	umřel jest – celkem 5x, 5,8.11.14.17.27	umřel
5,11	všickni dnové Enosovi – vše kromě BiblMel ₂	všickni dnová Enosovi – BiblMel ₂
5,12	Kaynan také byl živ Sedmdesáte let a zplodil Malalehele	Kaynan také jsa v Sedmdesáti letech zplodil Malalehele
5,15	Malalehel pak živ byl Šedesáte a pět let i zplodil Járeda	Malalehel pak v Šedesáti a pěti letech zplodil Járeda
5,18	Járed živ byl Sto šedesáte a dvě lété a zplodil Enocha	Járed maje Sto šedesáte a dvě lété zplodil Enocha
5,20	učiněni jsou všickni dnové Járed	učiněni jsou všickni dnové Járedovi
5,21	Enoch pak živ byl Šedesáte a pět let i zplodil Mathuzalema	Enoch pak maje Šedesáte a pět let i zplodil Mathuzaléma
5,23	neukázal se jest	neukázal se
5,23	Mathuzalém také živ byl Sto a osmdesáte a sedm let a zplodil Lámecha	Mathuzalém také maje Sto a osmdesáte sedm Let zplodil Lámecha
5,26	Lámech pak byl živ/ Sto a Osmdesáte a dvě lété a zplodil Syna	Lámech pak jsa ve Stu Osmdesáti a dvau letech zplodil Syna
5,27	zplodil Sem/ Cham/ a Jáfet	zplodil Sema/ Chama/ a Jáfeta

14.2 Změny v Ez 1–5

Ez verš	BiblNet	BiblMel ₂₋₅	BiblVel
1,1	I stalo se v Třicátém Létě v čtvrtém Měsíci/ a pátém dni měsíce	BiblMel ₂ : I stalo se třicátého léta/ čtvrtého měsíce/ a pátého dne měsíce	BiblMel ₃ –BiblVel: Stalo se pak třicátého léta/ čtvrtého měsíce/ a pátého dne měsíce
1,2	V pátém dni měsíce	Pátého dne Měsíce	
1,2	BiblNet: léto páté převedení	BiblMel ₂₋₄ : léto páté zavedení	BiblMel ₅ –BiblVel: Léto páté přestěhování
1,4	A aj vítr	A hle vítr	A aj vítr
1,4	a oheň plápolavý	i oheň plápolající	i oheň vůkol plápolající
1,6	A toto popatření jich	A tato tvářnost jejich	
1,7	nohy jich, pata nohy jich	nohy jejich, pata nohy jejich	nohy jejich, spodek nohy jejich
1,7	jiskry jako vzezření mědi	jiskry jako spatření mědi	
1,8	ruce člověčí	ruce lidské	
1,8	pod křídly jich	pod křídly jejich	
1,9	A spojená byla křídla jich	A spojená byla křídla jejich	
1,10	podobenství obličejů jich	podobenství obličejů jejich	podobenství pak obličejů jejich
1,10	tvář člověčí a tvář lvová... tvář volová	tvář člověka a tvář lva... tvář vola	
1,11	A tváří jich i křídla jich roztažené svrchu: Dvě křídla každého jich spojovali se	A tváří jejich/ i křídla jejich roztažená svrchu: Dvě křídla každého jich spojovala se	
1,11	těla jich	těla jejich	
1,12	Kdež byla prudkost ducha/ tam kráčeli: ani se obracovali i když chodili i	Kdež byla prudkost ducha/ tam kráčely: ani se obracovali y když chodili y	
1,13	vzezření jich	vzezření jejich	
1,13	z ohně blýskání vycházejí	z ohně blýskání vycházející	
1,16	(2x vzezření) kol a dílo jich	(2x spatření) kol i dílo jejich	
1,17	Po čtyřech stranách jich jdouce šli i a neobracovali se když chodili i	BiblMel ₂₋₄ : Po čtyřech stranách jich jdouce šly y a neobracovali se když chodili y	BiblMel ₅ –BiblVel: Po čtyřech stranách jich jdouce šla a/ a neobracovala se když chodila a
1,18	A všechno tělo plno očí	A všechno tělo plné očí	
1,19	BiblNet–BiblMel ₄ : A když chodila zvířata/ chodily spolu i kola podle nich: A když se pozdvihovala Zvířata od Země/ pozdvihovaly se spolu i Kola	BiblMel ₅ –BiblVel: A když chodila zvířata/ chodila a spolu i kola podle nich: A když se pozdvihovala Zvířata od Země/ pozdvihovala a se spolu i Kola	
1,20	když šel duch i kola spolu zdvihaly se jdoutz za ním	BiblMel ₂₋₄ : když šel duch kola spolu zdvihaly se jdouce za ním	BiblMel ₅ –BiblVel: když šel duch kola spolu zdvihala se jdouce za ním
1,21	S jdoucími šli i a s stojícími stáli i: a s pozdviženými od země spolu se pozdvihovaly i kola	BiblMel ₂₋₄ : S jdoucími šly y a s stojícími stály y: a s pozdviženými od země spolu se pozdvihovaly y i kola	BiblMel ₅ –BiblVel: S jdoucími šla a/ a s stojícími stála a: a s pozdviženými od země spolu se pozdvihovala a i kola
1,22	jako vzezření křišťálu	jako spatření křišťálu	
1,22	nad jich hlavami	nad jejich hlavami	

1,23	křídla jich	křídla jejich	
1,23	Jednokaždé dvěma křídla	Jednokaždé dvěma křídly	
1,24	když chodili/ byl <i>í</i> jako zvuk množství/ a jako zvuk vojsk. A když stáli <u>o</u> puštěna byla křídla <u>jich</u>	BiblMel ₂₋₄ : když chodil <i>y</i> / byl jako zvuk množství/ a jako zvuk vojsk. A když stály <u>y</u> puštěna byla křídla <u>jejich</u>	BiblMel ₅ –BiblVel: <u>a</u> když chodil <i>y</i> / byl jako zvuk množství/ a jako zvuk <u>z</u> vojsk. A když stály <u>y</u> / <u>s</u> puštěna byla křídla <u>jejich</u>
1,25	hlas na nebi kterýž byl nad hlavou jich/ stáli a opouštěli křídla svá	BiblMel ₂₋₄ : hlas na nebi kterýž bylo nad hlavou jejich/ stály a opouštěly křídla svá	BiblMel ₅ –BiblVel: hlas na obloze kteráž byla nad hlavou jejich/ stály a opouštěly křídla svá
1,26	BiblNet: A na nebi kteréž se dotýkalo hlavy jich jako vzezření kamene	BiblMel ₂₋₄ : A na nebi kteréž se dotýkalo hlav jejich jako spatření kamene	BiblMel ₅ : A na obloze kteráž byla nad hlavami jejich jako vzezření kamene BiblVel: A na obloze kteráž byla nad hlavou jejich jako vzezření kamene
1,26	opatření člověka svrchu	spatření člověka svrchu	
1,27	popatření ohnivě	BiblMel ₂₋₄ : spatření ohnivě	BiblMel ₅ –BiblVel: spatření ohně
1,27	od ledví jeho <u>a</u> s hůry	od ledví jeho <u>i</u> s hůry	
1,28	opatření duhy... opatření blesku	spatření duhy... spatření blesku	
1,28	BiblNet–BiblMel ₄ : To vidění bylo podobenství slávy Páně	BiblMel ₅ –BiblVel tuto větu přesunulo na začátek Ez 2,1	
2,1	padl jsem na tvář svou	padl jsem na tvář mou	
2,4	BiblNet–BiblMel ₅ : otcové jich přerušili smlouvu	otcové jejich zrušili smlouvu	
2,6	Prorok byl prostřed nich	Prorok byl u prostřed nich	
2,7	nestrachuj se jich řeči	nestrachuj se jejich řeči	
2,7	nevěřící a podtrhači	nevěřící a podvracující	
2,7	slov jich ... obličejů jich	slov jejich ... obličejů jejich	
2,9	Ale ty synu člověčí	Ty pak synu člověčí	
2,9	nechtěj bývati popouzející	nebývej popouzející	
2,9	ústa svá	ústa tvá	
3,3	učině <u>n</u> o jest v ústech mých jako střed <u>sladko</u>	učině <u>n</u> a jest v ústech mých jako střed <u>sladkost</u>	učině <u>n</u> a jest v ústech mých jako střed <u>sladký</u>
3,5 3,6	BiblNet–BiblMel ₄ : jazyk <u>a</u>	BiblMel ₅ –BiblVel: jazyk <u>u</u>	
3,6	lidem... jichž by nemohl	lidem... jejichž by nemohl	
3,8	tváři jich... čela jich	tváři jejich... čela jejich	
3,9	jako Adamant	jako Diamant	
3,9	tváři jich	tváři jejich	
3,15	truchle prostřed nich	truchle u prostřed nich	
3,17	zvěstovati budeš jim ze mne	zvěstuješ jim ode mne	
3,18 3,19	dím k nemilostivému – 5x	dím k bezbožnému – 5x	
3,19	ale ty duši tvou vysvobodil jsi	ty pak duši tvou vysvobodil jsi	
3,21	A pakli zvěstuješ	Pakli zvěstuješ	
3,22	i řekl ke mně	a řekl ke mně	
3,23	Aj tam sláva Páně	A hle tam sláva Páně	
3,23	BiblNet–BiblMel ₄ : podle potoka Chobar	BiblMel ₅ –BiblVel: podle řeky Chobar	
3,26	jazyku tvému káži se přidržeti dásní tvých i budeš jako němý a ne jako muž přimlouvaje	jazyku tvému rozkáži se přidržeti dásní tvých i budeš němý a ne jako muž přimlouvající	

3,27	dům jest popouzející	dům popouzející jest
4,4	počet dní v nichž spáti budeš na něm/ a přijmeš nepravosti jich	podlé počtu dní/ v nichž spáti budeš na něm/ a přijmeš nepravosti jejich
4,8	Ej obklíčil jsem tebe	Hle obklíčil jsem tebe
4,12	před očima jich	před očima jejich
4,13	mezi národy k nimž vyženu je	mezi národy do nichž vyženu je
4,14	Ej duše má	Hle duše má
4,14	umrliny a roztrhaného	umrliny i roztrhaného
4,16	jísti budou chléb u váze	jísti budou chléb svůj na váhu
5,2	meč obnažíš po nich	meč obnažím po nich
5,7	a soudů mých	ani soudů mých
5,8	Ej já k tobě	BiblMel ₂₋₅ : Hle já k tobě BiblVel: Aj já k tobě
5,12	hladem strávena bude prostřed tebe	hladem strávena bude u prostřed tebe
5,12	Ale třetí stránku tvou	Třetí pak stránku tvou
5,13	odpočinouti káži	odpočinouti rozkáži

14.3 Změny v J 1-5

Jan verš	BiblNet	BiblMel ₂₋₅	BiblVel
1,2	Bůh byl Slovo	Bůh byl to Slovo	
1,8	Nebyl on Světlo	Nebyl on to Světlo	
1,11	svoji jsou ho nepřijali	svoji ho nepřijali	
1,17	stala se jest	přišla	
1,20	vyznal jest – 2x	vyznal	
1,22	kteříž jsou nás poslali	kteříž nás poslali	
1,23	Jakož dí Izaiáš	Jakož pověděl Izaiáš	
1,25	Což tehdy křtíš	Pročež tehdy křtíš	
1,26	ale uprostřed vás stál	uprostřed vás stojí	
1,28	kdežto byl Ian křtě	kdež Ian křtil	
1,30	o kterémž jsem řekl	o kterémž jsem pověděl	
1,33	ten mi jest řekl	ten mi řekl	
1,33	křtí v Duchu Svatém	křtí Duchem Svatým	
1,35	Jiného pak dne	Druhého pak dne	
1,40	a byla jakožto desátá hodina	a byla jakožto desátá hodina Neb bylo již okolo desátý hodiny	
1,42	nalezl on nejprv bratra	nalezl ten první Bratra	
1,45	od Betsaydy	z Betsaydy	
1,46	od Nazaretha	z Nazarétha	
1,47	od Nazarétha	z Nazarétha	
1,51	větší věc nad tyto	větší věci nad tyto	větší věci nad tyto
1,52	Anděly Boží sstupující a vstupující	Anjely Boží vstupující a sstupující	
2,12	a tu jsou pobýli nemnoho dní	a tu pobýli nemnoho dní	
2,18	Horlivost Domu tvého snědla jest mne	Horlivost Domu tvého snědla mne	
2,19	vzdělám jej	vyzvedu jej	vzdělám jej

2,23	divy jeho kteréž činíval	divy jeho kteréž činil
3,10	tohoto ne umíš	těch věcí neznáš
3,19	milovali jsou Lidé	milovali Lidé
3,20	Nebo každý kdož	Každý zajisté kdož
3,20	ne přichází k Světlu přicházít k Světlu	nevychází na Světlo vychází na Světlo
3,22	Byl pak i Jan křtitel v Enon	Jan pak také křtil v Enon
3,25	stala se pohádka	vznikla hádka
3,26	kterémuž jsi ty svědectví	jemuž jsi ty svědectví
3,28	svědkové jste mi že jsem řekl	svědkové jste že jsem já řekl
3,33	zapečetil jest že Bůh pravdo- mluvný jest	zapečetil a toho potvrdil/ že Bůh pravdomluvný jest zapečetil a toho potvrdil/ že Bůh pravdomluvný jest
4,6	A byla hodina jakožto šestá	A byla hodina jakožto šestá A bylo již okolo šesté hodiny
4,9	Nebo ne obcují Židé	Poněvadž neobcují Židé
4,10	By věděla dar Boží	By znala dar Boží
4,20	kdežto se sluší klaněti	kdežto náleží se klaněti
4,21	věř mi že přijde hodina	věř mi že jde hodina
4,25	tent' nám zvěstuje	ont' nám zvěstuje
4,27	A hned přišli	A v tom přišli
4,27	Co se tížeš	Co se jí ptáš
4,34	a dokonal dílo jeho	a konal dílo jeho
4,35	zdvihněte oči své	zdvihněte oči vaše
4,38	o čemž jste ne dělali	o čemž jste nepracovali
4,39	mnozí jsou uvěřili	mnozí uvěřili
4,39	pro slovo ženy	pro řeč Ženy
4,44	On zajisté Ježíš	Sám zajisté Ježíš
4,44	v své vlasti cti nemá	v své vlasti v poctivosti není
4,47	Králík kteréhožto Syn	Králík/ jehož Syn
4,52	řkouce Že by Syn jeho živ byl	řkouce Syn tvůj živ jest
5,8	vezmi lože své	vezmi lože tvé
5,8	i chodil jest	i chodil
5,11	ont' mi řekl	ont' mi rozkázal
5,11	Vezmi lože své a chod'	Vezmi lože tvé a chod'
5,13	na místě	na tom místě
5,19	Neb cožkoli on učiní	Neb cožkoli on činí
5,30	ne hledám vůle své ale vůle toho kterýž mne poslal	nehledám vůle mé/ ale vůle toho kterýž mne poslal/ Otcovy
5,31	svědectví mé ne bude pravé	svědectví mé není pravé
5,35	Ale vy jste chtěli na čas porado- vati se	Vy pak chtěli jste na čas radovati se
5,36	abych je činil	abych je vykonal

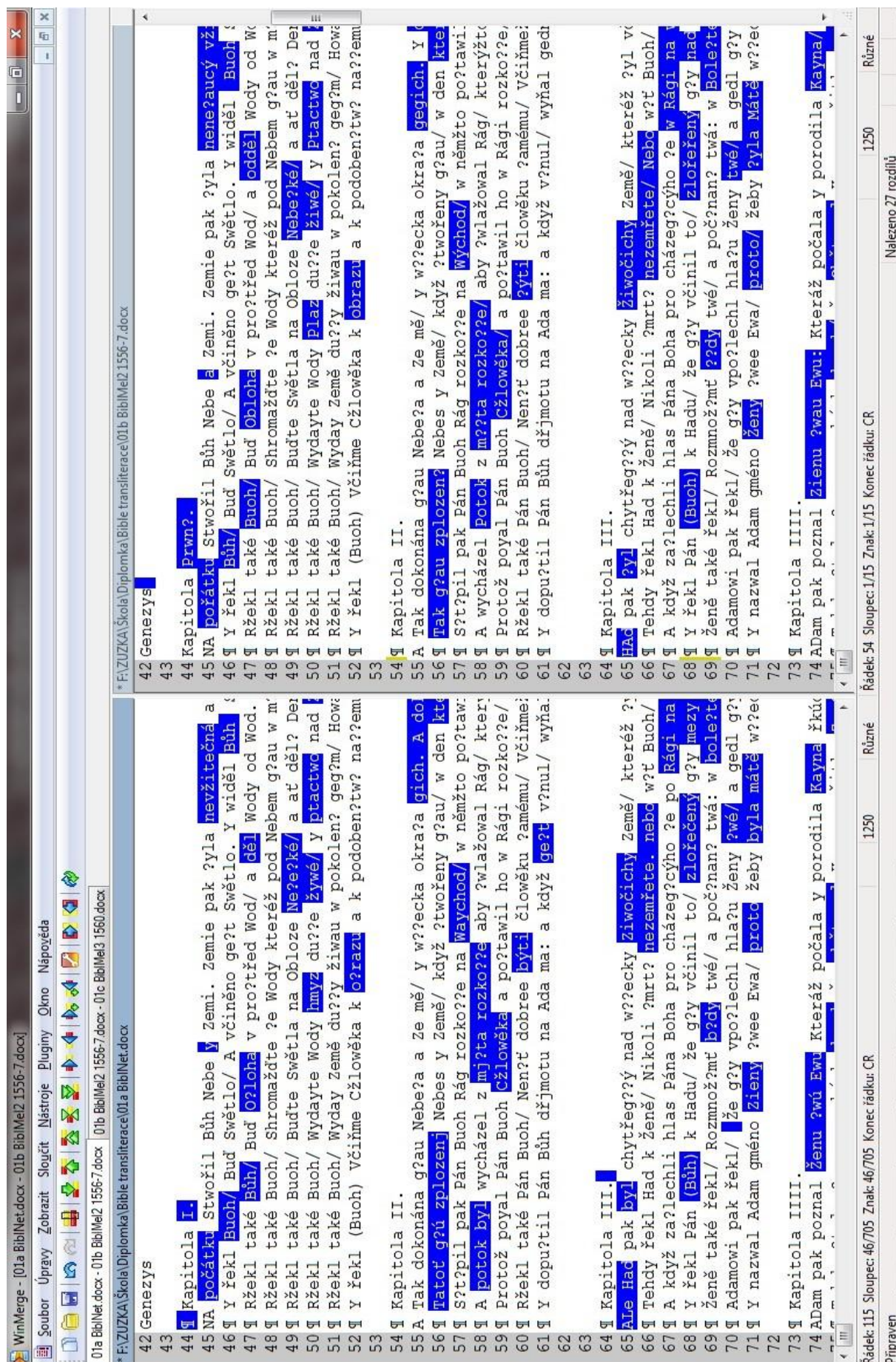
14.4 Změny v Gal 1–6

Gal verš	BiblNet	BiblMel ₂₋₅	BiblVel
1,5	kterémuž jest Čest		kterémužto Čest
1,6	Čtení = celkem 8 krát		Evanjelium = celkem 8krát
1,7	jenž není jiného		kteréž není jiné
1,7	chtí vyvrátiti Čtení		vyvrátiti chtějí Evanjelium
1,9	vám kdo co kázati kromě		vám kdo co kázati jiného kromě
1,10	Bych se ještě		Kdybych se ještě
1,14	pokolení mém/ větším jsa milovníkem otcovských svých ustanovení	v pokolení mém/ horlivým a pilným jsa milovníkem Otcův mých ustanovení	
1,17	k předkům svým Apoštolům	k Apoštolům/ jenž byli předemnou	k těm jenž prvé byli Apoštolé nežli já
1,18	abych uzřel Petra		abych se shledal s Petrem
1,22	A ne byl jsem znám tváři Církvím z Židovstva		A neznali mé osoby Církve Židovské
2,2	kteríž se zdáli nětco býti/ at' bych snad nadarmo neběžal aneb neběhal	kteríž přední a v vážnosti byli/ abych snad nadarmo neběžal nyní i prvé	
2,3	jenž byl Pohanem		a jsa Pohanem
2,4	ale pro uvedené Falešné	pro uvedené tu falešné	ale pro uvedené tu falešné
2,4	aby vyšpehovali svobodu naši		k vyšpehování svobody naši
2,5	kterýmžto ani na hodinu ne povolili jsme poddanosti	kterýmžto ani na čas nepovolili jsme k poddání jim	
2,6	kterací jsou někdy byli		jací jsou někdy byli
2,9	ruce dali mi		rukou podali mi
2,13	jeho pokrytství povolovali i jiní Židé		v jeho pokrytství srovnávali se i jiní Židé
2,15	My od přirození jsme Židé/ a ne z Pohanův hříšníci		My přirození jsme Židé/ a ne Pohané/ hříšníci
3,04	však nadarmo-li užitku		však nadarmo-li
3,05	z skutkuov-li Zákona to jest		z skutkuov-li Zákona to činí
3,06	Jakož psáno jest/ Uvěřil Abraham Bohu		Jakož i Abraham uvěřil Bohu
3,08	Bůh lidi Spravedlivý činí		Bůh lidi Spravedlivé činí
3,09	budou požehnání		docházejí požehnání
3,11	skrže Zákon nebývá Spravedliv učiněn		skrže Zákon nebývá žádný Spravedliv učiněn
3,11	Že Spravedlivý		Neb Spravedlivý
3,14	požehnání Abrahamovo bylo		požehnání Abrahamovo přišlo
3,16	zaslíbení i Semeni jeho	i Semenu jeho	i Semeni jeho
3,17	Kšaftu utvrzeného od Boha při Kristu		Kšaftu ztvrzeného od Boha v Kristu
3,24	byl do Krista		byl až do Krista
4,1	ale pravím		pravím pak

4,2	BiblNet – BiblMel ₃ pod obráncemi a zprávcemi	BiblMel ₄ – BiblVel pod ochráncemi a Zprávcemi	
4,4	učiněného z ženy/ učiněného pod Zákonem	narozeného z ženy/ pod Zákonem	
4,5	abychom zaslíbení synuov	zaslíbení právo synuov	
4,6	Ale poněvadž jste vy	Poněvadž jste pak vy	
4,6	v srdce vaše	v srdce naše	
4,7	tak již není služebníkem	již nejsi služebníkem	
4,8	ne jsou od přirození Bohové	nejsou z přirození Bohové	
4,9	proč obracujete se	kterak obracujete se	
4,13	že s mnohým zámutkem těla	s mnohou mdlobou těla	
4,14	pokusem vaším na těle mém nepohrzeli jste ani zavrhlí	a pokusem tím na těle mém nepohrzeli jste/ ani je zavrhlí	
4,15	Protož kde jest	Protož jaké jest	
4,17	Následujít' vás ne dobře	Milujít' jiní vás nedobře	Milujít' vás jiní nedobře
4,15	Ale dobrého následujte	Vy pak dobrého následujte	
4,19	dokudž opět mezi vás	dokudž zase mezi vás	
4,21	Zákona jste ne čtli	Zákona neslýcháte	
4,22	jednoho z Svobodné	druhého z Svobodné	
4,24	toť jest duchovně povědíno	toť se duchovně mluví i rozumí	
4,25	BiblNet–BiblMel ₃ : Sína zajisté hůra v Arabí	BiblMel ₄ – BiblVel, Sína zajisté Hora jest v Arabí	
4,29	kterýž vedlé Ducha	kterýž byl vedlé ducha	
5,1	ne buďte opět obtíženi jhem slu- žebnosti	nevalujte na sebe opět jha služebnosti.	
5,2	pravím vám že budete-li se	pravím vám/ budete-li se	
5,4	kteríž v Zákoně	/ kteříž skrze Zákon	
5,10	ponese soud	trpěti bude Soud	
5,11	Ale já bratří	já pak Bratří	
5,13	abyšte svobody v příčinu těla ne dávali	abyšte té svobody k příčině těla nepožívali	abyšte pod zámyslem té svobody nepovolovali tělu
5,14	Zákon v jednom slovu se naplňu- je	Zákon v jednom slovu se zavírá a naplňuje	Zákon v jednom slovu se naplňuje
5,14	bližního svého	bližního tvého	bližního svého
5,17	abyšte ne všeho činili	abyšte ne vše činili	
5,18	Býváte-li pak Duchem	jste-li pak duchem	
5,19	skutkové těla/ kteříž jsou	skutkové těla/ jenž jsou	
5,19	Smilnost	Chlípnost	
5,24	s hříchy a s žádostmi	s vášněmi a s žádostmi	s hříchy a s žádostmi
6,4	sám u sebe	sám v sobě	
6,6	vším svým zbožím	vším svým statkem	
6,7	Bůht' ne bude zklamán	Bůht' nebude posmíván	
6,16	žádný mi těžek ne bývaj	žádný mi těžkosti nečin	
6,17	na těle svém	na těle mém	

Obrázek 5: Ukázka grafické analýzy BiblNet pomocí programu Brus

Obrázek 6: Ukázka porovnání textových změn mezi BiblNet a BiblMel₂ pomocí programu WinMerge

14.6 Transliterace zkoumaných úseků BibNet

Poznámka: Vzhledem k rozsahu byly při prezentaci transliterovaných úseků v této příloze diplomové práce zrušeny mezirádkové hranice.

Genezys

¶ Kapitola I.

NA počátku Stwořil Bůh Nebe y Zemi. Zemie pak byla nevžitečná a prázdná/ a tmy byly na wrchu Propafti: a Duch Boží wznášel se nad Wodami.

¶ Y řekl Buoh/ Bud' Swětlo/ A učiněno geft Swětlo. Y widěl Bůh Swětlo/ žeby bylo dobré: Y oddělil Buoh Swětlo od Temnoftij/ a nazwal Swětlo Dnem/ a tmy Nocý: Y ťtal se geft Wečer a Gitro Den geden.

¶ Ržekl také Bůh/ Bud' Oťloha v proftřed Wod/ a děl Wody od Wod. Y včynil Buoh Oblohau/ a oddělil Wody kteréž byly pod oblohau/ od těch kteréž byly nad Oblohau. Y ťtalo se tak. Nazwal pak Bůh Oblohu Nečem: y ťtal se geft Wečer a Gitro den druhý.

¶ Ržekl také Buoh/ Shromažďte se Wody kteréž pod Nebem gľau w mijťto gedno/ a okaž se Suchoft. Y ťtalo se tak. A nazwal Buoh fuchoft Zemij: a shromažďenij Wod nazwal Mořem. A vzřel Buoh žeby bylo dobré/ y Ržekl Buoh/ Zplod' Země Bylinu zelenau wydawagijcy Sýmě/ a dřewo plodné nefaucý owotce wedlé plodu ťwého gehožby Sýmě w něm bylo na Zemi. Y ťtalo se tak. Y vydala Země Bylinu zelenau/ a čynjcy Sýmě wedlé zpuoľobu ťwého/ a dřewo plodijcy owotce/ a magijcy gedno-každě Sýmě podlé powahy ťwé. A widěl Buoh žeby bylo dobré: Y ťtal se Wečer a Gijtro den třetij.

¶ Ržekl také Buoh/ Bud'te Swětla na Obloze Nebeľké/ a ať dělji Den y Noc: a ať gľau k znamenijm/ k čaľuom/ a ke dnuom y k Lethuom/ aby ťwijtali na Obloze Nebelké/ a oľwěcowala Zemi. Y ťtalo se tak. A včynil Buoh dvě Swětla weliké/ Swětlo wětľľy aby nad Dnem/ a Swětlo menľľy aby nad Nocý: y Hwězdy/ a poľtawil ge na Obloze Nebelké/ aby ťwijtily nad Zemj/ a aby byly nad Dnem y také Nocý/ aby dělily Swětlo y Tmy. A widěl Bůh že by bylo dobré: y ťtal se Wečer a Gitro den Čwtřtý.

¶ Ržekl také Buoh/ Wydayte Wody hmyz duľľe žywé/ y ptactwo nad Zemij pod Oblohau Nebelkau. Y ťtwořil Buoh Welryby weliké/ a wľľelikau duľľy žiwau y také se hýbagijcy kteraužto wydaly Wody w twářnoľtech gich/ a wľľecko ptactwo podlé plodu geho. A widěl Buoh žeby bylo dobré y poľehnal gim/ řka/ Roľťtež a mnozte se/ a napľňte Wody Moľľké: y Ptactwo ať se rozmnožuge na Zemi. Y ťtal se Wečer a Gijtro den Pátý.

¶ Ržekl také Buoh/ Wyday Země duľľy žiwau w pokolenij gegijm/ Howada/ a Zeměplazy/ y Sľelmy Zemľké podlé twářnoftij gich. Y ťtalo se tak. A včynil Buoh Sľelmy Zemľké podlé twářnofti gich/ Howada y každý Zeměplaz zemľký w pokolenij ťwém A widěl Buoh žeby bylo dobré.

¶ Y řekl (Buoh) Včijnme Čľowěka k oľrazu a k podobenľtwij naľľemu/ aby wľľádl nad Rybami Moľľkými/ a nad ptactwem Nebelkým/ y nad Sľelmami/ a nad wľľy Zemij/ a nad wľľelikým země plazem/ kterýž se hýbe na Zemi. Y ťtwořil Buoh Čľowěka k obrazu a k podobenľtwij ťwému/ k oľrazu Božijmu ťtwořil ho/ muže a ženu ťtwořil ge. Y poľehnal gim Bůh/ a řekl/ Roľťtež/ a mnozte se/ a napľňte Zemi/ a podmaňte gi/ a panuogte nad rybami Moľľkými/ a ptactwě Nebelkým/ y nad wľľemi žiwočichy kteřijž se hýoij na Zemi. Y řekl Buoh/ Ay dal gľem wám každau bylinu nefaucý Semeno na zemi/ a wľľecka dřijwij kteřaz magij w ľobě semeno plodu ťwého/ aťby wám byla za Pokrm/ y wľľem Ziwočichům Země/ a wľľemu ptactwu Nebelkému/ a wľľemu tomu což se hýbe po Zemi/ a w čemž geft duľľe žiwá/ aby měľo wľľelikau bylinu zelenau k pokrmu. Y ťtalo se tak. A widěl Buoh wľľecky wěcy kte řéž geft ťtwořil/ a byly welmi dobré. Y ťtal se wečer/ a gijtro den ľľeťty.

¶ Kapitola II.

A Tak dokonána gľau Nebelá a Země/ y wľľecka okraľa gich. A dokonal Bůh dne ľedmého dijlo ťwé kteréž ģt činil/ y odpočľnul dne ľedmého od wľľy práce ťwé kteréž geft puoľobil. Y dal poľehnanij dni ľedmému/ a poľwětil ho: Nebo w něm byl přěľtal od wľľelikého ťkutku ťwého/ kterýž čině Bůh ťtwořil.

¶ Tatoť gľu zpľozenj Nebes y Země/ když ťtwořeny gľau/ w den kterýžto včynil (Pán) Buoh Nebe y Zemi/ a každě prautijćko polnij dřijwe nežľi ge wycházelo na Zemi a každú bylinu kraginy prwé nežľi ģt dala plod: Nebo byl ne dľľil na Zemi Pán Buoh/ a čľowěk ne byl kterýžby dělal Zemi: Ale Studnice přýľľila se z Země/ ľmáčekjcy wľľecku po wrchu Zemi. Protož včynil Pán Buoh čľowěka z hľijny Země/ a wdechľ na twář geho dchnutij žiwota/ y včijně ģt čľowěk w duľľy žiwu.

¶ Sľtjpiľ pak Pán Buoh Rág rozkoľľe na Waychod/ w němžto poľtawil Čľowěka kteréhož byl ťtwořil. A wywedľ Pán Buoh z Země wľľeliké dřewo k pohľeděnj pěkneľ/ a k pokrmu chutné: Dřewo také Žiwota vproľľřed Ráge/ a Dřewo vměnj dobrého a zľého.

¶ A potok byl wycházal z mjľľta rozkoľľe aby ťwlažowal Rág/ kterýžto odtud dělji se na čtyřy Potoky hľawnij: Gměno gedno-mu Pijzon/ tent' geft kterýž teče okolo wľľy země Euľlath/ kdež se rodij Zľato/ a Zľato země té wýborné ģt/ a tu se nacházý Bdeľľium y kámen Onychyn. A gměno potoka druhého Gihon/ tent' geft kterýž obcházý wľľecku zemi Maureninľkau. Gměno pak Potoka třetijho Tygrys/ ten teče proti Asľyřľkým. Ale Potok čwtřtý ten geft Eufrates.

¶ Protož poyal Pán Buoh Čľowěka a poľtawil ho w Rági rozkoľľe/ aby dělal a oľľřijhal ho. y přikázal gemu řka/ Z každého dřewa Ráľľkého gez/ ale z dřewa vměnj dobrého a zľého/ ne gez. Nebo w kterýbykoliwěk den gedľ z něho/ ľmrtij vmřeľ.

¶ Ržekl také Pán Buoh/ Nenijť dobree býti čľowěku ľaměmu/ Včijnmež mu pomotz podobnau gemu. Protož když geft zpuloľoľil Pán Buoh z Země wľľecky Ziwočichy zemľké/ a wľľecko ptactwo Nebelké/ přiwedľ ge k Adamowi/ aby zwěděl kterakby nazwal ge. nebo yakž geft nazwal Adam každau duľľy žiwau/ toť geft gměno gegij. Y gmenowal geft Adam gměny ťwými wľľecky Ziwočichy/ a wľľecko ptactwo Nebelké/ y wľľecky Sľelmy Země: Adamowi pak ne nalězal se pomocnij podobný gemu.

¶ Y dopuľľil Pán Bůh dřjmotu na Adama: a když geft vľnul/ wyňal gedno žebro geho/ a napľnil tělem mijľto to. Y wzdeľal ģt Pán Buoh žebro kteréž wyňal z Adama w Ženu/ a přiwedľ gi k Adamowi. Y řekl Adam/ Tato geft koľľ nynij z koľľij mých/ a těľo z těľa mého: tato ģude ľľauti Mužatka/ nebo z Muže wyňata geft. Proto opuľľtij čľowěk ťwého y Matku/ a budeť se přijdržeti Ženy ťwé: y budauť dwa w těľe gednom. Byľi gľau pak obadwa nahá/ totiž Adam y Žena geho/ a ne ťtydělľi se.

¶ Kapitola III.

ALe Had pak byl chytřejší nad všechny Zivočichy Země/ kteréž byl učinil Pán Buoh. Kterýžto řekl k Ženě/ Proč ťt přikázal vám Bůh abyšfte ne gedli z každého dřeva Raglkého: Gemuž odpověděla Žena/ Owotce z Dřijwij kteráž gfu w Rági/ gijme: než owotce z dřeva kteréž ťt vprošťřed Ráge/ přikázal nám Buoh abychom ne gedli/ ani se ho dotýkali abychom fñad ne zemřeli.

¶ Tehdy řekl Had k Ženě/ Nikoli fmrťj nezemřete. nebo wjť Buoh/ že w kterýkoli den gijfti budete z něho/ otewraut se oči walle/ a budete yako bohové/ znagijce dobré y zlé. Protož widěla žena žeby dobré bylo dřewo k gijdlu/ a očima pěkné/ a na pohleděnj rozkošné (poněwádžy rozumné činilo) y wzala z owotce gehu/ a gedla: a dala Muži fwému/ kterýžto gedl geft. Y otewřijny gfu oči obaudwau. A když poznali se žeby byli nazý/ nawázali gfa u lįjtij Fįjkowého/ y nadělali ľobě wěnjkuow.

¶ A když zaflechli hlas Pána Boha procházegijcýho se po Rági na wjtr po poledni/ řkryl se Adam y Žena gehu od twáři Pána Boha/vprošťřed dřijwij Raylkého. Y powolal Pán Buoh Adama/ a řekl gemu/ Kde gfy? Kterýž řekl/ Hlas twůg Pane fľyřfel gřem w Rági/ a bál gřem se/ protože gřě náh/ y řkryl gřem se. Gemuž řekl Pán/ A kdo geft tobě oznámil žeby náh byl gedine že gfy z dřeva gedl z kteréhož gřem tobě přikázal aby ne gedl: Y řekl Adam/ Žena kterauž gfy mi dal za towaryřku (ona) dala mi z dřewa a gedl gřem. Y řekl Pán Buoh k ženě/ Pročs to učinila: Kterážto odpověděla/ Had mne zklamal/ y gedla gřem.

¶ Y řekl Pán (Bůh) k Hadu/ že gfy učinil to/ zľořečený gfy mezy wřemi Zivočichy/ a howady Země: Na prřech řwých polezels/ a Zemi gijfti budes po všechny dni řiwota twého. Nepřátelřtwij vľořjm mezy tebau/ a Ženau/ A Semenem twým y femenem gegijm: onoť zetře hlavu twau/ a ty wklady budes činiti patě gehu.

¶ Ženě také řekl/ Rozmnořjmť bįdy twě/ a počįnjani y twá: w bolestech roditi budes děti/ a pod mocý Muže budes/ a onť bude panowati nad tebů.

¶ Adamowi pak řekl/ Že gfy vposřechl hľau řeny fwě/ a gedl gfy z dřewa z kteréhož gřem rozkázal tobě aby ne gedl/ Zľořečená Země w dijle twém: w rořotách budes gįjfti z nį po všechny dni řiwota fwého/ Trnij a hľořj budes tobě ploditi/ a budes gįjfti řyliny Země. W potu twáři twě krmiti se budes chľebem řwým/ dokawadž se ne nawřátįřs do Země z kteréžto wzat gfy: nebo prach gfy/ a w prach se ořrátįřs.

¶ Y nazwal Adam gměno Zieny fwee Ewa/ proto žeby byla mătě wřech řiwých. Vďělal také Pán Buoh Adamowi a Ženě gehu Sukně kořenně/ a zľobáčel ge. Y řekl (Pán Buoh) Hľe Adam yako gedn z nás wčįnř geft/ znage dobré y zlé: Protož nįnjį aby fñad nezťhl Ruky fwě/ a newzal také z dřewa řiwota/ y gedľby/ a byľby řiw na wěky. Y wypuřtil ho Pán Buoh z Ráge rozkořře/ aby řľělal Zemi z kterežto wzat ťt. Y wyňnal geft Adama/ A pořtawil přeď Rágem rozkořře Cherubina/ a meč plamenný na obě řtraně ořřřy/ aby ořřřįľal Česty k dřewu řiwota.

¶ Kapitola IIII.

Adam pak poznal řenu fwů Ewu Kteráž počala y porodila Kayna řkúčy/ Obdržela gřem řľowěka řkrze Boha. A opěť porodila bratra gehu Aďele. Byl pak Aďel Pařťřř Owčý/ a Kayn woráč.

¶ Tehdy řtalo se po mnohých dnech že obětowal Kayn z wřitku Zemřkeeho dary Pánu. Abel také obětowal z prworozených wěčy řtáda řweho/ a z tučnořti gich: Y wzľledľ Pán k Aďelowi a k daruom gehu. K Kaynowi pak/ a k daruom gehu ne pohľeďľ: Y rozhněwal se Kayn náramně/ a opadla ťt twář gehu. Y řekl Pán k němu/ Proč gfy se rozhněwal? a proč geft opadla twář twá? Wřľak budesľli dořře činiti/ wezmefs: pakli zľe/ hned we dweřįřch hřįřch twuog přj tomen bude? Ale pod mocý twau budeť řľadořř twá/ a ty panowati budes nadnį. Y řekl Kayn k Abelowi Bratru řwému/ Wygděma wen. A když byli na poli/ powřtal Kayn proti Bratru řwému Abelowi/ a zabil ho. Y řekl Pán k Kaynowi/ Kde ťt Abel Bratr twuog? Kterýžto odpověďľ/ Ne wjm: Zdaliž řľářřným Bratra měho gřem yá? Y řekl k němu/ Cos wčįnil? Hlas krwe Bratra tweho wľá ke mně z Země. Protož nįnjį zľořečený budes na Zemi/ kteráž otewřela wřta řwá/ a přįyala krew Bratra twého z ruky twě. Když řľělati budes gi/ ne řľudeť wydáwati tobě wřitkuow řwých: tulákem a zahnáným budes na Zemi. Y řekl Kayn ku Pánu/ Wěřľřřť ťt neprawořř má nežľi abych mįľořti zallauřľ. Ay wyňaniřřs mne dnes od twáři Země/ a od Twáři twě krýti se budu/ a buduť tulákem a zahnáným na Zemi. Protož každý kdož nalezne mne/ za bįť mne. Y řekl gemu Pán/ Nikoli tak ne bude: A každý kdoby zabil Kayna/ ředmeru pomřtu poneře. Y wľořľ Pán znamenį na Kayna/ aby ho řľadný nezabįľgel kdoby nallř ho. Y wyřľed Kayn od twáři Páně přebýwal wyňnaný na Zemi k řtraně kteráž ťt na wýřhod Slunce Eden.

¶ Poznal pak Kayn řenu fwau/ kterážto počala a porodila Enocha: Y wzďělal Mįeřto/ a nazwal gměno gehu gměnem řyna fwého Enoch. Enoch pak zplodil řrada/ a řrad zplodil Mauiale/ a Mauiale zplodil Matuzaeľ/ a Matuzaeľ zplodil Lámecha: kterýžto poyal dwě ženě/ gměno gedné Ada/ a gměno druhé Zylla. Y porodila geft Ada laheľe/ kterýž byl otec přečýwagįřčých w Stanįřch a pařťřřuow: gměno bratra gehu ľubal/ ten geft byl otec řľech křęřj ľudau na hľřľe a na warhany. Zylla také porodila Tubalkayna/ kterýžto byl kowářem a řľľnįřkem wřľelikého dijla odMědi a odželeza. Sľřtra pak Tubalkaynowa Noema. Y řekl Lámech Zienám řwým Adye a Zyllę/ Pořľyřľte hľau měho řeny Lámechowý/ pilně pozoruoľte řečį mé: žeť gřem zabil muže k řáně mé/ a mľádence k řynalořti mé. ředmera pomřta dána bude pro Kayna: ale pro Lámecha ředmděľřkrát ředmkrát mřľře no bude.

¶ Poznal pak geřľř Adam řenu fwau/ a porodila řyna/ a nazwala gměno gehu Seth/ řka/ Pořtawil mi Bůh plěmě gįně mįřto Abeľe kterehož zabil Kayn. Ale y Sethowi narozen ťt Syn/ kterehož nazwal Enos ten geft počal wřýwati Gměno Páně.

¶ Kapitola V.

TAto ťt Knįřha rodu Adamowa/ W den kterýž ťt řtwořľ Buoh řľowěka/ ku podobenřtwij Bořįřmu wčįnil ho. Muže a řenu řtwořľ ge/ a pořěľnal geft gim: y nazwal gměno gich Adam/ w den kterýžto řtwořeni gľau.

¶ Adam pak řiw byl Sto a řřĩdřeti leth: a zplodil řyna k ořřazu a k podořenřtwij řwému/ a nazwal gměno gehu Seth. Y wčįněni gľů dnowě Adamowi/ potom když geft zplodil Setha ořm Set leth: y plodil řyny a Dcery. A wčįněň geft weřľkřen čas w kterýž geft byl řiw Adam/ Leth dewěť Set řřĩdřeti/ y wřľel geft.

¶ Seth také řiw byl/ Sto pět leth/ a zplodil Enofa. A byl řiw Seth potom když ťt zplodil Enofa/ ořm Set a ředm Leth/ a plodil řyny a Dcery. Y wčįněni gľů wřľřkřni dnowě Sethowi/ Dewěť Set/ dwanačte leth/ a wřľel geft.

¶ Byľ pak řiw Enos w dewaděľate leth/ a zplodil ťt Kaynana. Po gehořto narozenį řiw byl ořm Set a patnačte leth/ a plodil řyny a dcery. A wčįněni gľů wřľřkřni dnowě Enořowi/ dewěť Set pět leth/ a wřľel geft.

¶ Kaynan také byl řiw ředmděľate leth/ a zplodil Malaleheľe. A řiw byl Kaynan potom když geft zplodil Malaleheľe ořm Set a čřťřĩdřeti Leth/ a plodil řyny y Dcery. A wčįněni gľů wřľřkřni dnowě Kaynanowi/ dewěť Set a řeřet leth/ y wřľel geft

ptýlijm/ a meč z polswy wytrhnu po nich. Y naplnijm prchliwoft mau/ a odpočinauti káži rozhněwánij mému w nich/ a wtělým fe: A budau wěděti že yá Pán mluwil gšem w horliwofti mé/ když vyplnijm wflecko rozhněwánj mé w nich. A dám tebe w paullí/ a w potupu národům kteříž okolo tebe gšau/ ↓pd ošlijčegem wflelikého kdož mijmo tebe pūgde. Y budeš potupa a rauhárij/ příklad/ a strach w národech kteříž okolo tebe gšú/ když včijnm nad tešau laudy w prchliwofti a w rozhněwánij/ y w treštánij hněwu/ lá Pán mluwil gšem. Když polli střely hladu nayhorlíšho na ně/ kteréž budú šmrtnedlné/ a kteréž polli ašych wás ztrápil/ a hlad shromáždijm na wás/ a zetru w wás huol chleba. A wpuštijm na wás hlad/ a šlelmy nayhorlí až do zahynutij: A mor a krew pūgdau přes tebe/ a Meč wведу na tě. yá Pán mluwil gšem.

Evangelium feplané od Swatého Iana.

¶ Kapitola I.

NA počátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Buoh byl Slowo. To bylo na počátku v Boha. Wflecky wěcy škrze něho včieněny gšú a bez něho nitz není včieněno což včieněno geft. W něm žiwot byl/ a žiwot byl fwětlo Lidij: a Swětlo w temnostech fwijtij/ a tmy gšau ho ne obšáhly.

¶ Byl Człowěk poňaný od Boha kterémuž gměno bylo Ian. Ten přišel na fwědectwij/ aby fwědectwij wydal o Swětlú/ aby wflyckni wěřili škrze něho. Ne byl on Swětlo/ ale aby fwědectwij wydal o Swětlú. Bylo Swětlo prawe kteréž ofwěcuge každého Człowěka přicházegjého na tento Swět. Na Swětě byl/ a Swět škrze něho včieně geft/ a Swět ho ne poznal. Mezy fwé wlaštijn přišel/ a šwogi gšau ho nepřijali: Kolikož pak koli přijali ho/ dal jim moc aby Syny Božijmi byli/ těm kteříž wěřij we Gměno geho: Kterijžto ne ze krwij/ ani z wuole těla/ ani z wuole muže/ ale z Boha narození gšau. A Slowo tělem včieněno geft/ a přebýwalo mezy námi/ a widěli gšme šlawu geho/ šlawu jakožto gednorozeneho od Otce/ plného milofti a prawdy.

¶ Ian fwědectwij wydává o něm/ a wolá řka/ Tento byl o němž gšem prawil/ Kterýž po mně přijiti má/ předemnuu včieně geft/ nebo prwnij mne byl. A z plnofti geho wflyckni my wzali gšme/ a miloft za miloft: Nebo Zákon škrze Moyžišfe dán geft/ miloft a prawda škrze Gežijšfe Kryšta štała fe geft. Boha žádný nikdy ne widěl. Gednorozený Syn kterýž geft w luonu Otce/ ont' geft wyprawil. A totož geft fwědectwij Ianowo.

¶ Když pošlali Zidé od Geruzaléma kněžij a lahný k němu/ ašy otázali ho/ Ty kdo gšy: Y wyznal geft a ne zapřel. A wyznal gš/ Zie yá ne gšem Kryštus. Y otázali ho/ Což tehdy Eliašf gšy ty: Y řekl/ Ne gšem. Prorokli gšy: Odpowěděl/ Ne. Tehdy řekli gemu/ Kdo gšy pak/ at' odpowěd daame těm kteříž gšau nás pošlali? co prawijšf šam o šobě? Řekl/ lá hlas wolagjého na paullti zprawte cestu Paaně/ Yakož dij Izayašf Prorok.

¶ A ti kteříž byli pošláni/ z Zákonijkůw byli. Y otázali ho/ a řekli gemu/ Což tehdy křtjšf poněwadž ty ne gšy Kryštus/ ani Eliašf/ ani prorok? Odpowěděl jim Ian/ řka/ lá křtjm wás w wodě/ ale wprostřed wás štal kterež wy ne znáte. Ont' geft kterýž po mně přijiti má/ kterýž předemnuu včieně geft: kterežto ne gšem hoden rozwázati řeménka v obuwig geho. Tyto wěcy w Bethabaše štały fe za Iordánem/ kdežto byl Ian křtě.

¶ Druhého pak dne vzřel Ian Gežijšfe an gde k němu/ y řekl/ Ey toť Beránek Božij Ey toť kterýž šnijmá hřijchy Swěta. Tentot' geft o kterémž gšem řekl/ Zie po mně přigde Muž kterýž předemnuu včieně geft/ nebo prwněgšy mne byl/ a yá neznal gšem ho/ ale aby oznámen byl w lidu Izrahelškém/ pro to yá přišel gšem křtě w wodě.

¶ A fwědectwij wydal Ian/ řka/ Zie gšem widěl Ducha an šstupuge yako holubice s Nebe/ a zuoštává na něm. A yá gšem ho ne znal: Ale který mne pošlal křtjti w wodě/ ten mi geft řekl/ Nad kýmž vzřijšf Ducha šstupugijého a zuoštawagijého na něm/ tent' geft kterýž křtij w Duchu Swatém. A yá gšem widěl/ a Swědectwij gšem wydal/ že tento geft Syn Božij.

¶ Giného pak dne opět štal Ian/ a z wčedlnijkuow geho dwa. A wida Gežijšfe an gde/ řekl/ Ay toť Beránek Božij. Y šlyšali ho dwa wčedlnijcy mluwigjého/ y šli za Gežijšfem. Tehdy obrátij fe Gežijšf/ a vzřew ge ani gšau za nim/ řekl jim/ Co hledáte? Kterijžto řekli/ Raabi (genž fe wykládá Mistr) kde šydlijšf? Řekl jim/ Poďte/ a ohledayte. Y šli a ohledali kdešy bydlil/ a zuoštali v něho ten den. a byla yakožto defátaa hodina.

¶ Y byl Ondřej bratr Šlymonůw Petruow gedem ze dwau kteříž byli šlyšeli od Iana/ a šli za Gežijšfem. Y nalezl on nayprw bratra šwého Šlymona/ a řekl gemu/ Nalezli gšme Mešayašf/ gěž fe wykládá Kryštus. Y přiwedl gey k Gežijšfowi. A pohleděw naň Gežijšf řekl/ Ty gšy Šlymon Syn Ianuow: ty šlauti budeš Cefas/ genž fe wykládá Petr.

¶ Nazaytrij pak Gežijšf chtěł wygijti do Galilee: Y nalezl Filipa/ a řekl gemu/ Poď za mnau. A byl Filip od Betšaydy Miesta Ondřejowa/ a Petrowa. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu/ O kterémž pšal Moyžiš w Zákoně/ a Prorocy: nalezli gšme Gežijšfe Syna Iozefowa od Nazaretha. Y řekl gemu Nathanael/ Od Nazarétha muož něco dobrého býti? Řekl gemu Filip/ Poď a ohleday.

¶ Y vzřel Gežijšf Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm/ Hle prawý Izrahelšký/ w kterémžto šti není. Řekl gemu Nathanael/ Kde ty mne znáš? Odpowěděl Gežijšf/ a řekl gemu/ Prwé než geft tebe Filip zawolal/ když gšy byl pod Fijkem widěl gšem tebe. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl/ Mistr ty gšy šyn Božij/ ty gšy Král Izrahelšký. Odpowěděl Gežijšf/ a řekl gemu/ Zie gšem tobě řekl/ Widěl gšem tebe pod Fijkem/ wěřjšf: wěťšf wěc nad tyto vzřijšf. Y řekl gemu/ Zagitě zagitě prawijm wám/ Vzřijte Neše otewřenee/ a Anděly Božij šstupugijcy a wšupugijcy na Syna čłowěka.

¶ Kapitola II.

TRžetijho pak dne štała fe Swatba w Káně Galilejské/ a byla matka Gežijšfowa tu. Tehdy pozwán geft takee Gežijšf y Včedlnijcy geho na Swatbu. A když fe ne doštalo wijna/ řekla Gežijšfowa Matka k němu/ Wijna ne magij. Y řekl gj Gežijšf/ Co mně a tobě ženo? gšitě ne přišla hodina má. Řekla Matka geho šlužebnikům/ Cožkoli wám dij/ včieně. A bylo tu kamených šštaudwij šlešt pošlaweno/ wedlé ošifšowánij židowského/ berúcy w šebe gedna každá měrice dvě nebo tři

¶ Řekl jim Gežijšf/ Naplňte šštaud we wodau/ y naplnili ge až do wrchu. Y řekl jim Gežijšf/ Naləwaytež giž a nešte wrchnijmu Zprawcy Swatby: y nešli gšau. A když okuřyl wrchnij Zprawce wody Wijnem včieněne/ a newěděl odkudby bylo/ ale šlužebnícy wěděli kteříž wážili wodu: Powolal Zienicha wrchnij Zprawce hoduow/ a řekl gemu/ Každý čłowěk/ nayprwé dobré wijno dáwá: a kdyžby fe podnapili/ tehdy to které horšy geft. Ale ty zachowal gšy wijno dobré až došawád. To včinił Gežijšf počátek diwuow w Káně Galilejské/ a zgewil šlawu šwau: Y wvěřili w něho Včedlnijcy geho.

¶ Potom šštaupil do Kafarnaum on y matka geho/ y bratřij y Včedlnijcy geho: a tu gšau pobýli ne mnoho dnij. A byla blizko welika notz Židowská. Y wěšel Gežijšf do Geruzaléma/ a nalezl w Chraamě ano prodawagij woly/ a owce/ a holuby/ a peně zoměnce fedijce. A když wdělal yako bičijk z prowážkuow/ wflecky wyhnal z Chrámu/ owce také y Woly/ a penězoměncuom

rozřý pal penijze/ a řtoly přewracel. A těm kteříž Holuby prodawali/ řekl/ Odneřtež tyto wěcy odfud/ a ne činte Domu Otce mého Domem kupeckým. Y rozpomenuli ře Včedlnijcy geho že pľáno geft/ Horliwořt Domu twěho řnědla geft mne. ¶ Tehdy odpowěděli Zidee/ a řekli gemu/ Kteree znamenj wkazugeřs nám že tyto wěcy činijs? Odpowědew Gežijřs/ a řekl gim/ Zruřřte Chřám tento/ a we třech dnech wzdělaam gey. Y řekli Zidee/ Čztyřidceti a řřeřt Leth dělān řt Chřám tento/ a ty we třech dnech wzdělati chceřs gey? Ale on prawil o Chraamu těla řwěho. Protož když z Mrtwých wřtal rozpomenuli ře Včedlnijcy geho že geft to powěděł. Y wvěřili pijřmu/ a té řeči kteraůz mluwil gim. ¶ A když był w Geruzalémě na Weliku notz w den Swátečnij/ mnozý wvěřili we Gméno geho/ widauce diwy geho kteréž činiřwal. Ale on Gežijřs ne řwěřil řebe řamého gim/ proto že geft on znal wřecky/ a že ne bylo potřebij gemu aby kdo řwědectwij wydal o Čřlowěku: neb on geft wěděł coby bylo w Čřlowěku.

¶ Kapitola III.

BYl pak čłowěk z Zákonijkuow Nykodém gménem Knijže řidowřké. Ten přřřel k Gežijřřowi wnocy/ a řekl gemu/ Miřře/ wijme že gřý od Boha přřřel Miřř. Nebo řádný ne muože těch diwuow činiti kteréž ty činijs/ lečby był s nim Buoh. Odpowěděł Gežijřs/ a řekl ge mu/ Giřtie giřtie prawijm tobě/ Ne narodij li ře kdo znowu/ ne muožeť wíděti Kráľowřtwij Božijho. Řřekl k němu Nykodém/ Kterak ře muož čłowěk naroditi gľá řtarý? zdali muože w řiwot matky řwě wgijti a naroditi ře? Odpowěděł Gežijřs/ Giřtie giřtie prawijm tobě/ Ne narodili ře kdo z wody a z Ducha řwatého/ ne můž wgijti do Kráľowřtwij Božijho. Což narozeno řt z těla tělo geft/ a co narozeno z Ducha duch geft. Ne diwiž ře že gřem řekl tobě/ Muřřte ře znowu zroditi. Wijřř kde chce wěge/ a řlas geho řlyřřys/ ale ne wijřř odkawád wěge/ neb kam gde. Takt' řt každý kdož ře geft narodil z Ducha

¶ Odpowěděł Nykodém/ a řekl gemu/ Kterak mohau tyto wěcy býti? Odpowěděł Gežijřs a řřekl gemu/ Ty gřý Miřř w Izdraheli/ a tohoto ne wmiřřs? Giřtie giřtie prawijm tobě/ že to což wijme mluwijme/ a což gřme wíděli řwěděčijme/ a řwědectwij nařřeho ne přigimáte. Poněwádž zemřké wěcy mluwil gřem wám a ne wěřijte/ y kterak buduli wám prawiti Nebelké wvěřijte? A niřádný ne wřtaupil na Nebe/ gedině ten kterýž řřtaupil s Nebe/ Syn čłowěka kterýž geft w Nebi. A yakož geft Moyřijřs powýřřyl Hada na pauffti/ tak má powýřřen býti řyn čłowěka/ aby každý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčný.

¶ Nebo takt' geft Buoh milowal Swět že Syna řwěho gednorozeného dal/ aby každý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale aby měl řiwot wěčný. Neb geft ne poľal Buoh Syna řwěho na Swět aby řaudił Swět/ ale aby řpařen byl Swět řkrze něho. Kdo wěřij w něho/ ne budeť řlauzen: ale kdožť ne wěřij giž geft odfauzen/ neb ne wěřij we Gméno gednorozeného Syna Božijho. A tentot' geft řaud/ že geft Swětlo přřřřlo na Swět/ a milowali gľau Lidee wijce temnořti nežli Swětlo/ neb byli řřkutkowé gegich zlij. Nebo každý kdož zle činiř/ nenáwidij Swětla/ a ne přicházý k Swětlu/ aby ne byli řřetřáni řřkutkowé geho. Ale kdož činiř prawdu přicházýť k Swětlu/ aby zgweni byli řřkutkowé geho/ nebo w Bohu wčiněni gľau.

¶ Potom přřřel Gežijřs a Včedlnijcy geho do Země řúdřřké/ a tu přřbýřwal s nimi a křřtil. Byl pak y lan křřtitel w Enon podle Salim/ neb wody mnohé tu byly: Y přřcházeli/ a křřtili ře. Neb gěřřě lan ne byl wřazen do řaláře. Tehdy řřala ře pohádka mezy včedlnijky lanowými s Zidy o očisřřowánij. Y přřřili k lanowi/ a řekli gemu/ Miřře ten kterýž byl řřebau za řordánem které-muž gřý ty řwědectwij wydal/ hle on křřtij/ a wřřeckni gľau k němu. Odpowěděł lan a řekl/ Ne muožeť čłowěk wřřiti ničehěhož/ nebudeliť gemu dáno s Nebe. Wy řami řwědkowé gřte mi že gřem řekl/ řát' ne gřem Kryřřus/ ale poľán gřem přřed nim. Kdož má newěřřtu/ Zienicht' geft: přijřtel pak Zienicha kterýž řřogij a řlyřřý ho/ radořřij ře raduge pro řlas Zienicha. protož tato radořř má nařřněna geft. Onť muřřý ruořřti/ ale yá ře menřřřti.

¶ Kdožť geft s huory přřřel/ nadewřřeckýť geft. Kdožť řt z země/ zeměť geft/ a o zemiť mluwij: Kdot' geft z Nebe přřřel nadewřřeckýť geft. A cožť geft wíděł a řlyřřel/ toť řwěděčij/ a řwědectwij geho řádný nepřigimá. Ale kdožby přijal geho řwědectwij/ ten zapečetił geft že Buoh prawdomluwný řt. Nebo kohožť geft poľal Buoh/ řřowa Božij mluwij. Nebo ne w mijřřu dáwá Buoh Ducha. Otec miluge Syna/ a wřřecky wědy dal w Ruce geho. Kdož wěřij w Syna/ máť řiwot wěčný: ale kdožť geft newěřijčý Synu/ ne wřřijť řiwota/ ale hněw Božij zuořřtawá na něm.

¶ Kapitola III.

TEhdy yakž poznal Gežijřs že gľau řlyřřeli Zákonijcy žeřy Gežijřs wijce Včedlnijkuow činił a křřtil nežli lan (Ačřoli Gežijřs ne křřtil/ ale Včedlnijcy geho) opuřřtił řúdřřwo/ a odfřel opěť do Galilee. A muřřyl gijti řkrze Samariř.

¶ Y přřřel k Mieřřtu Samariřkému/ kteréž řřlowe řřchar: wedľe popuľij kteréž byl řal řakob Iozeffowi Synu řwěmu. A byla tu řřudnice řakobowa. Protož wřřaw na celřie Pán Gežijřs/ poľadił ře tak na řřudnicy. A byla hodina yakožto řřeřřa.

¶ Y přřřla řřena z Samariř wážit wody. Řřekl gij Gežijřs/ Day mi at' ře napijm. Včedlnijcy pak geho byli odeřřili do Měřřta/ aby nakaupili pokrmuow. Y řřkla gemu řřena řa Samariřtanka/ Kterak ty gľá řřidem řádáš oďemne pijti genž gřem řřena Samariřtanka? Nebo ne obcugij řřidě řa Samariřtany. Odpowěděł Gežijřs/ a řekl gij/ By wěděřa řar Božij/ a kdo řt kterýž mluwij tobě/ Day mi pijti: tyby řřad přřřřla od něho/ a řalby tobě wody řřiwě. Řřkla gemu řřena/ Pane/ aniž mářř čimby nawážit/ a řřudnice řřuboká geft: odkud tehdy mářř tu wodu řřiwau? zdali gřý ty wěřřřý nežli Otec nářř řakob kte řřýž nám řal tu řřudnicy/ a řam z nij pil/ y řřynowé geho/ y řřořřtek geho?

¶ Odpowěděł Gežijřs/ a řekl gij/ Každý kdož bude pijti Wodu tuto/ řřijřniti bude opěť: ale kdož ře napij wody kteraůz yá řam gemu/ ne řřudet řřijřniti na wěky/ ale woda kteraůz yá řam gemu/ bude w něm řřudnice wody wřřakugijčý do řřiwota wěčného. Řřkla k němu řřena/ Pane/ day mi té wody/ at'bych ne řřijřřila ani řřodila řem wážit. Řřekl gij Gežijřs/ Gdi powoľay mu-že řwěho/ a přřid řem. Odpowěděřa řřena a řřkla/ Ne mám muže. Řřekl gij Gežijřs/ Dořře gřý řřkla/ Ne mám muže. Nebo gřý přřěť muřřow měřřa/ a nynij kteréhož mářř nenij twuog Muž. To gřý prawě powěděřa.

¶ Řřkla gemu řřena/ Pane/ wířřijm že gřý Prorok ty. Otcowé nářřý na této Hoře kľaněli ře: a wy prawijte že w Geruzalémě geft mijřřto kďežto ře řřuřřý kľaněti. Řřekl gij Gežijřs/ řřeno/ wěřři že přijgde hodina kďyžto ani na této Hoře/ ani w Geruzalémě řřudete ře kľaněti Otcy. Wy ře kľanijte tomu čemuž newijte a my ře kľanjme čemuž wjme/ neb řřařenij z řřiduow geft. Ale gďeť hodina a nynijť geft/ kďyžto prawij čřitelee kľaněti ře řřadu Otcy w řřuchu a w prawdě. Nebo y Otec takowých řřledá kteřířby ře kľaněli gemu. Bůh duch geft/ a ti kteříž mu ře kľaněgi/ w řřuchu a w prawdě magij ře kľaněti.

¶ Řřkla gemu řřena/ Wijm že Meřřařř přřgde kterýž řřlowe Kryřřřus. Protož kďyž přřgde/ řent' nám zwěřřuge wřřecky wěcy. Řřekl gij Gežijřs/ řát' gľem kterýž mluwij řřebau. A hněd přřřili Včedlnijcy geho/ a diřřili ře žeby řa řřenau mluwil. A wřřak řádný gemu ne řřekl/ Co ře řřijřěřs? aneb proč mluwřřřs s nij? Tehdy neřřala řa řřena wěřřa řwěho/ a oďeřřla do Mieřřta/ a řřkla řřem řřidem/ Poďře řa pohľeřře na Čřlowěka kterýž powěděł mi wřřecky wěcy kteréž gľem řřoli činił. Zdali on geft Kryřřřus? Y wyřřřili z Měřřta/ a řřili k němu.

¶ Kapitola I.

PAwel Apolstol ne od Lidij ani fkrze Człowěka/ ale fkrze Gežijše kryta a Boha otce kterýž gey wzkřijšyl z Mrtwých/ y ti kteříž semnau gław wšlyckni bratřij/ Cýrkwijm Galatškým: Milošt wám a pokog od Boha Otce a Pána našeho Gežijše Kryta/ kterýžto wydal sebe samého za hříchy naše/ aby nás wytrhl z tohoto Swěta neslechetného/ wedle wuole Boha a Otce našeho/ kte rěmuž gešt Čžest a Chwála na wěky wěkuow/ Amen.

¶ Diwijm se tomu/ že tak rychle vchýlili gste se od toho kterýž wás powolal k milosti Krystowě/ k ginému Čžtenij: geňz není giného/ gediné že gław někteřij kteříž wás zarmucugij/ a chtij wywrátiti Čžtenij Krystowo. Ale bychme pak my/ neč Anděl s Nebe kázal wám mijmo to což gme wám kázali/ prokletý buď. Yakož gsem předpowěděl wám/ a nynij opět prawijm/ Budeli wám kdo co kázati kromě toho což gste přijali/ buď prokletý. Nynij pak k lidemli wedu čili k Bohu? Zdaž hledijm lidem se lijbiti? Bych se geštlě lijbil lidem/ služebnjkem ōych Krystowým ne byl.

¶ Známo zagistě činijm wám Bratřij Čžtenij kteréž kázáno gešt odemne/ žeť není wedlé čłowěka: aniž gsem yá ho wzal od člo wěka/ ani se naučil/ ale fkrze zgwenij Gežijše Kryta. Neb lýchali gste o mém obcowánij někdeglšým w Zidowštwu/ že nad obyčej protiwl gsem se Cýrkwi Božij/ a hubil gsem gi/ a prospijwal gsem w Zidowštwu nad mnohé mně rowné w pokoe- lnij mém/ wěšlšým gla milownijkě otcowškých šwých wstanowenij.

¶ Ale když se lijbilo tomu kterýž mne oddělil z ōřicha Matky mé/ a powolal fkrze milost šwau/ aby zgewil Syna šwého fkrze mne/ abych kázal o něm mezy Pohany: hned gsem ne powolil tělu a krwi. Aniž gsem šel do Geruzaléma k předkuom šwým Apolstolom/ ale šel gsem do Arabie/ a potom nawrátíl gsem se zase do Damasku. Po tom po třech Letech přišel gsem do Geruzaléma abych vzšel Petra/ y pobyl gsem s nim patnácte dnij. Giného pak z Apolstoluw žádného gsem ne widěl/ gediné lakuba bratra Páně. Coť pak pijšly wám/ hle před Bohem/ žeť neklamám. Potom přišel gsem do Kragin Šyrškých a Cylice. A ne byl gsem znám twářy Cýrkwijm z Zidowštwu/ kteréž byli w Kryštu. Než toliko lýchali o mně/ že ten kterýž se protiwl nám někdy/ gižť nynij káže Wijru/ proti kteréž někdy ōoyowal: a tak ůp mne chwálili Boha.

¶ Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti letech/ opět gsem šel do Geruzaléma s Barnabášem/ poyaw šfečau y Týta. A wšel gsem podlé zgwenij/ a rozmlawal gsem s nimi o Čžtenij šwatě kteréž káži mezy Pohany: a zwláštlě s těmi kteříž se zdáli nětco býti/ atbych šnad nadarmo ne běžal aneb neběhal. Ale ani Týtus kterýž šemnau byl/ geňz byl Pohanem/ není přinucen aby se obřezal: ale pro wwešené Falešné ōratry/ kteříž byli přišli aby wšlpehowali šwobodu našly/ kteréž máme w Kryštu Gežijši/ aby nás w službu podrobili. Kterýmž to ani na hodinu ne powolili gme poddanosti/ aby prawda Čžtenij zuoštala v wás.

¶ Od těch pak kteříž se zdáli nětco býti (kteracy gław někdy byli/ není mi do to^o nic: Buoh ōšoby čłowěka ne přijimá) A tak ti kteříž se nětco zdáli býti/ nic gšů mi ne pomohli. Ale zase/ když vzřeli že gešt mi šwěřeno Čžtenij abych ge kázal mezy ne- obřezánými: yako y Petrowi mezy židy/ (Nebo ten kterýž powolal Petra k Apolstolštwij mezy Zidy/ Powolal také y mne abych byl Apolstolem mezy Pohany) A když gław poznali milost Božij kteráž mi gešt dána/ lakuš/ a Petr/ a Ian kteříž se zdáli býti šlawowě/ ruce dali mi y Barnabášowi na znamenij towaryštwij: abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Zidy kázali/ to- liko abychom na chudě pamatowali/ čehož y pilen gsem byl abych tak činil.

¶ A když přišel Petr do Antyochy/ zgewně gsem gemu odepřel/ neb gešt byl hoden třeštánij. Nebo prwé než gław přišli ně- kteřj od lakuba/ gijdal s Pohany. A když přišli vcházal a oddělowal se od nich/ boge se těch kteříž byli z Zidowštwu obřeze- ni. A geho pokryštwij powolowali y ginij Zidě/ takže y Barnabáš wwezen byl od nich w to pokryštwij. Ale když gsem vzřel že se nepříjmně magij k prawdě Čžtenij/ řekl gsem Petrowi předewšlemi/ Poněwáž ty/ gla Zidem/ Pohanšky gšy žiw/ a ne židowšky/ y kteraž wedeš k tomu Pohany aby Zidowšky žiwi byli? My od přirozenij gme Zidě/ a ne z Pohanuow hříšljnjcy. Wedúce to/ že ne býwá čłowěk šprawedliw wčině z škutkuow Zákona/ ale fkrze Wijru w Kryšta Gežijše: y my wvěřili gme w Kryšta Gežijše/ abychom byli Sprawedliw wčině z Wijry Krystowy/ a ne z škutkuow Zákona. Proto že z škutkuow Zákona ne bude šprawedliw wčině žádný čłowěk.

¶ Pakli hledagijce abychom Sprawedliw wčiněni byli fkrze Kryta/ nalezeni gme y my hříšljnjcy/ tehda Krytus gešt služebnjkem hříjchu? Nikoli: Nebo buduli to což gsem prwé kazyl opět zase wzdešlawati/ přeštupnjkem seč činijm. Nebo yá fkrze Zákon/ wmršl gsem Zákonu/ abych žiw byl Bohu/ yá s Krystem wkržowán gsem. A žiw gsem giž ne yá/ ale žiw gešt we mně Kristus. že pak nynij žiw gsem w těle/ žiw gsem v Wijře Syna Božij^o/ kterýžto zamilowal mne/ a wydal sebe samého za mne. Ne zamijtám milosti Božij. Nebo geštlí Sprawedlnost fkrze Zákon/ tehda Krytus nadarmo gešt wmršl.

¶ Kapitola III.

O Bláznijw Galatštij/ y kdo gešt wás zmámil abyštlě ne wěřyli Prawdě? Před wálšyma očima Krytus Gežijšs předložen gešt/ a giž nynij mezy wámi gešt wkržowán. Toto toliko chcy zwěděti od wás/ Z škutkuowli Zákona přijali gste Duchu šwatě^o/ čili zšlyšenij Wjry? Tak bláznijw gste/ že počawšše Duchem giž nynij Tělem konáte? Tak mnoho trpěli gste nadarmo? a wšlak nadarmoli wžitku. Protož ten kterýž dáwá wám Duchu Swatého/ a činij diwy mezy wámi: z škutkuowli Zákona to gešt/ čyli z šlyšlenij Wijry? Yakož pláno gešt/ Vwěřil Abraham Bohu/ a počteno gemu to k Sprawedlnosti. Protož znaytež že kteříž gław z Wijry/ ti gław šynowé Abrahamowi.

¶ Přezwědewšly pak pijšmo/ že Buoh lidi Sprawedliwý činij z Wjry/ předpowědělo Abrahamowi/ že požehání budau w tobě wšlyckni lidé. A ůptož kteřjž gšů z Wjry budau požehnání s wěrným Abrahamem. Kteřjž pak koli z škutkůw Zákona gšů/ pod zlořečenštwijm gław. Neb pláno gešt/ Zlořečený každý kdož ne zuoštawá we wšlem což gešt pláno w Knihách Zákona/ aby to naplnil. Ale že fkrze Zákon ne ōýwá Sprawedliw wčině před Bohem/ zgewně gešt/ Zie Sprawedliwý z Wijry žiw gešt. Zákon pak není z Wijry/ ale kdo ōude plniti přikázanij Zákona/ žiw bude w nich. Krytus wykupil nás z zlořečenštwij Zákona/ wčy- něn gla pro nás zlořečenštwijm: Neč pláno št/ Zlořečený každý kdož wišy na dřewě/ aōy mezy národy požehánij Abraha- mowo by lo fkrze Kryšta Gežijše/ abychom zašlijbenj Duchu Swatého přijali fkrze Wjru. Bratřij (wedlé čłowěka prawijm) Wšlak wtwrzenj některého čłowěka Křášttem žádný ne pohrzý/ ani ho ginák měnij.

¶ Abrahamowi powědjna gław zašlijbenij y Semeni geho. Ne dij Semenuom/ yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Se- meni twému/ kterýž gešt Krytus. Toto pak prawijm/ že Křáštlu wtwrzeného od Boha při Kryštu/ Zákon kterýž po čtyřech Stech a po třidečty letech wčině gešt/ ne rušý/ k wyprázdňenij šlibuow. Neb byť bylo z Zákona dědictwij/ tehda by giž ne ōylo z Zašlijbenij. Ale Abrahamowi fkrze zašlijbenij dal gešt Buoh.

¶ Což tehda Zákon? Y pro přeštupnjky wštanowen št/ dokawádzōy ne přišlo Šýmě kterémuž zašlijbil Buoh zřijzený fkrze An- děly w ruce Smjrcce. Ale Smjrcce není gednoho/ Buoh pak gedem gešt. Což tehda Zákon gešt proti šlibuom Božijm? Odstup

to. Nebo byť byl Zákon dán kterýžby mohl ožiwiti/ zagítě z Zákona byla by šprawedlnost. Ale zawřelo pijfmo wľeckny wěcy pod hřijchem/ aŷy zaľijbenij Gežijľe Kryta z Wijry dano bylo wěrijcým.

¶ Prwé zagítě nežli geť přilla Wijra/ pod Zákonem byli gľme oľřijhání/ zawřijni gľauce w té Wijře/ kteráž měla zgewena býti. A tak Zákon pěšťanem naľým byl do Kryta/ abychom z Wijry Sprawedliwij byli wćiněni. Ale když přilla Wijra/ giž ne gľme pod Pěšťunem. Nebo wy wľyckni Synowé Božij kľrže Wijru kteráž geť w Krytu Gežijľy. Protož kľerijžkoli pokřťěni gľe/ w Kryta gľe fe oblěkli. A tak nenij rozdľu mezy Zidem a Ržekem/ mezy služebnjkem a swobodným/ mezy mužem a ženau. Nebo wy wľyckni gedno gľe w Krytu Gežijľy. A poněwadž wy gľe Krytowi/ tehda ľýmě Abrahamowo gľe/ a podle zaľijbenij Dědicowé.

¶ Kapitola III.

¶ Ale ppawijm/ že pokudž Dědic maličký geť/ nic fe ne děľij od služebnjka/ a gľa Paanem wľeho/ ale pod oľráncemi a zpráwceľmi ģť až do wložené^o čaľu od otce. Tak y my/ když gľme byli maličcy/ pod žiwly Swěta byli gľme flaužijce. Ale když geť přilla plnoť čaľu/ posľal Buoh Syna swěho wćiněného z ženy/ wćiněného pod Zákonem/ aby ty kľerijž pod Zákonem byli wykaupil/ abychom zaľijbenij synuow přijali. Ale poněwadž gľe wy synowé Božij/ posľal Buoh Ducha Syna swěho w řrdce waľe/ wolagijcyho/ otče/ otče. A tak giž nenij služebnjkem/ ale synem. A poněwadž Synem/ tehda y Dědicem ľkrze Boha.

¶ Ale že tehďaž ne znagje Boha/ těm kľerijž ne gľau od přirozenij Bohowé/ flaužili gľe. Giž pak nynij poznawľe Boha/ nýbrž y poznání gľauce od něho: proč obracujete fe opět k mdlým a bijdným žiwluom/ gimž opět znouw chcete flaužiti? Neľ řľetřijte dnij a měľcyuow/ a čaľuow/ y leth. Bogijm fe abych řnad nadarmo ne pracowal mezy wám. Buďte yako yá/ neľ yá gľem yako wy.

¶ Bratřij milj (profým wás) Nic gľe mne ne vrazyli. Ale wjte že s mnohým zámutkem těla kázal gľem wám Čťenij ponayprwé/ a pokuľenjm waľým na těle mém nepohrzeli gľe ani zawrhli/ ale yako Anděla Božij^o přijali gľe mne/ a yako Gežijľe Kryta Protož kde geť Blahosľawenľtwij waľe? řwěďectwij zagítě yá wydávám wá/ že by to mohlo býti/ oči řwě byliľyľte wylaupali a mně byľte ge dali. Což tehdy nepřijteľem gľem wám wćyněň/ prawdu wám prawě?

¶ Náľledugijť wás ne doľře/ nebť wás čťěģij odwrátiťi od Prawdy/ abyľte gich náľledowali. Ale doľreho náľledugte w do brém wźdycky/ a ne toľiko tehďaž když gľem přijťomen wám. Synáčkowé mogi/ kľerěž opět z ľoleľřij rodjm/ dokudž opět mezy wás wweďe ne bude Kryľtus. Ale čťěľbych ľám v wás býti nynij/ a hlas řwuog změňiti/ neb fe řmautijm o wás. Powězte mi kľerij pod Zákonem chcete býti/ zdali Zákona gľe ne čťli?

¶ Nebo w něm pláno geť/ že Abraham měl dwa řyny: gednoho z Děwky/ a gednoho z Swobodné. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podle těla fe narodil: ale kterýž z Swobodné/ ten ľkrze Zaľijbenij: a toť geť duchowně powěďijno. Neb toťoť gľau dwa Zákony. Gedězagítě na hůře Sýna wydaný/ kterýž w řľužbu podrobował/ a ten fe wyznamenáw ľkrze Agar. (Sýna zagítě hůra w Araģij Agar řlowe/ kteráž připogena geť té kteráž geť nynij Geruzalém/ a flaužij s řyny řwými). Onenno pak kterýž řwrchu geť Geruzalém/ řwobodnýť geť/ kterýž geť matka naľe. Neb pláno ģť/ Wefel fe neplodná/ kteráž ne rodijľs/ wykřikni weľe a zwolay/ kteráž ne pracuľeľs ku porodu: neb wjce řynůw má opuľťělá/ než ta kteráž má muže. My pak bratřij wedľe Zaľijbenij ľzakowa řynowé gľme.

¶ Ale yakož pak tehďaž ten kterýž wedľe těla narozen geť/ protiwl fe tomu/ kterýž we dlě Ducha/ tak geť y nynij. Ale co prawij pijľmo? Wywřz Děwku a řyna ģeģiho. Neb ne bude dědicem řyn Děwky/ s řynem Swobodné. A protož bratřij neģľme my řynowé Děwky/ ale Swobodné.

¶ Kapitola V.

¶ Pľotož w řwobodě/ kľerauž Kryľtus nás wyřwobodil/ řľuťge/ a ne buďte opět obtijženi gľem řľužebnoťi. Ey yá Pawel prawjm wá že budeteli fe obřezowati/ Kryľtus wám nic ne řproľěge. A opět řwěďějm kaľďěmu kdo fe obřezuge/ že geť řľužnjkem aby weľľkeren Zákon napľnil. Zbaweni gľe Kryta/ kľerijž w Zákoně chcete řprawedľnoťi nabýwati/ a z ľľlosti gľe wypadli. Neb my ľkrze Ducha řwatěho/ naděģe řprawedľnoťi z Wijry čekáme. Neľ w Krytu Gežijľy/ ani obřezowánij řľpřijwá/ ani neobřezowánij/ ale Wjra kľerážto ľkrze Láľku puoľobj. Běžali gľe doľře/ y kdo geť wám překazyl/ aľyľte ne posľauchali Prawdy? Žiadněmu ne powoľuge/ Neb ta rada nenij z toho/ kterýž wás powoľal: Maličko kwafu/ wľecko těľto po řľľuģe.

¶ Íáť dauffánij mám o wás w Pánu/ že nic ģiněho ne budete řmyľľiti. Kdoť pak wás zarmucuge/ poneľe řaud/ kdožkoli geť ten. Ale yá řratřij kázili ģeľľě obřezánij/ y řľpčěž pak protiwenľtwij řřijm? Tehda geť wyprázněno pohorľlenij křijže. O by byli wyobcowáni kľerijž wás řmautij.

¶ Nebo wy k řwobodě powoľáni gľe Bratřij/ toľiko abyľte řwobody w přijćinu těla ne dáwali/ ale ľkrze Láľku ducha poľľuhugeť řobě weľpolek. Neľ weľľkeren Zákon w gednom řlowu fe napľľuge. Mľowati buďeľs bližnjho řwěho yako tebe řaměho. Budeteli fe pak weľpolek kauľati a řrýztj/ řľeďte aľyľte weľpolek gedem od druhěho zkaženi ne byli. Protož prawijm w Krytu/

¶ Duchem choďte/ a řaďoľřij těľeľňých ne wykoľáte. Nebo těľo řaďá proti Duľľy/ a Duľľe proti těľu. Toto zagítě dwě weľpolek fe řobě protiwij/ aľyľte ne wľeho čynili co byľte čťěľi. Býwáťeli pak Duchem wedeni/ giž ne gľe pod Zákonem. Zģewnijť ģľů zagítě řľkutkowé těla/ kľerijž gľau/ Cyzoložťwo/ řmľľťwo/ Nečyľťota/ Neľtyďatoľť/ řmľľnoľť/ Modľoľľauženiľ/ Tráwenij/ Ne přijzně/ řwárowé/ Nenáwřľťi/ Hněwowe Wády/ Řůznice/ Roty/ Záwřľťi/ Wraždy/ Opľľťtwij/ řľodowánij/ a těm wěcem podobné/ kľerěž wám řředpowijďám yako gľem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy čťynij/ Křáľowľtwij Božijho ne duogďau: Ale owotce Ducha geť Láľka/ Raďoľť/ řľog/ řľauhočekánij/ řľpěľiwoľť/ řľobrotiwoľť/ řľobřota/ řľichoľť/ řľijra/ řľřijďmoľť/ řľřželiwoľť/ Čyľťťota: Proti takowým wěcem nenij Zákon. Ale kľerijž gľau Kryťtowi řľť gľau Těľo řwě wķřizowali s řřijchy a s řaďoľťmi. Poněwadž tehda Duchem gľme řiji/ Duchem y choďme. Ne býwajme marné chwály řaďoľťiwij/ weľpolek řeľe popauzegijce/ gedem druhěmu záwřijģe.

¶ Kapitola VI.

¶ Břatřij/ řyľľiby zachwáćen čľowěķ w něķťerěm nedoľľatku/ wy kľerijž duchownij gľe/ naučťe takoweeho w duchu řľichém/ řľohlěďage ľám k řobě/ aby y ty neľyl pokuľľľň. Geden druhěho řřemena neľte/ a tak napľľijte Zákon Kryťtuow. Neľ do-mnijwáli fe kdo řeľby něco řyl/ a nic neģľa/ takowý ľám řeľe řwodij. Ale řľjľa řwěho zkus gedekaľďý/ a takť ľám v řeľe toľiko chwály mĩjiť bude/ a ne v ģiněho. Neb gedekaľďý řřijmě řwě poneľe.

¶ řľěľuģž fe pak ten kterýž naućenij přijģmá w řľowu/ s řľjm od kohož naućenij čěře wľľm řwý zbožijm. Nemyľte fe/ řľűťť ne řuďe zľlamán. Neľ coľkoli řuďe řyťi čľowěķ/ toť bude y řjťji. Neb kdož řoľľýwá w těľe řwém/ z těla y řjťji řuďe řoľľenij:

¶ Ržekl také Pán Buoh/ Nenijť dobree býti člowěku šaměmu/ Včínmež mu pomotz podobnau gemu. Protož když štwořil Pán Buoh z Země wšlecky Žiwočichy zemfké/ a wšlecko Ptactwo Nebeké/ přiwedl ge k Adamowi/ aby widěl kterakby nazwal ge. Nebo yakž nazwal Adam každu Duffy žiwau/ toť geť gměno gegij. Y gmenowal Adam gměny gegich wšlecky Žiwočichy/ a wšlecko Ptactwo Nebeké/ y wšleckny Šfelmy Země: Adamowi pak nenalézal fe pomocnikj podobný gemu.

¶ Y dopuřil Pán Bůh dřimotu na Adama: a když vřnul/ wyňal gedno Žebro gehu/ a naplnil Tielom mjiřto to. Y wzdeřal Pán Buoh Žebro kterěž wyňal z Adama/ w Ženu/ a přiwedl gi k Aamowi. Y řekl Adam/ Tato geť Kořt nynij z Kořtij mých/ a tělo z těla mého: tato bude řlauti Mužatka/ nebo z Muže wyňata geť. Protož opuřtij člowěk Otce řwěho y Matku/ a budeť fe přiřjd řeti řeny řwě: y řudauť dwa w gednom těle. Byli pak obadwa nahá/ totiž Adam y Žena gehu/ a neřtyděli fe.

¶ Kapitola III.

HAD pak byl chytřegřř nad wšlecky Žiwočichy Země/ kterěž byl včiniř Pán Buoh. Kterýžto řekl k Ženě/ Proč přiřkázal wám Buoh abyřte negedli z každeho dřewa Raylkého? Gemuž odpowěděřa Žena/ Owotce z Dřijwijj kteráž řřau w Ráři/ gijme: neř Owotce z Dřewa kterěž geť prořřed Ráři/ přiřkázal nám Buoh abyřom negedli/ ani fe ho doťřkali/ abyřom řnad nezemřeli.

¶ Tehdy řekl Had k Ženě/ Nikoli řmrtij nezemřete/ Nebo wijiť Buoh/ že w kterýkoli den gijřti řudete z něho/ otewrauť fe oči walle/ a řudete yako Bohowě/ znagijce dobré y zlé. Protož widěřa Žena žeby dobré bylo dřewo k gijřdu/ a očima pěkné/ a na pohledě nj rozkořlné (poněwádžby rozumně činilo) y wzala z Owotce gehu/ a gedla: a dala Mu ři řwěmu/ kterýžto gedl. Y otewřijny řřau oči obaudwau. A když poznali fe žeby řyli nazý/ nawázali řijřtij Fijkowého/ y naděřali řobě wěniřkuow.

¶ A když zaleřhli řlas Pána Boha procházegijcyřo fe w Ráři na wjřtr po poledni/ řkryř fe Adam y Žena gehu před twářiř Pána Boha/vprořřed dřijwijj Raylkého. Y zawolal Pán Bůh Adama/ a řekl gemu/ Kde řřy? Kterýž řekl/ Řlas řwůg Pane řlyřřel řřem w Ráři/ a řál řřem fe/ proto že řřem nář/ y řkryř řřem fe. Gemuž řekl Pán/ Kdo geť tobě oznářiř žeby nář řyl/ gediné že řřy z Dřewa gedl/ z kterěhož řřem tobě přiřkázal aby negedl? Y řekl Adam/ Žena kterauž řřy ři dal za towarýřřku (ona) dala ři z dřewa/ a yá gedl. Y řekl Pán Bůh k Ženě/ Pročto to včiniřa? Kterážto odpowěděřa/ Had mne zkřlaml/ y gedla řřem.

¶ Y řekl Pán (Buoh) k Hadu/ že řřy včiniř to/ zlořeňeny řřy nad wšlecky Žiwočichy y Howada Ze mě: Na přřech twých polezřs/ a Zemi gijřti řuděřs/ po wšlecky dni řiwota twěho. Nepřřateľřtij polořijm mezy tebau/ a Ženau/ A Semenem twým/ y Semenem gegijm: onoť zetřře řlawu twau/ a ty wklady řuděřs činiři patě gehu. Ženě také řekl/ Rozmnořijmť řidjy twé/ a počijnanij twá: w Boleřřech řoditi řuděřs Děti/ a pod mocý Muže řuděřs/ a onť řude panowati nad tebau.

¶ Adamowi pak řekl/ Že řřy vpořřleřhl řřlau řeny twé/ a gedl řřy z dřewa z kterěhož řřem rozkázal tobě aby negedl/ Zlořečena Země w práci twé: w robotách řuděřs gijřti z nj po wšlecky dni řiwota twěho/ Trnij a řlořij řudetť tobě řloditi/ a řuděřs gijřti řyřliny Země. W potu twáři twé řkrmiti fe řuděřs řleřbem twým/ dokawádž fe nenawraatiřřs do Země z niřž wzat řřy: nebo prach řřy/ a w prach fe obrářiřřs.

¶ Y nazwal Adam gměno řeny řwee Ewa/ proto/ žeby řyřa Mátě wřřech řiwých. Vděřal také Pán Buoh Adamowi a Ženě gehu Sukně z kořž řhlupatých/ a zobřáčel ge. Y řekl (Pán Buoh) Řle Adam yako gedem z nář včiniřen geť/ znage dobré y zlé: Protož nynij/ aby řnad nezřářl Řuky řwě/ a newzal také z dřewa řiwota/ y gedlby/ a řyřby řiw na wěky. Y wpuřřil ho Pán Buoh z Ráři rozkořře/ aby děřal řemi z niřž wzat geť. Y wyňnal Adama/ A pořřawil přřed Rářem rozkořře řerubina/ a Meč řlamenný na obě řraně ofřřy/ aby ofřřijřhal řeřty k dřewu řiwota.

¶ Kapitola IIII.

ADAM pak poznal řienu řwau Ewu: Kteráž počala y porodila Kayna/ řřkýcy/ Obdržřla řřem člowěka řkrze Boha. A opěť porodila Bratra gehu Abele. Byř pak Abel Pařřýř Owcy/ a Kayn Woráč.

¶ Tehdy řřalo fe po mnohých dnech/ že Oběřowal Kayn z vřřitku zemřkého dary Pánu. Abel také oběřowal z řrworozených wěcy řřada řwěho/ a z řučnořři gegich: Y pohleděřl Pán na Abele a na dary gehu. Na Kayna pak/ a na dary gehu nepohleděřl: Y rozřněwal fe Kayn naaramně/ a opadřa twáři gehu. Y řekl Pán k němu/ Proč řřy fe rozřněwal? a proč geť opadřa twáři twá? Wřřak řuděřřli dobře činiři/ wezměřs: pakli zle/ řned we dweřijřch řřijřch twuog přiřjtomen řude? Ale pod mocý twau řudetť řadořř twá/ a ty panowati řuděřs nad nj. Y řekl Kayn k Abelowi Bratru řwěmu/ Wygděma wen. A když řyli na Poli/ powřřtal Kayn proti Bratru řwěmu Abelowi/ a zabil ho. Y řekl Pán k Kaynowi/ Kde řřt Abel Bratr twůg? Kterýž odpowěděřl/ Newjm: Zdaliř řřářiřným Bratra mého řřem yá? Y řekl k němu/ Cos včiniřl? Řlas řkrwe Bratra twěho wolá ke mně z Země. Protož nynij zlořeňeny řuděřs na Zemi/ kteráž otewřřla vřřa řwá/ a přiřřala Krew Bratra twěho z řuky twé. Když děřati řuděřs gi/ nebudeť wyřdawati tobě vřřitkůw řwých: řulákem a řahnaným řuděřs na Zemi. Y řekl Kayn ku Pánu/ Wietřřýř geť nepraowřt má/ neřřli abyř milořřti zallauřřil. Řle wyhánířřs mne dnes z Země/ a přřed twářiř twau řřřiř fe řudu/ a řuduť řulákem a řahnaným na Zemi. Protož každý kdož nalezne mne/ zabiřet mne. Y řekl gemu Pán/ Nikoli tak nebude: Ale každý řdoby zabil Kayna/ ředmeru pomřřtu poneře. Y polořil Pán znamenij na Kayna/ aby ho řždány nezabjřel řdoby nallřl ho. Y wyřřed Kayn od twářiř Páně/ přřebýwal wyňnaný na Zemi k řřaně kteráž geť na wýřhod řlunce Eden.

¶ Poznal pak Kayn řenu řwau/ kteráž počala a porodila Enocha: Y wyřřawěřl Měřřto/ a nazwal gměno gehu gměnem řyna řwěho Enoch. Enoch pak řplodil Irada/ a Irad řplodil Mauiaele/ a Mauiael řplodil Matuzaele/ a Matuzael řplodil Lámecha: kterýžto poyal dwě Ženě/ gměno gedné Ada/ a gměno druhé řylla. Y porodila Ada řalaba/ kterýž řyl Otec přřebýwagijcyřch y Stanijřch a Pařřýřřw: gměno řbratra gehu řřbal/ řen řyl Otec řřech řkěřiř řřadu na řřle a na Warhany. řylla také porodila Tubalkayna/ kterýžto řyl Kowářřem/ a děřnijřkem wřřelikého dijřla od Miedi a od řřeleza. řeřtra pak Tubalkaynowa řyřa Noema. Y řekl Lámech řřenám řwým Adě a řylla/ Pořřlyřřte řřlau mého řeny Lámechowý/ řilně pozorugte řeči mé: řetť řřem zabil muže k řáně mě/ a mládence k řřalofiř mé/ ředmera pomřřta dána bude pro Kayna: ale pro Lámecha ředmděřřřřkrát ředmkrát mřřřěno řude.

¶ Poznal pak geřřře Adam řenu řwau/ y porodila řyna/ a nazwala gměno gehu řeth/ řřa/ Pořřawil ři Buoh řlěmě řině mjiřřto Abele/ kterěhož zabil Kayn. Ale y řethowi narořen geť řyn/ kterěhož nazwal Enořa/ řen počal wzyřwati gměno Páně.

¶ Kapitola V.

TATO řřt Knijřa řodu Adamowa/ W den kterýž řtwořil Buoh Čřlo wěka/ ku podobemřřwij Bořijřmu včiniřl ho. Muže a řenu řtwořil ge/ a pořřěňnal řim: y nazwal gměno gegich Adam/ w den w kterýžto řtwořeni řřau.

¶ Adam pak řiw řyl řto a řřidřeti řeth: a řplodil řyna k Obrazu a k podobemřřwij řwěmu/ a nazwal gměno gehu řeth. Y včiniřni řřau dnowě Adamowi/ potom když řplodil řetha/ ofim řeth: y řplodil řyny a řcery. A včiniřen geť wěřřkřen čas w kterýmž řyl řiw Adam/ dewěř řeth a řřidře ři řeth/ y wřřřel.

¶ Noe pak gfa w pěti Stech Lethech/ zplodil Sema/ Chama/ a Iáffeta.

Y Ržekl ke mně/ Synu člowěčij/ cožkoli nalezněš sňěž to: sňěž Knijhy tyto/ a gda mluw k synům Izrahelłkým. Y otwěrl gfm wřta má/ a krmil mne těmi Knijhami/ a řekl ke mně/ Synu člowěčij/ ōřicho twě gjřti būde/ a řřewa twá naplnij se těmito knijhami/ kteréž yá dá wám tobě. Y gedl gfm ge/ a wčinněna geřt w wřtech mých/ yako řřed/ řladkořt.

¶ Y řekl ke mně/ Synu člověčíj gdi k domu Izrahelskému/ a mluwiti budeš flowa má k njm. Nebo ne k Lidu hluboké řeči a neznámého yazyka ty polán budeš/ k Domu Izrahelskému: ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého yazyka/ gegichž- by nemohl slyšeti řeči: A by pak k nim polán byl/ oniby tebe slyšeli. Ale Duom Izrahelský nechtij slyšeti tebe: nebo nechtij slyšeti mne: Weskeren zagistě duom Izrahelský nestydatě čela gest/ a twrdého řdce. Hle učinil gšem twář twau mocněgšlý nad Twáři gegich/ a čelo twé twrdšlý než čela gegich. Yako Dyamant/ a jako Skřemen učinil gšem twář twau: Nebog se gich ani fe lekay twáři gegich/ neb duom popazegijcý gest.

¶ Y řekl ke mně/ Synu člověčíj všlecky řeči mé/ kteréž já k tobě mluwím přigmi w Srdecy twém/ a všlyma twýma slyš: A gdiž/ wegdi k přestěhowánij k synuom Lidu twého/ a mluwiti budefš k nim/ a djš gim/ Totoť prawij Pán Buoh: zda řnad všlyšý a powolij. Y přiyal mne duch/ a slyšel šem po fobě hlas pohnutij welikého/ Požehnaná sláwa Páně z mijsta šwého/ a hlas krijdel zwijřat tepaucých gednjm w druhé: a hlas kol gdaucých za zwijřaty/ a hlas pohnutij welikého. Duch také pozdwijhl mne a poyal mne: Y ošdelš gšem w hořkošti rozhněwánij ducha mého: neb ruka Páně byla šemnu pošlyňugijcy mne. Y přišel gšem k přestěhowánij k hromadě nowého obilij k těm/ kteříž bydleli podlé potoka Chobar: Y šeděl gšem kdež oni šeděli/ a oštal gšem tu šedm dnij/ truchle v prošřed nich.

¶ Ale když minulo sedm dnj/ ťtalo ťe ťlowo Páně ke mně/ řka/ Synu člowěčj/ ťtrážným poťtawil gťem tebe domu Izrahelťkého: Y wťlyťlťýs z wťt mých ťlowo/ a zwěťtugeťs gim odemne. Geťtli že když yá dijm k bezbožnému/ Smrtj vmřeťs: a toho nezweťtugeťs gemu/ ani mluwiti budeťs/ aby ťe odwrátil od ceťty ťwě bezbožné/ a žiw byl: On bezbožný w neprawoťti ťwě vmře/ ale krwe geho z ruky twě požádám. A pakli ty zwěťtugeťs bezbožnému/ a on ťe neobráťj od bezbožnoťti ťwě/ a od ceťty ťwě bezbožné: On zağıťe w neprawoťti ťwě vmře/ ty pak duťly twau wyťwobodil gťy. Pakli obrátj ťe ťprawedliwý od ťprawednoťti ťwě/ a činiti bude neprawoťt: položíjm vraz přeď njm/ onť vmře: že gťy nezweťtował gemu/ w Hřijchu ťwém vmře/ a nebudau w paměti ťprawednoťti geho/ kteréž činil: ale krwe geho z ruky twě požádám. Pakli zwěťtugeťs ťprawedliwému/ aby nehřeťlťyl ťprawedliwý/ a on nebudu hřeťlťyti: žiw gťa žiw bude/ že gťy gemu zwěťtował/ a ty duťly twú wyťwobodil gťy.

¶ Y ťtala fe tu nademnuu ruka Páně/ a řekl ke mně/ Wřtana wýgdi na Pole/ a tam mluwiti budu s tebau. Y wřtaw wyřel gřem na pole: A hle tam řlawa Páně řtála/ yako řlawa/ kterůž gřem widěl podlé potoka Cho bar: Y padl gřem na twář mau. Y wřel we mne duch/ a pořtawil mne na nohách mých/ a mluwil mi/ y řekl ke mně/ Wegdi/ a zawři fe w prořřed domu twého. A ty řynu řlowě řij/ Ay dány gřau na tebe okowy/ a řwijřij tebe gimi/ a newygdeřs z prořřed gich. A yazyku twému rozkází fe při- řržeti dafnj twých/ y budeřs yako němý/ a ne yako muž přimlauwagjć/ neb dům popauzegjćý geřt. A kdyř mluwiti budn to- bě/ otewru wřta twá/ y diřs k nim/ Totot' prawjř Pán Buoh/ Kdo řlyřlij/ řlyřs: a kdo powoluge/ powol: neb duom popauzegjćý geřt.

¶ Kapitola III.

A Ty fynu čłowěčij/ wezmi sobě cyhlu/ a položys gi před sebau: a napijlses na nij město Geruzalém. A způsobijš proti němu obleženj/ a wzdeláš ohrady/ a snojšs náspy/ a dáš proti němu wogka/ a postawijš Berany wálečné wuokol. A ty wezmi sobě pánew železnau/ a položijš gi w zed železnau/ mezy tebau a mezy městem/ a zatwrdijš twář twau proti němu/ y bude w obleženij/ a obkličijš ge: Znamenij gest domu Izrahelkému.

¶ A ty špáti budeš na boku twém lewém/ a položíš neprawoſti domu Izrahelſkého na něm: podlé počtu dnij/ w nichž špáti budeš na něm/ a přigmeš neprawoſti gegich. Já pak dal gšem tobě Létha neprawoſti gegich/ počet Dnij tříj Seth a Dewa- deſáte dnuow: Y poneſeš neprawoſt domu Izrahelſkého. A když to doplníš/ špáti budeš na boku twém prawém podruhé/ a přigmeš neprawoſt domu luodlkého čtyřidceti dnj. den za rok/ den zagítě za rok dal gšem tobě. A k obleženij Geruzaléma ob- rátiš twář twau/ a rámě twé wztažené bude: y prorokowati budeš proti niemu. Hle obkljičil gšem tebe okowy/ a neobrátíš ſe z boku twé ho na bok giný/ dokudž newyplníš dnij obleženij twého. A ty wezmi ſobě Pſſenice a gečmene/ Bobu/ a ſſoſlowice/ Yahel/ Wykwe: a wklađeš to w gednu nádobu/ Y naděláš ſobě chlebůw podlé počtu dnij/ w nichž špáti budeš na boku twém: tři Sta a dewa deſáte dnj giſti budeš to. Pokrm pak twůg/ kteréhož požíjwati budeš/ bude wáhy dwadécyti zá- wažij za den: od čaſu až do čaſu giſti budeš. Y wodu w mjrju piji budeš/ ſleſtau Iránku Hyn: od čaſu až do čaſu budeš piji ti. A wako pokrutu gečnau giſti budeš to/ a lawnem/ kteréž wygde z člowěka/ přikrygeš to před očima gegich.

¶ Y řekl Pán/ Tak gjšti buďau lynowé Izrahelsjtij chléb swuog poškwrněný mezy národy/ do nichž wyženu ge. Y řekl gfm/ Ah/ ah/ ah/ Pane Bože/ Hle dušle má nenij poškwrněná/ A vmrliny y roztrhaného od Zwěři negedl gfm/ z mladosti mé až dořawád/ a newesllo w wřta má wřeliké maslo nečistě.

¶ Y řekl ke mně/ Hle dal gřem tobě hnuog wolowý mįjřto lajn čłowěčįj/ a včįnįřř chlěb řwųg w něm. Y řekl ke mně/ Synu čłowěčįj/ hle yá zetru huol chlebowau w Geruzalěmě: a gįjřř řudau chlěb řwųg na wáhu/ a w pečowánįj: a wodu w mįjřu y w auzkořř pįjřř řudau/ aby když ře gim řude nedořřawati Chleba a wody/ padł gedenkaždý k Bratřu řwěmu/ a řzynulįby řpolu w neprawořřtech řwųch.

¶ Kapitola V.

A Ty fynu Człowěczi/ Wezmi łobě meč ostrý holcý wlaśy/ a wezmúc gey y powedeśś pŕes hlawu twú/ a pŕes óradu twau: A wezmieśś łobě zaważij wáhy/ a rozdělíjś wlaśy. Tŕetij ťŕanku ohněm spálíjś pŕośtřed męśta/ podłe wypłnėnij dnuow obleżenij: A wezma tŕetij ťŕanku/ zŕekáśś mečem okolo něho: Ale ginú tŕetinu rozptýlíjś v wójtŕa/ a Meč obnażijm po nich. Y wezmieśś odtud malý počet/ a vwjěześś ge na fwrchku pláńtě zwáho. A z nich opėt wezmieśś/ a vwrzėśś pŕośtřed Ohně/ a spálíjś ge Ohněm/ a z nich wýde Oheń na wełkeren duom Izrahelłkų.

¶ Toto prawj Pán Buoh/ Tento gŕst Geruzalém/ v proflred národuow poſtawil gŕem geŕ/ a okolo něho země. Y potupil ſaudy mē/ aby wjcej byl bęzbožný nežli Pohané/ a potupili přikázanij má wjc než země/ kte réž okolo něho gŕau: nebo ſaudy mě zawrhli/ a w přikázanijch mých nechodili.

¶ Protož toto prawij Pán Bůh/ Že gfte přewýšlyli národy/ kterij okolo wás gfaui/ a w prikázanijch mých nechodili gfte/ ani fauduow mých nečinili/ a podlé fauduow národuow/ kterij okolo wás gfaui/ nečinili gfte. Protož toto prawij Pán Buoh/ Hle yá k tobě/ a yá šam učinim v prostřed tebe Saudy před očima národůw: A učinim nad tebau čehož gšem nevěčinil/ a čehož wjice

podobného nevčiniim/ pro wflecky ohawnofti twé. Protož otcowé gijfti būdau fyny fwé v proftřed tebe/ A fynowé gijfti būdau Otce fwé: a včiniim nad tebau laudy/ a rozwěgi wflecky oftatky twé we wfleliký wijtr.

¶ Protož/ žiw gfem já/ prawj Pán Bůh/ Gediné proto že gfy fwatého mého poftkwrnil we wflelikých vrazých twých/ y wewflech ohawnoftech twých: lá také zlámám/ a neodpuftij oko mé/ a nefmilugi fe. Třetij twá ftřánka Morem zemře/ a hlavem ftřáwena būde v proftřed tebe: a třetij ftřánka twá me čem padne okolo tebe: Třetj pak ftřánku twú we wfleliký wijtr rozptýlým/ a meč z poftwy wytrhnu po nich. Y naplnijm prchliwofť mau/ a odpočinauti rozkáži rozhněwánj mé mu w nich/ a wtěftým fe: A būdau wěděti/ že já Pán mluwil gfem w horliwofťi mé/ když vyplnijm wflecko rozhněwánj mé w nich. A dám tebe w paufti a w potupu národům/ kteříž okolo tebe gfaú/ před obličege wftelikého/ kdož mijmo tebe puogde. Y būdeš potupa a rauhánij/ přiřklad/ a ftřach w národech/ kteříž okolo tebe gfaú/ když včiniim nad tebau laudy w prchliwofťi a w rozhněwánj/ y w třeftánj hněwu/ lá Pán mluwil gfem. Když poftli ftřely hladu nayhorftý na ně/ kteréž būdau fmrtedlné/ a kteréž poftli abych wás ztrápil/ a hlad shromáždiim na wás/ a zetru w wás huol chleba. A wpuftim na wás hlad/ a fšelmy nayhorftý až do wyhubenij. A mor y Krew puogdau přeš tebe/ a Meč wweđu na tebe. já Pán mluwil gfem.

Evangelium fepřané od Swatého Iana

¶ Kapitola I.

NA počátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Bůh byl to Slowo. To bylo na počátku v Boha. Wflecky wěcy fkrze ně včineny gfaú/ a bez něho nic nenij včinené což včinené geft. W něm žiwot byl/ a žiwot byl fwětlo Lidij: a Swětlo w temnoftech fwijtij/ a tmy ho neobfáhly.

¶ Byl Człowěk poftaný od Boha/ kterémuž gméno bylo Ian. Ten přiřfel na fwědectwij/ aby fwědectwij wydal o Swětlú/ aby wflyckni wěřili fkrze něho. Nebyl on to Swětlo/ ale aby fwědectwij wydal o Swě tlu. Bylo Swětlo prawé/ kteréž ofwěcuge každého Człowěka/ přicházegicýho na tento Swět. Na Swětě byl/ a Swět fkrze něho včinen geft/ a Swět ho nepoznal. Mezy fwé wlaftnij přiřfel/ a fwogi ho nepřiyali: Kolikož pak koli přiyali ho/ dal gim moc aby Syny Božími byli/ těm kteříž wěřij we Gméno gehu: Kteřížto ne ze krwij/ ani z wůle těla/ ani z wuole muže/ ale z Boha zro zeni gfaú. A Slowo tělem včinené geft/ a přebýwalo mezy námi/ a widěli gfme fláwu gehu/ fláwu yakožto gednorozeného od Otce/ plného milofťi a prawdy.

¶ Ian fwědectwij wydává o něm/ a wolá řka/ Tento byl o němž gfem prawil/ Kterýž po mně gda/ predflfel mne/ nebo prwé než li já byl. A z plnofti gehu wflyckni my wzali gfme/ a milofť za milofť: Nebo Zákon fkrze Moyžířfe dán geft/ milofť a prawda fkrze Gežířfe Kryfta přiřfla. Boha žádný nikdy newiděl. Gednorozený Syn který geft w luonu Otce/ ont' geft wyprawil.

¶ A totoť geft fwědectwj lanowo. Když poftlali Židé od Geruzaléma Kněžij a lahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gfy? Y wyznal a nezapřel. A wyznal/ Že já negfem Kryftus. Y otázali ho/ Což tehdy Eliáš gfy ty? Y řekl/ Negfem. Prorokli gfy? Odpo wěděł/ Ne. Tehdy řekli gemu/ Kdo gfy pak/ ať odpověď dáme těm kteříž nás poftlali/ co prawijš fám o sobě? Řžekl/ lá hlas wolagijcýho na paufti/ zprawte ceftu Páně/ Yakož powěděł Izayáš Prorok.

¶ A ti kteříž byli poftlani/ z Zákonijkůw byli. Y otázali ho/ a řekli gemu/ Pročež tehdy křtijš/ poněwáž ty negfy Kryftus/ ani Eliáš/ ani prorok? Odpowěděł gim lan/ řka/ lá křtijm wás w wodě/ ale vproftřed wás ftogij/ kteréhož wy neznáte. Ont' geft/ kterýž po mně přiřfel/ a předemnau byl: kteréhožto negfem hoden rozwázati řeménka v obuwig gehu. Tyto wěcy w Bethabaře ftaly fe za Iordánem/ kdež Ian křtil.

¶ Druhého pak dne/ vzřel Ian Gežířfe an gde k němu/ y řekl/ Ay toť Beránek Božij kterýž řijnjá hřijchy Swěta. Tentof geft o kterémž gfem powěděł/ Že po mně přiřfel Muž/ kterýž předemnau byl/ nebo prwé než li já byl/ a já neznal gfem ho/ ale aby ozná men byl w lidu Izrahelřkém/ proto já přiřfel gfem křtě w wodě.

¶ A fwědectwij wydal Ian/ řka/ Widěl gfem Ducha an ftupuge yako holubice s Nebe/ a zuoftáwá na něm. A já gfem ho neznal: Ale který mne poftlal křtijti w wodě/ ten mi řekl/ Nad kýmž vzřijš Ducha ftupugijcýho a zuoftáwagijcýho na něm/ tent' ět kterýž křtij Duchem Swatým. A já gfem widěl/ a Swědectwij gfem wydal/ že tento geft Syn Božij.

¶ Druhého pak dne opět ftál Ian/ a z Včednijkuow gehu dwa. A wida Gežířfe an gde/ řekl/ Ay toť Beránek Božij. Y flyřfali ho dwa Včednijcy mluwigjýho/ y řli za Gežířfem. Tehdy obrátiw fe Gežířs/ a vzřew ge ani gdau za nim/ řekl gim/ Co hledá te? Kteřížto řekli/ Raabi (genž fe wykládá Miftře) kde bydljřs? Řžekl gim/ Podťe/ a ohledayte. Y řli a ohledali kdeby bydleł/ a zuoftali v něho ten den. a byla yakožto deřátá hodina.

¶ Y byl Ondřeg řratr řlymonůw Petruow gedzen ze dwau kteříž byli flyřfeli od Iana/ a řli za Gežířfem. Y nalezł ten prwnij Bratra řwého řlymona/ a řekl gemu/ Nalezłi gfme Meřýálfe/ genž fe wykládá Kryftus. Y přiweđł gey k Gežířflowi. A pohleďew naň Gežířs řekl/ Ty gfy řlymon Syn Ionuow: ty řlauti būdeš Céfas/ genž fe wykládá Petr.

¶ Nazaytřij pak Gežířs chtěl wygijti do Galilee: Y nalezł Filipa/ a řekl gemu/ pod' za mnau. A byl Filip z Betřaydy Miefta Ondřeyowa/ a Petrowa. Nalezł také Filip Nathanaele/ y řekl gemu/ O kterémž přal Moyžířs w Zákoně/ a Prorocy: nalezłi gfme Gežířfe Syna Iozefowa/ z Nazarétha. Y řekl gemu Nathanael/ z Nazarétha muoř nětco dobrého byti? Řžekl gemu Filip/ Pod' a ohleday.

¶ Y vzřel Gežířs Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm/ Hle prawý Izrahelřtký w kterémžto řfti nenij. Řžekl gemu Nathanael/ Kde ty mne znáš? Odpowěděł Gežířs/ a řekl gemu/ Prwé než geft tebe Filip zawolal/ když gfy byl pod Fijkem/ widěl gfem tebe. Odpowěděł gemu Nathanael/ a řekl/ Miřře ty gfy řyn Božij/ ty gfy Král Izrahelřký. Odpowěděł Gežířs/ a řekl gemu/ Zie gfem to bě řekl/ Widěl gfem tebe pod Fijkem/ wěřjřs: wěftlý wěcy nad tyto vzřijřs. Y řekl gemu/ Zagiťe zagiťe prawijm wám/ Vzřijte Nebe otewřeně/ a Angely Božj wftupugijcý a ftupugijcý na Syna čłowěka.

¶ Kapitola II.

TRžetijho pak dne/ ftala fe Swatba w Káně Galileyřké/ a byla ma tka Gežířflowa tu. Tehdy pozwán geft také Gežířs y Včednijcy gehu na Swatbu. A když fe nedořtalo wijna/ řžkla Gežířflowa Matka k němu/ Wijna nemagij. Y řekl gi Gežířs/ Co mně a tobě ženo? geftě nepřiffla hodina má. Řžkla Matka gehu flubeřbnijkům/ Cožkoli wám dij/ včinte. A bylo tu kamenných řftaudwij řfeft pořtaweno/ wedlé očiřftiowánj židowřkého/ berúcy w febe gedna každá měřice dvě nebo tři

¶ Řžekl gim Gežířs/ Napřnte řftaudwe wodau/ y naplnili ge až do wrchu. Y řekl gim Gežířs/ Naléwaytež giž/ a neřte wrchnijmu Zprawcy Swatby: y neřli gfaú. A když okufyl wrchnij Zprawce wody Wij nem včineně/ a newěděł odkudby bylo/ ale flubeřbnijcy wěděli kteříž wážili wodu/ Powolal Ženicha wrchnij Zprawce hoduow/ a řekl gemu/ Každý čłowěk/ nayprwé dobré wijno dáwá: a kdyžby fe podnapili/ tehdy to které horřly geft. Ale ty zachowal gfy wijno dobré až dořawád. To včinił Gežířs počátek diwuow w Káně Galileyřké/ a zge wil fláwu řwau: Y wvěřili w něho Včednijcy gehu.

¶ Potom sftaupil do Kafarnaum on y Matka gehu/ y Bratřij y Včedlnijcy: a tu pobyli nemnoho dnij. Byla pak ělijzko welika noc Zidowfká. Y wftaupil Gežijfs do Geruzaléma/ a nalezl w Chrámě ano prodávagij Woly/ Owce/ Holuby/ a peněžoměnce fedijcy. A když vdělal ěiř z prowázkuow/ wflecky wyhnal z Chrámu/ Owce také y Woly/ a peněžoměncům rozfpal penijze/ a ftoly přewracel. A těm kteříž Holuby prodávali/ řekl/ Odneřtež tyto wěcy odfud/ a nečňte Domu Otce mého Domem kupeckým. Y rozpomenuli fe Včedlnijcy gehu že pľáno geft/ Horliwoft Domu twého řnědla mne. Tehdy odpowěděli Židé/ a řekli gemu/ Které znamenij wkažugefs nám/ že tyto wěcy činijs? Odpowěděw Ge žijfs/ řekl gim/ Zruřfte Chrám tento/ a we třech dnech wyzweđu gey. Y řekli židé/ Čžty řidceti a řfeř Leth dělán geft Chrám tento/ a ty we třech dnech wzdělati chcefs gey? Ale on prawil o Chrámu těla řwého. Protož když z Mrtwých wftal/ rozpomenuli fe Včedlnijcy gehu že geft to powěděl. Y wvěřili pijřmu/ a té řeči kterauž mluwil gim.

¶ A když byl w Geruzalémě na Weliku noc w den Swátečnij/ množy wvěřili we Gméno gehu/ widauce diwy gehu kteréž činił. Ale on Gežijfs newvěřil febe řamého gim/ proto že geft on znal wflecky/ aniž bylo potřebij gemu aby kdo řwědectwij wydal o Čžlowěku: neř on geft wěděł coby bylo w Čžlowěku.

¶ Kapitola III.

BYl pak člowěk z Zákonijkuow Nykodém gménem Knijže židowfké. Ten přifšel k Gežijřfowi wnocy/ a řekl gemu/ Miřře/ wijme že gfy od Boha přifšel Miřr. Nebo řádný nemuože těch diwuow činiti kteréž ty činijs/ lečby byl s nim Buoh. Odpowěděł Gežijfs/ a řekl ge mu/ Giřtě giřtě prawijm tobě/ Nenarodijli fe kdo znou/ nemuožeť widěti Králowřtwij Božijho. Řekl k němu Nykodém/ Kterak fe muož člowěk naroditi gľa řtarý? zdali muže opěť w řiwot matky řwé wgijti a naroditi fe? Odpowěděł Gežijfs/ Giřtě giřtě prawjm tobě/ Nenarodijli fe kdo z wody a z Ducha řwatého/ nemuž wgijti do Králowřtwij Božijho. Čož narozeno ět z těla/ tělo geft/ a co narozeno z Ducha/ duch geft. Nediwiž fe že gřem řekl tobě/ Muřyte fe znou zroditi. Wijtr kde chce wěge/ a hlas gehu řlyřlyřs/ ale newijřs odkawád wěge/ neř kam gde. Takt' geft každý kdož fe narodil z Ducha.

¶ Odpowěděł Nykodém/ a řekl gemu/ Kterak mohau tyto wěcy řyti? Odpowěděł Gežijfs a řekl gemu/ Ty gfy Miřr w Izrahěli/ a těch wěcy neznářs? Giřtě giřtě prawijm tobě/ že to což wijme mluwijme/ a což gřme widěli řwědčijme/ a řwědectwij nařřeho nepřigijmáte. Poněwádž zemřké wěcy mluwil gřem wám a newěřijte/ y kterak řuduli wám prawiti Nebelké wvěřijte? A niřádný newřtaupil na Nebe/ ěedině ten kterýž řftaupil s Nebe/ Syn člowěka kterýž ět w Nebi. A yakož geft Moyřijřs powyřřyl Hada na pauffti/ tak má powyřřen řyti řyn člowěka/ aby každý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčný.

¶ Nebo takt' geft Buoh milowal Swět/ že Syna řwého ědnoroženého dal/ aby každý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčný. Neř geft nepořřal Buoh Syna řwého na Swět/ aby řaudil Swět/ ale aby řpařen byl Swět řkrze něho. Kdo wěřij w něho/ nebudeť řauzen: ale kdožť newěřij giž geft oďřauzen/ neř newěřij we Gméno ěe dnoroženého Syna Božijho. A tentoť geft řaud/ že geft Swětlo přifřlo na Swět/ a milowali Lidé wijce temnořti nežli Swětlo neř řyli řkutkové ěegich zlij. Každý zagiřtě kdož zle činiř/ nenáwidij Swěťla/ a newycházy na Swětlo/ aby nebyli řřeřřani řkutkové gehu. Ale kdož činiř prawdu/ wycházy na Swětlo/ aby zěeweni řyli řkutkové gehu/ nebo w Bohu wčiněni gřau.

¶ Potom přifšel Gežijřs a Včedlnijcy gehu do Země řúďřké/ a tu přebýwal s nimi a křtil. Ian pak také křtil w Enon podľe řařim/ neb wody mnohé tu řyly: Y přicházeli/ a křtili fe/ Neb ěeřřě Ian nebyl řřazen do řaláře. Tehdy wznikla řádka mezy Včedlnijcy řanowými s Židy/ o očiřřřwánij. Y při řli k řanowi/ a řekli gemu/ Miřře/ ten kterýž řyl s tebau za řordánem/ ěemuž gfy ty řwědectwij wydal/ hle on křtij/ a wřlyckni ědau k němu. Odpowěděł Ian a řekl/ Nemuožť člowěk wřyti ničehéhož/ nebudeliť gemu řáno s Nebe. Wy řami řwědkové gřte že gřem yá řekl/ řát' negřem Kryřtus/ ale pořřán gřem přeđ nim. Kdož má newěřtu/ řženichť geft: přijtel pak řženicha kterýž řtogiř a řlyřlyř ho/ řadořtij fe řaduge pro hlas řženicha. protož tato řadořť má nařľněna geft. Ont' muřy řuořti/ ale yá fe menřřyti.

¶ Kdožť geft s huory přifřel/ nadewřleckyť geft. Kdožť ět z země/ zeměť geft/ a o zemiť mluwij: Kdoť geft z Nebe přifřel/ nadewřleckyť geft. A cožť geft widěł a řlyřřel/ toť řwědčij/ a řwědectwij gehu řádný nepřigijmá. Ale kdožby přijal gehu řwědectwij/ ten zapečetił a toho potwřdil/ že Buoh prawdomluwný ět. Nebo kohožť ět pořřal Bůh/ řlowa Božij mluwj. Ne w mijru zagiřtě řává Buoh gemu Ducha. Otec miluge Syna/ a wflecky wěcy řal w Ruce gehu. Kdož wěřij w Syna/ máť řiwot wěčný: ale kdožť geft newěřijcy řynu/ newřrijť řiwota/ ale hněw Božij zuořřawá na něm.

¶ Kapitola IIII.

TEhdy yakt' pořřal Gežijřs že gřau řlyřřeli Zákonijcy řeby Gežijřs wijce Včedlnijkuow činił a křtil nežli Ian (Ačkoli Gežijřs nekřtil/ ale Včedlnijcy gehu) opuřtil řúďřtwo/ a oďřel opěť do řalilee. A muřyl ěijti řkrze řamařij.

¶ Y přifřel k Mieřtu řamařřkému/ kteréž řlowe řýchar: weďľe popuřijj kteréž byl řal řákob řozefowi řynu řwému. A řyla tu řtudnice řákobowa. Protož wřřaw na čeřřě řán Gežijřs/ pořřadil fe tak na řtudnicy. A řyla řodina yakožto řfeřřa.

¶ Y přifřla řena z řamařij wážit wody. Řekl ěij Gežijřs/ řay mi at' fe napijm. Včedlnijcy zagiřtě gehu řyli oďřřli do řeřřa/ aby nakaupili pokrmůw. Y řekla gemu řena ta řamarytánka/ Kterak ty gľa řidem řádářs oďemne pijti ěeňž gřem řena řamarytánka? Poněwádž neobcugij řidé s řamarytány. Odpowěděł Gežijřs/ a řekl ěij/ By řřala řar Božij/ a kdo ět kterýž mluwij tobě/ řay mi pijti: řyby řřad přořřyla oď něho/ a řalby tobě wody řiwé. Řekla gemu řena/ řane/ aniž mářs čimby nawážił/ a řtudni če řluboká ět: oďkud tehdy mářs tu wodu řiwau? zdali gfy ty wěřřlyř nežli Otec nářs řákoř kterýž nám řal tuto řtudnicy/ a řam z nij pil/ y řynowé gehu/ y řobytek gehu?

¶ Odpowěděł Gežijřs/ a řekl ěij/ Každý kdož řude pijti Wodu tuto/ řijžřiti řude opěť: ale kdož fe napij wody kterauž yá řám gemu nebudeť řijžřiti na wěky/ ale woda kterýž yá řám gemu/ řude w něm řtudnice wody wřakugijcy do řiwota wěčného. Řekla k němu řena/ řane/ řay mi té wody/ at'bych nežijřřila ani řodila řem wážit. Řekl ěij Gežijřs/ řdi powoľay muže twého/ a přid' řem. Odpowěděla řena a řekla/ Nemám muže. Řekl ěij Gežijřs/ řobře gfy řekla/ Nemám muže. Nebo gfy přeđ řuow řeřla/ a nynij kteréhož mářs/ nenij řtuog řuž. To gfy po wěďľe řawě.

¶ Řekla gemu řena/ řane/ widijm že gfy řrorok ty. Otcowé nářly na této řoře řlaněli fe: a wy prawijte/ že w řeruzalémě geft mijřto kďežto náľeřij fe řlaněti. Řekl ěij Gežijřs/ řeno/ wěřmi že gde řodina/ kďyžo ani na této řoře/ ani w řeruzalémě řudete fe řlaněti Otcy. Wy fe řlanijte tomu čemuž newijte/ a my fe řlanijme čemuž wijme/ neř řpařenij z řiduow geft. Ale gďeť řodina a nynijť geft/ kďyžo prawij čitelé/ řlaněti fe řudau Otcy w řuchu a w prawďe. Nebo y Otec takowých řľeďá/ křeřijby fe řlaněli gemu. Bůh duch geft/ a ti kteříž mu fe řlaněgi/ w řuchu a w prawďe magij fe řlaněti.

¶ Řekla gemu řena/ řwijm že řeřřářs přigďe/ kterýž řlowe Kryřtus. Protož kďyž přigďe/ ont' nám zwěřtuge wflecky wěcy. Řekl ěij Gežijřs/ řát' gřem kterýž mluwijm řtebau. A w tom přifřli Včedlnijcy gehu/ y řiwili fe řeby s řřenau mluwil. A wřřak

¶ Nedomnijwaytež fe/ ɔycht' já na wás žalowati měl před Otcem. Gefti' kdoť na wás žaluge/ Moyžijš/ w kterémž wy naděgi máte. Nebo kdybyšte wěřili Moyžijšowi/ wěřilibyšte snad y mně: neb geft on o mnie pfall. Ale poněwáž geho Pijfnum newěřijte/ y kterak flowuom mým wvěrijte?

¶ k Galatuom.

Kapitola I.

PAwel Apoftol/ ne od Lidij ani fkrze Człowěka/ ale fkrze Gežijše Kryfta a Boha otce kterýž gey wzkrjijšl z Mrtwých/ y ti kteříž femnú gfau wflyckni bratřij/ Cýrkwijm Galatfým: Miloť wám a pokog od Boha Otce a Pána našeho Gežijše Kryfta/ kterýžto wydal sebe samého za hřijchy naše/ aby nás wytrhl z tohoto Swěta neflechet něho/ wedlé wuole Boha a Otce našeho/ kterémužto Čzeť a Chwála na wěky wěkuow/ Amen.

¶ Diwijm fe tomu/ že tak rychle vchýlili gfe fe od toho (kterýž wás powolal k miloťi Kryftowě) k ginému Ewangelium/ kterěž není giné než že gfau některij kteříž wás zarmucugij/ a wywrátiti chtěgij Ewangelium Kryftowo. Ale ɔychme pak my/ neɔ Angel s Nebe kázal wám mijmo to/ což gfme wám kázali/ prokletý ɔuď. Yakož gfem předpowě děl wám/ a nynij opiet prawijm/ Budeli wám kdo co kázati giného kromě toho/ což gfe přiyali/ ɔuď prokletý. Nynj pak k lidemli wedu/ čili k Bohu? Zdaž hledijm lidem fe lijbiti? Kdybych fe geftě lijbil lidem/ fluzebnijkem ɔych Kryftowým nebyl.

¶ Známó zagiťe činijm wám Bratřij Ewangelium kterěž kázáno geft odemne/ žeť není wedlé čłowěka: aniž gfem já ho wzal od čłowěka/ ani fe naučil/ ale fkrze zgewenij Gežijše Kryfta. Neɔ slýchali gfe o mém obcowánij někdegfým w Židowftwu/ že nad obzeg protivil gfem fe Cýrkwi Božj/ a hubil gfem gi/ a profpjwal gfem w Židowftwu nad mnohé mně rovně w pokolenij mém/ horliwým a pilným gfa milownijkem Otcuow mých wstanowenij.

¶ Ale když Bohu/ kterýž mne oddělil z žiwota Matky mé/ a powolal fkrze miloť fwau/ to fe widělo/ aby zgewil Syna swého fkrze mne/ abych kázal o něm mezy Pohany: hned gfem nepowolil tělu a krwi/ aniž gfem šel do Geruzaléma k Apoftoluom/ genž ɔy li předemnu/ ale šel gfem do Arabie/ a potom nawrátíl gfem fe zať do Damafku. Po tom po třech Letech přišel gfem do Geruzaléma/ abych fe šledal s Petrem/ y pobyl gfem s ním patnácte dnij. Giného pak z Apoftolůw žádného gfem newiděl/ gediné lakuba Bratra Páně. Coť pak pijšly wám/ hle před Bohem žeť neklamám. Potom přišel gfem do Kragin Syrlických a Cylicye. A neznali mé ɔoby Cýrkwe Židowfké/ kterěž ɔyly w Kryftu. Než toliko slýchali o mně/ že ten kterýž fe protivil nám někdy/ giž nynij káže Wijru/ proti kterěž někdy ɔoyowal: A tak pro mne chwálili Boha.

¶ Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti letech/ opěť gfem šel do Geruzaléma s Barnabášem/ poyaw sfebau y Týta. A wfel gfem podlé zgewenij/ a rozmlawal gfem s nimi o Ewangelium fwatě/ kterěž káži mezy Pohany: a zwálšl s těmi kteříž přednj a w wážnoťi ɔyli/ abych snad nadarmo neběžal nynij y prwé. Ale ani Týtus kterýž femnu byl/ a gfa Pohanem/ není přinucen aby fe obřezal: pro wweněte na Falešné ɔratry/ kteříž ɔyli přišli k wyfpehowánij fwobody našlij/ kteraž máme w Kryftu Gežijši/ aby nás w fluzbu podrobili. Kterýmžto ani na čas nepowolili gfme k poddánij gijm/ aby prawda Ewangelium zuoftala w wás.

¶ Od těch pak/ kteříž fe zdáli nětco ɔyti (yacy gfau někdy ɔyli/ není mi do toho nic: Buoh ɔoby čłowěka nepřigijmá) A tak ti/ kteříž fe nětco zdáli ɔyti/ nic gfů mi nepomohli. Ale zať/ když vzřeli že geft mi fwěreno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezanými: yako y Petrowi mezy Židy/ (Nebo ten kterýž powolal Petra k Apoftolftwj mezy/ Židy Powolal také y mne abych byl Apoftolem mezy Pohany) A když gfau poznali miloť Božj kteráž mi gt dána/ lakub/ Petr/ a Ian/ kteříž fe zdáli ɔyti flaupowě/ rukau podali mi y Barnabášowi na znamenij towaryftwij: abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Židy kázali/ toliko abychom na chudě pamatowali/ čehož y pilen gfem ɔyl/ abych tak činil.

¶ A když přišel Petr do Antyoche/ zgewně gfem gemu odepfel/ neɔ geft ɔyl hoden třeťánij. Nebo prwé než gfau přišli některij od lakuba/ gijdal s Pohany. A když přišli vcházal a oddělowal fe od nich/ boge fe těch kteříž ɔyli z Židowftwa obráćeni. A w geho pokryftwij frownawali fe y ginij Židé/ tak že y Barnabáš wwenen byl od nich w to pokryftwij. Ale když gfem vzřel že fe nevpřijmně magij k prawdě Ewangelium/ řekl gfem Petrowi předewflemi/ Poněwáž ty/ gfa Židem/ Pohanky gfy žiw/ a ne Židowfky/ y kterakž wedeš k tomu Pohany aby Židowfky žiwi ɔyli? My přirozenij gfme Židé/ a ne Po haně/ hřijšnijcy: Wědaue to/ že nebýwá čłowěk fprawedliw wčinen z skutkůw Zákona/ ale fkrze Wijru w Kryftu Gežijše: y my wvěřili gfme w Kryftu Gežijše/ abychom ɔyli Sprawedliw wčineni z Wijry Kryftowy/ a ne z skutkuow Zákona. Proto že z skutkůw Zákona nebude fprawedliw wčinen žádný Człowěk.

¶ Pakli hledagijce abychom Sprawedliw wčineni ɔyli fkrze Kryfta/ nalezeni gfme y my hřijšnijcy/ tehda Kryftus geft fluzebnijkem hřijchu? Nikoli: Nebo ɔuduli to/ což gfem prwé kazyl/ opěť zať wzdláwati/ přeřtupnijkem sebe činijm. Nebo já fkrze Zákon/ vmřel gfem Zákonu/ abych žiw ɔyl Bohu/ já s Kryfem vkřižowán gfem: a žiw gfem giž ne já/ ale žiw geft we mně Kryftus. Že pak nynj žiw gfem w těle/ žiw gfem w Wij ře Syna Božjho/ kterýžto zamilowal mne/ a wydal sebe samého za mne. Nezamijtám miloťi Božj. Nebo geftli Sprawednoť fkrze Zákon/ tehda Kryftus nadarmo geft vmřel.

¶ Kapitola III.

O Bláznijw Galatfij/ y kdo geft wás zmámil/ abyšte newěřili Prawdě? Kterýmž před ɔima Kryftus Gežijš předložen a wypřán ɔyl/ a giž nynij mezy wámi geft vkřižowán. Toto toliko chcy zwěděti od wás/ Z skutkuowli Zákona přiyali gfe Duchu fwatého/ čili z flýřenij Wijry? Tak ɔláznijw gfe/ že počawšle Duchem/ giž nynij Tielem konáte? Tak mnoho trpěli gfe nadarmo? a wfak nadarmoli. Protož ten/ kterýž dáwá wám Duchu Swatého/ a činij diwy mezy wámi: z skutkuowli Zákona to činij/ čili z flýřenij Wijry? Yakož y Abraham wvěřil Bohu/ a počteno gemu to k Sprawednoťi. Protož znayte/ že kteříž gfau z Wijry/ ti gfau fynowě Abrahamowi.

¶ Předzwěďwly pak pijfmo/ že Buoh lidi Sprawedliwě činij z Wijry/ předpowědělo Abrahamowi/ že požeňani budau w tobě wflyckni lidé. A protož kteříž gfů z Wj ry/ docházegij požeňánij s wěrným Abrahamem. Kterijž pak koli z skutkůw Zákona gfů/ pod zlořećenftwijm gfau. Neɔ pľáno gt/ Zlořećený každý kdož nezuoftawá we wfě/ což geft pľáno w Knihách Zákona/ aby to naplnil. Ale že fkrze Zákon nebýwá žádný Sprawedliw wčinen před Bohem/ zgewně geft/ Neb Sprawedliwý z Wijry žiw geft. Zákon pak není z Wijry/ ale kdo ɔude plniti přikázanij Zákona/ žiw ɔude w nich. Kry ftus wykaupil nás z zlořećenftwij Zákona/ wčinen gfa pro nás zlořećenftwijm: Neɔ pľáno gt/ Zlořećený každý kdož wifý na dřewě/ Aby mezy národy požeňánij Abrahamowo přifmo fkrze Kryfta Gežijše/ abychom zařlijbenij Duchu Swatého přiyali fkrze Wijru. Bratřij (wedlé čłowěka prawijm) Wřak wtwřený některého čłowěka Křástem/ žádný nepohrzý/ ani ho ginák měnij.

¶ Abrahamowi powědjina gľau zaľlijbenij y Semenu geho. Ne dij/ Semenuom yakoŹto mnohým: ale yakoŹto gednomu. A Semenu twému/ kterýŹ geľt Kryľtus. Toto pak prawjm/ Źe Kľľafľtu zľtwrzeného od Boha w Kryľtu/ Zákön/ kterýŹ po čtyřech Stech a po třidcýti letech začal fe a wydán geľt/ neruľľy aby wyprázdnil ľliby. Neľ geľtľi z Zákona Dědictwľj/ tehda giŹ nenij z Zaľlijbenij. Ale Abrahamowi ľkrze zaľlijbenij dal geľt Buoh.

¶ CoŹ tehda Zákön? Y pro přestupnjiky vľtanowen ğt (dokawáďzby nepřľľľo Sýmě/ kterémuŹ zaľlijbil Bůh) zřľžený ľkrze Angely w ruce Smľjrcce. Ale Smľjrcce nenij gednoho/ Buoh pak gedena geľt. CoŹ tehda Zákön geľt proti ľlibuom BoŹľjm? Oďľtup to. Nebo byľ ğyl Zákön dán/ kterýŹby mohl oďŹiwti/ zaġľtě z Zákona byľaby Sprawedľnoľľ. Ale zawřelo piľľmo wľľeckny wěcy pod hřľjchem/ aby zaľlijbenij Geľľľľe Kryľta z Wľjry dáno byľo wěřľjčým.

¶ Prwě zaġľtě nežľi geľt přľľľa Wľjra/ pod Zákönem byľi ġľme oľřľjhanľ/ zawřľjni ġľauce w té Wľjře/ kteráŹ měľa zġewena ğýti. A tak Zákön přěľtaunem naľľým byľ až do Kryľta/ abychem z Wľjry Sprawedľľwľj byľi včľněni. Ale kdyŹ přľľľa Wľjra/ giŹ negľme pod Přěľtaunem. Nebo wy wľľyckni Synowé BoŹľj ġľte ľkrze Wľru kteráŹ geľt w Kryľtu Geľľľľľ. ProtoŹ kteřľjŹkoli pokřťěni ġľte/ w Kryľta ġľte fe oblěkli. A tak nenij rozďľľu mezy Źľdem a RŹekem/ mezy ľľuŹebnjkem a ľwobodným/ mezy mužem a Źenau. Nebo wy wľľyckni gedno ġľte w Kryľtu Geľľľľľ. A poněwáď wy ġľte Kryľťowľ/ tehda ľýmě Abrahamowo ġľte/ a podľě zaľlijbenij Děďicowě.

¶ Kapitola III.

PRawľjm pak/ Źe pokuďŹ Děďitz maličký ġt/ nic fe neděľľj od ľľuŹebnjka/ ġľa Pánem wľľeho/ ale pod obráncemi a zpráwcmi ġt až do wľoženého čaľu od Otce: Tak y my/ kdyŹ ġľme byľi maličcy/ pod Źľwľy Swěťa byľi ġľme/ ľľauŹľjce. Ale kdyŹ geľt přľľľa plnoľť čaľu/ poľľal Buoh Syna ľwěho narozeného z Źeny/ pod Zákönem/ aby ty/ kteřľjŹ pod Zákönem byľi/ wykauplľ/ abychem zaľlijbenij práwo ľľnuow přľľali. Poněwáď ġľte pak wy Synowé BoŹľj/ poľľal Buoh Ducha Syna ľwěho w řľdce naľľe/ wolaġľjčýho/ Otče/ Otče. A tak giŹ negľľ ľľuŹebnjkem/ ale ľľnem. A poněwáď Synem/ tehda y Děďicem ľkrze Boha.

¶ Ale Źe tehďáŹ neznagľjce Boha/ těm kte řľjŹ negľau z přľjrozenľ Bohowě/ ľľauŹľi ġľte. GiŹ pak nynľj poznawľľe Boha/ nýbrŹ y poznáňi ġľauce od něho: kterak obracuġete fe opěť k mdľým a ġľjdným Źľwľuom/ ġľmŹ opěť znouw chcete ľľauŹľti? Neľ ľľěťľjte dnľj a měľľcuow/ a čaľow/ y ľeth. Bogľjm fe abych řľnad nadarmo nepracowal mezy wámi. Buďte yako yá/ neľ y yá ġľem yako wy.

¶ Bratřľ milľj (proľým wás) Nic ġľte mne nevraľľy. Ale wľjte Źe s mnohau mdľobau těľa káľal ġľem wám Ewangelium ponay-prwě/ a pokuľľenľm ľľjm na těľe měm nepohřzeli ġľte/ anľ ġe zawřľľi/ ale yako Angela BoŹľjho přľľali ġľte mne/ a yako Geľľľľe Kryľta. ProtoŹ yaké geľt Blahosľawenľtwľj wáľľe? ľwěďectwľj zaġľtě yá wydáwám wám/ Źe Očľ wáľľe/ by to mohľo ğýti/ wylaupľjce byľibýľľte mně dali. CoŹ tehdy nepřľjteľem ġľem wám včľněnľ/ prawďu wám prawě?

¶ Miluġľľ ġľnľj wás/ nedobře/ neb wás čľtěġľj odwřáťľti od Prawďy/ abyľľte ġľch náľľedowali. Wy pak dobrého náľľedugte w dobrém wďŹycký/ a ne toľiko tehďáŹ/ kdyŹ ġľem přľjťomen wám. Synáčekowě moġľ/ kterěŹ opěť s ġoľeľťľj rodľjm/ dokudŹ zaľe mezy wás wwedena nebude Kryľtus. Ale čľtěľbych ľám v wás ğýti nynľj/ a ľľas můġ Źměňľti/ neľ nevmjm ľoľě rady dáti s wámi. Powěľte mi kteřľj pod Zákönem chcete ğýti/ Źda ľ Zákona neľľýcháťe?

¶ Nebo w něm plá no ġeľť/ Źe Abraham měl dwa ľľny: gednoho z Děwky/ a druhého z Swobodně. Ten pak kterýŹ z Děwky byľ/ podľě těľa fe narodľľ: ale kterýŹ z Swobodně/ ten ľkrze zaľlijbenij: a toť fe duchowně mľuwľj y rozumľj. Neb totoť ġľľ dwa Zákönowě. Geden zaġľtě na ġľře Sýna wydáný/ kterýŹ w ľľuŹbu podrobowal/ a ten fe wyznamenáw ľkrze Agar. (Sýna zaġľtě hora w Arabľj/ Agar ľľowe/ kteráŹ přľpogena geľt té/ kteráŹ geľt nyný Geruľalém/ a ľľauŹľj s Syny ľwými). Onenno pak/ kterýŹ swrchu ġt Geruľalém/ ľwobodnýť geľť/ kterýŹ ġt matka naľľe. Neb pláno ġť/ Wefel fe neplodná/ kteráŹ nerodľŹ/ wykřľkni wefeľe a Źwolaľ/ kteráŹ nepracuġeľľ ku porodu: neľ wľjce ľľnůw má opuľľťěľá/ než ta kteráŹ má muže. My pak bratřľj wedľě zaľlijbenľj Izákowa ľľnowě ġľme.

¶ Ale yakoŹ pak tehďáŹ ten/ kterýŹ wedľě těľa narozen ġeľť/ protiľľ fe tomu/ kterýŹ byľ wedľě ducha/ tak geľť y nynľj. Ale co prawľj piľľmo? Wywřz Děwku a ľľna ġeġľho. Neľ nebude děďicem ľľn děwky/ s ľľnem Swobodně. A protoŹ bratřľj negľme my ľľnowé Děwky/ ale Swobodně.

¶ Kapitola V.

PRotoŹ w ľwobodě/ kľerauŹ Kryľtus náľ wyľwobodľľ/ ľľuġťe/ a neľwalgte na ľebe opěť ġľa ľľuŹeb noľti. Ay yá Paweľ prawľjm wám buďeteli fe obřězowati/ Kryľtus wám nic ne proľpěġe. A opěť ľwěďčľm kaŹďěmu/ kdo fe obřězueľ/ Źe geľť dľuŹnjkem aby weľľkeren Zákön napľľ. Źbaweni ġľte Kryľta/ kteřľjŹ ľkrze Zákön chcete ľprawedľnoľť nabýwati/ a z ľľlostľ ġľte wypadľľ. Neľ my ľkrze Ducha ľwatěho/ naděġe ľprawedľnoľť z Wľjry čekáme. Neľ w Kryľtu Geľľľľľ/ anľ obřězowáňľ proľpřľjwá/ anľ neobřězowáňľ/ ale Wľjra/ kteráŹto ľkrze Láľku puoľobľj. BěŹali ġľte dobře/ y kdo geľť wám přěkazýľ/ abyľľte nepoľľľuchali Prawďy? Źľáďněmu nepowoluġťe/ Neľ ta rada nenij z toľo/ kterýŹ wás powoľal: Maličko kwaľu/ wľľecko těľto poruľľľe.

¶ Láť daľľáňľj mám o wás w Pánu/ Źe nic ġľného nebudete ľľnyľľti. Kďot pak wás zarmucueľ/ trpěťľ buďe Saud/ kdoŹkoli geľť ten. Yá pak Bratřľj káľľi ġeľľě Obřězáňľj/ y pročěŹ protiwenľtwľj trpľjm? Tehda geľť wypráŹněno pohorľľenľj KřľjŹe. O by byľi wyobcowáňľ a ŹkaŹeni kteřľjŹ wás řmautľj.

¶ Nebo wy k ľwobodě powoľáňľ ġľte Bratřľj/ toľiko abyľľte té ľwobody k přľjčľně těľa nepoŹľwali/ ale ľkrze Láľku ducha poľľľuġťeŹ ľoľě weľľpolek. Neľ weľľkeren Zákön w gednom ľľowu fe zawřľrá a naľľľuġe. Mľowati buďeľľ ġľľľňľjho twěho yako tebe ľaměho. Buďeteli fe pak weľľpolek kauľati a hrýťľ/ ľľeďte abyľľte weľľpolek gedena od druhého ŹkaŹeni nebyľi. ProtoŹ prawľjm w Kryľtu/

¶ Duchem choďte/ a Źáďoľťľj těľeľňľch newyľkonáťe. Nebo těľo Źáďá proti Duchu/ a Duch proti těľu. Toto zaġľtě dwě weľľpolek fe ľoľě protiľľj/ abyľľte ne wľľe čľňľľ/ co byľľte čľťěľľ. ġľteli pak duchem wedeni/ giŹ negľte pod Zákönem. Zġewňľjť ġľau zaġľtě ľkutkowě těľa/ ġeňŹ ġľau/ CyzoloŹľťwo/ Smľľľťwo/ Nečľľťota/ Neľťydatoľť/ Čľľľnoľť/ ModľoľľauŹenľj/ Tráwenľj/ Ne-přľjľňě/ ľwárowě/ Nenáwľľťľ/ Hněwowě/ Wáďy/ RůŹnice/ Roťy/ Źáwľľťľ/ WraŹďy/ Opľľľťwľj/ Hodowáňľj/ a těm wěcem podobně/ kterěŹ wám předpovľďám/ yakoŹ ġľem y prwě prawľľ/ Źe kdoŹ takowě wěcy čľňľj/ Křáľow ľťwľj BoŹľjho nedůġdau: Ale Owotce Ducha geľť Láľka/ Radoľť/ Pokoġ/ Dľauhočě káňľj/ Trpěľľwoľť/ Dobrotľwoľť/ Dobroťa/ Tľchoľť/ Wľjra/ Šťřľjďmoľť/ Źďřěľľwoľť/ Čľľľťota: Proť takowým wěcem nenij Źá kon. KteřľjŹ pak ġľau Kryľťowľ/ řťť ġľau Tľelo ľwě vķřľŹowali s wáľľněmi a s Źáďoľťmi. Poněwáď tehda Duchem ġľme Źľwľ/ Duchem y choďme. Nebyľwayme marně chwáľľ Źáďoľťwľj/ weľľpolek ľebe po pauzěġľce/ gedena druhému Źáwľďľjce.

¶ Kapitola VI.

BRatřij/ byliby zachwáčen člověk w některém nedostatku/ wy kteříž duchownij gŕte/ naučte takowého w duchu tichém/ prohlédage ſám k ſobě/ aby y ty nebyl pokauſſij. Geden druhého ōřemena neſte/ a tak naplnijte Zákon Kryſtuow. Neb do-mnijwali ſe kdo/ žeby nětco byl/ a nic neſa/ takový ſám ſebe ſwodij. Ale diſla ſvého zkus gedenkaždý/ a takt' ſám w ſobě to-liko chwálu miji bude/ a ne v giného. Neſ gedenkaždý ōřijmě ſvé poneſe.

¶ Zdělugž ſe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij ōře/ wſſjm ſwým ſtatkem. Nemylte ſe/ Bůht' nebude poſmijwán. Neſ což koli bude ſýti člověk/ toť bude y žijti. A kdož rozſýwá w těle ſwém/ z těla žjti bude po-ruſſenij: ale kdož rozſýwá w Duchu/ z Duchat' žijti bude žiwot wěčný. A dobře činijce/ nevtáwayme: neſ čaſem ſwým žijti budeme nevtáwagijce. Protož dokawádž čas máme/ činme dobře wſſem/ a zwláſtě domácým Wijry.

¶ Wiztež yaké gŕem Lify pſal wám rukau ſwau. Neſ ti kteříž chtěgij ſe těleſně lijbiti/ nutij wás abyſte ſe obřezowali/ gediné aby protiwenſtwij Křijže Kryſtowa netpěli. Nebo ani ti/ kteříž ſe obřezugj/ Zákon zachowáwagij: ale chtij abyſte ſe obřezowali/ aby ſe tělem waſſijm chlubili. Ale odemne to oduſtup aťbych ſe yá w čem chlubil/ gediné w Křijži Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta/ ſkrze kteréž ſwět mi vkřizowán geſt/ a yá ſwětu. Neſ w Kryſtu Gežjſſy za nic neſtogj obřezowánj/ ani ne-obřezowánj/ ale nowé Stwořenj.

¶ A kteří koli této zpráwy budau náſledowati/ přijgdiž na ně Pokog/ a Milofrdenſtwij/ y na lid Izrahelſký Božij: Giž pak po tom žádný mi težkoſti nečin. Nebť yá gijzwy Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta na těle mém noſým. Miloſt Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta budjž s duchem waſſým Bratřij/ Amen.

14.8 Transliterace zkoumaných úseků BibMel3

GENEZY

Kapitola Prwnij

NA počátku Stwořil Bůh Nebe a Zemi. Zemie pak byla nenefaucý vžitku/ a prázdna/ a Tmy byly na wrchu Propaſti: a Duch Božij wznáſel ſe nad Wodami.

¶ Y řekl Bůh/ Bud' Swětlo/ A učiněno geſt Swětlo. Y widěl Buoh Swětlo/ žeby bylo dobré: Y oddělil Buoh Swietlo od Tem-noſtij/ a nazwal Swětlo dnem/ a Tmy Nocý: Y ſtal ſe Wečer a Gitro Den prwnij.

¶ Ržekl také Buoh/ Bud' Oſloha v proſtřed Wod/ a odděl Wody od Wod. Y učinil Bůh Oblohu/ a oddělil Wody kteréž byly pod Oblohau/ od těch kteréž byly nad oblohau. Y ſtalo ſe tak. Nazwal pak Bůh Oblohu Nebem: Y ſtal ſe Wečer a Gitro den Druhý.

¶ Ržekl také Buoh: Shromažďte ſe Wody kteréž pod Neſem gſau w miſto gedno/ a okaž ſe miſto ſuché. Y ſtalo ſe tak. A na-zwal Bůh miſto ſuché Zemij/ a ſhromáždění Wod nazwal Mořem. A vzřel Buoh žeby bylo dobré/ Y řekl/ Zplod' Země Byli-nu zelenau/ a wydáwagijcy Sýmě/ a Dřewo plodné/ nefaucý Owotce podlé plodu ſvého/ gehožby Sýmě w ſamém ſobě bylo na Zemi. A ſtalo ſe tak. Y wydala Země Bylinu zelenau/ a činijcy Sýmě wedlé přirozeného zpuoſobu ſvého/ a dřewo plodijcy Owotce/ a magijcy gednokaždé Sýmě podlé waſſnij powahy ſvé. A widěl Buoh žeby bylo dobré: Y ſtal ſe Wečer a Gitro den třetij.

¶ Ržekl také Buoh/ Bud'te Swětla na Obloze Nebelké/ a ať dělji Den y Noc: a ať gſau pro Znamenj/ a pro wyměření čaſuw/ Dnuow a Leth/ aſy ſwijtila na Obloze Nebelké/ a oſwěcowala Zemi. Y ſtalo ſe tak. A učinil Buoh dvě Swětla weliká/ Swětlo wětſſy aſy panowalo nad Dnem/ a Swětlo menſſy aby panowalo nad Nocý: y Hwězdy/ a poſtawil ge na Obloze Nebelké/ aby ſwijtily nad Zemij/ a aby panowaly nad Dnem y také Nocý/ aby dělily Swětlo od Tmy. A widěl Bůh žeby bylo dobré: y ſtal ſe Wečer a Gitro den Čtwtřj.

¶ Ržekl také Buoh/ Wydayte Wody Plaz duſſe žiwé/ y Ptactwo nad Zemj/ pod Oblohau Nebelkau. Y ſtwořil Buoh Welryby weliké/ a wſſelikau duſſy žiwau a ſe hýbagijcy/ kteražto wydaly Wody w twárnoſtech gegich/ a wſſeliké Ptactwo podlé plodu geho. Awiděl Buoh žeby bylo dobré/ y požehnal gim/ řka/ Roſťtež a množte ſe/ a naplňte Wody Mořké: též Ptactwo ať ſe rozmnožuge na Zemi. Y ſtal ſe Wečer a Gitro den Pátý.

¶ Ržekl také Buoh/ Wyday Země duſſy žiwau w pokolenij gegijm/ Howada/ a Ze měplazy/ y ſſelmy Zemlké/ podlé twárnoſti gegich. Y ſtalo ſetak. A učinil Buoh ſſelmy Zemlké podlé twárnoſti gegich/ Howa da/ y každý Zeměplaz zemlký w pokolenij ge gich. A widěl Buoh žeby bylo dobré.

¶ Y řekl (Buoh) Včinme Čłowěka k obrazu a k podoſenſtwij naſſemu/ aby wládl nad Rybami Mořkymi/ a nad Ptactwem Nebeſkým/ y nad ſſelmami/ a nad wſſy Zemij/ a nad wſſelikým Zeměplazem/ kterýž ſe hýbe na Zemi. Y ſtwořil Bůh Čłowě-ka k Obrazu ſvému/ k Obrazu Božijmu ſtvořil ho/ Muže a ženu ſtvořil ge. Y požehnal gim Buoh/ a řekl/ Roſťtež/ a množte ſe/ a naplňte Zemi/ a podmaňte gi/ a panugte nad Rybami Mořkými/ a Ptactwem Nebeſkým/ y nad wſſemi Žiwočichy kteříž ſe hýbij na Zemi. Y řekl Buoh: Hle/ dal gŕem wám každu bylinu nefaucý Semen na Zemi/ a wſſecka dřijwji kteráž magij na ſobě Semen plodu ſvého/ aťby wám byla za Pokrm/ y wſſem žiwočichuom Země/ a wſſemu Ptactwu Nebeſkému/ a wſſemu tomu což ſe hýbe po Zemi/ a w čemž geſt duſſe žiwá/ aby mělo wſſelikau bylinu k Pokrmu. Y ſtalo ſe tak. A widěl Buoh wſſecky wěcy kteréž ſtvořil/ a byly welmi dobré. Y ſtal ſe Wečer/ a Gitro den ſſeſtý.

Kapitola II.

A Tak dokonána gſau Nebelá a Země/ y wſſecka okraſa gegich. Y dokonal Buoh Dne ſedmého diſlo ſvé kteréž učinil/ a odp-očinul dne Sedmého od wſſy práce ſvé/ kteraž byl wedl. Y dal požehnanij Dni Sedmému/ a poſwětli ho: Nebo w něm byl přeſtal od wſſelikého ſkutku ſvého/ kterýž Bůh čině ſtvořil.

¶ Tak gſau zplozenij Nebes y Země/ když ſtvořeny gſau/ w den kterýž učinil (Pán) Bůh Nebe y Zemi/ a každé prautijčko pol-nij dřijwe nežli wycházelo na Zemi/ a každu bylinu Země prwé nežli dala plod: Nebo byl nedſſtil na Zemi Pán Buoh/ a člověka nebylo kterýžby dělal Zemi: Ale ſtudnice přýſtla ſe z Země/ ſmáčekijcy wſſecken ſwřchek Země. Protož učinil Pán Bůh člověka z hljny země/ a wdechl na Twář geho dehnutij žiwota/ y učiněn gř člověk w duſſy žiwau.

¶ ſtjipil pak Pán Bůh Rág rozkoſſe na Wýchod/ w němžto poſtawil Čłowěka/ kteréž byl ſtvořil. A wywedl Pán Buoh z Zemie wſſeliké Dřewo/ k pohledění pěkné/ a k gijdlu chutné: Dřewo také Žiwota v proſtřed Ráge/ y Dřewo vmění dobré ho a zlého.

¶ A vycházel Potok z mijšta rozkoffe/ aby fwlažował Rág/ kterýžto odtud dělil se na čtyři Potoky hlawnij: Gméno prwnijmu Pijzon/ ten geft kterýž teče okolo wfšy Země Hewilath/ kdež se rodij Zlato/ a Zlato Země té výborné gt/ a tu se nachází Bdelium y kámen Onychyn. A gméno Potoka druhého Gihon/ tenť geft kterýž obchází wflecku Zemi Mauřenijnfkau. Gméno pak Potoka třetijho Tygrys/ ten teče proti Zemi Asfýrské. A Potok čtvrtý/ ten geft Eufrates.

¶ Protož poyal Pán Buoh Čłowěka/ a poštawil ho w Rági rozkoffe/ aŷy gey dělal a oštrijhal ho. Y přikázal mu/ řka/ Z každého dřewa Rayfkého gez/ ale z Dřewa vměnij dobrého a zlého/ negez. Nebo w kterýžby koli den gedl z něho/ fmrtij vmřels.

¶ Řekl také Pán Buoh/ Nenijť dobré býti čłowěku řamému/ Včiňmež mu pomotz podobnau gemu. Protož když řtvořil Pán Buoh z Země wfleckny Žiwočichy zemfké/ a wfleckno Ptactwo Nebefké/ přiwedl ge k Adamowi/ aby widěl kterakby nazwal ge. Nebo yakž nazwal Adam každou Duřy žiwau/ toť geft gméno gegij. Y gmenował Adam gmény gegich wfleckny Žiwočichy/ a wfleckno Ptactwo Nebefké/ y wflecky Sfelmý Země: Adamowi pak nenalézal se pomocnik podobný gemu.

¶ Y dopuřtil Pán Bůh dřjmotu na Adama/ a když wfnul/ wyňal gedno Žebro gehu/ a naplnil Tielem mijšto to. Y vzdělal Pán Buoh Žebro kteréž wyňal z Adama/ w Ženu/ a přiwedl gi k Adamowi. Y řekl Adam/ Tato geft Kořt nynij z Kořtij mých/ a tělo z těla mého: tato bude řlauti Mužatka/ nebo z Muže wyňata geft. Protož opuřtij čłowěk Otce řwého y Matku/ a budeť se přidržeti ženy řwé: y budúť dwa w gednom těle. Byli pak obadwa nahá/ totiž Adam y Žena gehu/ a neřtýdli se

¶ Kapitola III.

HAd pak byl chytřegřfý nad wfleckny Žiwočichy Země/ kteréž byl včinił Pán Bůh. Kterýžto řekl k ženě/ Proč přikázal wám Buoh aby řte negedli z každého dřewa Rayfkého? Gemuž odpowěděla Žena/ Owotce z Dřijwij kteráž řřau w Rági/ gijme/ než Owotce z dře wa kteréž geft prořřed Ráge/ přikázal nám Buoh abychom negedli/ ani se ho dotýkali/ abychom řnad nezemřeli.

¶ Tehdy řekl Had k Ženě/ Nikoli fmrtij nezemřete/ Nebo wjijť Buoh/ že w kterýžkoli den gijřti budete z něho/ otewrautť se oči walle/ a budete yako Bohowé/ znagijce dobré y zlé. Protož widěla Žena žeŷy dobré bylo dřewo k gijřdu/ a Očima pěkně/ a na pohledě nj rozkolřné (poněwadžby rozumně činilo) y wzala z Owotce gehu/ a gedla: a dala Muži řwému/ kterýžto gedl. Y otewřijny řřau oči obaudwau. A když poznali se žeby byli nazý/ nawázali řijřti Fijkowého/ y nadělali řobě wěnjkuow.

¶ A když zaflechli řlas Pána Boha pro cházegijčyho se w Rági na wjitr po poledni/ řkrył se Adam y Žena gehu před Twářij Pána Boha/ wprořřed dřijwij Rayfkého. Y zawolal Pán Bůh Adama/ a řekl gemu/ Kde řřy? Kterýž řekl/ Řlas twůg Pane řly řřel řřem w Rági/ a bál řřem se/ protože řřem náh/ y řkrył řřem se. Gemuž řekl Pán/ Kdo geft tobě oznámil žeby náh byl/ gediné že řřy z Dřewa gedl/ z kteréhož řřem tobě přikázal aŷy negedl? Y řekl Adam/ Žena kterauf řřy mi dal za towaryřřku (ona) dala mi z dřewa/ a yá gedl. Y řekl Pán Bůh k Ženě/ Proč to včiniła? Kterážto odpowěděla/ Had mne zkřlamal/ y gedla řřem.

¶ Y řekl Pán (Buoh) k Hadu/ že řřy včinił to/ zlořený řřy nad wfleckny Žiwočichy y Howada Země: Na prřech twých polezels/ a Zemi gijřti budeřs/ po wflecky dni řiwota twého. Nepřateľřtwej položij mezy tebau/ a řřenau/ A řemenem twým/ y Semenem gegjm: onoť zetře řlawu twau/ a ty wklady činiťi budeřs patě gehu. Ženě také řekl/ Rozmnožijť bjidy twé/ a počijňanj twá: w Boleřřech roditi budeřs Dieti/ a pod mocý Muže budeřs/ a onť bude panowati nad tebau.

¶ Adamowi pak řekl/ Že řřy wpořřechl řřafu řřeny twé/ a gedl řřy z Dřewa z kteréhož řřem rozkázal tobě aby negedl/ Zlořečená Země w prřcy twé: w Robotách budeřs gijřti z nj po wflecky dni řiwota twého/ Trnij a hložij budeť tobě ploditi/ a budeřs gijřti byliny Země. W potu twáři twé krmiti se budeřs chlebem twým/ dokawádž se nenawřáťijř do země/ z njž wzat řřy: nebo prach řřy/ a w prách se ořráťijřs.

¶ Y nazwal Adam gméno řřeny řwé Ewa/ proto/ žeby byla Mátě wfřech řiwých. Zdělal také Pán Bůh Adamowi a řřeně gehu Sukně z kořij řhupatých/ a obřácel ge. Y řekl (Pán Buoh) Hle Adam yako gedem z nás včiniřen geft/ znage dořře y zlé: Protož nynij aŷy řřad neztáhl Ruky řwé/ a newzal také z dřewa řiwota/ y gedlby/ a řylby řiw na wěky. Y wupuřřil ho Pán Buoh z Ráge rozkoffe/ aby dělal Zemi/ z njž wzat geft. Y wyňnal Adama/ a poštawil před Rágem rozkoffe Cherubijna/ a Meč pla-menný na obě řřaně ořřy/ aby ořřrijhal Čeřty k dřewu řiwota.

¶ Kapitola IIII.

¶ Adam pak poznal ženu řwú Ewu: Kteráž počala y porodila Kayna/ řřkýcy: Obdržela řřem čłowěka řkrze Boha. A opěť porodila Bratra gehu Abele. Był pak Abel Pařťýř Owčý/ a Kayn Woráč:

¶ Tehdy řřalo se po mnohých dnech/ že Obietowal Kayn z wřřtku Zemfkého dary Pánu/ Ařel také ořětowal z prworozených wěcy řřáda řwého/ a z tučnořti gegich: Y pohleděl Pán na Abele a na dary gehu. Na Kayna pak/ a na dary gehu nepohleděl: Y rozhněwal se Kayn naaramnie/ a opadla Twář gehu. Y řekl Pán k němu/ Proč řřy se rozhněwal? a proč geft opadla twář twá? Wřřak budeřřli dořře činiťi/ wezměřs: pakli zle/ hned we dweřijch řřijch twuog přijřtomen bude? Ale pod mocý twau budeť řřadořř twá/ a ty panowati budeřs nad nj. Y řekl Kayn k Abelowi Bratru řwému/ Wygděma wen. A když byli na Poli/ powřřtal Kayn proti Bratru řwému Ařelowi/ a zabil ho. Y řekl Pán k Kaynowi/ Kde gt? Abel Bratr twůg? Kterýž odpowěděł/ Newijm: Zdaliž řřařřným Bratra mého řřem yá? Y řekl k němu/ Cos včinił? Řlas krwe Bratra twého wolá ke mně z Země. Protož nynij zlořečený budeřs na Zemi/ kteráž otewřela wřřa řwá/ a přijala Krew Bratra twého z ruky twé. Když děłati budeřs gij/ nebudetť wyđawati tořře wřřřtkůw řwých: tulákem a zahnáným budeřs na Zemi. Y řekl Kayn ku Pánu: Wěřřřýť geft neprawořř má/ neřřli abych milořřti zařřlaužil. Hle wyhánijřs mne dnes z Země/ a před Twáři twau křřiti se budu/ a budúť tulákem a zahnáným na Zemi. Protož každý kdož nalezne mne/ zařřigetť mne. Y řekl gemu Pán/ Nikoli tak nebude: Ale každý kdořřy zabil Kayna/ ředmeru pořřřtu poneře. Y položil Pán znamenij na Kayna/ aby ho řřadný nezabigel kdoby nařřel ho. Y wyřřed Kayn od twáři Páně/ přebýwal wyhnaný na Zemi k řřaně kteraž geft na wřřchod Slunce Eden.

¶ Poznal pak Kayn ženu řřawu/ kteráž počala a porodila Enocha. Y wyřřawěl Měřřto/ a nazwal gméno gehu gménem Syna řwého Enoch. Enoch pak zpłodil Irada/ a Irad zpłodil Mauiale/ a Mauiael z plodil Matuzaele/ a Matuzael zpłodil Lámecha: kterýžto poyal dwě řřeně/ gméno gedné Ada/ a gméno druhé Zylla. Y porodila Ada řabala/ kterýž byl Otec přebýwagijčyř Stanijch a Pařťýřřw: gméno řřatra gehu řřabal/ ten řyl Otec těch křeřij řřadu na řřřle a na Warhany. Zylla také porodila Tuřřalkayna/ kterýžto byl Kowářřem/ a děłnijkem wfřelikého dijla od Miedi a od řřeleza. řeřřra pak Tubalkaynowa byla Noema. Y řekl Lámech řřenám řwým Adě a Zylle: Pořřřřřte řřafu mého řřeny Lámechowý/ pilně pozorugte řeči mé: žeť řřem zabil muže k ráně mé/ a mládence k řřalořřti mé/ ředmera pomřřta dána bude pro Kayna: ale pro Lámecha ředmdesáťkrát ředmkrát mřřřěno bude.

¶ Poznal pak geſtſe Adam Ženu fwau/ y porodila Syna/ a nazwala gméno gehu Seth/ řka/ Poſtawil mi Buoh Plémě giné mjſto Ađele/ kteréžož zabil Kayn. Ale y Sethowi narozen geſt Syn/ kteréžož nazwal Enoſa/ ten počal wzywati gméno Páně.

¶ Kapitola V.

Tato gř Knijha rodu Adamowa/ W den kterýž ſtwořil Buoh Człowěka/ ku podobenſtwij Božijmu učinil ho. Muže a Ženu ſtwořil ge/ a požeňnal gim: y nazwal gméno gegich Adam/ w den w kterýžto ſtwořeni gřau.

¶ Adam pak žiw był Sto a třidceti leth: a zplodil Syna k Obrazu a k podobenſtwij ſwému/ a nazwal gméno gehu Seth. Y učiněni gřau dnowé Adamowi/ potom když zplodil Setha/ ofm Set leth: y plodil Syny a Dcery. A učiněni geſt weſſkeren čas w kterýmž był žiw Adam/ dewět Set a třidceti Leth/ y vmřel.

¶ Seth také žiw byl/ Sto pět Leth/ a zplodil Enoſa. A był žiw Seth potom když zplodil Enoſa/ ofm Set a fedm leth/ a plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlickni dnowé Sethowi/ Dewět Set/ dwanácte Leth/ y vmřel.

¶ Byl pak Enos w dewadeſáti Letech/ a zplodil Kaynana. Po gehožož narození žiw był ofm Seth a patnácte Leth/ a plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlickni dnowé Enoſowi/ dewět Set pět Leth/ potom vmřel.

¶ Kaynan také gřa w Sedmdeſáti Letech/ zplodil Malalehele. A žiw był Kaynan potom když zplodil Malalehele/ ofm Set a čtyřidceti Leth/ a plodil Syny y Dcery. A učiněni gřau wſlickni dnowé Kaynanowi/ dewět Seth a defet leth/ y vmřel.

¶ Malalehel pak w Sfeděſáti a pěti letech/ zplodil láreda. A žiw był Malalehel potom když zplodil láreda/ ofm Set a třidceti let/ a plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlyckni dnowé Malalehelowi ofm Seth a dewadeſáte pět Leth/ y vmřel.

¶ Láred mage Sto ſfeděſáte a dvě létě/ zplodil Enocha. Y žiw byl láred/ potom když zplodil Enocha/ ofm Set leth/ a plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlyckni dnowé láredowi/ dewět Set/ Sfeděſáte/ dvě Létě/ y vmřel.

¶ Enoch pak mage Sfeděſáte a pět leth. y zplodil Mathuzaléma. A chodil Enoch s Bohem: A žiw byl Enoch/ potom když zplodil Mathuzaléma/ tři Sta leth/ a plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlickni dnowé Enochowi/ tři Sta/ Sfeděſáte a pět Leth/ a chodil s Bohem/ a nevkázal ſe/ Nebo wzal ho Buoh.

¶ Mathuzalém také mage Sto a ofmděſáte fedm Leth/ zplodil Lámecha. A žiw byl Mathuzalém/ potom když zplodil Lámecha/ fedm Set Ofmděſáte a dvě Létě/ y plodil Syny a Dcery. Y učiněni gřau wſlyckni dnowé Mathuzalémowi/ dewět Set/ Sfeděſáte a dewět leth/ y vmřel.

¶ Lámech pak gřa we Stu Ofmděſáti a dwau Letech/ zplodil Syna/ a nazwal gméno gehu Noe/ řka/ Tentot' nás potěſſý od pracý a robot rukau naſſých/ w Zemi kteréžto zlořečil Pán. Y žiw byl Lámech potom když zplodil Noe/ pět Set Dewadeſáte a pět leth: Y plodil Syny a Dcery/ a učiněni gřau wſlickni dnowé Lámechowi/ fedm Set/ Sedmdeſáte a fedm leth/ y vmřel.

¶ Noe pak gřa w pěti Stech Letech/ zplodil Sema/ Chama/ a Láffeta.

EZECHYEL

Kapitola I.

STalo ſe pak třidcátého léta/ čwrtého měſyce/ a pátého dne měſyce/ když gřem byl w proſtřed yatých/ podlé potoku Chobar/ otewřijna gřau Nebefa/ y widěl gřem widěňij Božj: Pátého dne Mieſyce/ to geſt Létho páté zawedenij Ioachýma Krále Iúdkého.

¶ STalo ſe ſlowo Páně k Ezechyelowi ſynu Buzy Knězy/ w zemi Kaldeyſké/ podlé potoka Chobar: A ſtala ſe nad nim tu ruka Páně. Y widěl gřem/ a hle wijtr wichrowý od puolnocy wál/ a oblak weliký/ y oheň plá polagijcý/ a olek wuokol něho/ A z proſtřed něho jako twářnoſt moſazy/ totiž z proſtřed ohně. A z proſtřed gehu podobenſtwij čtyř zwijřat: A tato twářnoſt gegich/ podoſenſtwij Człowěčij mezy nimi. A čtyři twáři gednomu: a čtyři křjdra gednomu. A nohy gegich/ nohy přjmé: a pata nohy gegich/ jako patá nohy telete/ A gřkry jako ſpaťrenij mědi ſtkwaucý. A ruce čłowěčij pod křjrdly gegich na čtyřech ſtranách: A twáři y křjrdla po čtyřech ſtranách měli. A ſpogená byla křjdra gegich gednoho k druhému: Neobracowaly ſe když ſly/ ale gednokaždě ſpřd twáři ſwau kráčelo. A podobenſtwij oblčge ge gich twář čłowěčij: a twář Lwowá na prawicy gich čtyř: ale twář Wolowá na lewicy gich čtyř: a twář Orlice ſe ſwrchku gich čtyř. A twáři gegich/ y křjrdla gegich roztažená ſwrchu: Dwě křjrdla každého gich ſpoyowala ſe/ a dvě přikřýwala těla gegich. A gednokaždě z nich před twáři ſwau chodilo: Kdež byla prudkoſt ducha/ tam kráčely: ani ſe obracowaly když chodily. A podoſenſtwij zwijřat/ a wzeženij gegich/ jako vhljel wohně hořijcýho/ a jako pohleděňij do ſwěťla. Toto bylo widěňij běhage w proſtřed zwijřat/ blek ohně/ a z ohně blýlkánij wycházegijcý. A zwijřata ſla a nawracowala ſe/ ku podobenſtwij blýlkánij za ſwęcugijcýho ſe.

¶ A když gřem paťil na zwijřata/ vkázalo ſe kolo gedno na zemi podlé Zwijřat/ mage čtyři twáři. A ſpaťrenij kol y dijlo gegich/ jako widěňij Moře/ a gedno podoben ſtwij gich čtyř: A ſpaťrenij gich y dijla/ jako by bylo kolo proſtřed kola. Po čtyřech ſtranách gich gduce ſly/ a neobracowaly ſe kdy chodily. Poſtawa pak byla kolám/ y wýſoſt/ a hrozně wzeženij: A wſſecko tělo plné očí wuokol gich čtyř. A když chodila/ zwijřata/ chodily ſpolu y kola podlé nich: A když ſe po zdwihowala Zwijřata od Země/ pozdwihowaly ſe ſpolu y Kola. Kamžkoli ſſel duch/ tam také/ když ſſel duch kola ſpolu zdwihaly ſe gduce za ním. nebo Duch žiwota byl w kolách. S gdaucými ſly/ a ſ ſtogijcými ſtály: a ſ pozdwizenými od země ſpolu ſe pozdwihowaly y kola/ za nimi gduce: neb duch žiwota byl w kolách. A podobenſtwij nad hlauwau zwijřat nebe hwězděného/ jako ſpaťrenij křiſťálu hrozného/ a roztaženého nad gegich hlauwami ſwrchu. Ale pod nebem křjdra gegich ztažená/ gedno k druhému/ Gedno každě dwěma křjrdly přikřýwalo tělo ſwě/ a druhé ſe také zakřýwalo.

¶ A ſlyſſel gřem zwuk křjrdel/ jako zwuk wod mnohých/ jako zwuk wýſokého Boha když chodily/ byl jako zwuk množſtwij/ a jako zwuk wogřk. A když ſtály/ opuſťněna byla křjrdla gegich. Neb když byl hlas na nebi/ kteréž bylo nad hlauwau gegich/ ſtály a opuſťněly křjrdla ſwá. A na Nebi/ kteréž ſe dotýkalo hlauw gegich/ jako ſpaťrenij kamene Zafjrowého/ podoſenſtwij Truonu: A na podoben ſtwij Truonowém/ podobenſtwij jako ſpaťrenij čłowěka ſwrchu. Y widěl gřem jako pěknouſť ſtkwaucý moſazy/ jako ſpaťrenij ohniwé wniť: a wuokol gehu: od ledwj gehu y ſ huory: a od ledwj gehu až doluow/ widěl gřem jako kráfu ohně ſtkwaucýho wuokol. Jako ſpaťrenij duhy/ když býwá w oblance we dni deſňowém/ tak geſt bylo ſpaťrenij bleku wuokol. To widěňij bylo podobenſtwij ſláwy Páně.

Kapitola II.

A Widěl gřem/ y padl gřem na twář mau: Y ſlyſſel gřem hlas mluwijcýho. A řekl ke mně: Synu čłowěčij/ ſtůg na nohách twých/ a mluwiti budu s tebau. Y wſſel we mne duch/ yakž mluwil mi/ a poſtawil mne na nohách mých. Y ſlyſſel gřem mluwijcýho ke mně/ a řkúćýho/ Synu čłowěčij/ poſýlám já tebe k ſynuom Izrahelſkým/ k lidem poběhlým/ kteříž odſtaupili

odemne. Oni y Otcowé gegich přerušyli Smlauwu mau/ až do dne tohoto. A Synowé twrdé twáři a neskroceného srdce gfa/ k nimž yá pošlám tebe: Y dijšs k nim/ Toto prawij Pán Bůh/ Zda fnađ oni vlyšly/ a zda fnađ přestana: nečo duom geft popauzegijcý/ a zwědijť že Prorok byl v prostřed nich. Protož ty synu člowěčij nebog se gich/ ani se štrachuog gegich řeči: neč newěrijcý a podwracugijcý gfa/ s tebau/ a s šljry přebýwáš: Slow gegich nebog se/ a ošlijčeguow gegich neštrachů se: neč dům k hněwu wzduzugijcý geft. Protož mluwiti buďeš flowa má k nim/ zdaby fnađ wpollechli a powolili: neč popauzegijcý gfa.

¶ Ty pak Synu člowěčij lyšs/ kterékoli wěcy mluwim k tobě/ a nečyway popauzegijcý/ jako duom popauzegijcý geft: Otwři wta twá/ a gez kterékoli wěcy yá dāwám tobě. Y widěl gēm/ A ay ruka wztažená ke mně/ w niž byla šwinutá Knijha: Y rozwinul gi předem/ na niž bylo pšano wnitř y zewnitř: A bylo na ni pšano nařikánij/ a pláč y bijda.

¶ Kapitola III.

Y Řekl ke mně/ Synu člowěčij/ cožkoli nalezněš šněž to: šněž Knijhy tyto/ a gda mluw k synům Izrahelškým. Y otwřel gēm wta má/ a kr mil mne těmi Knijhami/ a řekl ke mně/ Synu člowěčij/ břicho twé gijšti buďe/ a šfewa twá naplnij se těmito knijhami/ kteréž yá dāwám tobě. Y gedl gēm ge/ a wčinená geft w wštech mých/ jako šted/ šladkoft.

¶ Y řekl ke mně: Synu člowěčij gdi k domu Izrahelškému/ a mluwiti buďeš flowa má k nim. Nebo ne k Lidu hluboké řeči/ a neznámého yazyka/ ty pošlān buďeš/ k Domu Izrahelškému: ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého yazyka/ gegichžby nemohl lyšleti řeči: A by pak nim pošlān byl/ onižy tebe lyššeli. Ale Duom Izrahelšký nechtij lyšleti tebe: nebo nechtij lyšleti mne: Wškeren zagiťe duom Izrahelšký neštydatého čela geft/ a twrdého Srdce. Hle wčinil gēm twář twau moc- nešlyš nad Twář gegich/ a čelo twé twrdlyš než čela gegich. Yako Dyamanth/ a jako šlkřemen wčinil gēm twář twau: Nebog se gich ani se lekay twāři gegich/ neč duom popauzegijcý geft.

¶ Y řekl ke mně/ Synu člowěčij wšlecky řeči mé/ kteréž yá k tobě mluwim/ přijmi w Srdcy twém/ a wšyma twýma lyšs: A gdiž/ wegdi k přestěhowānij k synuom Lidu twého/ a mluwiti buďeš k nim/ a dijš gim: Totoť prawij Pán Buoh: zda fnađ vlyšlij a powolij. Y přiyal mne duch/ a lyššel gēm po šobě hlas pohnutij welikého/ Požehnaná šlāwa Páně z mijaš šwého/ a hlas Křijdel zwijrat tepaucých gednijm w druhé: a hlas kol gdaucých za zwijraty/ a hlas pohnutij welikého. Duch také pozdwił mne a poyal mne: Y oššel gēm w hořkošti rozněwānij Ducha mého: neč ruka Páně byla šem/ pošlyšugijcý mne. Y přišel gēm k přestěhowānij/ k hromadě nowého obilij/ k těm kteříž bydleli podlé Potoka Chobar: Y šeděl gēm kdez oni šeděli/ a oštal gēm tu šedm dnij/ truchle v prostřed nich.

¶ Ale když minulo šedm dnij/ štalo se slowo Páně ke mně/ řka/ Synu člowěčij/ štrážným poštawil gēm tebe Domu Izrahelškého: Y vlyšlyšs z wšt mých slowo/ a zwěšugeš gim odemne. Geftliže když yá dijš k bezbožnému/ Šmrtij wšfěš: a toho nezwešugeš gemu/ ani mluwiti buďeš/ aby se odwřtil od cešty šwé šezbožné/ a žiw byl: On bezbožný w neprawošti šwé wšfěš/ ale krwe geho z ruky twé požādám. A pakli ty zwěšugeš šezbožnému/ a on se neošrátij od bezbožnošti šwé/ a od Cešty šwé bezbožné: On zagiťe w neprawošti šwé wšfěš/ ty pak Dušy twau wyšwobodil gfy. Pakli ošrátij se šprawedliwý od šprawednošti šwé/ a činiti bude neprawošt: položij wraz před nim/ onť wšfěš: že gfy nezwešutowal gemu/ w Hřijchu šwém wšfěš/ a nebudau w paměti šprawednošti geho/ kteréž činił: ale krwe geho z ruky twé požādám. Pakli zwěšugeš šprawedliwému/ aby nešfěšly šprawedliwý/ a on nečude hšfěšly: žiw gfa žiw bude/ že gfy gemu zwěšutowal/ a ty dušy twau wyšwobodil gfy.

¶ Y štala se tu nadem/ Ruka Páně/ a řekl ke mně: Wšana wýgdi na pole/ a tam mluwiti buďeš s tebau. Y wštaw/ wyššel gēm na Pole: A hle tam šlāwa Páně štāla/ jako šlāwa/ kteraž gēm widěl podlé potoka Chošar: Y padl gēm na twář mau. Y wššel we mne duch/ a poštawil mne na nohách mých/ a mluwil mi/ y řekl ke mně/ Wegdi/ a zawři se w prostřed domu twého. A ty synu člowěčij/ Ay dāny gfa/ na tebe okowy/ a šwijžij tebe gim/ a newýgdeš z prostřed gich. A yazyku twému rozkāži se při- držeti dālnij twých/ y buďeš jako němý/ a ne jako muž šmlauwugijcý/ neč Dům popauzegijcý geft. A když mluwiti buďeš tobě/ otwru wta twá/ y dijšs k nim: Totoť prawij Pán Buoh: Kdo lyšlij/ lyšs: a kdo powoluge/ powol: neč duom popauze- gijcý geft.

¶ Kapitola IIII.

A Ty synu člowěčij/ wezmi šobě Cy hlu/ a položijš gi před šebau: a napijššes na ni měšto Geruzalém. A špuošbijš proti němu Ošleženij/ a wzděláš ohrady/ a šnolýšš nášpy/ a dāš proti němu Wogka/ a poštawijš Berany wālečné wuokol. A ty wezmi šobě Pánew šeleznau/ a položijš gi w Zed šeleznau/ mezy tebau a mezy Městem/ a zatwrdijš Twář twau proti němu/ y bude w Ošleženij/ a oškljčijš ge: Znamenij geft Domu Izrahelškému.

¶ A ty špāti buďeš na boku twém lewém/ a položijš neprawošti Domu Izrahelškého na něm: podlé počtu dnij/ w nichž špāti buďeš na něm/ a přijmeš neprawošti gegich. Yá pak dal gēm tobě Létha neprawošti gegich/ počet Dnij Třij Seth a Dewa- dešate dnuow: Y poneššes neprawošt domu Izrahelškého. A když to doplnijš/ špāti buďeš na boku twém prawém podruhé/ a přijmeš neprawošt domu luodškého čtyřidceti dnij. den za Rok/ den zagiťe za Rok dal gēm tobě. A k obleženij Geruzaléma ošrátijš twář twau/ a rámě twé wztažené bude: y prorokowati buďeš proti němu. Hle oškljčil gēm tebe okowy/ a ne- ošrátijš se z šoku twé ho na bok giný/ dokudž newyplnijš dnij obleženij twého. A ty wezmi šobě Pšenice a Gečmene/ Bobu/ a ššoflowice/ Yahel/ Wykwe : a wkladeš to w gednu nádobu/ y naděláš šobě chlebůw podlé počtu dnij/ w nichž špāti buďeš na boku twém: tři Sta a dewadešate dnij gijšti buďeš to. Pokrm pak twůg/ kteraž požíjwati buďeš/ buďeš wāhy dwadcyti zá- wāžij za den: od čašu až do čašu gijšti buďeš. Y wodu w mijru pijti buďeš/ ššetau štrānku Hyn: od čašu až do čašu budeš pijti to. A jako pokrutu gečnau gijšti buďeš to/ a laynem/ kteréž wýgde z člowěka/ přikrygeš to před očima gegich.

¶ Y řekl Pán/ Tak gijšti budau šynowé Izrahelštij chléb šwuog pošlkwrněš mezy národy/ do nichž wýženu ge. Y řekl gēm/ Ah/ ah/ ah/ Pane Bo že/ Hle duššé má nenij pošlkwrněš/ A wmliny y roztrhaného od Zwěři negedl gēm/ z mladosti mé až došwad/ a newěšlo w wta má wšeliké maslo nečifšé.

¶ Y řekl ke mně/ Hle dal gēm tobě hnuog wolowý/ mijaš layn člowěčijch/ a wčinijš chléb twůg w něm. Y řekl ke mně/ Synu člowěčij/ hle yá zetru huol chlebowau w Geruzalémě: a gijšti budau chléb šwůg na wāhu/ a w pečowānij: a wodu w mijru y w auzkošti pijti budau/ aby když se gim bude nedoštawati Chleba a wody/ padl gedenskaždy k Bratru šwému/ a žynuliby špolu w neprawoštech šwých.

¶ Kapitola V.

A Ty Synu Człowieczyj/ Wezmi sobě meč ostrý holičy wlaŕy/ a wezmúc gey y powedeŕs pŕes hlavu twau/ a pŕes bradu twau: A wezmefs sobě záwaŕij wáhy/ a rozdělíŕs wlaŕy. Tŕetij ŕtránku ohněm ŕpálíŕs pŕofŕed měŕta/ podlé vyplněnij dnuow obleženij: A wezma tŕetij ŕtránku/ zŕekáŕs mečem okolo něho: Ale ginú tŕetinu rozptýlíŕs v wíjtr/ a Meč obnaŕijm po nich. Y wezmefs odtud malý počet/ a vwjžeŕs ge na ŕwŕchku pláŕtě twého. A z nich opěť wezmefs/ a wvržeŕs pŕofŕed Ohně/ a ŕpálíŕs ge Ohněm/ a z nich wýde Oheň na welkeren duom Izrahelký.

¶ Toto prawij Pán Buoh/ Tento geŕt Geruzalém/ v pŕofŕed Národuow poŕtawil gŕem gey/ a okolo něho země. Y potupil faudy mé/ aby wíjce byl bezboŕný nežli Pohané/ a potupili pŕíkázanij má wíjce než země/ kteréŕ okolo něho gŕau: nebo faudy mě zawrhli/ a w Pŕíkázanijch mých nechodili.

¶ Protoŕ toto prawij Pán Bůh/ Œe gŕte pŕewýŕŕili Národy/ kteŕij okolo wás gŕau/ a w pŕíkázanijch mých nechodili gŕte/ ani fauduow mých nečinili/ a podlé ŕaudůw Národuow/ kteŕij okolo wás gŕau/ nečinili gŕte. Protoŕ toto prawij Pán Buoh/ Hle yá k tobě/ a yá ŕám včiniŕm v pŕofŕed tebe Saudy pŕed očima národůw: A včiniŕm nad tebau čehoŕ gŕem nevčiniŕl/ a čehoŕ wíjce podobného nevčiniŕm/ pŕo wŕŕecky ohawnoŕti twé. Protoŕ otcowé gíjŕti budú ŕyny ŕwé v pŕofŕed tebe/ A ŕynowé gíjŕti budú Otce ŕwé: a včiniŕm nad tebau faudy/ a rozwěgi wŕŕecky ofŕatky twé we wŕŕeliký wíjtr.

¶ Protoŕ ŕiw gŕem yá/ prawj Pán Bůh/ Gediné proto ŕe gŕy Swatého mého poŕŕkwnil we wŕŕelikých wŕazých twých/ y wewŕŕech ohawnoŕtech twých: lá také zláám/ a neodpuŕtij oko mé/ a neŕmilugi ŕe. Tŕetij twá ŕtránka Moŕem země/ a hla-dem ŕtráwena bude v pŕofŕed tebe: a tŕetij ŕtránka twá mečem padne okolo tebe: Tŕetij pak ŕtránku twú we wŕŕeliký wíjtr roz-ptýlíŕm/ a meč z poŕŕwy wytrhnu po nich. Y naplnijm pŕchliwoŕt mau/ a odpocínauti rozkáŕi rozhněwánj mému w nich/ a wtěŕŕijm ŕe: A budou wěděti/ ŕe yá Pán mluwil gŕem w hoŕliwoŕti mé/ když vyplnijm wŕŕecko rozhněwánj mé w nich. A dám tebe w paullí/ a w potupu národům/ kteŕij okolo tebe gŕau/ pŕed oŕlijčegem wŕŕelikého/ kdoŕ mímjo tebe puogde. Y budeŕs potupa a rauháŕnj/ pŕíjklad/ a ŕtrach w Národech/ kteŕij okolo tebe gŕau/ když včiniŕm nad tebau faudy w pŕchliwoŕti a w rozhněwánj/ y w tŕeŕtánj hněwu/ lá Pán mluwil gŕem. Když poŕŕli ŕŕeŕy hladu nayhoŕŕíŕj na ně/ kteréŕ budou ŕmŕtedlné/ a kteréŕ poŕŕli abych wás zŕrápil/ a hlad ŕhromáždiŕm na wás/ a zetru v wás huol chleba. A wpuŕtijm na wás hlad/ a ŕŕelmy nayhoŕŕíŕj až do wyhubenij. A Mor y Krew puogdau pŕes tebe/ a Meč wweđu na tebe. yá Pán mluwil gŕem.

JANOVO EVANGELIUM

Kapitola I.

NA poŕátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Bůh byl to Slowo. To bylo na počátku v Boha. Wŕŕecky wěcy ŕkŕze ně včini-něny gŕau/ a bez něho nic není včiničeno což včiničeno geŕt. W něm ŕiwot byl/ a ŕiwot byl ŕwěťlo Lidij: a Swěťlo w temnoŕtech ŕwíjijti/ a tmy ho neobŕáhly.

¶ Byl Człowiek poŕŕaný od Boha/ kterémuŕ gmeno bylo Ian. Ten pŕiŕŕel na ŕwědectwíj/ aby ŕwědectwíj wydal o Swěťlu/ aby wŕŕyckni wěŕili ŕkŕze něho. Nebyl on to Swěťlo/ ale aby ŕwědectwíj wydal o Swěťlu. Bylo ŕwěťlo prawé/ kteréŕ oŕwěcuje kaž-dého Człowieka/ pŕicházegícího na tento Swěť. Na Swěťe byl/ a Swěť ŕkŕze něho ho včiničeno geŕt/ a Swěť ho nepoznal. Mezy ŕwé wlaŕŕnj pŕiŕel a ŕwogij ho nepŕijali: Kolikoŕ pak koli pŕijali ho/ dal gim motz aby Syny Boŕijmi byli/ tēm kteŕijŕ wěŕij we Gmeno geho: Kteŕijŕto ne ze kwij/ ani z wůle Těla/ ani z wůle Muŕe/ ale z Boha zrozeni gŕau. A Slowo tělem včiničeno geŕt/ a pŕebýwalo mezy námi/ a widěli gŕme ŕáwu geho/ ŕáwu yakoŕto gednorozeného od Otce/ plného miloŕti a prawdy.

¶ Ian ŕwědectwíj wydává o něm/ a wolá ŕka/ Tento byl o němŕ gŕem prawil: Kteŕýŕ po mně gda/ pŕedŕel mne/ nebo pŕwé nežli yá byl. A z plnoŕti geho wŕŕyckni my wzali gŕme/ a miloŕt za miloŕt: Nebo Zákon ŕkŕze Moyŕijŕŕe dán geŕt/ miloŕt a pra-wda ŕkŕze Geŕijŕŕe Kryŕta pŕiŕŕla. Boha ŕádný nikdý newiděl. Gednorozený Syn kteŕý geŕt w luonu Otce/ on geŕt wyprawil.

¶ A totoŕ geŕt ŕwědectwíj lanowo. Když poŕŕali Œidé od Geruzaléma Kněŕij a lahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gŕy? Y wyznal a nezapŕel. A wyznal/ Œe yá negŕem Kryŕtus. Y otázali ho/ což tehdy Eliáŕs gŕy ty? Y ŕekl/ Negŕem. Pŕorokli gŕy? Od-powědeŕl/ Ne. Tehdy ŕekli gemu/ Kdo gŕy pak/ at odpověď dáme těm kteŕijŕ nás poŕŕali? co prawijŕŕ ŕám o ŕobě? Řekl: lá hlas wolagijícího na paullí/ zprawte ceŕtu Páně/ Yakoŕ powědeŕl Izayáŕs Pŕorok.

¶ A ti kteŕijŕ byli poŕŕáni/ z Zákonijkuow byli. Y otázali ho/ a ŕekli gemu/ Pŕočeŕ tehdy kŕtíjŕs/ poněwáŕŕ ty negŕy Kryŕtus/ ani Eliáŕs/ ani Pŕorok? Odpowědeŕl gim lan/ ŕka/ lá kŕtíjŕm wás w wodě/ ale v pŕofŕed wás ŕogíj/ kteréŕoŕ wy neznáte. Ont' geŕt/ kteŕýŕ po mně pŕiŕŕel/ a pŕedemnau byl: kteŕéhoŕto negŕem hoden rozwázati řeménka v obuwi geho. Tyto wěcy w Be-thabaŕe ŕaly ŕe za Iordánem/ kdeŕ Ian Kŕtil.

¶ Druhého pak dne/ vzŕel Ian Geŕijŕŕe an gde k němu/ y ŕekl/ Ay toť Beránek Boŕij kteŕýŕ ŕnjmá hŕijchy Swěta. Tentoŕ geŕt o kterémŕ gŕem powědeŕl/ Œe po mně pŕiŕŕel Muŕ/ kteŕýŕ pŕedemnau byl/ nebo pŕwé nežli yá byl/ a yá neznal gŕem ho/ ale aby oznámen byl w Lidu Izrahelkém/ proto yá pŕiŕŕel gŕem kŕtě w wodě.

¶ A ŕwědectwíj wydal Ian/ ŕka/ Widěl gŕem ducha an ŕŕupuge yako holubice s Nebe/ a zuoŕtáwá na něm. A yá gŕem ho ne-znal: Ale kteŕý mne poŕŕal kŕtíjti w wodě/ ten mi ŕekl/ Nad kýmŕ vzŕijŕs Ducha ŕŕupugijícího a zuoŕtáwagijícího na něm/ tent' gŕ' kteŕýŕ kŕtíj Duchem Swatým. A yá gŕem widěl/ a Swědectwíj gŕem wydal/ ŕe tento geŕt Syn Boŕij.

¶ Druhého pak dne opěť ŕtál Ian/ a z Včedlnijkuow geho dwa. A wida Geŕijŕŕe an gde/ ŕekl/ Ay toť Beránek Boŕij. Y ŕlyŕŕali ho dwa Včedlnijcy mluwíjícího/ y ŕli za Geŕijŕŕem. Tehdy oŕbŕtiw ŕe Geŕijŕŕs/ a vzŕew ge ani gdau za nim/ ŕekl gim/ Co hle-dáte? Kteŕijŕto ŕekli/ Raabi (genŕ ŕe wykłádá Miŕŕe) kde ŕydlíjŕs? Řekl gim/ Poďte/ a ohledayte. Y ŕli a ohledali kdeby byd-lel/ a zuoŕŕali v něho ten den: A byla yakoŕto deŕátá hodina.

¶ Y byl Ondŕeg bratr ŕŕýmonůw Petruow gedem ze dwau kteŕijŕ byli ŕlyŕŕeli od lana/ a ŕli za Geŕijŕŕem. Y nalezl ten pŕwnij Bratra ŕwého ŕŕýmona/ a ŕekl gemu: Nalezli gŕme Meŕyáŕŕe/ genŕ ŕe wykłádá Kryŕtus. Y pŕiwecl gey k Geŕijŕŕowi. A pohle-děw naň Geŕijŕŕs/ ŕekl: Ty gŕy ŕŕýmon ŕyn Ionůw: ty ŕlaui ŕudeŕs Cefas/ genŕ ŕe wykłada Petr.

¶ Nazayŕŕij pak Geŕijŕŕs čtěl wygíjti do Galilee: Y nalezl Filipa/ a ŕekl gemu/ poď za mnau. A byl Filip z Betŕaydy Mieŕta Ondŕeowa/ a Petrowa. Nalezl také Filip Nathanaele/ y ŕekl gemu/ O kterémŕ pŕál Moyŕijŕŕs w Zákoně/ a Pŕorocy: Nalezli gŕme Geŕijŕŕe Syna Iozeffowa/ z Nazarétha. Y ŕekl gemu Nathanael/ z Nazarétha muoŕ nětco dobrého ŕyti? Řekl gemu Filip: Poď a ohleday.

¶ Y vzŕel Geŕijŕŕs Nathanaele an gde k němu: Y ŕekl o něm/ Hle prawý Izrahelitký w kterémŕto ŕŕti není. Řekl gemu Nathanael Kde ty mne znáŕs? Odpowědeŕl Geŕijŕŕs/ a ŕe kl gemu: Pŕwé než geŕt tebe Filip zawolal/ když gŕy byl pod Fíjkem/ widěl gŕem tebe. Odpowědeŕl gemu Nathanael/ a ŕekl/ Miŕŕe ty gŕy ŕyn Boŕij/ ty gŕy Kŕál Izrahelký. Odpowědeŕl Geŕijŕŕs/ a ŕekl gemu/ Œe gŕem to bě ŕekl/ Widěl gŕem tebe pod Fíjkem/ wěŕijŕs: wěťŕý wěcy nad tyto vzŕijŕs. Y ŕekl gemu/ Zagíťe zagíťe prawijm wám/ Vzŕijte Nebe otewŕené/ a Angely Boŕij wŕŕupugíjící a ŕŕupugíjící na Syna Człowieka.

¶ Kapitola II.

TRžetijho pak dne/ šla fe Swatba w Káně Galilejské/ a byla Matka Gežíšowa tu. Tehdy pozván geft také Gežíš y Včedlnjicy gehu na Swatbu. A když fe nedořtalo wijna/ řekla Matka Gežíšowa k němu/ Wijna ne magij. Y řekl gij Gežíš/ Co mně a tobě Ženo? geřtě nepřilřla hodina má. Řekla Matka gehu k Služebnjíkům/ Cožkoli wám dij/ včinte. A bylo tu kamených Štaudwj řěřt pořtaweno/ wedlé očilřřowánj židowřkého/ beraucy w řeře gedna kažďa Měřice dvě nebo řři.

¶ Řekl gim Gežíš/ Napřřte Šřtaudwe Wodau/ y napřřnili ge až do wrchu. Y řekl gim Gežíš/ Nalěwayteř gij/ a neřte wrchnijmu Zpřawcy Swatby: Y neřli řřau. A když okuřyl wrchnij Zpřawce wody Wjnem včineňé/ a newěďěl odkudby bylo/ ale řlužebnjicy wěďeli kteřijž wážili wodu/ Powolal Ženicha wrchnij Zpřawce řoduow/ a řekl gemu/ Kařďý Čřlowěř/ nayprwě dobre Wijno dáwá: a kdyžby fe podnapili/ tehdy to kteře horřly geřt. Ale ty zachowal řly Wijno dobre až dořawáď. To včiniř Gežíš počátek řiwwow w Káně Galilejské/ a zřewil Sláwu řwau: Y wvěřili w něho Včedlnjicy gehu.

¶ Potom řřtaupil do Kafarnaum on y Matka gehu/ y Bratřij/ y Včedlnjicy: a tu pořyli nemnoho řnij. Byla pak blizko welika noc Židowřká. Y wřtaupil Gežíš do Geruzalěma/ a naleřl w Chrámě ano prodáwagij Woly/ Owce/ Holuby/ a Penězoměnce ředijcy. A když wďělal bič z prowázkuow/ wřřecky wyřnal z Chraamu/ Owce také y Woly/ a Penězoměncům rozřypal penijze/ a řtoly přewracel. A těm kteřijž Holuby prodáwali/ řekl/ Oďneřteř tyto wěcy oďřud/ a nečinte Domu Otce měho Domem kupeckým. Y rozpomenuli fe Včedlnjicy gehu že pláno geřt/ Horliwořt Domu twěho řněďla mne.

¶ Tehdy odpowěďeli Žiďé/ a řekli gemu/ Kteře znamenj wkažeřš nám/ že tyto wěcy činiřš? Odpowěďew Gežíš/ a řekl gim: Zřuřřte Chrám tento/ a we třech dnech wyřweďu gey. Y řekli žiďé: Čřtyřidceti a řřest Let děřán geřt Chraam tento/ a ty we třech dnech wřďělati chceřš gey? Ale on prawil o Chrámu těla řwěho. Protož když z Mrtwých wřřal/ rozpomenuli fe Včedlnjicy gehu/ že geřt to powěďel. Y wvěřili pijřmu/ a tē řeči kteraű mluwil gim.

¶ A když řyl w Geruzalěmě na Weliku noc w den Swátecňij/ mnoų wvěřili we Gměno gehu/ widauce řiwy gehu kteřež či nil. Ale on Gežíš newěřil řebe řaměho gim/ proto že geřt on znal wřřecky/ aniž bylo potřeřij gemu aby kdo řwěďectwij wydal o Čřlowěřku: neb on geřt wěďel/ coby řylo w Čřlowěřku.

Kapitola III.

Byřl pak řlowěř z Zákonijkouw Nykodém gměnem/ Knijze židowřké. Ten přilřel k Gežíšřwau w nocy/ a řekl gemu/ Miřře/ wijme že řly od Boha přilřel Miřř. Nebo řáďný nemuoře těch řiwwow činiti kteřež ty činiřš/ řečby řyl s nim Buoh. Odpowěďel Gežíš/ a řekl gemu: Giřře giřřie prawijm tobě/ Nenarodijli fe kdo znou/ nemůře? wíďeti Křálowřtwij Bořijho. Řekl k němu Nykodém/ Kterak fe muoř Čřlowěř naroditi řřa řřarý? řdali můře opěť w řiwot matky řwě wgijti a naroditi fe? Odpowěďel Gežíš/ Giřře giřřie prawijm tobě/ nenarodijli fe kdo z Wody a z Ducha Swáťého/ nemuoř wgijti do Křálowřtwij Bořijho. Což narozeno geřt z těla/ tělo geřt/ a co narozeno z Ducha/ Duch geřt. Nediwiř že ře řřem řekl tobě/ Muřyte ře znouw zřoditi. Wijtr kde chce wěře/ a řlas gehu řlyřlyřš/ ale newijřš odkawáď wěře/ aneb kam gďe. Takť geřt kařďý kdož fe narodil z Ducha.

¶ Odpowěďel Nykodém/ a řekl gemu: Kterak mohau tyto wěcy řyti? Odpowěďel Gežíš/ a řekl gemu: Ty řly Miřř w Izraheřli/ a těch wěcy neznářš? Giřře giřřie prawijm tobě/ že to což wijme mluwijme/ a což řřme wíďeli řwěďčijme/ a řwěďectwij nařřeho nepřigijmate. Poněwáď zemřké wěcy mluwil řřem wám a newěřijte/ y kterak řuduli wám prawiti Nebeřké wvěřijte? A niřáďný newřtaupil na Nebe/ ředině ten kteřýž řřtaupil s Nebe/ Syn řlowěřka/ kteřýž geřt w Neři. A yakož geřt Moyřijřš powýřřyl Hada na paullři/ tak má powýřřen řyti řyn řlowěřka/ aby kařďý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčňý.

¶ Nebo takť geřt Buoh milowal Swěť/ že Syna řwěho řednopořeného řal/ aby kařďý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčňý. Neb geřt nepořřal Buoh Syna řwěho na Swěť/ aďy řaudil Swěť/ ale aby řpařen řyl Swěť řkrze něho. Kdo wěřij w něho/ neřudet řauzen: Ale kdožť newěřij/ giř geřt oďřauzen/ neb newěřij we Gměno řednorořeného Syna Bořijho. A tentoť geřt řauď/ že geřt řwietlo přilřlo na řwiet/ a milowali řiďe wijce temnořti nežli řwěťlo neb řyli řkutkowě řegich řlij. Kařďý zagiřře kdož zle činiř/ nenáwidiř řwietla/ a newycházy na řwěťlo/ aby neřyli řřetřáni řkutkowě gehu. Ale kdož činiř prawdu/ wycházy na řwietlo/ aby řyli zřeweni řkutkowě gehu/ nebo w Bohu wičineňi řřau.

¶ Potom přilřel Gežíš a Včedlnjicy gehu do Země řiďřké/ a tu přebýwal s nimi a křřil. řan pak také křřil w Enon podlé Sařim/ neb wody mnohe tu řyli: Y přicházeli/ a křřili ře/ Neb geřře řan neřyl wřazen do řaláře. Tehdy wznikla řáďka mezy Včedlnjky řanowými s řiďy/ o očilřřowánj. Y přilřli k řanowi/ a řekli gemu/ Miřře/ ten kteřýž řyl s teřau za řordáňem/ gemuž řly ty řwěďectwij wyřal/ řle on křřij/ a wřlyckni řđau k němu. Odpowěďel řan a řekl: Nemuořť řlowěř wřyti ničehož/ neřudeliť gemu řáno s Nebe. Wy řami řwěďkowě řře že řřem yá řekl: řáť negřřem Křyřřus/ ale pořřán řřem přeď nim. Kdož má Newěřřu/ řenichť geřt: přijřtel pak řenicha kteřýž řřogij a řlyřly řo/ řadořřij ře řaduge pro řlas řenicha. Protož tato řadořř má napřřněna geřt. Onť muř řuořři/ ale yá ře menřřyti.

¶ Kdožť geřt s řuory přilřel/ nadewřřeckyť geřt. Kdožť řř z země/ zeměť geřt/ a o zemiť mluwij: Kdoť geřt z Nebe přilřel/ nadewřřeckyť geřt. A cořť geřt wíďel a řlyřřal/ toť řwěďčij/ a řwěďectwij gehu řáďný nepřigijmá. Ale kdožby přijal gehu řwěďectwij/ ten zapečetiř a toho potwřřil/ že řiű prawdomluwňý geřt. Neřo kohožť geřt pořřal řiű/ řlowa Bořij mluwij. Ne w mijru zagistě dáwá Buoh gemu řucha. Otec miluge Syna/ a wřřecky wěcy řal w ruce gehu. Kdož wěřij w Syna/ máť řiwot wěčňý: ale kdožť geřt newěřijcy řynu/ newřřijť řiwota/ ale řněw Bořij zřuořřawá na něm.

Kapitola IIII.

TEhdy yakž pořnal Gežíš že řřau řlyřřeli Zákonijcy žeby Gežíš wijce Včedlnjikuow činiř a křřil nežli řan (Ačřoli Gežířš nekřřil/ ale Včedlnjicy gehu) opuřil řluořřwo/ a oďřel opěť do Galilee. A muřyl gijti řkrze Sařarij.

¶ Y přilřel k Mieřřtu Sařarřkému/ kteřež řlowe řýchar: wedlé Popuřij kteřež řyl řal řákob řozefowi řynu řwěmu. A řyla tu řtudnice řákobowa. Protož wřřaw na cestě řán Gežířš/ pořařil ře tak na řtudnicy. A řyla řodina yakořřo řřestá.

¶ Y přilřla řena z Sařarij wážit wody. Řekl gij Gežířš: Day mi ať ře napijm. Včedlnjicy zagiřře gehu řyli oďelřli do Mieřřa/ aby nakaupili pokrmůw. Y řekla gemu řena ta Sařariťanka/ Kterak ty řřa řiďem řáďařř oďemne pijti řeň řřem řena Sařariťanka? Poněwáď neobcugij řiďe s Sama řytány. Odpowěďel Gežířš/ a řekl gij/ By řnala řar Bořij/ a kdo řř kteřýž mluwij tobě: Day mi pijti: řyby řnad pořřyla oď něho/ a řalby tobě wody řiűe. Řekla gemu řena/ Pane/ aniž mářř čijmby nawážil/ a řtudnice řluboká geřt: odkud tehdy mářř tu wodu řiűau? řdali řly ty wěřřly nežli Otec nářř řákob/ kteřýž naam řal tuto řtudnicy/ a řam z řij pil/ y řynowě gehu/ y řobytěk gehu?

¶ Odpowěďel Gežířš/ a řekl gij/ Kařďý kdož řuďe pijti wodu tuto/ řijžniti řuďe opěť: ale kdož ře napij wody kteraű yá řám gemu/ neřudet řiűniti wěky/ ale woda kteraű yá řám gemu/ řuďe w něm řtudnice wody wřřakugijcy do řiwota wěčně-

ho. Ržekla k němu Žena/ Pane/ day mi té vody/ aťbych nežžnila ani chodila fem wážit. Ržekl gj Gežijš/ Gdi powolay Muže twého/ a přiď fem. Odpowěděla žena a řekla/ Nemám Muže. Ržekl gj Gežijš/ Doře gfy řekla/ Nemám Muže. Nebo gfy pět Mužuow měla/ a nynij kteréhož máš/ nenij twůž Muž. To gfy powěděla práwě.

¶ Ržekla gemu žena/ Pane/ widijm že gfy Prorok ty. Otcowé našly na této Hoře klaněli se: a wy prawijte/ že w Geruzalémě geft mjišto kdezto náležij se klaněti. Ržekl gj Gežijš/ Ženo/ wěť mi že gde hodina/ kdyžto ani na této Hoře/ ani w Geruzalémě budete se klaněti Otcy. Wy klanijte se tomu čemuž newijte/ a my se klanijme čemuž wijme/ neb Spafenij z Židuow geft. Ale gdeť hodina a nynijť geft/ kdyžto prawij Ctitelé/ klaněti se budau Otcy w duchu a w prawdě. Nebo y Otec takowych hledá/ kterijby se klaněli gemu. Bůh duch gt/ a ti kterijž mu se klaněgij/ w Duchu a w prawdě magij se klaněti.

¶ Ržekla gemu Žena: Wijm že Mefyáš přigde/ kterýž flowe Krytus. Protož když přigde/ onť nám zwěštuge wfleckny wěcy. Ržekl gj Gežijš: lát' gfm kterýž mluwj m stebau. A w tom přišli Včedlnijcy gehu/ y diwili se žeby s ženau mluwil. A wšlak žádný gemu neřekl/ Co se gj ptáš? aneb proč mluwijš s nij? Tehdy nechala tu Žena wědra swého/ a odešla do Miesta a řekla těm Lidem/ Podťe a pohleďte na Čłowěka/ kterýž powěděł mi wflecky wěcy kteréž gfm koli činila. Zdali on geft Krytus. Y wyšli z Města/ a šli k němu.

¶ Mezy tijn pak profyli ho Včedlnijcy gehu řkauce/ Mištre/ pogezyž. A on řekl gim/ lát' mám pokrm gijti/ kteréhož wy newijte. Tehdy prawili Včedlnijcy wěpolek/ Zdali geft kdo přinesł gemu gijti? Ržekl gim Gežijš: Muogť pokrm geft/ ačych činil wuoli toho kterýž mne poslal/ a konal dijlo gehu. Wšlak wy prawijte/ že geftě glau čtyř Miefyce/ a žeň přigde? Ay prawijm wám/ zdwiňte oči wafse/ a patřte na kraginy/ žeť se giž bělegij ke žni. A kdožť žne/ odpłatť óře/ a shromažďuge vžitek k žiwotu wěčnému/ aby y ten kdož rozfýwá špo]]u se radował y kdo žne. W tom zagiťe flowo prawě geť/ žeť giný geft kterýž rozfýwá/ a giný kterýž žne. Ját' gfm waas poslal/ abyšfte žali o čemž gfte nepracowali. Ginij glau pracowali/ a wy gfte w gegich prácy wělli.

¶ Z Města pak toho mnozý wvěřili w něho z Samarytánuow/ pro řeč ženy kteráž fwědectwij wydávala/ že mi geft powěděł wflecky wěcy kteréž gfm koli činila. Tehdy když přišli Samarytáni k němu/ profyli ho aby tu pozuofal. Y pobyl tu za dwa dni. A mnohém gich wjice wvěřilo/ pro řeč gehu. A ženě mluwili/ Že giž ne pro twau řeč wěřijme/ neb gíme šami lyšleli/ a wijme giťe/ že tento geft Spafytel Swěta.

¶ Po dwau pak dnech/ wyšel odtud a šel do Galilee. Šam zagiťe Gežijš fwědectwij wydal/ že Prorok w swé Wlašti w poctiwošti nenij. Protož když přišel do Galilee/ přijali gey Galilegšij/ že widěli wflecky wěcy kteréž učinil w Geruzalémě na Den Swátečnij: Neb y oni byli přišli ke Dni Slawnému. Tehdy opět přišel do Káně Galileyké/ kdezto učinil byl z vody wijno:

¶ Y byl geden Králjšk/ gehož Syn nemocen byl w Kaffarnaum. Ten když vlyšlal žeby Gežijš přišel z lůdké kraginy do Galilee/ šel k němu/ a profyl ho/ aby šel a vzdrawil Syna gehu/ neb počijnal mřijti. Tehdy řekl k němu Gežijš/ Nevzřijte diwuow a zázakuow/ newvěřijte. Ržekl gemu Králjšk/ Pane/ Pod' prwě nežli vmře Syn můg. Ržekl gemu Gežijš/ Gdi/ Syn twůž žiw geft. Wvěřil Čłowěk řeči kteraž mluwil k němu Gežijš/ a šel. A když on šel/ potkali se s nim Služebnijcy/ a zwěštowali gemu řkauce/ Syn twuog žiw geft. Tehdy otázal se gich na hodinu/ w kterauby se lépe měl. Y řekli gemu/ Wčera w hodinu fedmau/ ofála ho zymnice. Tehdy poznal Otec že ta Hodina byla w kteraž řekl gemu Gežijš: Syn twuog žiw geft. Ywvěřil on y Čzeled gehu wflecka. To opět druhý diw učinil Gežijš/ když přišel z luodké Kraginy do Galilee.

¶ Kapitola V.

POtom byl Swátek Židowfký: Y šel Gežijš do Geruzaléma. A byl w Geruzalémě Rybnjšk brawný/ kterýž flowe židowfky Bethleda/ patero přijšřělý mage. W nichžto leželo množstw weliké nedůžiwých/ šlepých/ kulhawých/ všchých/ očekawagijce hnutij vody. Nebo Angel Božij giťého čašu šturowal do Rybnjška/ a hýbal wodau. A kdož prwnij štaupil do Rybnjška pohnau/ ofála ho zymnice. Tehdy poznal Otec že ta Hodina byla w kteraž řekl gemu Gežijš: Syn twuog žiw geft. Ywvěřil on y Čzeled gehu wflecka. To opět druhý diw učinil Gežijš/ když přišel z luodké Kraginy do Galilee.

¶ Ržekl gemu Gežijš/ Witaň/ wezmi lože twé a choď. A hned zdráv geft učiněn čłowěk ten/ a wzaw Lože swé/ y chodil. A byla Šofotha w ten den: Tehdy řekli Židé tomu kterýž byl zdráv učiněn/ Den Swátečnj geft/ nešuffť tobě nošyti lože twého. Od powěděł gim/ Ten kterýž mne vzdrawil/ onť mi rozkázal/ Wezmi lože twé a choď. Y otázali ho/ Který geft ten čłowěk/ kterýž řekl tobě/ Wezmi lože twé a choď? Ale ten kterýž byl vzdrawen/ newěděł kdoby byl. A Gežijš byl odšlel od zástupu špomážděného na tom mjišťe.

¶ Potom pak Gežijš nalezł gey w Chrámě/ y řekl gemu/ Hle zdráv učiněn gfy/ giž nehřeš/ aťby se tobě nětco horšlyho nepřihodilo. Odšlel ten čłowěk/ a powěděł Židuom/ žeby Gežijš byl kterýž ho zdrawé ho učinil. Protož protiwiki se Židé Gežijšowi/ že to učinil w den Swátečnij. Ale Gežijš odpowěděł gim/

¶ Otec muog až došawád dělá/ y yát' dělám. Tehdy Židé wjice pro to hledali ho zašiti: ne toliko žeby rušly Šofothu/ ale že Otcu swého prawil býti Boha/ rowného se čině Bohu. Tehdy odpowěděł gim Gežijš/ a řekl/ Giťe giťe prawijm wám/ Nemuožet' Syn šam od šebe ničehéhož učiniti/ gediné což vzřij an Otec činij. Neč což koli on činij/ toť y Syn též činij. Otec zagiťe miluge Syna/ a vkazuje gemu wflecky wěcy kteréž šam činij/ a wěťš nad to vkáže gemu škutky/ ačlyšfte wy se diwili. Neb yakož Otec křijš mrtwé a obžiwuge/ tak y Syn kteréž chce obžiwuge. Anij zagiťe Otec šaudij koho/ ale wěškeren šaud dal Synu/ aby wšickni ctili šyna/ tak yakož ctij Otcu. Kdo nectij Syna/ nectij ani Otcu který ho poslal. Giťe giťe prawijm wám/ že kdož Šlowo mé šlyš/ a wěť tomu kterýž mne poslal/ máť žiwot wěčný: a na Šaud nepřijgde/ ale pūgde z šmrti do žiwota

¶ Giťe giťe prawijm wám/ že přigde hodina/ a nynijť geft/ kdyžto Mrtwj vlyšly šlas Syna Božijho: a ti kterij vlyšly/ žiwi šudau. Neb yakož Otec má žiwot šam w šobě/ tak geft dal y Synu ačy měl žiwot w šamém šobě/ a moc dal gemu y Šaud činiti/ Neb Syn čłowěka geft. Nediwtež se tomu: neboť přigde hodina/ w kteražto wšlyckni kterij w Hrobnjch glau/ vlyšly šlas Sy na Božijho: Y puogdau kterij dobré wěcy činili na Wzkřijšlenij žiwota/ Ale ti kterijž zlé wěcy činili/ na Wzkřijšlenij šaudu.

¶ Nemohuť yá šam od šebe nič činiti. Ale yakž šlyšm/ takt' šaudijm/ a Šaud muog šprawedliwý geft: neč nehledám wuole mé/ ale wuole toho kterýž mne poslal/ Otcowy. Wydávámli yá šwědectwij šam o šobě/ šwědectwij mé nenij prawé. Ginýť gt' který šwědectwij wydává o mně/ a wijm že prawé geft šwědectwij gehu/ kteréž wydává o mně.

¶ Wy poslali gfte k šanowi/ a on šwědectwij wydal prawdě. Ale yát' nepřigijmám šwědectwij od čłowěka: ale toť prawijm/ abyšfte wy Špafeni byli. Onť geft byl šwijce kteráž horij a šwijtij/ Wy pak chtěli gfte na čas radowati se w šwětle gehu.

Yá pak mám wěťšly šwědectwij nad šana.

Neč škutky kteréž mi dal Otec abyč ge wykonal/ ti Škutkowé

kterěz já činim fwědectwj o mně wydawagij/ že mne geft Otec poľlal. A kterýž mne poľlal Otec/ ont' fwědectwj wydal o mně. Gehož gfte wy hľafu nĩkdy nelyľľeli/ ani twaři gehu widěľi/ a ľlowa gehu nemáte w ľobě zůľlawagijcýho: nebo kteréhož geft on poľlal/ tomu wy newěřijte.

¶ Pľayte fe na Pijľma/ w nichž fe domnijwáte řiwot wěčný mĩti. A tať gľau/ geľľto fwědectwj wydawagij o mně: a wľľak ne- chceťe pľigĩti ke mně/ abyľľte řiwot měľi. Zweľećenĩj od ľidĩj yáť nepřĩgĩjmám: ale poznaľ gľem wás že wy milowánĩj Bořĩjho nemáte w ľobě. Yáť gľem přĩľľel we gměnu Otce mého/ a nepřĩgĩjmáte mne. Přĩgďelĩť gĩnĩ we gměnu řwěm/ toho wy přĩgmete. Kte rak wy muořte wěřĩti/ kterĩž chwálu gedem od druhého přĩgĩjmáte: chwály pak kteráž geft od řamého Boha/ nehľedáte?

¶ Nedomnijwaytež ľe/ řyčť yá na wás řalowati měl přěd Otcem. Geľťĩť kdo na wás řaluge/ Moyřĩľľs/ w kterémž wy na- děgi máte. Nebo kdybyľľte wěřĩli Moyřĩľľowĩ/ wěřĩľyľľte řnad y mně: neb geft on o mně pľal. Ale poněwadž gehu Pijľnum newěřijte/ y kterak ľlowuom mým wvěřijte?

LIST GALATSKÝM

Kapitola I.

PAwel Apoľľťol/ ne od Ľidĩj ani řkrze Čřľowěka/ ale řkrze Geřĩľľe Křyľta a Boha Otce kterýž gey wzkřĩľľyľ z Mřtwých/ y ti kterĩž řemnau gľau wľľyčknĩ bratřĩj/ Čýrkwj Galatľkým: Mĩľoľť wám a pokog od Boha Otce a Pána naľľeho Geřĩľľe Křyľta/ kterýžto wydal řebe řamého za řřĩjchy naľľe/ aľy nás wyřľhl z tohoto řwěťa neľľečet něho/ wedľe wuole Boha a Otce naľľeho/ kterěmužto Čřeľť a Chwála na wěky wěkuow/ Amen.

¶ Diwĩm fe tomu/ že tak rychle vchýľĩľi gfte fe od toho (kterýž wás powolaľ k mĩľoľťi Křyľťowě) k gĩněmu Ewangelium/ kte- řěz nenĩ gĩnė než že gľau něķterĩj kterĩž wás zarmucugij/ a wywřatĩti čťěgĩj Ewangelium Křyľťowo. Ale bychme pak my/ neb Angel s Nebe kázal wám mĩmo toto/ čož řme wám kázali/ prokletý řoď. Yakož gľem předpowěďel wám/ a nynĩj opěť prawĩjm/ Ľudeli wám kdo co kázati gĩného kromě toho/ čož gfte přĩjali/ řoď prokletý. Nynĩj pak k ľidemľi wedu/ čĩli k Bo- hu? Zďaliž hľedĩjm ľidem fe ľĩřĩti? Kdybych fe geľľťe ľĩřĩľĩ ľidem/ řľuřečnĩjkem bych Křyľťowým neľyľ.

¶ Známo zagiťe činim wám Bratřĩj Ewangelium kterěz kázáno geft odemne/ řet' nenĩj wedľe čľowěka: anĩž gľem yá ho wzal od čľowěka/ ani fe naučĩľ/ ale řkrze zřewenĩj Geřĩľľe Křyľta. Neb řľýčali gfte o mém obcowánĩj něķďegľľým w řĩdowľťwu/ že nad obyčěg protiwl gľem fe Čýrkwi Bořĩj/ a hubĩľ gľem gi/ a prořĩjwal gľem w řĩdowľťwu nad mnohě mně řowně w po- kolenĩj mém/ řorľĩwým a pilným gľa mĩľownĩjkem Otcuow mých wľľanowenĩj.

¶ Ale když Bohu/ kterýž mne odděľĩľ z řĩwota Matky mé/ a powolaľ řkrze Mĩľoľť řwau/ to fe widěľo/ aľy zřewĩľ řyna řwěho řkrze mne/ abych kázal o něm mezy Pohany: hneď gľem nepowolĩľ řěľu a křwi/ anĩž gľem řľel do Geruzałěma k Apoľľťoluom/ geňž byľĩ předemnau/ ale řľel gľem do Arabie/ a potom nawřatĩľ gľem fe zaľe do Ľamaľľku. Po tom po řřech ľeťech přĩľľel gľem do Geruzałěma/ aľych fe řľhľedaľ s Petřem/ y pobyl gľem s nĩm patnáčťe dnĩj. Gĩného pak z Apoľľťolůw řáďného gľem newĩ- děľ/ gedĩnė ľakuba Bratřa Páně. Čoť pak pijľľy wám/ hľe přěd Bohem řet' neľľamám. Potom přĩľľel gľem do Křagĩn řyřľkých a Čyľĩce. A neznaľi mě oľoby Čýrkwe řĩdowľķé/ kterěz byľy w Křyľťu. Než toľiko řľýčali o mně/ ře ten kterěz fe protiwl nám něķďy/ gĩž nynĩj káže Wĩřru/ proti kterěz něķďy řoľyowaľ: A tak pro mne chwályľĩ Boha.

¶ Kapitola II.

POtom pak po čťřnáciť ľeťech/ opěť gľem řľel do Geruzałěma s Barnabáľľem/ poľaw řľebau y řýťa. A wľľel gľem podľe zřewenĩj/ a rozmľauwal gľem s nĩmi o Ewangelium řwatě/ kterěz káži mezy Pohany: a zwľáľľě s řěmi kterĩž přěďnj a w wá- řnoľťi řyľĩ/ abych řľad na řarmo nebežal nynĩ y přwě. Ale ani řýťus kterýž řemnau byl/ a gľa Pohanem/ nenĩj přĩnucen aby fe obřeľe: pro wweďeně to řaleľňe řřatřy/ kterĩ byľĩ přĩľľĩ k wyľľehowánĩj řwobody naľľĩj/ kterauž máme w Křĩľťu Geřĩľľĩ/ aby nás w řľužbu podřobĩli. Kterýmžto ani na čas nepowolĩľĩ gľme k podďánĩj gĩjm/ aby prawďa Ewangelium zuoľľala v wás.

¶ Od řěch pak/ kterĩj fe zďalı něťco řýťĩ (yacý gľau něķďy řyľĩ/ nenĩj mĩ do toho nĩc. Buoh oľoby čľowěka nepřĩgĩjmá) A tak řĩ kterĩž fe něťco zďalı řýťĩ/ nĩc gľů mĩ nepomohľĩ. Ale zaľe/ když vřěľĩ že geft mĩ řwěřeno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezánými: yako y Petřowi mezy řĩďy/ (Nebo ten kterýž powolaľ řetra k Apoľľťolľťwj mezy řĩďy/ Powolaľ takě y mne/ abych řyľ Apoľľťolem mezy Pohany) a když gľau poznali mĩľoľť Bořĩ kteráž mĩ gť ďána/ ľakuď/ řetr/ a ľan/ kterĩj fe zďalı řýťĩ řľaupowě/ řukau podali mĩ y Barnabáľľowi na řnamenĩj towarýľťwj: abychom my mezy Pohany/ a oni mezy řĩďy kázali/ toľĩ- ko abychom na čľudě pamatowali/ čěhož y pilen gľem řyľ/ abych tak čĩnĩľ.

¶ A když přĩľľel řetr do Antyochyē/ zřewně gľem gemu odepřel/ neď geft řyľ řoden řěľťánĩj. Nebo přwě než gľau přĩľľĩ ně- ķterĩj od ľakuba/ gĩjďal s Pohany. A když přĩľľĩľĩ vcházel a odděľowaľ fe od nĩch/ řoge fe řěch kterĩj řyľĩ z řĩdowľťwa obře- ceňĩ. A w gehu pokřyťľťwj řřownáwali fe y gĩnĩj řĩďe/ tak že y Barnabáľľs wweďen řyľ od nĩch w to pokřyťľťwj. Ale když gľem vřěľ že fe nevpřĩjmně magĩj k prawďě Ewangelium/ řekľ gľem Petřowi předewľľemĩ/ poněwadž řyľ gľa řĩďem/ Pohany gľy řĩw/ a ne řĩdowľky/ y kte rakž weďeľ k tomu Pohany aby řĩdowľky řĩwĩ řyľĩ? My přĩřowenĩj gľme řĩďe/ a ne Pohané/ řřĩľľĩjcy: Wěďauce to/ že nebywá čľowěķ řřawedľĩw včĩněň z řľutķůw řáķona/ ale řkrze Wĩřru w Křyľťu Geřĩľľe: y my wvěřĩľĩ gľme w Křyľťu Geřĩľľe/ abychom řyľĩ řřawedľĩwĩ wčĩněň z Wĩřry Křyľťowý/ a ne z řľutķuow řáķona. Proto že z řľutķůw řáķona neľude řřawedľĩw včĩněň řáďný Čřľowěķ.

¶ Pakľĩ hľedagĩjce abychom řřawedľĩwĩ wčĩněň řyľĩ řkrze Křyľťu/ nalezeni gľme y my řřĩľľĩjcy/ řehďa Křyľťus geft řľuřečnĩjkem řřĩjchu? Nĩkoli: Nebo řoďuľĩ to/ čož gľem přwě kazyľ/ opěť zaľe wďěľáwati/ přěľťupnĩjkem řebe čĩnĩjm. Nebo yá řkrze řáķon/ vmřel gľem řáķonu/ abych řĩw řyľ Bohu/ yá s Křyľťem wķřĩřowán gľem: a řĩw gľem gĩž ne yá/ ale řĩw geft we mně Křyľťus. ře pak nynĩ řĩw gľem w řěľe/ řĩw gľem v Wĩřře řyna Bořĩjho/ kterýžto zamlowaľ mne/ a wydal řebe řamého za mne. Nezamĩřťám mĩľoľťi Bořĩj. Nebo geľľĩ řřawedľnoľť řkrze řáķon/ řehďa Křyľťus nadarmo geft vmřel.

¶ Kapitola III.

O Ľľáznĩwĩj Galatľľťĩj/ y kdo geft wás zľámĩľ/ abyľľte newieřĩli Prawďě? Kterýmž přěd očĩma Křyľťus Geřĩľľs přěďložen a wýpľán řyľ/ a gĩž nynĩj mezy wámi geft wķřĩřowán? Toto toľiko čħy zwěďeťĩ od wás/ Z řľutķuowľĩ řáķona přĩjali gfte Ľu- čħa řwatěho/ čĩli z řľýľľenĩj Wĩřry? Tak řľáznĩwĩj gfte/ že počawľľe Ľučem/ gĩž nynĩj řĩeľem řonáťe? Tak mnoho řřěľĩ gfte nadarmo? a wľľak nadarmoli. Protož ten/ kterýž ďává wám Ľucha řwatěho/ a čĩnĩj řĩw mezy wámi: z řľutķůwľĩ řáķona to čĩnĩj/ čĩli z řľýľľenĩj Wĩřry? Ľakož y Abraham wvěřĩľ Bohu/ a počťeno gemu to k řřawedľnoľťi. Protož řňayťe/ že kterĩž gľau z Wĩřry/ řĩ gľau řynowě Abrahamowi.

¶ Předzvěděwšy pak pijmo/ že Buoh lidi Sprawedliwé činij z Wijry/ předpowědělo Abrahamowi/ Že požeňani būdau w tobě wšlyckni lidé. A protož kteříž gŕu z Wijry/ docházegij požeňanij s wěrným Abrahamem. Kterijž pak koli z skutkůw Zákona gŕu/ pod zlořečenstwijm gŕau. Než pláno gŕ/ Zlořečený každý kdož nezuostáwá we wšlě/ což geŕt pláno w Knihách Zákona/ aby to naplnil. Ale že škrze Zákon nebywá žádný Sprawedliw wčiněn před Bohem/ zgewné geŕt/ Než Sprawedliwý z Wijry žiw geŕt. Zákon pak nenij z Wijry/ ale kdo būde plniti přikázanij Zákona/ žiw būde w nich. Kryŕtus wykaupil nás z zlořečenstwij Zákona/ wčiněn gŕa pro nás zlořečenstwijm: Než pláno gŕ/ Zlořečený každý kdož wšy na dřewě/ Aby mezy Národy požeňanij Abrahamowo přišlo škrze Kryŕta Gežijše/ abychom Zašlijbenij Ducha Swatého přiyali škrze Wijru. Bratřij (wedle člowěka prawijm) Wšak wtwrzený některého člowěka Kšafem/ žádný nepohrží/ ani ho ginák měnij.

¶ Abrahamowi powědjina gŕau zašlijbe nij y Semenu gehu. Nedij/ Semenuom yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Semenu twému/ kterýž geŕt Kryŕtus. Toto pak prawjm/ že Kšafŕtu ztwrzeného od Boha w Kryŕtu/ Zákon/ kterýž po Čtyřech Stech a po třideceti letech začal se a wydán geŕt/ neruŕšy aby wyprázdnil sliby. Než geŕtli z Zákona dědictwij/ tehda giž nenij z Zašlijbenij. Ale Abrahamowi škrze Zašlijbenij dal geŕt Buoh.

¶ Což tehda Zákon? Y pro přeŕstupnijky wŕtanowen gŕ/ (dokawádzby nepřišlo Šýmě/ kterémuž zašlijbil Bůh) zřizený škrze Angely w ruce Smjrcce. Ale Smjrcce nenij gednoho/ Buoh pak gedne geŕt. Což tehda Zákon geŕt proti slibuom Božijm? Odstup to. Nebo byť byl Zákon dán/ kterýžby mohl ožiwiti/ zagistě z Zákona bylaŕy Sprawedlnost. Ale zawělo pijmo wšlecky wěcy pod Hřijchem/ aby Zašlijbenij Gežijše Kryŕta z Wijry dáno bylo wěřijcým.

¶ Prwé zagistě nežli geŕt přišla Wijra/ pod Zákonem byli gŕme ošřijhání/ zawřijni gŕauce w té Wijře/ kteráž měla zgewena býti. A tak Zákon přeŕtaunem našým byl až do Kryŕta/ abychom z Wijry Sprawedliwij byli wčiněni. Ale když přišla Wijra/ giž negŕme pod Pěŕtaunem. Nebo wy wšlyckni Synowé Božij gŕte škrze Wjru kteráž geŕt w Kryŕtu Gežijšy. Protož kteřížkoli pokřtěni gŕte/ w Kryŕta gŕte se oblěkli. A tak nenij rozdijlu mezy Židem a Ržekem/ mezy služebnijkem a swobodným/ mezy mužem a ženau. Nebo wy wšlyckni gedno gŕte w Kryŕtu Gežijšy. A poněwáž wy gŕte Kryŕtowi/ tehda šýmě Abrahamowo gŕte/ a podlé zašlijbenij Dědicowé.

¶ Kapitola III.

¶ Prawijm pak/ že pokudž Dědicz maličký gŕ/ nic se nedělij od služebnijka/ gŕa PAnem wšeho/ ale pod ochráncemi a zprávceci gŕ až do wloženého čafu od Otce: Tak y my/ když gŕme byli maličcy/ pod Žiwly Swěta byli gŕme/ ŕlaužijce. Ale když geŕt přišla plnost čafu/ poslal Buoh Syna swěho narozeného z žen/ pod Zákonem/ aby ty/ kteříž pod Zákonem byli/ wykau-pil/ abychom zašlijbenij práwo synuow přiyali. Poněwáž gŕte pak wy Synowé Božij/ poslal Buoh Ducha Syna swěho w řidce našle/ wolagijcyho/ Otče/ Otče. A tak giž negŕy služebnijkem/ ale sy nem. A poněwáž Synem/ tehda y Dědicem škrze Boha. ¶ Ale že tehdaž neznaŕgijce Boha/ těm kteříž negŕau z přijrozenij Bohowé/ ŕlaužili gŕte. Giž pak nynij poznawšle Boha/ nýbrž y poznání gŕauce od něho: kterak obracuŕte se opět k mdlým a ŕijdným žiwluom/ gimž opět znouu chcete ŕlaužiti? Než ŕŕetijte dnij a měšycuow/ a čafuow/ y Leth. Bogijm se abych ŕnad nadarmo nepracowal mezy wámi. Buďte yako yá/ neč y yá gŕem yako wy.

¶ Bratřij milj (prošým wás) Nic gŕte mne nevrazyli. Ale wije že s mnohau mdlobau těla kázal gŕem wám Ewangelium ponay-prwé/ a pokuŕšenijm tijm na těle mém nepohrželi gŕte/ ani ge zawrhli/ ale yako Angela Božjho přiyali gŕte mne/ a yako Gežijše Kryŕta. Protož yaké geŕt Blahoŕlawenstwij walle? ŕwědectwij zagistě yá wydávám wám/ že Oči walle/ by to mohlo býti/ wylaupijce bylibyŕte mně dali. Což tehdy nepřijtelem gŕem wám wčiněn/ prawdu wám prawě?

¶ Milugijť ginij wás/ nedobře/ neč wás chtěgij odwřatiti od Prawdy/ abyŕte gich náŕledowali. Wy pak dobrého náŕledugte w dobrém wždyckny/ a ne toliko tehdaž/ když gŕem přijtomen wám. Synáčkowé mogi/ kteréž opět s boleŕtj rodijm/ dokudž zaŕe mezy wás wwezen nebude Kryŕtus. Ale chtělbych ŕám v wás býti nynij/ a hlas můg změniti/ neč nevijn ŕobě rady dáti s wámi. Powězte mi kteříž pod Zákonem chcete býti/ zda li Zákona neŕšyčáte?

¶ Nebo w něm pláno geŕt/ že Abraham měl dwa Syny: gednoho z Děwky/ a druhého z Swobodné. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podlé těla se narodil: ale kterýž z Swobodné/ ten škrze zašlijbenij: a toť se duchowně mluwij y rozumij. Neč toť gŕu dwa Zákonowé. Geden zagistě na hŕře Sýna wydaný/ kterýž w ŕlužbu podrobował/ a ten se wyznamenává škrze Agar. (Sýna zagistě hora geŕt w Arabij/ Agar ŕlowe/ kteráž připogena geŕt té/ kteráž geŕt nynij Geruzalém/ a ŕlaužij s Syny ŕwými) Onenno pak/ kterýž swrchu gŕ Geruzalém/ ŕwobodnýť geŕt/ kterýž gŕ matka našle. Neč pláno gŕ/ Wefel se neplodná/ kteráž nerodijš/ wykřikni weŕele a zwolay/ kteráž nepracugels ku porodu: neč wijce synůw má opuŕŕtělá/ než ta kteráž má muže. My pak bratřij wedle zašlijbenij ŕzakowa synowé gŕme.

¶ Ale yakož pak tehdaž ten/ kterýž wedle těla narozen geŕt/ protiwl se tomu/ kterýž byl wedle ducha/ tak geŕt y nynij. Ale co prawij pijmo? Wywřz Děwku y ŕyna gegiho. Neč nebude dědicem syn děwky/ s synem Swobodné. A protož bratřij negŕme my synowé Děwky/ ale Swobodné.

¶ Kapitola V.

¶ Protož w swobodě/ kteraž Kryŕtus nás wyŕwobodil/ ŕtugte/ a neŕwalugte na ŕebe opět gha služebnosti. Ay yá Pawel prawijm wám būdeteli se obřezowati/ Kryŕtus wám nic ne proŕpěge. A opět ŕwědčijm každému/ kdo se obřezuge/ že geŕt dlužnjkem aby weŕŕkeren Zákon naplnil. Zbaweni gŕte Kryŕta/ kteříž škrze Zákon chcete ŕprawedlnosti nabýwati/ a z milosti gŕte wy-padli. Neč my škrze Ducha swatého/ naděge ŕprawedlnosti z Wijry čekáme. Neč w Kryŕtu Gežijšy/ ani obřezowánj proŕpjiwá/ ani neobřezowánj/ ale Wijra/ kteražto škrze Láŕku půŕbobj. Běžali gŕte dobře/ y kdo geŕt wám pře-kazyl/ abyŕte nepoŕŕlauchali Prawdy? Žiadnému nepowolugte/ Neč ta rada nenij z toho/ kterýž wás powolal: Maličko kwafu/ wŕlecko těŕto poruŕŕuge.

¶ Jáť dauffánij mám o wás w Pánu/ že nic giného nebudete ŕmyŕliti. Kdoť pak wás zarmucuge/ trpěti būde Saud/ kdožkoli geŕt ten. Ía pak Bratřij kažili geŕŕte obřezánij/ y pročež protiwenstwij trpijm/ Tehda geŕt wyprázněno pohorŕlenij Křijže. O by byli wyobcowáni a zkažení kteříž wás ŕmautij.

¶ Nebo wy k swobodě powoláni gŕte Bratřij/ toliko abyŕte té swobody k přijčině těla nepožiwali/ ale škrze Láŕku ducha poŕluhug teŕ ŕobě weŕpolek. Neč weŕŕkeren Zákon w gednom ŕlowu se zawijrá a napŕňuje. Milowati būdeŕs ŕližnjho twého yako tebe ŕamého. Būdeteli se pak weŕpolek kaufati a hržti/ hledte abyŕte weŕpolek gedne od druhého zkažení nebyli. Protož prawijm w Kryŕtu/

¶ Duchem chodte/ a žádostij těleŕných newykonáte. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagistě dvě weŕpolek se ŕobě protiwij/ abyŕte ne wŕle činili/ co byŕte chtěli. Gŕteli pak Duchem wedeni/ giž negŕte pod Zákonem. Zgewnijť gŕau zagistě ŕkutkowé těla/ genž gŕau: Cyzoložŕtwo/ Smiŕŕtwo/ Nečiŕtota/ Neŕtydatoŕ/ Člipnoŕ/ Modloŕlauženij/ Tráwenij/ Ne-

prijzně/ fwárové/ Nenáwifti/ Hněwowé/ Wády/ Různice/ Roty/ Záwifti/ Wrażdy/ Opiltwtij/ Hodowánij/ a těm wěcem podobné/ kteréž wám předpowijám/ jakož gfem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Králowftwij Božijho nedůgdau: Ale Owotce Ducha geft Láflka/ Radoft/ Pokog/ Dlauhoče kánij/ Trpěliwoft/ Dobrotiwoft/ Dobrota/ Tichoft/ Wijra/ Strjdmofť/ Zdrželiwoft/ Čžiftota: Proti takowým wěcem není Zákon. Kterijž pak gfau Kryftowi/ tiť gfau Tielo fwé vkřizowali s wáflněmi a s žádofťmi. Poněwádž tehda Duchem gfme žiwi/ Duchem y choděme. Nebýwayme marné chwály žádofťiwij/ welpolek febe po pauzegijce/ gedem druhému záwidijce.

¶ Kapitola VI.

BRatřij/ ǵylliǵy zachwáčen člowěk w některém nedofťatku/ wy kterijž duchownij gfte/ naučte takowého w duchu tichém/ prohlédage fám k fobě/ aby y ty nebyl pokauffýn. Geden druhého Břemena nefte/ a tak naplnijte Zákon Kryftuow. Neč domnijwali fe kdo/ žeby nětco ǵyl/ a nic negfa/ takowý fám febe fwodij. Ale dijla fwého zkus gedenkaždý/ a takt' fám w fobě toliko chwálu mijiť bude/ a ne v giného. Neč gedenkaždý Břijmě fwé ponefe.

¶ Zďlužž fe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij ǵěře/ wfljm fwým fťatkem. Nemyľte fe/ Bůhť nebude poľmijwán. Neč což koli bude fýti člowěk/ toť bude y žijti. A kdož rozfýwá w těle fwém/ z těla žijti bude poruľlenij: ale kdož rozfýwá w Duchu/ z Duchat' žijti bude žiwot wěčný. A dobře činijce/ nevlťawayme: neč čafem fwým žijti ǵudeme nevlťawagijce. Protož dokawádž čas máme/ čijnme dobře wľem/ a zwláľťě domácým Wijry.

¶ Wizež yaké gfem Liťy pľal wám rukau fwau. Neč ti kterijž chtěgij fe těľefně lijbiti/ nutj wás abyľte fe obřezowali/ gediné aby protiwenľwtij Křjže Kryftowa netrpěli. Nebo ani ti/ kterijž fe obřezugij/ Zákon zachowáwa gij: ale chtij abyľte fe obřezowali/ aby fe těľem wáľým chlubili. Ale odemne to odfťup/ at'bych fe yá w čem chlubil/ gediné w Křjži Pána naľľeho Gežijľfe Kryľta/ ľkrze kteréhož fwět mi vkřizowán geft/ a yá fwětu. Neč w Kryľtu Gežijľfy za nic neľtog obřezowánj/ ani neobřezowánj: ale nowé Stwořenij.

¶ A kterij koli této zpráwy ǵudau náľledowati/ přijgdiž na ně Pokog/ a Milofřidenľwtij/ y na lid Izrahelľký Božij: Giž pak po tom žádný mi težkofťi nečijn. Nebť yá gijzwy Pána naľľeho Gežijľfe Kryľta na těľe mém noľým. Milofť Pána naľľeho Gežijľfe Kryľta ǵudiž s Duchem wáľým Bratřij/ Amen.

14.9 Transliterace zkoumaných úseků BibMel4

GENEZYŠ

Kapitola Prwnij

NA počaťatku fťwořil Buoh Nebe a Zemi. Zemie pak ǵyla nenefaućý vžitku/ a prázdná/ a Tmy ǵyly na wrchu Propaťti: a Duch Božij wznáľľel fe nad Wodami.

¶ Y řekl Bůh: Buď Swětľo/ A včijněno geft Swětľo. Y widěľ Bůh Swětľo/ žeby ǵylo dobré: Y odděľil Bůh Swětľo od Temnoľtij/ a nazwal Swětľo Dnem/ a Tmy Nocý: Y fťal fe Wečer a gitro den Prwnij.

¶ Ržekl také Bůh/ Buď Obľoha v proľťed Wod/ a odděľ Wody od Wod. Y včijnil Bůh Obľohu/ a odděľil Wody kteréž ǵyly pod Obľohau/ od těch kteréž ǵyly nad Obľohau. Y fťalo fe tak. Nazwal pak Buoh Obľohu Nebem: Y fťal fe Wečer a Gitro den Druhý.

¶ Ržekl také Bůh: Shromažd'te fe Wody kteréž pod Nebem gfau w mijiľto gedno/ a okaž fe mijiľto fuché. Y fťalo fe tak. A nazwal Bůh mijiľto fuché Zemij/ a shromažděnij Wod nazwal Mořem. A vzřel Bůhžeby ǵylo dobré/ y řekl/ Zploď Země Byľinu zelenau/ a wydawagijćý Sýmě/ a Dřewo plodné/ nefaućý Owotce podľé plodu fwého/ gehožby Sýmě w fámém fobě ǵylo na Zemi. A fťalo fe tak. Y vydala Země Byľinu zelenau/ a činijćý Sýmě wedľé přirozeného řľűfobu fwého/ a dřewo plodijćý Owotce/ a magijćý gednokaždě Sýmě podľé wlaľtnij powahy fwé. A widěľ Bůh žeby ǵylo dobré: Y fťal fe Wečer a Gitro den Třetij.

¶ Ržekl také Buoh/ Buďte Swětľa na Obľoze Nebelćé/ a at' děľij Den y Noc: A at'gfau pro znamenij/ a pro wyměřenij čaľuow/ Dnůw a Leth/ aby fwjťila na Obľoze Nebelćé/ a ofwěcowala Zemi. Y fťalo fe tak. Avčijnil Bůh dvě Swětľa weliká/ Swětľowěťľľy aby panowalo nad Dnem/ a Swětľo menľľy aby panowalo nad Nocý: y Hwězdý/ a poľtawil ge na Obľoze Nebelćé/ abyfwjťily nad Zemij/ a aby panowaly nad Dnem y také Nocý/ aby děľily Swětľo odTmy. A widěľ Bůh žeby ǵylo dobré: Y fťal fe Wečer a Gitro den Čťwtřtý.

¶ Ržekl také Buoh: Wydayte Wody Plaz duľľe žiwé/ y Ptactwo nad Zemij/ pod Obľohau Nebelćkau. Y fťwořil Bůh Welryby weliké/ a wľľelikau Duľľy žiwau a fe hýbagijćý/ kteraűto wydaly Wody w twářnoľtech gegich/ a wľľeliké Ptactwo podľé plodu geho. Awiděľ Bůh žeby ǵylo dobré/ y poželnal gim řķa/ Roľťtež a množte fe/ a napľňte wody Mořćké: Těž Ptactwo at' fe rozmnožuge na Zemi. Y fťal fe Wečer a Gitro den Patý.

¶ Ržekl také Bůh/ Wyday Země Duľľyžiwau w pokolenij gegijm/ Howada/ a Zeměplazy/ y Sľelmy Zemćké/ podľé twářnoľti gegich. Y fťalo fetak. A včijnil Bůh Sľelmyzemćké podľé twářnoľti gegich/ Howada/ y každý Zeměplaz zemćký w pokolenij gegich. A widěľ Bůh žeby ǵylo dobré.

¶ Y řekl (Bůh) Včijnme Čľowěka k Obrazu a k podobenľwtij naľľemu/ aby wľádl nad Rybami Mořćkými/ a nad Ptactwem Nebelćým/ y nad Sľelmami/ a nad wľľý Zemij/ a nad wľľelikým Zeměplazem/ kterýž fe hýbe na Zemi. Y fťwořil Bůh Čľowěka k Obrazu fwému/ k Obrazu Božijmu fťwořil ho/ Muže a Ženu fťwořil ge. Y poželnal gim Bůh/ a řekl: Roľťtež/ a množte fe/ a napľňte Zemi/ a podmaňte gi/ a panugte nad Rybami Mořćkými/ a Ptactwem Nebelćým/ y nad wľľemi Žiwočichy kterijž fe hýbij na zemi. Y řekl Bůh: Hľe/ dal gfem wám kažďau Byľinu neľaućý Semenou na Zemi/ a wľľecka Dřijwij kteraű magij na fobě Semenou plodu fwého/ at'by wám ǵyla za pokrm/ y wľľem Žiwočichům Země/ a wľľemu Ptactwu Nebelćému/ a wľľemu tomu což fe hýbe po Zemi/ a w čemž geft duľľe žiwá/ aby měľo wľľelikau Byľinu k pokrmu. Y fťalo fe tak. A widěľ Bůh wľľecky wěcy kteréž fťwořil/ a ǵyly welmi dobré. Y fťal fe Wečer a Gitro den Sľeľťý.

Kapitola II.

A Tak dokonána gfau Nebelća a Země/ y wľľecka okraľa gegich. Y dokonal Bůh dne Sedměho Dijľofwé kteréž včijnil/ a odpocľinul Dne Sedměho od wľľý práce fwé/ kteraű ǵyl wedľ. Y dal poželnánij dni sedměmu/ a poľwěťil ho: Nebo w něm ǵyl přeľťal od wľľelikého řľűťku fwého/ kterýž Bůh čijně fťwořil.

¶ Tak gľau zpľozenij Nebes y Země/ kďyřtľořeny gľau/ w den kteryř wćinil (Pán)Bůh Nebe y Zemi/ a kařďe Prautićko polnij dřijwe neřli wycházelo na Zemi/ a kařďau Býľinu Země prwě neřli dala plod: Nebo ęyl nedřľil na Zemi Pán Bůh/ a Cřľowěka nebyľo kteryřby děľal Zemi: Ale Studnice prýřľila ře z Země/ řmáćegijćy wřľećen řwřek Země. Protoř wćinil Pán Bůh ćľowěka z Hľny Země/ a wdećľl na Twář geho dćhnutij řiwota/ y wćiněň ģeřť Cřľowěć w Duřľy řiwau.

¶ A vycházal Potok z mijšta Rožkoffe/aby fwlažował Rág/ kterýžto odtud dělij se na čtyři Potoky hlawnij: Gméno prwnijmu Pijzon/ ten gešt kterýž teče okolo wfšy Země Hewilath/ kdež se rodij Zlatto/ a Zlatto Země té výborné gešt/ a tu se nacházý Bdelium y Kámen Onychyn. A gméno Potoka druhého Gihon/ tent' gešt kterýž obcházý wfšecku Zemi Mauřenijnjkau. Gméno pak Potoka třetijho Tygrys/ ten teče proti ZemiAsfýrské. A Potok čtvrtý/ ten gť Eufrates.

¶ Ržekl také Pán Bůh/ Nenijť dobré 6tyi Człowěku ſamotnému/ včiňmež mu pomoc podobnau gemu. Protož když ſtvořil Pán Bůh z Země wſeckny Žiwocihy zemſké/ a wſecko Pctawo Nebeké/ přiwdel ge k Adamowi/ aby widěl kterakby nazwal ge. Nebo yakž nazwal Adam každau Duſły žiwau/ toť geſt Gméno gegij. Y gmenowal Adam Gmény gegich wſěckny Žiwocihy/ a wſecko Pctawo Nebeké/ y wſecky Sfelmy Země: Adamowi pak nenalézal ſe pomocnik podobný gemu.

Kapitola III.

¶ Tehdy řekl Had k Ženě/ Nikoli smrtij nezemřete/ Nebo wijt' Bůh/ že w kterýžkoli den gijfti budete z něho/ otewraut' se oči wafše/ a budete yako Bohowé/ znagijce dobré y złé. Protož widěla Žena žeby dobré bylo dřewo k gijdlu/ a Očima pěkné/ a na pohleděnj rozkošné (poněwadžby rozumné činilo) y wzala z Owotce geho/ a gedla: a dala Muži fwému/ kterýžto gedl. Y otewříjny glau Oči obaudwau. A když poznali se žeby byli nazý/ nawázali Lijftij Fijkowého/ y nadělali sobě Wěnikůw.

¶ Y řekl Pán (Bůh) k Hadu: Že gfy učinil to/ zlóřečený gfy nad wflecky Živočichy y Howada Země: Na prfech twých polezefs/ a Zemi gijfti budefs/ po wflecky dni žiwota twého. Nepřátelstwíj položijm mezy tebau/ a Ženau/ A Semenem twým/ y Semenem gegjm: Onat' potře Hlawu twau/ a ty vklady budefs činiti Patě geho.

¶ Adamowi pak řekl: Že gfy vposlechlhlafu Ženy twé/ a gedl gfy z Dřeva/ z kteréhož gfem rozkázal tobě aby negedl/ Zlořečena Země v práci twé: w Robotách būdefs gijfti z nij po wšecky dni žiwota twého/ Trnij a Hložij būdet tobě ploditi/ a būdefs gijfti Byliny Země. W potu twáři twé krmitife būdefs chlebem twým/ dokawadž fe nenawrátijš do Země/ z nijž wzat gfv: NeboPrach gfv/ a w Prach fe obrátijš.

Kapitola III.

¶ Tehdy štalo se po mnohých dnech/ žeběťował Kayn z vžitku zemského dary PANV/ Abel také oběťował z prworozených věcí Stáda svého/ a z tučnosti gegich: Y pohleděl PAN na Abele a na dary gehu. Na Kayna pak/ a na dary gehu nepohleděl: Y rozhněwal fe Kayn náramně/ a opadla Twář gehu. Y řekl PAN k němu: Proč gýš se rozhněwal? a proč gešt opadla twář twá? Wšlak budešli dobře činiti/ wezmefs: pakli zle/ hned we dveřích hřijch twůg přijtomen bude? Ale pod mocý twau budeš' žádost twá/ a ty panowati budeš nad nij. Y řekl Kayn k Abelowi Bratru swému: Wýgdema wen. A když byli na Poli/ powštal Kayn proti Bratru swému Abelowi/ a zabil ho. Y řekl PAN k Kaynowi/ Kde gešt Abel Bratr twůg? Kterýž odpověděl: Newijm/ zdalíž stražným Bratra mého gfem yá? Y řekl k němu: Cos včinił? Hlas krwe Bratra twého wolá ke mně z Země. Protož nynij zlořečený budeš na Zemi/ kteráž otewřela Vřta swá/ a přiyala Krew Bratra twého z ruky twé. Když dě lati budeš gi/ nebudeš' wydáwati tobě vžitkůw swých: Tulákem a zahnáným budeš na Zemi. Y řekl Kayn ku PANV: Wěťlýt' gešt neprawošť má/ nežli abych milošti zašlaužil. Hle wyháníšs mne dnes z Země/ a před Twáří twau krýtí fe budu/ a buduť tulákem a zahnáným na Zemi. Protož každý kdož nalezne mne/ zabigeť mne. Y řekl gemu PAN: Nikoli tak nebude: Ale každý kdožby zabil Kayna/ fedmeru pomřtu ponefe. Y položil PAN znamenij na Kayna/ aby ho žádný nezabigel kdoby našel ho. Y wyšel Kayn od Twáří PANJE/ přebýwal vyhnaný na zemi k straně kteraž gešt na Wýchod Slunce Eden.

¶ Poznal pak Kayn Ženu fwau/ kteráž počala a porodila Enocha. Y wyftawěl Město/ a nazwal Gméno gehu Gménem Syna fwého Enoch. Enoch pak zplodil Jrada/ a Irad zplodil Mauiale/ a Mauiael zplodil Matuzaele/ a Matuzael zplodil Lámecha: kterýžto poyal dvě Ženě/ gméno gedné Ada/ a gméno druhé Zylla. Y porodila Ada labala/ kterýž byl Otec přebýwagijících w Stanijch a Pałtýřuw: Gméno Bratra gehu lůbal/ ten byl Otec těch kterij hudau na Huře a na Warhany. Zylla také porodila Tubalkayna/ kterýžto byl Kowářem/ a Dělníkem wřelického dijla od Mědi a od Železa. Seřtra pak Tubalkaynowa byla Noema.

Y řekl Lamech Ženám fwýmAdě a Zylle: Pořlyřte hřafu mého Ženy Lámechow/ pilně pozorugte řeči mé: žeť gřemzabil Muže k ráně mé/ a Mládence k řynalořti mé/ Sedmera pomřta dána bude pro Kayna: ale pro Lámecha Sedmdeřátkrát sedmkrát mřřřeno řude.

¶ Poznal pak geřřte Adam Ženu fwau/ y porodila Syna/ a nazwala Gméno gehu Seth/ řka: Pořtawil mi Buoh Plémě gině mřřto Abele/ kteréhož zabil Kayn. Ale y Sethowi narozen geřt Syn/ kteréhož nazwal Enořem/ ten počal wřýwati Gméno Páně

Kapitola V.

TAto geřt Knijha Rodu Adamowa: W den kterýž řtwaril Bůh řłowěka/ ku podobenřtwij Bořijmu wřinil ho. Muže a Ženu řtwaril ge/ a pořehnal gim: y nazwal Gméno gegich Adam/ w den w kterýžto řtwarění gřau.

¶ Adam pak řiw byl Sto a řřidceti leth: a zplodil Syna k obrazu a k podobenřtwijřwému/ a nazwal Gméno gehu Seth. Y wřiněni gřau dnowé Adamowi/ potom křř zplodil Setha/ ořm Set leth: y plodil Syny a Dcery. A wřiněni geřt welřeren řas/ w kterémž byl řiw Adam/ dewět Set a řřidceti Leth/ y wřmřel.

¶ Seth také řiw byl/ Sto pět Leth/ a zplodil Enořa. A byl řiw Seth potom křř zplodil Enořa/ ořm Set a ředm Leth/ a plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Sethowi/ dewět Set/ dwanáři Leth/ y wřmřel.

¶ Byl pak Enos w dewadeřáři Letech/ a zplodil Kaynana. Po gehořto narozenijřiw byl ořm Set a patnáři Leth/ a plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Enořowi/ dewět Set pět Leth/ potom wřmřel.

¶ Kaynan také gřa w Sedmdeřáři Letech/ zplodil Malalehele. A řiw byl Kaynan potom křř zplodil Malalehele/ ořm Seth a řtyřřidceti Leth/ a plodil Syny y Dcery. A wřiněni gřau wřřickni dnowé Kaynanowi/ dewět Set a deřet leth/ y wřmřel.

¶ Malalehel pak w řředeřáři a pět Letech/ zplodil Iareda. A řiw byl Malalehel potom křř zplodil Iareda/ ořm Set a řřidceti Leth/ a plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Malalehelowi/ ořm Set a dewadeřáři pět Leth/ y wřmřel. Iared mage Sto řředeřáři a dvě

¶ Létě/ zplodil Enocha. Y řiw byl Iared/ potom křř zplodil Enocha/ ořm Set Leth/ a plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Iaredowi/ dewět Set/ řředeřáři dvě Létě/ y wřmřel.

¶ Enoch pak mage řředeřáři a pět Lety zplodil Mathuzaléma. A chodil Enoch s Bohem: A řiw byl Enoch potom křř zplodil Mathuzaléma/ řři Sta leth/ a plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Enořowi/ řři Sta/ řředeřáři a pět Leth/ a chodil s Bohem/ a newkázal ře/ nebo wřal ho Bůh.

¶ Mathuzalém také mage Sto a Ořmdeřáři ředm Leth/ zplodil Lámecha. A řiw byl Mathuzalém potom křř zplodil Lámecha/ ředm Set Ořmdeřáři a dvě Létě/ y plodil Syny a Dcery. Y wřiněni gřau wřřickni dnowé Mathuzalémowi/ dewět Set/ řředeřáři a dewět Leth/ y wřmřel. Lámech pak gřa we Stu Ořmdeřáři dwau Letech/ zplodil Syna/ a nazwal Gméno gehu Noe/ řka: Tentot nás potěřř od pracř a Robot rukau nallřch/ w Zemi kterěřto zlořečil PAN. Y řiw byl Lamech potom křř zplodil Noe/ pět Set Dewadeřáři a pět Leth: Y plodil Syny a Dcery/ a wřiněni gřau wřřickni dnowé Lámechow/ ředm Set/ Sedmdeřáři a ředm let/ y wřmřel.

¶ Noe pak gřa w Pět Letech/ zplodil Sema/ Chama/ a Iaffeta.

EZECHYEL

Kapitola I.

STalo ře pak řřidcáři Létha/ řtwřtého Měřřcea pářého dne Měřřce/ křř gřem byl w pořřřed yatřch/ podře potoku Chobar/ otewřřjna gřau Nebefa/ y widěl gřem widěrij Bořř: Pářého dne Měřřce/ to geřt Létho pářé zawedenij loachyma Křále řřřřřého.

¶ Stalo ře řlowo PANie k Ezechyelowi řynu Buzy Kněřy/ w zemi Kaldajřké/ podře potoka Chobar: A řřala ře nad nim tu ruka PANě. Y widěl gřem/ a hle wřřř wřhrowřod pũnocy wál/ a oblak welikřř/ y oheř plápolagijřř/ a řřelř wũkol něho/ A z pořřředněho yako twářnoř molařy/ totiř z pořřřed oheř. A z pořřřed gehu podobenřtwij řtyř zwijřat: A tato twářnoř gegich/ podobenřtwij řłowěřř mezy nimi. A řtyři twáři gednomu: a řtyři křřřla gednomu. A nohy gegich/ nohy přřjmě: a pata nohy gegich/ yako pata nohy telete/ A gřlkry yako řřatřenij mēdi řřkwaucřř. A ruce řłowěřř pod křřřřřly gegich na řtyřřech řřanách: A twáři y křřřřřla po řtyřřech řřanách mēli. A řřogená byla křřřřřla gegich gednoho k druhému: Neobracowaly ře křřř řřly/ ale gednokařřđ přřd twářřř řwau křáčelo. A podobenřtwij oblřčege gegich twář řłowěřř: a twář Lwowá na prawicy gřch řtyřř: ale twář Wolowá na lewicy gřch řtyřř: a twář Ořlice ře řwřrchku gřch řtyřř. A twáři gegich/ y křřřřřla gegich roztařená řwřrchu: Dwē křřřřřla křřřřřho gřch řřoyowala ře/ a dwē přřkřřřřla řřla gegich. A gednokařřđ z nich přřd twářřř řwau chodilo: Kdeř byla přřdkořř řřucha/ tam křáčely: ani ře obracowaly křřř chodily. A podobenřtwij zwijřat/ a wzeřřenij gegich/ yako wřlij wohně hořřřřřch/ a yako pohleděrij do řwřřla. Toto bylo widěrij běhage w pořřřřd zwijřat/ bleřk oheř/ a z oheř blřřkánij wcházegijřř. A z wřřřřa řřla a nawracowala ře/ ku podobenřtwij blřřkánij zařřwēcugijřřho ře.

¶ A křřř gřem patřil na zwijřřa/ wřázalo ře kolo gedno na zemi podře zwijřřat/mage řtyři twáři. A řřatřenij kol y dijlo gegich/ yako widěrij Moře/ a gedno podobenřtwij gřch řtyřř: A řřatřenij gřch y dijla/ yakoby řřlo kolo pořřřřd kola. Po řtyřřech řřanách gřch gřřce řřly/ a neobracowaly ře křřř chodily. Pořřřa pak byla kolám/ y wřřřř/ a hrozně wzeřřenij: A wřřřko řřlo plně ořřřwũkol gřch řtyřř. A křřř chodila Zwijřřa/chodily řřolu y kola podře nich: A křřř ře pozdwihowala Zwijřřa od země/ pozdwihowaly ře řřolu y kola. Kamřřkoli řřel duch/ tam také/ křřř řřel duch kola řřolu zdwihowaly ře/gdauce za nim/ nebo duch řřiwota řřl w kolách. S gřaucřřmi řřly/ a s řřogijřřmi řřly: a s pozdwiřřenřmi od země řřolu ře pozdwihowaly y kola/ za nimi gřaude: neb duch řřiwota byl w kolách. A podobenřtwij nad hřawau zwijřřat Nebe hwěřřdněho/ yako řřatřenij křřřřřla hrozněho/ a roztařeněho nad gegich hřawami řwřrchu. Ale pod Nebem křřřřřla gegich zřařená/ gedno k druhému: Gedno křřřđ dwēma křřřřřly přřkřřřřlo řřlo řwē/ a druhé ře také zakřřřřlo.

¶ A řřřřel gřem zwuk křřřřel/ yako zwukwod mnohřch/ yako zwuk wřřřřho Boha křřř chodily/ řřl yako zwuk mnořřtwij/ a yako zwuk wogřk. A křřř řřly/ opuřřřřa řřlakřřřřla gegich. Neb křřř řřl hřas na Nebi/ křřřř (totiř Nebe) bylo nad hřawau gegich/ řřly a opařřřřly křřřřřla řwá. A na Nebi/ křřřř ře dotřřkalo hřaw gegich/ yako řřatřenij kamene Zaffřřřřřho/

podobenstwij Trůnu: A na podobenstwij Trůnowém/ podobenstwijftwij jako špatnění člověka swrchu. Y widěl gšem jako pěknost štkwaucý mofazy/ jako špatnění ohniwé wnitř: a wuokol gehu/ od ledwíj gehu y s hůry: a od ledwíj gehu až dolůw/ widěl gšem jako kráfu ohně štkwaucýho wůkol. Yako špatnění duhy/ když óywá w Oblace we dni dešťowém/ tak geft bylo špatnění šleku wůkol. To widění bylo podobenstwij Sláwy PANJE.

Kapitola II.

A Widěl gšem/ y padl gšem na twář mau: Y šlyšel gšem hlas mluwíjčýho. A řekl ke mně: Synu člowěčij/ štůg na nohách twých/ a mluwiti ōdu s tebau. Y wšel we mne duch/ yakž mluwil mi/ a poštawil mne na nohách mých.

¶ Y šlyšel gšem mluwíjčýho ke mně/ a řkaucýho: Synu člowěčij/ pošylám yá tebe k Synům Izrahelškým/ k lidem poběhlým/ kteříž odštapili odemne. Oni y Otcowé gegich přerušly šmlauwu mau/ až do dne tohoto. A Synowé twrdé twāři a neškroceného Srdce gšau/ k nimž yá pošylám tebe: Y dišs k nim/ Toto prawij Pán Bůh/ Zda šnad oni všlyšy/ a zda šnad přeštanau: nebo dům geft popauzegijcy/ a zwědijť že Prorok ōyl v prošťed nich.

¶ Protož ty šynu člowěčij nebog še gich/ani še štrachůg gegich řeči: neš newěťijcy a podwracugijcy gšau s tebau/ a s šlijry přebýwāš: Šlow gegich nebog še/ a obliječgůw gegich neštrachůg še: neš dům k hněwu wzbuzugijcy geft. Protož mluwiti ōudeš šlowa má k nim/ zdaby šnad wpošlechli a powolili: neb popauzegijcy gšau.

¶ Ty pak Synu člowěčij šlyš/ kterékoli wěcy mluwím k tobě/ a nebyway popauzegijcy/ yako dům popauzegijcy geft: Otwěři wšta twā/ a gez kterékoli wěcy yá dāwām tobě. Y widěl gšem/ A ay Ruka wztaženā kemně/ w niž ōyla šwinutā Knijha: Y rozwinul gi předemnu/ na niž ōylo plāno wnitřy zewnř: A ōylo na niž plāno naříkānij/ a plāč y ōijda.

Kapitola III.

Y Řekl ke mně: Synu člowěčij/ cožkoli nalezněš šněz to: šněz Knijhy tyto/ a gda mluw k Synům Izrahelškým. Y otwěrl gšem wšta má/ a krmil mne těmi Knijhami/ a řekl ke mně: Synu člowěčij/ ōřicho twé gijšti ōude/ a šřewa twā naplni še těmito knijhami/ kterěž yá dāwām tobě. Y gedl gšem ge/ a wčiněna geft w wštech mých/ yako šted/ šladkoš.

¶ Y řekl ke mně: Synu člowěčij Gdi k domu Izrahelškému/ a mluwiti ōudeš šlowa má k nim. Nebo ne k Lidu hluboké řeči/ a neznámého yazyka/ ty pošlān ōudeš/ k Domu Izrahelškému: ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého yazyka/ gegichžby nemohl šlyšeti řeči: A kdyby pak nim pošlān ōyl/ oniby tebe šlyšeli. Ale dům Izrahelšký nechti šlyšeti tebe: nebo nechti šlyšeti mne: Weškeren zagitě dům Izrahelšký neštydatého čela geft/ a twrdého Srdce. Hle wčinil gšem Twāř twau mocněgšy nad twāři gegich/ a čelo twé twrdšy než čela gegich. Yako Dyamant/ a yako šlkřemen wčini gšemtwar twau: Nebog še gich ani še lekay twāři gegich/ neb Dům popauzegijcy geft.

¶ Y řekl ke mně/ Synu člowěčij wšlecky řeči mé/ kterěž yá k tobě mluwím/ přijmi w šrdcy twém/ a wšyma twýmā šlyš: A gdiž/ wegdi k přešřehowānij k Synům Lidu twého/ a mluwiti ōudeš k nim/ a dišs gim: Totoť prawij Pán Bůh: zda šnad všlyšy a powolij. Y přiyal mne duch/ a šlyšel gšem po šobě hlas pohnutij welikého/ Požehnanā šlāwa PANIE z mijšta šwého/ a hlas křijdel zwijřat tepaucých gedním w druhé: a hlas kol gdaucých za zwijřaty/ a hlas pohnutij welikého. Duch také pozdwihl mne: On zagitě w neprawošti šwé wšře/ ty pak Dušy twau wyšwobodil gfy. Pakli obrātij šprawedliwý od šprawednošti šwé/ a činiti ōudene prawošt: položiť wraz před nim/ ont' wšře: že gfy nezweštowal gemu/ w hřijchu šwém wšře/ a nebudau w paměti šprawednošti gehu/ kterěž činił: ale krwe gehu z ruky twé požādām. Pakli zwěštugeš šprawedliwému/ aby nehřěšyl šprawedliwý/ a on nebude hřěšyti: žiw gšā žiw ōude/ že gfy gemu zwěštowal/ a ty dušy twau wyšwobodil gfy.

¶ Ale když minulo šedm dnij/ štalo še šlowo PANIE ke mně/ řka: Synu člowěčij/ štrážným poštawil gšem tebe Domu Izrahelškého: Y všlyšyš z wšt mých šlowo/ a zwěštugeš gim odemne. Geftliže když yá dijm k bezbožnému/ Šmrtij wšřeš: a toho nezweštugeš gemu/ ani mluwiti ōudeš/ aby še odwřátil od cešty šwé bezbožné/ a žiw ōyl: On bezbožný w neprawošti šwé wšře/ ale krwe gehu z ruky twé požādām. A pakli ty zwěštugeš bezbožnému/ a on še neobrātij od bezbožnošti šwé/ a od cešty šwé bezbožné: On zagitě w neprawošti šwé wšře/ ty pak Dušy twau wyšwobodil gfy. Pakli obrātij šprawedliwý od šprawednošti šwé/ a činiti ōudene prawošt: položiť wraz před nim/ ont' wšře: že gfy nezweštowal gemu/ w hřijchu šwém wšře/ a nebudau w paměti šprawednošti gehu/ kterěž činił: ale krwe gehu z ruky twé požādām. Pakli zwěštugeš šprawedliwému/ aby nehřěšyl šprawedliwý/ a on nebude hřěšyti: žiw gšā žiw ōude/ že gfy gemu zwěštowal/ a ty dušy twau wyšwobodil gfy.

¶ Y štala še tu nademnu ruka PANIE/ a řekl ke mně: Wštana wygdi na pole/ a tam mluwiti ōdu s tebau. Y wštaw/ wyšel gšemna pole: A hle tam šlāwa PANIE štāla/ yako šlāwa/ kteraž gšem widěl podlé Potoka Chobar: Y padl gšem na twāř mau. Y wšel we mne duch/ a poštawil mne na nohách mých/ a mluwil mi/ y řekl ke mně: Wegdi/ a zawři še w prošťed domu twého. A ty Synu člowěčij/ ay dāny gšau na tebe okowy/ a šwizij tebe gimí/ a newygdeš z prošťed gich. A yazyku twému rozkāži še přidržeti dānij twých/ y ōudeš yako němý/ a ne yako muž šřimlauwagijcy/ neb Dům popauzegijcy geft. A když mluwiti ōdu tobě/ otwěru wšta twā/ y dišs k nim: Totoť prawij Pán Bůh: Kdo šlyšij/ šlyš: a kdo powoluge/ powol: neb Dům popauzegijcy geft.

Kapitola IIII.

A Ty Synu člowěčij/ wezmi šobě cyhlu/ a položiš gi před šebau: a napiješš na niž Měšto Geruzalém. A špůšobijš proti němu Obležení/ a wzdělāš ohrady/ a šnošyš nāšpy/ a dāš proti němu Wogška/ a poštawijš Berany wālečné wůkol. A ty wezmi šobě Pānew železnau/ a položiš gi w zed železnau/ mezy tebau a mezy Měštem/ a zatwrdijš twāř twau proti němu/ y ōude w Obležení/ a obklíčijš ge: Znamenij geft domu Izrahelškému.

¶ A ty špāti ōudeš na šoku twém lewém/ a položiš neprawošti Domu Izrahelškého na něm: podlé počtu dnij/ w nichž špāti ōudeš na něm/ a přijmeš neprawošti gegich. Yā pak dal gšem tobě Létha neprawošti gegich/ počet dnij Třij Seth a Dewa-šlātednůw: Y ponešš neprawošt domu Izrahelškého. A když to doplnijš/ špāti ōudeš na šoku twém prawém podruhé/ a přigmeš neprawošt domu šlūdského čtyřidceť dnij/ den za Rok/ den zagitě za Rok dal gšem tobě. A k obležení Geruzaléma obrātijš twāřtwau/ a rámě twé wztažené ōude: y prorokowati ōudeš proti němu. Hle obklíčil šem tebe okowy/ a neobrātijš še z šoku twého na bok giný/ dokudž newyplnijš dnij obležení twého. A ty wezmi šobě Pšenice a Gečmene/ Bobu/ a Šlošowice/ Yahel/ Wykwe: a wkladeš to w gednu nádobu/ y nadělāš šobě chlebuow podlé počtu dnij/ w nichž špāti ōudeš na šoku twém: tři Šta a dewašlāte dnij gijšti ōudeš to. Pokrm pak twuog/ kteréhož požiřwati ōudeš/ bude wāhy dwadceť záwāžij za den: od čafu až do čafu gijšti ōudeš. Y wodu w mijru pijti ōudeš/ šleštau šřānku Hyn: od čafu až do čafu ōudeš pijti. A yako pokrutu gečnau gijšti ōudeš to/ a laynem/ kterěž wýgde z člowěka/ přikrygeš to před ōčimā gegich.

¶ Y řekl PAN: Tak gijfti ɔɔɔau Synowé Izrahelſtij chléb ſwúg poſſkwrněný mezy Národy/ do nichž wyženu ge. Y řekl gſem: Ah/ ah/ ah/ Pane Bože/ Hle duſſe má není poſſkwrněná/ A vmrliny y roztrhaného od Zwěři negedl gſem/ z mladoſti mé až doſawád/ a newellſo w wſta má wſſeliké Maſſo nečiſté.
¶ Y řekl ke mně: Hle dal gſem tobě hnůg wolowý/ mjiſto layn ɔłowěɔijch/ a wčinijs chléb twůg w něm. Y řekl ke mně: Synu Człowěɔij/ Hle yá zetru huol chlebowau w Geruzalémě: a gijfti ɔɔɔau chléb ſwúg na wáhu/ a w pečowánij: a wodu w mijru y w auzkoſti pijti ɔɔɔau/ aby když ſe gim ɔɔɔe nedoſtáwati chleba a wody/ padl gedenkaždý k Bratru ſwému/ a zhynuliby ſpolu w neprawoſtech ſwých.

Kapitola V.

A Ty Synu Człowěɔij/ Wezmi ſoběmeč oſtrý holijsý wlaſy/ a wezmauc powedeſ gey přeſ hlauw twau/ a přeſ ɔradu twau: A wezmefſ ſobě záwažij wáhy/ a rozdělijs wlaſy. Třetij ſtránku ohněm ſpálijs proſtřed Měſta/ podlé wyplněnij dnůw obleženij: A wezma třetij ſtránku/ zſekáſ mečem okolo něho: Ale ginau třetinu rozptýlijs v wjitr/ a Meč obnažij po nich. Y wezmefſ odtud malý počet/ a wwižefſ ge na ſwřchku pláſtě twého. A z nich opět wezmefſ/ a wvržefſ proſtřed ohně/ a ſpálijs ge ohněm/ a z nich wýgde oheň na weſſkeren dům Izrahelſký.

¶ Toto prawij Pán Bůh: Tento geſt Geruzalém/ v proſtřed Národůw poſtawil gſem gey/ a okolo něho země. Y potupil ſaudy mé/ aby wjice ɔyl ɔezbožný nežli Pohané/ a potupili přiſtáwanijs má wjice než země/ kteréž okolo něho gſau: nebo ſaudy mě zawrhli/ a w Přiſtáwanijs mých nechodili.

¶ Protož toto prawij Pán Bůh/ Že gſte přewýſyli Národy/ kteří okolo wás gſau/ a w přiſtáwanijs mých nechodili gſte/ ani ſaudůw mých nečinili/ a podlé Saudůw Národuow/ kteří okolo wás gſau/ nečinili gſte. Protož toto prawij Pán Bůh: Hle yá k tobě/ a yá ſám wčinijs v proſtřed tebe Saudypřed očiama Národůw: A wčinijs nad tebau čehož gſem newčiniſ/ a čehož wjice podobného newčinijs/ pro wſſecky ohawnoſti twé. Protož Otcowé gijfti ɔɔɔau Syny ſwé vproſtřed tebe/ a Synowé gijfti ɔɔɔau Otce ſwé: a wčinijs nad tebau ſaudy/ a rozwěgi wſſecky oſtaty twé we wſſeliký wjitr.

¶ Protož žiw gſem yá/ prawij Pán Bůh/Gediné proto že gſy Swatého mého poſſkwrnil/ we wſſelikých aurazých twých/ y we wſſech ohawnoſtech twých: Já také zlámám/ a neodpuſtij oko mé/ a neſmilugi ſe. Třetij twá ſtránka Mořem země/ a hladem ſtráwena ɔɔɔe v proſtřed tebe: a třetij ſtránka twá Mečem padne okolo tebe: Třetij pak ſtránku twau we wſſeliký wjitr rozptýlijs/ a Meč z poſſwý wytrhnu po nich. Y naplnijs prchliwoſt mau/ a odočinauti rozkáži rozněwánij mému w nich/ a wtěſým ſe: A ɔɔɔau wědět/ že yá PAN mluwil gſem w horliwoſti mé/ když vyplnims wſſeko rozněwánij mé w nich. A dám tebe w pauſſy a w potupu Národuow/ kteříž okolo tebe gſau/ před oblijegeg wſſelikého/ kdož mimo tebe pſgde. Y ɔɔɔeſ potupa a rauhánijs/ přiſtáwanijs w Národech/ kteříž okolo tebe gſau/ když wčinijs nad tebau ſaudy w prchliwoſti a w rozněwánij/ y w třeſtánij hněwu/ Já PAN mluwil gſem. Když poſſli ſtřely hlauw nayhorſſý na ně/ kteréž ɔɔɔau ſmrtedlné/ a kteréž poſſli abych wás ztrápil/ a hlad ſhromáždijs na wás/ a zetru v wás hůl chleba. A wpuſtijm na wás hlad/ a Sſelmys nayhorſſý až do wyhubenij. A Mor y krew pſgduw přeſ tebe/ a Meč wweɔu na tebe/ yá PAN mluwil gſem.

JANOVO EVANGELIUM

Kapitola I.

NA počátku bylo Slowo/ a Slowo ɔylo v Boha/ a Bůh ɔyl to Slowo. To ɔylo na počátku v Boha. Wſſecky wěcy ſkrze ně wčinišeny gſau/ a bez něho nic není wčinišeno ɔož wčinišeno geſt. W něm žiwot ɔyl/ a žiwot ɔyl ſwětlo Lidij: a Swětlo w temnoſtech ſwijiſtij/ a tmy ho neobſahly.

¶ Byl Człowěk poſlaný od Boha/ kterémuž gméno ɔylo Jan. Ten přiſſel na ſwěɔectwij/ aby ſwěɔectwij wyɔal o Swětlu/ aby wſſyckni wěřili ſkrze něho. Nebyl on to ſwětlo/ ale aby ſwěɔectwij wyɔal o Swětlu. Bylo ſwětlo prawé/ kteréž oſwěɔuge každého ɔłowěka/ přiſtáwagijého na tento Swět. Na ſwětě ɔyl/ a Swět ſkrze něho wčiniš gſe/ a Swět ho nepoznal. ¶ Mezy ſwé wlaſtnijpřiſſel a ſwogi ho nepřiyali: Kolikož pak koli přiyali ho/ dal gim moc aby Syny Božími ɔyli/ těm kteříž wěřij we Gméno geho: Kterijžto ne ze krwij/ ani z wuole Těla/ ani z wuole Muže/ ale z Boha zrozeni gſau. A ſlowo tělem wčinišeno geſt/ a přebýwalo mezy námi/ a widěli gſme ſlawu geho/ ſlawu yakožto gedenorozeného od Otce/ plného miloſti a prawdy.

¶ Jan ſwěɔectwij wyɔává o něm/ a wolá/ řka: Tento ɔyl o němž gſem prawil: Kterýž po mně gda/ předſſel mne/ nebo prwé nežli yá ɔyl. A z plnoſti geho wſſyckni my wzali gſme/ a miloſt za miloſt/ Nebo Zakon ſkrze Možijſſe dán geſt/ miloſt a prawda ſkrze Gezijsſe Kryſta přiſſla. Boha žádný nikdy newiděl. Gedenorozený Syn který geſt w lůnu Otce/ on geſt wyprawil.

¶ A totoſ geſt ſwěɔectwij Janow. Kdyžpoſſali Židé od Geruzaléma Kněžij a Iahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gſy? Ywyznal a nezaprěl. A wyznal/ Že yá negſem Kryſtus. Y otázali ho/ ɔož tehdy Eliáš gſy ty? Y řekl: Negſem. Prorokli gſy? Odpowěděl/ Ne. Tehdy řekli gemu: Kdo gſy pak/ ať odpowěd dáme těm kteříž náſ poſſali? Coprawijſ ſám o ſobě? Řekl: Já hlas wolagijého na pauſſi/ zprawte ceſtu PANě/ Iakož powěděl Yzayáš Prorok.

¶ A ti kteříž ɔyli poſſáni/ z Zákonijkůw ɔyli. Y otázali ho/ a řekli gemu: Pročez tehdy křtijs/ poněwadž ty negſy Kryſtus/ ani Eliáš/ ani Prorok? Odpowěděl gim Jan/ řka: Já křtijs wás w wodě/ ale vproſtřed wás ſtogijs/ kteréhož wy neznáte. Onť geſt/ kterýž po mně přiſſel/ a předemnou ɔyl: kteréhožto negſem hoden rozwázati řeménka v obuwi geho. Tyto wěcy w Bethabaſe ſtaly ſe za Iordánem/ kdež Jan Křtil.

¶ Druhého pak dne/ vzřel Jan Gezijsſe an gde k němu/ y řekl: Ay toť Beránek Božij kterýž ſijnmá hřijchy Swěta. Tentof geſto kterémž gſem powěděl: Že po mně přiſſel Muž/ kterýž předemnou ɔyl/ nebo prwé nežli yá ɔyl/ a yá neznal gſem ho/ ale aby oznámen ɔyl w Lidu Izrahelſkém/ proto yá přiſſel gſem křtě w wodě.

¶ A ſwěɔectwij wyɔal Jan řka: Widěl gſem ducha an ſtupuge yako holubice s Nebe/ a zůſtáwá na něm. A yá gſem ho neznal: Ale který mne poſſal křtitijs w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřijſ ducha ſtupugijého a zuoſtáwagijého na něm/ tentť geſt kterýž křtijs Duchem Swatým. A yá gſem widěl/ a ſwěɔectwij gſem wyɔal/ že tento geſt Syn Božij.

¶ Druhého pak dne opět ſtál Jan/ a z Wčednijskuow geho dwa. A wida Gezijsſe an gde/ řekl: Ay toť Beránek Božij. Y ſlyſſali ho dwa Wčednijsy mluwijeého/ y ſſi za Gezijsſem. Tehdy obrátijs ſe Gezijsſe/ a vzřew ge ani gda za nim/ řekl gim/ Co hleáte? Kterijžto řekli: Raabi (genž ſe wykládá Miſtře) kde bydlisjs? Řekl gim: Poďte/ aohledayte. Y ſſi a ohledali kɔbey ɔydllel/ azuoſtali v něho ten den: A ɔylo yakožto deſátá hodina.

¶ Y ɔyl Ondřej ɔratr Sſymonůw Petruow geden ze dwau kteříž ɔyli ſlyſſeli od Jana/ a ſſi za Gezijsſem. Y nalezl ten prwnij Bratra ſwého Sſymona/ a řekl gemu: Nalezli gſme Meſyášſe/ genž ſe wykládá Kryſtus. Y přiwedl gey k Gezijsſowi. A pohleďw náň Gezijsſe/ řekl: Ty gſy Sſymon ſyn Ionůw: ty ſlaui ɔɔɔeſ Cefas/ genž ſe wykláda Petr.

¶ Nazaytrij pak Gežijfs chtěl wygijti do Galilee: Y nalezl Filipa/ a řekl gemu: Pod'za mnau. A byl Filip z Betfaydy Města Ondřegowa/ a Petrowa. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu: O kterémž pŕal Moyžijfs w Zákone/ a Prorocy: Nalezli gŕme Gežijŕe Syna Iozeffowa/ z Nazarétha. Y řekl gemu Nathanael: z Nazarétha muoŕ nětco dobrého býti? Ržekl gemu Filip: Pod' a ohleday.

¶ Y vzŕel Gežijfs Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm: Hle prawý Izrahelitký w kterémžto lŕti nenij. Ržekl gemu Nathanael: Kde ty mne znáŕs? Odpowěděl Gežijfs/ a řekl gemu: Prwé než geŕt tebe Filip zawolal/když gŕy byl pod Fijkem/ widěl gŕem tebe. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl: Miŕŕe ty gŕy Syn Boŕij/ ty gŕy Král Izrahelký. Odpowěděl Gežijfs/ a řekl gemu: Œe gŕem tobě řekl: Widěl gŕem tebe pod Fijkem/ wěřjŕs: wěřŕŕy wěcy nad tyto vzŕijŕs. Y řekl gemu: Zagitě zagitě prawijm wám: Vzŕijte Nebe otewřeně/ a Angely Boŕij wŕtupugijćy a ŕŕtupugijćy na Syna Čłowěka.

Kapitola II.

TRžetijho pak dne/ ŕlala ŕe Swatba w Káně Galileyfké/ a byla Matka Gežijŕŕowa tu. Tehdy pozwán geŕt také Gežijfs y Včedlnijcy geho na Swatbu. A když ŕe nedoŕtalo wijna/ řekla Matka Gežijŕŕowa k němu/ Wijna nemagij. Y řekl gij Gežijfs: Co mně a tobě Œeno? geŕŕŕe nepřŕŕla hodina má. Ržekla Matka geho k ŕluebnijkuom: Coŕkoli wám dij/ včŕňte. A bylo tu kamenných ŕŕaudwŕj ŕŕeŕt poŕtaweno/ wedŕle očíŕŕŕowánj židowfkého/ beraucy w ŕebe gedna kaŕŕá Měřice dwě nebo tŕi.

¶ Ržekl gim Gežijfs: Napŕŕte ŕŕaudwe wodau/ y napŕnili ge až do wrchu. Y řekl gim Gežijfs: Nalėwayteŕ giŕ/ a neŕte wrchnijmu Zpráwcy Swatby: Y neŕli gŕau. A když okuŕyl wrchnij Zpráwce wody Wjnem včŕněné/ a newěděl odkudby bylo/ ale ŕluebnijcy wědělŕi kteŕijž wáŕili wodu/ powolal Œenicha wrchnij Zpráwce hoduow/ a řekl gemu: Kaŕŕý Čłowěk/ nayprwé dobrě Wijno dáwa: a kdyžby ŕe podnapili/ tehdy to kteŕe hoŕŕŕy geŕt. Ale ty zachowal gŕy Wijno dobrě až doŕwad.

To včŕnil Gežijfs počátek diwuow w Káně Galileyfké/ a zgewil ŕláwu ŕwau: Y wvěŕili w něho Včedlnijcy geho.

¶ Potom ŕŕtaupil do Kaffarnaum on yMatka geho/ y Bratŕij/ y Včedlnijcy: a tu pobyli nemnoho dnŕj. Byla pak ŕŕijzko welika noc Židowfká. Y wŕtaupil Gežijfs doGeruzaléma/ a nalezl w Chrámě ano prodáwagij Woly/ Owce/ Holuby/ a Penězo měnce ŕedŕjćy. A když wdělal Bič z prowázkuow/ wŕŕecky wyhnal z Chrámu/ Owcetaké y Woly/ a Penězoměncům rozŕypal Penŕje/ a ŕtoly přewracel. A tēm kteŕijž Holuby prodáwali/ řekl: Odneŕteŕ tyto wěcy odfud/ a nečŕňte Domu Otce mého Domem kuppeckým. Y rozpomenuli ŕe Včedlnijcy gehoŕe pŕáno geŕt: Hoŕliwoŕt Domu twého ŕnědla mne.

¶ Tehdy odpowědělŕi Židė/ a řekli gemu: Kteŕé znamenŕj wkaŕugeŕs nam/ ŕe tyto wěcy čŕnijŕs? Odpowěděl Gežijfs/ a řekl gim: ŕruŕŕte Chrámu tento/ a we tŕech dnech wyzewedu geŕt. Y řekli židė: Čtyŕidceti a ŕŕeŕt Leth dělán geŕt Chrámu tento/ a ty we tŕech dnech wzdělati chceŕs geŕt? Ale on prawil o Chrámu tēla ŕwého. Protoŕ když z mrtwých wŕtal/ rozpomenuli ŕe Včedlnijcy geho/ ŕe geŕt to powěděl. Y wvěŕili piŕŕmu/ a tē řeči kteŕauŕ mluwil gim.

¶ A když byl w Geruzalémě na Welikaunoc w den Swátečnj/ mnoŕy wvěŕili weGμένο geho/ widaucy diwy geho kteŕěŕ čŕnil. Ale on Gežijfs newvěŕil ŕebe ŕamého gim/proto/ ŕe geŕt on znal wŕŕecky/ aniŕ bylo poŕřebŕj gemu aby kdo ŕwědectwŕj wydal o čłowěku: neb on geŕt wěděl/ coby bylo w Čłowěku.

Kapitola III.

Byl pak čłowěk z Zákonŕjkůw Nykodém gménem/ Knŕje židowfké. Ten přŕŕel k Gežijŕŕowi w nocy/ a řekl gemu: Miŕŕe/ wijme ŕe gŕy od Boha přŕŕel Miŕŕ. Nebo ŕádný nemuoŕe tēch diwuow čŕniti kteŕěŕ ty čŕnijŕs/ lečby byl s nim Buoh. Odpowěděl Gežijfs/ a řekl gemu: Giŕŕe giŕŕe prawijm tobě: Nenarodŕili ŕe kdo znou/ nemůŕeŕt widětŕi Králowŕtwŕj Boŕijho. Ržekl k němu Nykodém: Kteŕak ŕe můŕe Čłowěk naroditi gŕa ŕtarý? Zdali můŕe opět w ŕiwot Matky ŕwé wgŕiti a naroditi ŕe? Odpowěděl Gežijfs: Giŕŕe giŕŕe prawjm tobě/ nenarodŕili ŕe kdo z wody a z Ducha Swatého/ nemůŕe wgŕiti do Králowŕtwŕj Boŕijho. Coŕ narozeno geŕt z tēla/ tēlo geŕt/ a co narozeno z Ducha/ Duch geŕt. Nediwiŕ ŕe ŕe gŕem řekl tobě: Muŕŕte ŕe znou zroditŕi. Wijŕ kde chce wēge/ a hlas geho ŕlyŕŕŕŕs/ ale newŕjŕs odkawád wēge/ aneb kam gde. Takŕ geŕt kaŕŕý kdoŕ ŕe narodil z Ducha.

¶ Odpowěděl Nykodém/ a řekl gemu:Kteŕak mohau tyto wěcy býti? Odpowěděl Gežijfs/ a řekl gemu: Ty gŕy Miŕŕ w Izraheli/ a tēch wěcy neznáŕs? Giŕŕe giŕŕe prawijm tobě/ ŕe to coŕ wijme mluwijme/ a coŕ gŕme widělŕi ŕwědčŕjme/ a ŕwědectwŕj naŕŕeho nepřŕijŕmáte. Poněwádŕ zemfké wěcymluwil ŕem wám a newěřŕte/ y kteŕak ŕuduli wám prawiti Nebelké wvěŕŕŕte? A niŕádný newŕtaupil na Nebe/ gedině ten kteŕýŕ ŕŕtaupil s Nebe/ Syn Čłowěka/ kteŕýŕ geŕt w Nebi. A yakoŕ geŕt Moyžijfs powýŕŕyl Hada na pauŕŕŕi/ tak má powýŕŕen býti Syn čłowěka/ aby kaŕŕý kdoŕ wěřŕj w něho nezahynul/ ale měl Œiwot wěčnj.

¶ Nebo takŕ geŕt Buoh milowal Swět/ŕe Syna ŕwého gednorozeného dal/ aby kaŕŕý kdoŕ wěřŕj w něho nezahynul/ ale měl ŕiwot wěčnj. Neb geŕt nepoŕŕal Bůh Syna ŕwého na Swět/ aby ŕaudil Swět/ ale abyŕŕaŕen byl Swět ŕkrze něho. Kdo wěřŕj w něho/ nebudet ŕauzen: Ale kdoŕť newěřŕj/ giŕ geŕt odfauzen/ neb newěřŕj we Gμένο gednorozeného Syna Boŕijho. A tentoť geŕŕaud/ ŕe geŕt Swětlo přŕŕŕlo na Swět/ a milowali lidė wijce temnoŕti nežŕi Swětlo/ neb byli ŕkutkowė gegich zŕij. Kaŕŕý zagitě kdoŕ zle čŕnij/ nenáwŕidŕj Swětla/ a newycházý na Swětlo/ aby nebyli tŕeŕtáni ŕkutkowė geho. Ale kdoŕ čŕnij prawdu/ wycházý na Swětlo/aby byli zgeweni ŕkutkowė geho/ nebo w Bohu wičŕněni gŕau.

¶ Potom přŕŕel Gežijfs a Včedlnijcy geho do Země ŕůdŕké/ a tu přebýwal s nimi a kŕtil. Ian pak také kŕtil w Enon podŕe Salim/ neb wody mnohe tu byly: Y přŕcházeli/ a kŕtili ŕe/ Neb geŕŕŕe Ian nebyl wŕázen do ŕaláŕe. Tehdy wznikla hádka meŕy Včedlnŕjky lanowými s ŕidy/ o očíŕŕŕowánj. Y přŕŕŕli k lanowi/ a řekli gemu: Miŕŕe/ ten kteŕýŕ byl s tebau za ŕordánem/ gemuŕ gŕy ŕŕwědectwŕj wydal/ hle on kŕtŕj/ a wŕŕyckni gŕau k němu. Odpowěděl Ian a řekl: Nemuoŕť čłowěk wŕŕŕti ničehėhoŕ/ nebudeliť gemu dáno s Nebe. Wy ŕami ŕwědkowė gŕteŕe gŕem yá řekl: Iáť negŕem Kryŕtus/ ale poŕlán gŕem před nim. Kdoŕ má Newěřŕtu/ Œenichť geŕt: přŕjtel pak Œenicha kteŕýŕ ŕtoŕij a ŕlyŕŕŕ ho/ radoŕŕj ŕe raduge pro hlas Œenicha. Protoŕ tato radoŕt má napŕněna geŕt. Ontť muŕŕy ruoŕŕi/ ale yá ŕe menŕŕŕti.

¶ Kdoŕť geŕt s huory přŕŕel/ nadewŕŕeckyť geŕt. Kdoŕť geŕt z země/ zemět geŕt/ a o zemitť mluwij: Kdoť geŕt z Nebe přŕŕel/ nadewŕŕeckyť geŕt. A coŕť geŕt widěl a ŕlyŕŕal/ toťŕwědčŕj/ a ŕwědectwŕj geho ŕádný nepřŕijŕmá. Ale kdoŕby přŕjyal geho ŕwědectwŕj/ ten zapečetiť a toho poŕwŕdŕil/ ŕe Bůh prawdomluwný geŕt. Nebo kohoŕť geŕt poŕŕal Bůh/ŕowa Boŕij mluwij. Ne w miŕru zagitě dáwa Buoh gemu ducha. Otec miluge Syna/ a wŕŕecky wěcy dal w ruce geho. Kdoŕ wěřŕj w Syna/ máť ŕiwot wěčnj: ale kdoŕťgeŕt newěřŕjćy Synu/ newŕŕijť ŕiwota/ ale hněw Boŕij zuoŕtáwa na něm.

Kapitola IIII.

TEhdy yaŕŕ poznal Gežijfs ŕe gŕauŕŕŕŕeli Zákonŕjcy ŕeby Gežijfs wijce Včedlnŕjkůw čŕnil a kŕtil nežŕi Ian (Ačkoli Gežijfs ne-kŕti/ ale Včedlnijcy geho) opuŕil luodŕtwo/ a odfŕel opět do Galilee. A muŕŕy giŕti ŕkrze Samaŕij.

¶ Gistě giftě prawijm wám/ že přijde hodina/ a nyníť geft/ kdyžto mrtwij vřlyřly hlas Syna Božijho: a ti kteří vřlyřly/ žiwi būdau. Neb jakož Otec má žiwot řám w řobě/ tak geft dal y Synu aby měl žiwot w řamém řobě/ a moc dal gemu y Saud činiti/ neb Syn řłowěka geft. Nediwtež ře tomu: Neboť přigde hodina/ w kteraužto wřlyřkni kteří w Hrobijch řgau/ vřlyřly řlas Syna Božijho: Y puogdau kteří dobré wěcy činili na wzkrjřřenij žiwota/ Ale ti kteříž zřlé wěcy činili/ na Wzkrjřřenij řaudu.

¶ Nemohuť yá řám od řebe nic činiti. Alejakž řlyřly/ takť řaudiym/ a Saud muog řřrawedliwý geft: neb nehledám wuole mé/ale wuole toho kterýž mne pořlal/ Otcowy. Wydávámli yá řwědectwij řám o řobě/ řwědectwij mé nenj řrawé. Ginýť geft který řwědectwij wydává o mně/ a wijm že řrawé geft řwědectwij geho/ kteréž wydává o mně.

¶ Wy pořlali řfte k řanowi/ a on řwědectwij wydal řrawdě. Ale yáť nepřigijmám řwědectwij od Čřlowěka: ale tototť řrawijm/abyřfte wy řřafeni byli. Ontť geft řyl řwijce kteráž hořij a řwijtij: Wy pak čtěli řfte načas řadowati ře w řwětle geho.

Ía pak mám wěřly řwědectwij nad řana. Nebo řkutky kteréž mi dal Otec abyh ge wyřkonal/ti řkutkowě kteréž yá činijm řwědectwij o mně wydávagij/ že mne geft Otec pořlal. A kterýž mne pořlal Otec/ ontť řwědectwij wydal o mně. Gehož řfte wy řhlařu nikdy nelyřřeli/ ani twāři geho widěli/ a řlowa geho nemáte w řobě řwuotřawagijčyho: nebo kteréhož geft on pořlal/ tomu wy newěřijte.

¶ Pťayte ře na Pjřřma/ w nichž ře domnijwáte žiwot wěčný mijti. A tať řgau/ řeřřto řwědectwij wydávagij o mně: a wřřak ne- chcete přigijti ke mně/ abyřfte žiwot měli. Zwelebenij od řidij yáť nepřigijmám: ale pořnal řgem wās že wy řmilowanij Božijho nemáte w řobě. Íať řgem přřřel we řměnu Otce řměho/ a nepřigijmáte mne. Přřgdeliť giný we řměnu řwém/ toho wy přřgme- te. Kterak wy řmuožete wěřiti/ kteříž čhwālu ředen od druhého přřgijmáte: čhwāly pak kteráž geft od řamého Boha/ nehledá- te?

¶ Nedomnijwaytež ře/ řyčť yá na wās řalowati měl přřd Otcem. Geřřť kdoť na wās řaluge/ Moyžjřřs/ w kterémž wy na- děgi máte. Nebo kdybyřfte wěřili Moyžjřřlowi/wěřilibyřfte řnad y mně: neb geft on o mně řřal. Ale poňewāđž geho Pjřřmum newěřijte/ y kterak řlowům řým wvěřijte?

LIST GALATSKÝM

Kapitola I.

PAweř Apofřol/ ne od řidij ani řkrze Čřlowěka/ ale řkrze Gežjřře Kryřta a Boha Otce kterýž gey wzkrjřřyl z mrtwých/ y ti kteříž řemnau řgau wřlyřkni řratřij/ Čýrkwijm řalatřkým: Mjlořt wām a pokog od Boha Otce a Pāna nařřeho Gežjřře Kryřta/ kterýžto wydal řebe řamého za řřijchy nařře/ aby nās wyřřhl z tohoto řwěta neřřlechetněho/ wedře wūle Boha a Otce nařřeho/ kterémužto čest a čhwāla na wěky wěkůw/ Amen.

¶ Diwijm ře tomu/ že tak řychle včhýliligte ře od toho (kterýž wās powolal k mjlořti Kryřtowě) k ginému Ewangeliwm/ kte- řěženj giné než že řgau někteřij kteříž wās zarmucugij/ a wywrātiti čtěgij Ewangeliwm Kryřtowo. Ale řyčme pak my/ neb Angel ř Nebe kázal wām mimo toto/ což řme wām kázali/ prokletý řudť. Íakož řgem přřdpořáděl wām/ a nynij opěť prawijm: řudeli wam kdo co kázati giného kromě toho/ což řfte přřjali/ prokletý řudť. Nynij pak k řidemi wedu/ čili k Bohu? Zdalž řhledijm řidem ře řijbiti? Kdybyh ře řeřřtě řijbil řidem/ řlužebnijkem bych Kryřtowým nebyl.

¶ Známo zagjřtě činijm wām řratřij Ewangeliwm kteréž kázáno geft odemne/ žeťnenij wedře řłowěka: aniž řgem yá ho wza- lod řłowěka/ ani ře naučil/ ale řkrze zřgewenij Gežjřře Kryřta. Neb řlyřchali řfte o mém obcowānij někděgřřým w řřidowřřtu/ že nad obyčeg protiwl řgem ře Čýrkwi Božij/ a řubil řgem ři/ a prořřijwal řgem w řřidowřřtu nad mnohé mně řowné w po- kolenij mém/hořliwým a řilným řřa řilownijkem Otcuow řých wřřanowenij.

¶ Ale když Bohu/ kterýž mne oddělil z řiwota Matky mé/ a powolal řkrze Mjlořřřwau/ to ře widělo/ aby zřgewil Syna řwého řkrze mne/ abyh kázal o něm mezy Pohany:řned řgem nepowolil řělu a řrwi/ aniž řgemřřel do řeruzaléma k Apofřolům/ řenž řyli přřdemnau/ ale řřel řgem do Arabie/ a potom nawřřtil řgem řeřře do řamařřku. Potom po řřech řech přřřel řgem do řeruzaléma/ abyh ře řřledal ř Petrem/ y pobyl řgem s nim patnácte řnij. Giného pak z Apofřolůw řřadného řgem newi- děl/ řediné řakuba řratra PAně. Čoť pak řijřly wām/ řle přřd Bohem žeť nekřamām. Potom přřřel řgem do Kragin řyrřkých a řylicy. A neřnali mě řloby Čýrkwe řřidowřřké/ kteréžřyly w Kryřtu. Než toľiko řlyřchali o mně/ že ten kterýž ře protiwl nám někdy/ řiž nynij káže wjřru/ proti kteréž někdy řoyowal: A tak pro mne čhwāli Boha.

¶ Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti řech/ opěť řgem řřel do řeruzaléma s řarnabāřřem/ poyaw s řebau y řýta. A wřřel řgem podře zřgewenij/ a řozmlauwal řem s nimi o Ewangeliwm řwatě/ kteréž káži mezy Pohany: a zwlāřřě s řěmi kteříž přřdnj a w wāž- nořti řyli/ abyh řnad nadarmo neběžal nynj y řrwé. Ale ani řýtus kterýž řemnau byl/ a řřa řohanem/ nenij přřnucen/ aby ře obřezal: pro wweřeně tu řřaleřřné řratry/ kteří řyli přřřili k wřřřpehowānij řwobody nařřly/ kteraů mámě w Kryřtu Gežjřři/ aby nās w řlužbu podřobili. Kterýmžto ani na čas nepowolili řřme k podřānij řijm/ aby řrawda Ewangeliwm řwuotřala v wās.

¶ Od řěch pak/ kteří ře řdāli něťco řýti(yacý řgau někdy řyli/ nenij mi do toho nic. Buoh řloby řłowěka nepřigijmā) A tak ti/ kteříž ře něťco řdāli řýti/ nic řgau mi nepomohli.

¶ Ale zaře/ když vřřeli že geft mi řwěřeno Ewangeliwm abyh ge ká- zal mezy neobřezāným: yako y řetrowi mezy řřidy (Nebo ten kterýž powolal řetra k Apofřolřřw mezy řřidy/ powolal takě y mne/ abyh byl Apofřolem mezy Pohany) a když řgau pořnali mjlořt Božj kteráž mi geft řāna/ řakub/ řetr a řan/ kteří ře řdāli řýti řřaupowě/ rukau podali mi y řarnabāřřowi na řřamenij towarýřřtwij: abyh om my mezy Pohany/ a oni mezy řřidy kázali/ toľiko abyh om na čudě řamatowali/ čehož y řilen řgem řyl/ abyh tak činil

¶ A když přřřel řetr do Antyočy/ zřgewně řgem řemu odepřel/ neb geft řyl řoden řřetānij. Nebo řrwé než řgau přřřili ně- kteřířod řakuba/ řijdal s Pohany. A když přřřili/včhāzel a oddělowal ře od nich/ řoge ře řěch kteří řyli z řřidowřřta obrāčeni. A w geho pokryřřtwij řřownāwali ře y ginij řřidě/ tak že y řarnabāřř wweřen byl od nich w to pokryřřtwij. Ale když řgem vřřel že ře neřřijmně magij k řrawdě Ewangeliwm/ řekl řgem řetrowi přřdewřřemi/ poňewāđž řy/ řřa řřidem řohanľy řly řiw/ a ne řřidowřřky/ y kteraž wedefs k tomu Pohany aby řřidowřřkyřwi řyli? My přřřizenij řřme řřidě/ a ne řohaně/ řřijřřnijcy Wěřauce to/ že nebywā řłowěk řřrawedliw včřnēn z řřkutkuow řřakona/ale řkrze Wjřru w Kryřta Gežjřře: y my- wvěřili řřme w Kryřta Gežjřře/ abyh om řyli řřrawedliwij včřnēni z Wjřry Kryřtowy/ a ne z řřkutkuow řřakona. Proto/ že z řřkutkůw řřakona neřude řřrawedliw včřnēn řřadný Čřlowěk.

¶ Pakli řřledagijce abyh om řřrawedliwij včřnēni řyli řkrze Kryřta/ nalezeni řřme y my řřijřřnijcy/ řehda Kryřtus geft řlužebnijkem řřijčy? Njoli: Nebo būduli to/ což řgem řrwé kazyl/ opěť zaře wzděłāwati/ přřřupnijkem řebe činijm. Nebo yā řkrze řřakon/ wřřel řgem řřakonu/ abyh řiw řyl Bohu/ yā s Kryřřem wķřřowān řgem: a řiw řgem řiž ne yā/ ale řiw geft

poslauchali prawdy? Žádnému nepowolugte/ neč ta rada není z toho/ kterýž wás powolał: Maličko kwafu/ wflecko těsto porufluge.

¶ Jáť dauffňanij mám o wás w Pánu/ ženic giného nebudete smyfliti. Kdot' pak wás zarmucuge/ trpěti bude Saud/ kdožkoli gestten. Iá pak Bratřij kážili gestťe obřezánij/ y pročez protiwenftwij trpimj? Tehda gest wyprázňeno pohoršňenij Křijže. O by byli wyobcowáni a zkaženi kteřijž wás rmautij.

¶ Nebo wy k fwobodě powoláni gste bratřij/ toliko abyflte té fwobody k přijčině těla nepožjwali/ ale fkrze Láfkú ducha posluhugtež sobě wespolek. Neb weslkeren Zákon w gednom flowu fe zawjrá a naplňuje. Milowati būdešs ōlžijnjho twého yako tebe šamého. Budeteli fe pak wespolek kaufati a hržty/hled'te abyflte wespolek gedem od druhéhozkaženi nebyli. Protož prawijm w Kryftu/

¶ Duchem chod'te/ a žádostij tělefných newykonáte. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagistě dvě wespolekfe sobě protiwij/ abyflte ne wfle činili/ co byflte chtěli. Gfteli pak Duchem wedeni/ giž negfte pod Zákonem. Zgewnijť glau zagistě fuktkowé těla/ genž glau: Czozoložstwo/ smiltwo/ Nečiftota/ Neftydatoft/ Chlipnoft/ Modloflauženij/ Tráwenij/ Nepřijzně/ fwárové/ Nenáwifti/ Hněwowé/ Wády/ Různice/ Roty/ Záwifti/ Wraždy/ Opilftwij/Hodowánij/ a těm wěcem podobné/ kteréžwám předpowijdám/ yakož gšem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Králowftwij Božijho nedūgdau: Ale Owotce Ducha gest Láška/ Radoft/ Pokog/ Dlauhočekánij/ Trpěliwoft/ Dobrotiwoft/ Dobrota/Tichoft/ Wijra/ Strjdmoft/ Zdrželiwoft/Cžiftota: Proti takowým wěcem není Zákon. Kteřijž pak glau Kryftowi/ tiť glau tělo fwé vkřizowali s wáflněmi a s žádostmi. Poněwáž tehda Duchem gfme žiwi/ Duchem y chod'me. Nebýwayme marné chwály žádostiwij/ wespolek febe popauzegijce/ geden druhému záwidijce.

Kapitola VI.

¶ BRatřij/ bylliby zachwácen člověkw některém nedoftatku/ wy kteřijžduchownij gste/ naučte takowéhow Duchu tichém/ prohlédage šam k sobě/ aby y ty nebyl pokauflýn. Geden druhého břemena neftě/ a tak naplnijte Zákon Kryftuow. Neč domnijwali fe kdo/ žeby nětcočyl/ a nic negfa/ takowý šam febe fwodij. Ale dijla fwého zkus gedenkaždý/ a takt' šam w sobě toliko chwálu mijiť bude/ a ne v giného. Neb gedenkaždý ōrijmě fwé ponefe.

¶ Zděluogž fe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij ōěře/ wšljm fwým šatkem. Nemylte fe/ Būht' nebude pořmijwán. Neb což koli bude fyti člověk/ toť bude y žijti. A kdož rozflýwá w těle fwém/ z těla žijti bude poruflenij: ale kdož rozflýwá w Duchu/ z Duchat' žijti bude žiwot wěčný. A dobře činijce/ nevftáwayme: neb čašem fwým žijti būdeme nevftáwagijce. Protož dokawáž čas máme/ čiňme dobřewšlem/ a zwláflťe domácým Wijry

¶ Wizež yaké gšem Lifty pšal wám rukau fwau. Neb ti kteřijž chtěgij fe tělefně lijbiti/ nutij wás abyflte fe obřezowali/ gediné aby protiwenftwij Křjže Kryftowa netrpěli. Nebo ani ti/ kteřijž fe obřezugij/ Zákon zachowáwagij: ale chtij abyflte fe obřezowali/ aby fe tělem wáflým chlubil. Ale odemne to odfup/ aťbych fe yá w čem chlubil/ gediné w Křijži Pána naššeho Gežijšfe Kryfta/ fkrze kteréhož Swět mi vkřizowán gest/ a yá fwētu. Neb w Kryftu Gežijšfy za nic neftogj obřezowánij/ ani neobřezowánij: ale nowé Stwořenij.

¶ A kteřij koli této zpráwy būdau nářledowati/ přijgdiz na ně pokog/ a milofrdenftwij/ y na lid Izrahelký Božij: Giž pak potom žádný mi těžkofti nečň. Nebť yá gijzwy nořým. Miloft Pána naššeho Gežijšfe Kryfta budiž s Duchem wáflým Bratřij/ Amen.

14.10 Transliterace zkoumaných úseků BiblMel₅

GENEZYS

Kapitola Prwnij

NA počaátku štwořil Buoh Nebe a Zemi. Zemie pak byla nenefaucý vžitku/ a práždná/ a Tmy byly na wrchu Propafti/ a Duch Božij wznáflšl fe nad Wodami.

¶ Y řekl Būh: Bud' Swětlo/ A včiněno gest Swětlo. Y widěl Būh Swětlo/ žeby bylo dobré: Y oddělil Būh Swětlo od Te mnoftij/ a nazwal Swětlo Dnem/ a Tmy Nocý: Y štal fe Wečer a gitro den Prwnij.

¶ Řžekl také Būh/ Bud' Obloha v prošřed Wod/ a odděl Wody od Wod. Y včinil Būh Oblohu/ a oddělil Wody kteréž by ly pod Oblohau/ od těch kteréž byly nad Oblohau. Y štalo fe tak. Nazwal pak Būh Oblohu Nebem: Y štal fe Wečer a Gitro den druhý.

¶ Řžekl také Būh: Shromážďte fe Wody kteréž pod Nebem glau w mijšto gedno/ a okaž fe mijšto fuché. Y štalo fe tak. A nazwal Būh mijšto fuché Zemij/ a shromážďňenij Wod nazwal Mořem. A vzřel Būh žeby bylo dobré/ y řekl: Zplod' Země Bylinu zelenau/ a wydáwagijcy Šýmě/ a Dřewo plodné/ nefaucý Owotce podlé plodu fwého/ gehožby Šýmě w šamém sobě bylo na Zemi. A štalo fe tak. Y wydala Země Bylinu zelenau/ a činijcy Šýmě wedlé přirozeného špūřobu fwého/ a dřewo plodijcy Owotce/ a magijcy gednokaždě Šýmě podlé wlaftnij powahy fwé. A widěl Būh žeby bylo dobré: Y štal fe Wečer a Gitro den Třetij.

¶ Řžekl také Būh/ Bud'te Swětla na Obloze Nebelké/ a ať dělji Den y Noc: A ať gfu na znamenij/ a na čafy/ a Dny y Létha/ aby fwijtila na Obloze Nebelké/ a ofwēcowala Zemi. Y štalo fe tak. A včinil Būh dvě Swětla wiliká: Swětlo wětlřy aby panowalo nad Dnem/ a Swětlo menřly aby panowalo nad Nocý/ y Hwězdzy/ a pořtawil ge na Obloze Nebelké/ aby fwijtily nad Zemij/ a aby panowaly nad Dnem y také Nocý/ aby dělily Swětlo od Tmy. A widěl Būh žeby bylo dobré: Y štal fe Wečer a Gitro den Čřtwrtý.

¶ Řžekl také Būh: Wydagte Wody Plaz duřfe žiwé/ y Ptactwo nad Zemij/ pod Oblohau Nebelkau. Y štwořil Būh Welryby weliké/ a wřřelikau duřly žiwau a fe hýbagijcy/ kteraužto wydaly Wody w twářnořtech gegich/ a wřřeliké Ptactwo podlé Plodu geho. Awiděl Būh žeby bylo dobré/ y požehnal gim řka: Rořťež a množte fe/ a naplňte Wody Mořké: Též Ptactwo ať fe rozmnožuge na Zemi. Y štal fe We čer a Gitro den Pátý.

¶ Řžekl také Būh: Wydag Země Duřly žiwau w Pokolenij gegim/ Howada/ a Zeměplazy/ y Šfelmy zemřké/ podlé twářnořti gegich. Y štalo fe tak. A včinil Buoh Šfelmy zemřké podlé twářnořti gegich/ Howada/ y každý Zeměplaz zemřký w pokolenij gegich. A widěl Būh žeby bylo dobré.

¶ Y řekl: Včíníme Čžlowěka k Obrazu a k podobenstwij našemu/ aby vládl nad Rybami Mořskými/ a nad Ptactwem Nebeským/ y nad Sfelmami/ a nad wšlým Zemí/ a nad wšelikým Zeměplazem/ kterýž se hýbe na Zemi. Y stwořil Bůh Čžlowěka k Obrazu a k Podobenstwij swému/ k Obrazu Božímu stwořil ho/ Muže a Ženu stwořil ge. Y požehnal jim Bůh/ a řekl: Roďtež/ a množte se/ a naplňte Zemi/ a podmaňte ji/ a panujte nad Rybami Mořskými/ a Ptactwem Nebeským/ y nad wšlemi Žiwotčichy/ kteříž se hýbij na zemi. Y řekl Bůh: Hle/ dal jsem vám každau Bylinu neřaucý Semeno na Zemi/ a wšlecka dřijwij/ kteráž magij na sobě Semeno Plodu swého/ atby vám byla za Pokrm/ y wšlem Žiwotčichům země/ a wšlemu Ptactwu Nebeskému/ a wšlemu tomu což se hýbe po Zemi/ a w čemž geft duše žiwá/ aby mělo k po krmu. Y štalo se tak. A widěl Bůh wšlecky věci kteréž stwořil/ a byly welmi dobré. Y štal se Wečer/ a Gitro den Sfešty.

Kapitola II.

A Tak dokonána glau Nebefa a Země/ y wšlecka okraša gegich. Y dokonau Buoh dne Sedmého Dijlo swé kteréž včini/ a odpočinul dne Sedmého od wšlých práce swé/ kteraž byl wedl. Y dal požehnání dni Sedmému/ a pořwětil ho: Nebo w něm byl přestau od wšelikého skutku swého/ kterýž Bůh čině stwořil.

¶ Tak glau zplozenij Nebes y Země/ když stwořeny gfu/ w den kterýž včini/ (Pán) Bůh Nebe y Zemi/ a každé Prautičko polnij dřijwe nežli vycházelo na Zemi/ a každau Bylinu Země prwé nežli dala plod: Nebo byl nedštil na Zemi Pán Bůh/ a Čžlowěka nebylo kterýžby dělau Zemi: Ale Studnice přýštila se z Země/ řmáčegijcy wšlecken swrček Země. Protož včini/ Pán Bůh Čžlowěka z Hlji Země/ a wdech/ na twář geho dchnutij žiwota/ y včinen geft Čžlowěk w dušy žiwau.

¶ Štiji/ pak Pán Bůh Rág Rozkoše od počátku/ w němžto pošlawil člowěka/ kteréhož byl stwořil. A wywedl Pán Bůh z Země wšeliké dřewo/ k pohledenij pěkné/ a k gijdlu chutné: Dřewo také žiwota wprostřed Ráge/ y Dřewo wmenij dobrého a zlého.

¶ A vycházal Potok z mijšta Rozkoše/ aby swlažowal Rág/ kterýžto odtud dělij se na čtyři Potoky hlawnij: Gméno prwnijmu Phijzon/ ten geft kterýž teče okolo wšlých Země Hewilath/ kdež se rodij Zlatto/ a Zlatto Země té výborné geft/ a tu se nachází Bdelium/ y Kámen Onychyn. A gméno Potoka druhého Gihon/ ten geft kterýž obchází wšlecko Zemi Mařenijnkau. Gméno pak Potoka třetijho Tygrys/ ten teče proti Zemi Asyrské. A Potok čwtvý/ ten geft Eufrates.

¶ Protož pošlawil Pán Buoh Čžlowěka/ a pošlawil ho w Rági rozkoše/ aby gej dělau a ošřijhal ho. Y přikázal mu/ řka: Z každého dřewa Raylkého gezt/ ale z Dřewa wmenij dobrého a zlého/ negezt. Nebo w kterýžkoli den z něho gijšti būdeš/ smrtij wmrěš.

¶ Řekl také Pán Bůh: Nenijť dobré býti Čžlowěku samému/ včínmež mu pomoc podobnau gemu. Protož když stwořil Pán Bůh z Země wšleckny Žiwotčichy zemské/ a wšlecko Ptactwo Nebeské/ přiwedl ge k Adamowi/ aby widěl čijmby nazwal ge. Nebo jakž nazwal Adam každau Dušy žiwau/ toť geť Gméno gegij. Y gménowal Adam Gmény gegich wšleckny Žiwotčichy/ a wšlecko Ptactwo Nebeské/ y wšleckny Sfelmy Země: Adamowi pak nenalézal se pomocnijk podobný gemu.

¶ Y dopuřtil Pán Bůh dřijmotu na Adama/ a když všnul/ wyřal gedno Žebro ge ho/ a naplnil tělem mijšto to. Y wzdělau Pán Bůh Žebro kteréž wyřal z Adama/ w Ženu/ a přiwedl ji k Adamowi. Y řekl Adam: Tato geft Kořt nynij z Kořtij mých/ a Tělo z Těla mého: Tato šlauti būde Mužatka/ nebo z Muže wyřata geft. Protož opuřtij Čžlowěk Otce swého y Matku/ a būdeť se přidržeti Manželky swé: Y būdauť dwa w gednom Těle. Byli pak obadwa nahá/ totiž Adam y Žena geho/ a neštyděli se.

Kapitola III.

Had pak byl chytřegšij nad wšlecky Žiwotčichy Země/ kteréž byl včini/ Pán Bůh. Kterýžto řekl k Ženě: Proč přikázal vám Bůh abyšfte negedli z každého Dřewa Raylkého? Gemuž odpowěděla Žena: Z Owotce dřijwij kteráž ráž glau w Rági/ gijme/ než Owotce z dřewa kteréž geft prostřed Ráge/ přikázal nám Bůh abychom negedli/ ani se ho dotýkali/ abychom řnad nezemřeli.

¶ Tehdy řek Had k Ženě: Nikoli smrtij neřzemřete/ Nebo wijeť Bůh/ že w kterýžkoli den gijšti būdete z něho/ otewraut se Oči wařše/ a būdete yako Bohowé/ řnagijce dobré y zlé. Protož widěla Žena žeby dobré bylo Dřewo k gijdlu/ a Očima pěkné/ a na pohledenij rozkořné/ y wřala z Owotce geho/ a gedla: a dala Muži swému/ kterýžto gedl. Y otewřijny glau Oči obaudwau. A když poznali se žeby byli nazý/ nawázali Lijřtij řijkowého/ y nadělali sobě Wěnjkuow.

¶ A když řaslechli hlas Pána Boha procházegijcyho se w Rági na Wjtr po Poledni/ řkryl se Adam y Žena geho před Twář Pána Boha/ wprostřed dřijwij Raylkého. Y řawolal Pán Bůh Adama/ a řekl gemu: Kde gý? Kterýž řekl: Hlas twuog PANE řlyřel gšem w Rági/ a řál gšem se/ pro to že gšem náh/ y řkryl gšem se. Gemuž řekl PÁN: Y kdož geft tobě oznámil žeby nah byl/ gediné že gý z Dřewa gedl/ z kteréhož gšem tobě přikázal aby negedl? Y řekl Adam: Žena kteraž gý mi dal za Towaryřřku/ dala mi z Dřewa/ a yá gedl. Y řekl Pán Bůh k Ženě: Proč to včini/ Kterážto odpowěděla: Had mne řklamau/ y gedla gšem.

¶ Y řekl Pán (Bůh) k Hadu: Že gý včini/ to/ řlořečený gý mezy wšlemi Žiwot čichy/ y Howada Země: Na prřech twých polezeš/ a Zemi gijřti būdeš/ po wšleckny dny žiwota twého. Nepřateľstwij položij mezy tebau/ a řenau/ a Semenem twým/ y Semenem gegij: Onoť poře Hlawu twau/ a ty wřlady būdeš činiti Patě geho.

¶ Ženě také řekl: Rozmnožijmť řijdy twé/ a počijnánij twá: W řoleřtech roditi būdeš Děti/ a pod mocý Muže būdeš/ a onť panowati būde nad tebau.

¶ Adamowi pak řekl: Že gý wposlechl hřawu řeny twé/ a gedl gý z Dřewa/ z kteréhož gšem řokázal tobě aby negedl/ řlořečená Země w práci twé: w Robotách būdeš gijřti z nij po wšlecky dny žiwota twého/ Tr nij a Hložij būdeť tobě ploditi/ a būdeš gijřti Byliny Země. W potu twář twé gijřti būdeš řhlěb twůg/ dokawadž se nenawřtjřš do Země/ z nijž wřat gý: Nebo Prach gý/ a w Prach se obrátjřš.

¶ Y nazwal Adam Gméno řeny swé Ewa/ proto žeby řyla Mátě wřlech řiwých. řdělau také Pán Bůh Adamowi a řeně geho řukně z Kořzij řhupatých/ a řwobláčel ge. Y řekl: Hle Adam yako gedem z nás včinen geft/ řnagie dobré y zlé: Protož nynij/ aby řnad newřřahl Ruky swé/ a newřal také z Dřewa žiwota/ y gedlby/ a řylby řiw na wěky. Y wpuřtil ho Pán Bůh z Ráge rozkoře/ aby dělau Zemi/ z nijž wřat geť. Y wřnal Adama/ a pošlawil před Rágem rozkoře řherubijna/ a Meč řlamenný na obě řraně řřř/ aby řřřřijhal řestý k Dřewu žiwota.

Kapitola IIII.

Adam pak poznal Ženu swau Ewu: Kteráž počala y porodila Kayna/ řkaucý: Obdržela gřem Čžlowěka řkrze Boha. A opět porodila Bratra gehu Abele. Byl pak Abel Pařtýř Owcy/ a Kayn Woráč:

¶ Tendy řtalo ře po mnohých dnech/ že obětował Kayn z vžitkůw zemřkých Dary PANV/ Abel také obětował z prworozených wěcy Stáda řwěho/ a z tučnosti gegich: Y pohleděl PAN na Abele a na dary gehu. Na Kayna pak a na dary gehu nepohleděl: Y rozhněwal ře Kayn náramně/ a opadla Twář gehu. Y řekl PAN k němu: Proč gřy ře rozhněwal? a proč geřt opadla twář twá? Wřlak budeřli dobře činiti/ wezmefs: pakli zle/ hned we dweřijch řřijch twůg přijtomen bude? Ale pod mocý twau budeř žádof twá/ a ty panowati budeř nad nj. Y řekl Kayn k Abelowi Bra tru řwěmu: Wýgděma wen. A když byli na Poli/ powřtal Kayn proti Bratru řwěmu Abelowi/ a zabil ho. Y řekl PAN k Kaynowi: Kde geřt Abel Bratr twůg? Kterýž odpowěděl: Newijm/ zdaliž řtrážným Bratra mého gřem yá? Y řekl k němu: Cos včinił? Hlas krwe Bratra twěho wolá ke mně z Země. Protož nynij zlořečený budeřs na Zemi/ kteráž otewřela Wřta řwá/ a přijala krew Bratra twěho z Ruky twě. Když dě lati budeřs gij/ nebudeř wydawati tobě vžitkůw řwých: Tulákem a zahnaným budeřs na Zemi. Y řekl Kayn ku PANV: Wěřřlyř geřt neprawof má/ nežli abych mилоřti zařlaužil. Hle wyhánířs mne dnes z Země/ a od Twáří twě krýti ře řudu/ a řuduř tulákem a zahnaným na Zemi. Protož každý kdož nalezne mne/ zabigeř mne. Y řekl gemu PAN: Nikoli tak nebude: Ale každý kdožby zabil Kayna/ ředmeru pomřtu poneře. Y položil PAN znamenij na Kayna/ aby ho žádný nezabigeł kdoby nařřel ho. Y wyřřed Kayn od Twáří PANIE/ přebýwal wyhnáný na Zemi k řtraně kteráž gř na Wýchod Slunce Eden.

¶ Poznal pak Kayn Ženu swau/ kteráž počala a porodila Enocha. Y wyřtawěl Měřto/ a nazwal Gměno gehu Gměnem Syna řwěho Enoch. Enoch pak zplodil Irada/ a Irad zplodil Mauiaele/ a Mauiael zplodil Matuzaele/ a Matuzael zplodil Lámecha: kterýžto poyal dvě Ženě/ gměno gedné Ada/ a gměno druhé Sella. Y porodila Ada Iábala/ kterýž byl Otec přebýwa gijčých w Stanijch a Pařtýřůw: Gměno Bratra gehu Iúbal/ ten byl Otec těch křeřij hudau na Hulle a na Warhany. Sella také porodila Tubalkayna/ kterýžto byl Kowářem/ a Dělníkem wřřelíkého dijla od Mě di a od Železa. Sefra pak Tubalkaynowa byla Noema. Y řekl Lámech Ženám řwým Adě a Selle: Pollyřřte hřafu mého Ženy Lámechow/ pilně pozorůgte řeči mé: žeř gřem zabil Muže k ráně mé/ a Mládence k řynalořti mé/ Sedmera pomřta dána bude pro Kayna: ale pro Lámecha Sedmděřekrát ředmkrát mřřřeno bude.

¶ Poznal pak geřřě Adam Ženu řwau/ y porodila Syna/ a nazwala Gměno gehu Seth/ řka: Pořtawil mi Bůh Plěmě gřiné mijřřto Abele/ kteréžoz zabil Kayn. Ale y Sethowi narozen geřt Syn/ kteréžoz nazwal Enořem/ ten počal wřýwati Gměno PANIE.

Kapitola V.

TAta geřt Knijha Rodu Adamowa: W den kterýž řřwořil Bůh Čžlowěka/ ku podobenřtwij Božijmu včinił ho. Muže a Ženu řřwořil ge/ a požehnal gim: y nazwal Gměno gegich Adam/ w den w kterýžto řřwořeni gřau.

¶ Adam pak řřw byl Sto a třidceti leth: a zplodil Syna k obrazu a k podobenřtwij řwěmu/ a nazwal Gměno gehu Seth. Y včinił gřau dnowé Adamowi/ potom když zplodil Seta/ ofm Set leth: y zplodil Syny a Dcery. A včinił geřt wěřřkeren řas/ w kterémž byl řřw Adam/ dewěř Set a třidceti Leth/ y vmřel.

¶ Seth také řřw byl/ Sto pět Leth/ a zplodil Enořa. A byl řřw Seth potom když zplodil Enořa/ ofm Set a ředm Let/ a zplodil Syny a Dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Sethowi/ dewěř Set a dwaná cte Leth/ y vmřel.

¶ Był pak Enos w dewaděřti Letech/ a zplodil Kaynana. Po gehořto narozenij řřw byl ofm Set a patnácte Leth/ a zplodil Syny a Dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Enořowi/ dewěř Set pět Leth/ potom vmřel.

¶ Kaynan také gřa w Sedmděřti Letech/ zplodil Malalehele. A řřw byl Kaynan potom když zplodil Malalehele/ ofm Set a čtyřidceti Leth/ a zplodil Syny y Dcery. A včinił gřau wřřickni dnowé Kaynanowi/ dewěř Set a ředěř Leth/ y vmřel.

¶ Malalehel pak w řředěřti a pěti Le tech/ zplodil Iáreda. A řřw byl Malalehel potom když zplodil Iáreda/ ofm Set a třidceti Leth/ a zplodil Syny a Dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Malalehelowi/ ofm Set a dewaděřte pět Leth/ y vmřel.

¶ Iáred mage Sto řředěřte a dvě lé řě/ zplodil Enocha. Y řřw byl Iáred/ potom když zplodil Enocha/ ofm Set Leth/ a zplodil Syny a dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Iáredowi/ dewěř Set/ řředěřte dvě Lětě/ y vmřel.

¶ Enoch pak mage řředěřte a pět Let y zplodil Mathuzaléma. A chodil Enoch s Bohem: A řřw byl Enoch potom když zplodil Mathuzaléma/ tři Sta leth/ a zplodil Syny a dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Enořowi/ tři Sta/ řředěřte a pět Leth/ a chodil s Bohem/ a nevkázal ře/ nebo wzal ho Bůh.

¶ Mathuzalém také mage Sto a Ofmděřte ředm Leth/ zplodil Lámecha. A řřw byl Mathuzalém potom když zplodil Lámecha/ ředm Set Ofmděřte a dvě Lětě/ y zplodil Syny a Dcery. Y včinił gřau wřřyckni dnowé Mathuzalémowi/ dewěř Set/ řředěřte a dwěř Leth/ y vmřel.

¶ Lámech pak gřa we Stu Ofmděřti a dwau Letech/ zplodil Syna/ a nazwal gměno gehu Noe/ řka: Tentof nás potěřřy od pracý a Robot Rukau nařřých/ w Zemi kteréžto zlořečil PAN. Y řřw byl Lámech potom když zplodil Noe/ pět Set Dewaděřte a pět Leth: Y plodil Syny a Dcery/ a včinił gřau wřřickni dnowé Lámechow/ ředm Set/ Sedmděřte a ředm let/ y vmřel. Noe pak gřa w Pěti Stech Letech/ zplodil Sema/ Čháma/ a Iářřeta.

EZECHYEL

Kapitola I.

Y řřalo ře třidcátého Léřha/ čřwřřého Měřyce a pářého dne Měřyce/ když gřem byl w prořřřed yatých/ podlé Řřeku Chobar/ otewřijna gřau Nebefa/ y widěl gřem widěrij Božij: Pářého dne Měřyce/ to geřt Léřho pářé přěřřřehowánij Ioachyma Krále řřřřřkého.

¶ řřalo ře řřowo PANě k Ezechyelowi řřynu Buzy Kněży/ w zemi Kaldayřké/ podlé Řřeky Chobar: A řřala ře nad njm tu ruka PANě. Y widěl gřem/ a hle wijřr wichrowý od půłnocy wál/ a oblak weliký/ y oheň wůłł plápolagijcy/ a řřelřk wůłł něho/ a z prořřřřd něho jako twářnořt čifřce/ tořřiz/ z prořřřřd oheň. A z prořřřřd gehu podobenřtwij čtyř zwijřat: A tato twářnořt gegich/ podobenřtwij čłowěka mezy nimi. A čtyři twáří gednomu: a čtyři křřdla gednomu. A nohy gegich/ nohy rowné: a řřodek nohy gegich/ jako řřodek nohy telete/ a gřřkry jako řřatřenij mědi řřřkwaucý. A ruce čłowěčij pod křřij dly gegich na čtyřech řřtranách: A twáří y křřijdla po čtyřech řřtranách měli.

A řřpogená byla křřijdla gegich gednoho k druhému: Neobracowaly ře když řřly/ ale gednokaždě přěd twářij řwau křřáčelo. Podobenřtwij pak oblčęge gegich/ twář čłowěka a twář Lwa na prawicy gich čtyř: ale twář Wola na lewicy gich čtyř: a twář Orlice ře řwřrchku gich čtyř. A twáří gegich/ y křřijdla gegich roztařená řwřrchu: Dwě křřijdla každého gich řřpogowala ře/ a dwě přikřřýwala řřřla gegich. A gednokaždě z njch přěd twářij řwau chodilo: Kdež byla prudkořř řřřcha/ tam křřáčely: ani ře obracowaly když chodily. A podobenřtwij zwijřat/ a wze-

zřeni gēgich/ yako vhlj wohně hořijcýho/ a yako pohledění do swětla. Toto bylo widění probijhagijcý se v prostřed Zwijřat/ olek ohně/ a z ohně olýkání vycházegijcý. A zwijřata šla a nawracowala se/ ku podobenswtwij oleku olýkagijcýho se. ¶ A když gēm patřil na zwijřata/ vkázalo se kolo gedno na zemi podlé Zwijřat/ mage čtyři twáři. A špatřeni kol y dijlo gēgich/ yako widění Moře/ a gedno podobenswtwij gich čtyř: A špatřeni gich y dijla/ yako by bylo kolo prostřed kola. Po čtyřech stranách gich gdúce šla/ a neobracowala se když chodila. Pořawa pak byla kolám/ y výlořt/ a hrozně wzeřeni: A wšlecko tělo plné očj wúkol gich čtyř. A když chodila Zwijřata/ chodily spolu y kola podlé nich: A když se po zdwihowala Zwijřata od země/ pozdwihowala se spolu y kola. Kamžkoli šel duch/ tam také/ když šel duch kola spolu zdwihala se/ gdauce za ním/ nebo duch žiwota byl w kolách. S gdaucými šla/ a s štogjými šla: a s pozdwjženými od země spolu se pozdwihowala y kola/ za nimi gdauce: neš duch žiwota byl w kolách. A podobenswtwij nad hlawau zwijřat oblohy Nebeské/ yako špatřeni křišťálu hrozného/ a roztaženého nad gēgich hlawami řwřchu. Ale pod Oblouhau křijdla gēgich ztažená/ gedno k druhému: Gedno každé dwěma křijdly přikřýwalo tělo swě/ a druhé se také zakřýwalo. ¶ A šlyšel gēm zwuk křijdel/ yako zwuk wod mnohých/ yako zwuk wyřokého Boha/ a když chodily/ byl yako zwuk množštwij/ a yako zwuk zwogfk. A když šlaly/ opuřšřena byla křijdla gēgich. Neš když byl hlas na obloze/ kteráž byla nad hlawau gēgich/ šlaly a opauřšřely křijdla řwá. A na obloze/ kteráž byla nad hlawami gēgich/ yako wřeni kamene Zaffjrowého/ podobenswtwij Trůnu: A na podobenswtwij Trůnowém/ podobenswtwijštwij yako špatřeni člověka řwřchu. Y widěl gēm yako řpúřo řitce/ yako špatřeni ohně wnitř wuokol geho/ od ledwij geho y s huory: a od ledwij geho až doluow/ widěl gēm yako twářnost ohně řtkwaučýho wuokol. Yako špatřeni duhy/ když řýwá w Oblace we dni deřřowém/ tak geřt bylo špatřeni oleku wúkol.

Kapitola II.

TO widění bylo podobenswtwij řáwy PANIE. Y widěl gēm/ y padl gēm na twář mau: Y šlyšel gēm hlas mluwijcýho. A řekl ke mně. Synu člověčij/ řtůg na nohách twých/ a mluwiti řudu s tebau. Y wřel we mne duch/ yakež mluwil mi/ a pořawil mne na nohách mých.

¶ Y šlyšel gēm mluwijcýho ke mně/ a řkawčýho: Synu člověčij/ pořýlám já tebe k Synům Izrahelským/ k lidem poběhlým/ kteříž ořšapili odemne. Oni y Otcowé gēgich přerušřili řmlauwu mau/ až do dne tohoto. A Synowé twrdé twáři a neřkroceného řrdce řlau/ k nimž já pořýlám tebe: Y dijřs k nim: Toto prawij Pán Bůh/ Zda řnad oni vřlyřř/ a zda řnad přřřřanau: nebo dům geřt popauzegijcý/ a zwědijť že Prorok byl v prostřed nich.

¶ Protož ty Synu Člowěčij nebog se gich/ ani se řtrachůg gēgich řeči: neš newěřijcý a podwracugijcý řlau s tebau/ a s řřijry přebýwářs: Slow gēgich nebog se/ a obliřegůw gēgich neřtrachůg se: neš dům k hněwu popauzegijcý geřt. Protož mluwiti řudeřs řlowa má k nim/ zdaby řnad vpořlechli a powolili: neš popauzegijcý řlau.

¶ Ty pak Synu člověčij řlyřs/ kterékoli wěcy mluwim k tobě/ a nebyřway popauzegijcý/ yako dům popauzegijcý geřt: Otewři řřta twá/ a geřt kterékoli wěcy já dávářm tobě. Y widěl gēm/ A ay Ruka wztažená ke mně/ w niřž byla řwinutá Knijha: Y rozwinul ři přřdemnau/ kteráž byla řřana wnitř y zewnitř: A bylo na niřž řřano nařijkání/ a řřew a řěda.

Kapitola III.

Y Řřekl ke mně: Synu člověčij/ cožkoli nalezněř řněz: řněz Knijhy tyto/ a gda mluw k Synuom Izrahelským. Y otewřel gēm řřta má/ a řřmil mne řěmi Knijhami/ a řřekl ke mně: Synu člověčij/ řřicho twé gijřti řude/ a řřřewa twá naplniř se řěmito knijhami/ kteréž já dávářm tobě. Y gedl gēm ge/ a wřinėna geřt w řřřech mých/ yako řřred řladký:

¶ Y řřekl ke mně: Synu člověčij Gdi k domu Izrahelskému/ a mluwiti řudeřs řlowa má k ním. Nebo ne k Lidu hluboké řeči/ a neznámého řazyka/ ty pořlán řudeřs/ k Domu Izrahelskému: ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého řazyka/ gēgichžby nemohl řlyřřeti řeči: A kdyby pak k nim pořlán byl/ oniřy tebe řlyřřeli. Ale dům Izrahelský nechtij řlyřřeti tebe: neš nechtij řlyřřeti mne: Wěřřkeren zagitě dům Izrahelský ořřelého řela geřt/ a twrdého řrdce. Hle wřřiniř gēm Twář twau mocněgřř nad twáři gēgich/ a řelo twé twrdřř než řela gēgich. Yako Dyamanth/ a yako řřřřemen wřřiniř gēm twář twau: Nebog se gich ani se řekay twáři gēgich/ neš Dům popauzegijcý geřt.

¶ Y řřekl ke mně: Synu člověčij/ wřřěcky řeči mé/ kteréž já k tobě mluwim/ přijřmi w řřdcy twém/ a wřřřma twřma řlyřs: A gdiř/ wegdi k přřřřřowání k řynům Lidu twého/ a mluwiti řudeřs k nim/ a dijřs gim: To toť prawij Pán Bůh/ zda řnad wřlyřřř a powolij. Y přřřal mne duch/ a řlyřřal gēm po řobě hlas pohnutij welikého/ Pořehnaná řláwa PANIE z mijřřta řwého/ a hlas křijdel zwijřat řepaučých gednim w druhé: a hlas kol gdaucých za zwijřaty/ a hlas pohnutij welikého. Duch také pozdwihl mne a pořal mne: Y ořřřel gēm hořek řřa w rozhněwání Ducha mého: neš Ruka PANIE byla řemnau pořlyřřugijcý mne. Y přřřřel gēm k přřřřřowání/ k hromadě nowého obilij/ k řěm kteříž řyřřleli podlé Řřěky Chobar: Y ředěl gēm kdež oni ředěli/ a ořřal gēm tu ředm dnij/ truchle v prostřed nich.

¶ Ale když minulo ředm dnij/ řřalo se řlowo PANIE ke mně/ řřka: Synu člověčij/ řřářřným pořawil gēm tebe domu Izrahel řkého: Y wřlyřřřřs z řřř mých řlowo/ a zwěřřugeřs gim odemne. Geřřřiže když já diřm k řezbožnému/ řřrtij wřřřěřs: a toho nezweřřřugeřs řemu/ ani mluwiti řudeřs/ aby se ořwřřřil od řesty řwé řezbožné/ a řiw byl: On řezbožný w neprawořři řwé wřřř/ ale krwe geho z ruky twé pořřadám. A pakli ty zwěřřř geřs řezbožnému/ a on se neobřřřřil od řezbožnořři řwé/ a od řesty řwé řezbožné: On zagitě w neprawořři řwé wřřř/ ty pak Duřřly twau wyřřwobodil řřy. Pakli obráť se řprawedliwý od řprawednořři řwé/ a řřiniř řude neprawořř: pořožijř wřř přřed nim/ onť wřřř: že řřy nezweřřřowal řemu/ w řřijřchu řwém wřřř/ a nebudau w paměti řprawednořři ře ho/ kteréž řřiniř: ale krwe geho z ruky twé pořřadám. Pakli zwěřřřugeřs řprawedliwému/ aby neřřřřlyř řprawedliwý/ a on nebudě řřřřřřř: řiw řřa řiw řude/ že řřy řemu zwěřřřowal/ a ty duřřly twau wyřřwobodil řřy.

¶ Y řřala se tu nademnau ruka PANIE/ a řřekl ke mně: Wřřřana wyřřdi na pole/ a tam mluwiti řudu s tebau. Y wřřřaw wyřřřel řem na pole: A hle tam řláwa PANIE řřala/ yako řláwa/ kteráž gēm widěl podlé Řřěky Chobar: Y padl gēm na twář mau. Y wřřřel we mne duch/ a pořawil mne na nohy mé/ a mluwil mi/ y řřekl ke mně: Wegdi/ a zawři se w prostřed domu twého. A ty Synu člověčij/ ay dány řřau na tebe okowy/ a řwijřij tebe gim/ a newyřřdeřs z prostřed gich. A řazyku twému rozkážř se přřřřř řeti dāřřij twých/ y řudeřs němý/ a ne yako muž přřřmlauwagijcý/ neš Dům popauzegijcý geřt. A když mluwiti řudu tobě/ otewřu řřta twá/ y dijřs k nim: Totoť prawij Pán Bůh: Kdo řlyřřij/ řlyřs: a kdo powoluge/ powol: neš Dům popauzegijcý geřt.

Kapitola IIII.

_A Ty Synu člověčíj/ wezmi sobě cyhlu/ a položijš gi před sebau: a napijšeš na něj Město Geruzalém. A zjdiš proti němu obleženij/ a vzděláš ohrady/ a snolíš nálpý/ a dáš proti němu Wogka/ a postawíš Berany wálečné wúkol. A ty wezmi sobě Pánew železnau/ a položijš gi w zed železnau/ mezy tebau a mezy Městem/ a zatwrdijš twář twau proti němu/ y bude w Obleženij/ a obklíčijš ge: Znamenij gest domu Izrahelkému.

¶ A ty spáti budeš na boku twém lewém/ a položijš neprawosti Domu Izrahelkého na něm: podlé počtu dnij/ w nichž spáti budeš na něm/ a přijmeš neprawosti gegich. Yá pak dal gšem tobě Létha neprawosti gegich/ počet dnij Třij Seth a Dewa-dešate dnůw: Y ponešeš neprawost domu Izrahelkého. A když to doplnijš/ spáti budeš na boku twém prawém podruhé/ a přijmeš neprawost domu Iúdlkého čtyřiceti dnij/ den za Rok/ den zagisté za Rok dal gšem tobě. A k obleženij Geruzaléma obrátijš twář twau/ a rámě twé wztažené bude: y prorokowati budeš proti němu. Hle obklíčil sem tebe okowy/ a neobrátiš se z boku twého na bok giný/ dokudž newyplnijš dnij obleženij twého. A ty wezmi sobě Pšenice a Gečmene/ Bobu/ a Sfofowice/ Yahel/ Wykwe: a wkladeš to w gednu nádobu/ y naděláš sobě chlebuow podlé počtu dnij/ w nichž spáti budeš na boku twém: tři Sta a dewadešate dnij gíšti budeš to. Pokrm pak twuog kteréhož požíjwati budeš/ bude wáhy dwádcýti zá-wažij za den: od čafu až do čafu gíšti budeš. Y wodu w mijru pijti budeš/ šestau stránku Hyn: od čafu až do čafu budeš pijti to. A jako popelnij chléb gečný gíšti budeš to/ a laynem/ kteréž wýgde z člověka/ přikrygeš to před očima gegich.

¶ Y řekl PAN: Tak gíšti budou Synové Izrahelští chléb swůg polkwrněný me zy Národy/ do nichž wyženu ge. Y řekl gšem: Ah/ ah/ ah/ Pane Bože/ Hle duše má není polkwrněná/ a vmrliny y roztrhaného od Zwěři negedl gšem/ z dětinstwí mého až došawád/ a newěšlo w wšta má wšeliké Masfo nečistě.

¶ Y řekl ke mně: Hle dal gšem tobě hnůg wolowý/ mįšto layn člověčíj/ a učinijš chléb twůg w něm. Y řekl ke mně: Synu Čzłowěčíj/ Hle yá zetru huol chlebowau w Geruzalémě: a gíšti budou chléb swůg na wáhu/ a w pečowánij: a wodu w mijru y w auzkofiti pijti budou/ aby když se gim bude nedostáwati chleba a wody/ padl gedenkaždý k Bratru swému/ a schřadl w neprawotech swých.

Kapitola V.

A Ty Synu člověčíj/ Wezmi sobě meč ostrý holijcý wlašy/ a wezmúc powedeš geý přes hlavu twau/ a přes bradu twau: A wezmeš sobě záwažij wáhy/ a rozdělíš wlašy. Třetij stránku ohněm spálíš prostřed Města/ podlé vyplnění dnuow obleženij: A wezma třetij stránku/ zsekáš mečem okolo něho: Ale ginau třetinu rozptýlíš w wįtr/ a Meč obnažím po nich. Y wezmeš odtud malý počet/ a wįjžeš ge na swrchku pláště twého. A z nich opět wezmeš/ a wvržeš prostřed ohně/ a spálíš ge ohněm/ a z nich wýgde oheň na wěškeren dům Izrahelký.

¶ Toto prawij Pán Bůh: Tento gest Geruzalém/ v prostřed Národůw postawil gšem geý/ a okolo něho země. Y potupil saudy mé/ aby wíce byl bezbožný nežli Pohané/ a potupili přikázanj má wįc než země/ kteréž okolo něho gšau: nebo saudy mé zawrhli/ a w přikázanjích mých nechodili.

¶ Protož toto prawij Pán Bůh: Že gšte přewýšly Národy/ kteří okolo wás gšau/ a w přikázanjích mých nechodili gšte/ ani saudůw mých nečinili/ a podlé Saudůw Národůw/ kteří okolo wás gšau/ nečinili gšte. Protož toto prawij Pán Bůh: Hle yá k tobě/ a yá šam učinjm v prostřed tebe Saudy před očima Národůw: A učinjm nad tebau čehož gšem nečinil/ a čehož wíce podobného nečinjm/ pro wšlecky ohawnosti twé. Protož Otcowé gíšti budou Syny swé v prostřed tebe/ a Synové gíšti budou Otce swé: a učinjm nad tebau saudy/ a rozwegi wšlecky ošatky twé we wšeliký wįtr.

¶ Protož žiw gšem yá/ prawij Pán Bůh/ gediné proto že gý Swatého mého polkwrnil/ we wšelikých aurázých twých/ y we wšlech ohawnostech twých: Já také zlámám/ a neodpuťj oko mé/ a nemiľugi se. Třetj twá stránka mořem země/ a hladem stráwena bude v prostřed tebe: a třetij strán ka twá Mečem padne okolo tebe: Třetij pak stránku twau we wšeliký wįtr roz-ptýlím/ a Meč z posfyy wytrhnu po nich. Y naplnjm prchliwoř mau/ a odpocínauti rozkáži rozhněwánij mému w nich/ a wtělým se: A budou wděti/ že yá PAN mluwil gšem w horliwořti mé/ když vyplnjm wšlecko rozhněwánij mé w nich. A dám tebe w pauřtí/ a w potupu Národuom/ kteříž okolo tebe gšau/ před obličegem wšelikého pomigegijcýho tebe. Y budeš potupa a rauhánij/ příjklad a strach w Národech/ kteříž okolo tebe gšau/ když učinjm nad tebau saudy w prchliwořti a w rozhněwánij/ y w třeřtánij hněwu/ lá PAN mluwil gšem. Když polli řřely hlady nayhorřly na ně/ kteréž budou řřmedné/ a kteréž polli abych wás zahubil/ a hlad šromáždjm na wás/ a zetru v wás hůl chleba. A wpuťjm na wás hlad/ a řřelmy nayhorřly až do wyhubenij. A Mor y krew pųgdau přes tebe/ a Meč wvedu na tebe/ yá PAN mluwil gšem.

JANOVO EVANGELIUM

Kapitola I.

NApočátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Buoh byl to Slowo. To bylo na počátku v Boha. Wšlecky wěcy řkrze ně učiněny gšau/ a bez něho nic není učiněno což učiněno gest. W něm žiwot byl/ a žiwot byl řwětlo Lidij: a řwětlo w temnostech řwįtjij/ a tmy ho neobřahly.

¶ Byl Čzłowěk poslaný od Boha/ kterémuž gméno bylo Ian. Ten přišel na řwědectwįj/ aby řwědectwįj wydal o řwětlu/ aby wřlyckni wěřili řkrze něho. Nebyl on to řwětlo/ ale aby řwědectwįj wydal o řwětlu. Bylo řwětlo prawě/ kteréž ořwěcuge kaž-dého člověka/ přicházegjýho na tento řwět. Na řwětě byl/ a řwět řkrze něho učiněn gest/ a řwět ho nepoznal.

Mezy řwé wlařtnij přišel a řwogi ho nepřijali: Kolikož pak koli přijali ho/ dal gim moc aby Syny Božijmi byli/ těm kteříž wěřj we Gméno geho: Kterįžto ne ze krwįj/ ani z wuole Těla/ ani z wuole Muže/ ale z Boha zrozeni gšau. A řlowo tělem učiněno gest/ a přebýwalo mezy námi/ a widěli gšme řlawu geho/ řlawu jakožto gednoroženého od Otce/ plného mįlořti a prawdy.

¶ Ian řwědectwįj wydává o něm/ a wolá/ řka: Tento byl o němž gšem prawil: Kterýž po mně gda/ predřřel mne/ nebo prwe nežli yá byl. A z plnořti geho wřlyckni my wzali gšme/ a mįlořt za mįlořt: Nebo Zakon řkrze Mořįjřře dán gest/ mįlořt a pr-wda řkrze Geřįjřře Kryřta přřřla. Boha řadný nikdy newiděl. Gednorožený Syn který gest w řlunu Otce/ on gest wyprawil.

¶ A totot gest řwědectwįj Ianowo. Když polli řřidě od Geruzaléma Kněžj a lahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gý? Y wyznal a nezapřel. A wyznal/ Že yá negšem Kryřtus. Y otázali ho/ což tehdy Eliáš gý ty? Y řekl: Negšem. Proroki gý? Od-powěděl Ne. Tehdy řekli gemu: Kdo gý pak/ at odpověd dáme těm kteříž nás polli? Co prawjřš řam o sobě? Řřekl: řa hlas wolagjýcýho na pauřřti/ zprawte řestu PAně/ řakož powěděl Yzayáš Prorok.

¶ A ti kteříž byli posláni/ z Zákoniřkůw řyli. Y otázali ho/ a řekli gemu: Pročez tehdy řřřjřřš/ poněwádž ty negý Kryřtus/ ani Eliáš/ ani Prorok? Odpowěděl gim Ian/ řka: řa řřřjm wás w wodě/ ale wprořřřed wás řřogjř/ kteréhož wy neznáte. Onť gest/

kterýž po mně přišel/ a předemnou byl: kteréhožto negfem hoden rozvázati řeménka v obuwi gehu. Tyto věcy w Bethabaře řtaly fe za Iordánem/ kdez Ian Křtil.

¶ Druhého pak dne/ vzřel Ian Gezijsfe an gde k němu/ y řekl: Ay toť Beránek Božij kterýž řnijmá řhijchy Swěta. Tentot' geft o kterémž gfm powěděl: Že po mně přišel Muž/ kterýž předemnou byl/ nebo prwé nežli já byl/ a já neznal gfm ho/ ale aby oznámen byl w Lidu Izrahelkém/ proto já přišel gfm křtē w wodě.

¶ A řwěductwij wydal Jan/ řka/ Widěl gfm ducha an řstupuge jako holubice s Nebe/ a řuřtáwá na něm. A já gfm ho neznal: Ale který mne pořlal křtiti w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřijs ducha řstupugijcycho a řuořtáwagijcycho na něm/ tent' geft kterýž křtij Duchem Swatým. A já gfm widěl/ a řwěductwij gfm wydal/ že tento geft Syn Božij.

¶ Druhého pak dne opět řtál Ian/ a z Včedlnijkuow gehu dwa. A wida Gezijsfe an gde/ řekl: Ay toť Beránek Božij. Y řlyřřali ho dwa Včedlnijcy mluwijcycho/ y řli za Gezijsřem. Tehdy obrátiw ře Gezijs/ a vzřew ge ani gđau za nim/ řekl gim/ Co hle-dáte? Kteřijřto řekli: Raabi (geň ře wykłádá Miřře) kde bydlijs? Řžekl gim: Poďte/ a ohledayte. Y řli a ohledali kdeby řydlēl/ a řuořřali w něho ten den: A řyła jakořto deřá tá hodina.

¶ Y řyl Ondřeg řratr řlymonůw Petruow geđen ze řdau kteřijř řyli řlyřřeli od Iana/ a řli za Gezijsřem. Y nalezl ten prwnij Bratra řwého řlymona/ a řekl gemu: Nalezli řgme Meřyřřfe/ geň ře wykłádá Kry řtus. Y přiřwedl gey k Gezijsřowi. A pohle-děw naň Gezijs/ řekl: Ty řy řlymon řyn Ionůw: ty řlauti řuđeřř Cefas/ geň ře wykłádá Petr.

¶ Nazayřrij pak Gezijs řhtěl wygijti do Galilee: Y nalezl Filipa/ a řekl gemu: Poď za mnau. A řyl Filip z Betřaydy Měřřa Ondřegowa/ a Petrowa. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu: O kterémž řřal Moyřijs w Zákoně/ a Prorocy: Nalezli řgme Gezijsfe Syna Iozeffowa/ z Nazaréřha. Y řekl gemu Nathanael: z Nazaréřha muoř nětco dobrého řyti? Řžekl gemu Filip: Poď a ohleday.

¶ Y vzřel Gezijs Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm: Hle prawý Izrahelitký/ w kterémřto řřti nenij. Řžekl gemu Nathanael: Kde ty mne řnásř? Odpowěděl Gezijs/ a řekl gemu: Prwé než geft tebe Filip zawolał/ když řy řyl pod Fijkem/ widěl gfm tebe. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl: Miřře ty řy Syn Božij/ ty řy Král Izrahelitký. Odpowěděl Gezijs/ a řekl gemu: Že gfm tobě řekl: Widěl gfm tebe pod Fijkem/ wěřijs: wěřřly věcy nad tyto vzřijs. Y řekl gemu: Žagiřte žagiřte prawijm wám: Vzřijte Nebe otewřenē/ a Angely Božij řřřupugijcy a řřřupugijcy na Syna Čřlowěka.

Kapitola II.

_TRžetijho pak dne/ řřala ře Swatba w Káně Galileyké/ a řyła Matka Gezijsřowa tu. Tehdy pozwán geft také Gezijs y Včedlnijcy gehu na Swatbu. A když ře nedořřalo wijna/ řřkla Matka Gezijsřowa k němu/ Wijna nemagij. Y řekl gij Gezijs: Co mnē a tobē Ženo? geřřte nepřilřla hodina má. Řřkla Matka gehu k řlužebnijkuom: Cořkoli wám řij/ včięte. A řylo tu ka-menných řřřaudwij řřest pořřaweno/ wedlē očiřřřowánj řidowřkého/ řeraucy w řebe gednakařřá Měřice dvě nebo řři.

¶ Řžekl gim Gezijs: Napřřte řřřaudwe wodau/ y napřřili ge až do wrchu. Y řekl gim Gezijs: Nalēwaytež řiž/ a neřte wrchnijmu Zpráwcy Swatby: Y neřli řřau. A když okuřyl wrchnij Zpráwce wody Wjnm včięně/ a newěděł odkudby řylo/ ale řlužebnijcy wěděłi kteřijř wěřili wodu/ powolał Ženicha wrchnij Zpráwce řoduow/ a řekl gemu: Kařřdy Čřlowěk/ nay-prwē dobré Wijno dává: a kdyžby ře podnapili/ tehdy to které řorřřly geft. Ale ty zachowal řy Wjno dobré až dořřawád.

Ten včięł Gezijs počátek řiwuow w Káně Galileyké/ a řzewil řřáwu řřaw: Y vwěřili w něho Včedlnijcy gehu.

¶ Potom řřřaupil do Kaffarnaum on y Matka gehu/ y Bratřij/ y Včedlnijcy: a tu pobyli nemnoho řnij. Byla pak řřijzko welika noc řidowřká. Y wřřaupil Gezijs do Geruzaléma/ a nalezl w Chráme ano prodáwagij Woly/ Owce/ Holuby/ a Penězo měnce ředijcy. A když vđēlal Bič z prowázkuow/ wřřecky wyňnal z Chrámu/ Owce také y Woly/ a Penězoměncům rozřypal Penijze/ a řřoly přewřacl. A řēm kteřijř Holuby prodáwal/ řekl: Oďneřtež tyto věcy oďřud/ a nečięte Domu Otce mého Domem ku-peckým. Y rozpomenuli ře Včedlnijcy gehu že řřáno geft: řorřiwořř Domu twého řněđla mne.

¶ Tehdy odpowěděłi řidē/ a řekli gemu: Kterē řnamenj vkazuęeřř nám/ že tyto věcy řinijs? Odpowěděł Gezijs/ a řekl gim: Zruřřte Chrám tento/ a we třech dnech wyřzewu gey. Y řekli řidē: Čřtyřidceti a řřest Leth deřán geft Chrám tento/ a ty we třech dnech wđēłati řheřř gey? Ale on prawil o Chrámu řřla řwého. Protož když z mrtwých wřřal/ rozpomenuli ře Včedlnijcy gehu/ že geft to powěděł. Y vwěřili řijřmu/ a tē řři kterařř mluwil gim.

¶ A když řyl w Geruzalémě na Welikau noc w den Swátečnij/ mnozý vwěřili we Gměno gehu/ widauce řiw y gehu kteřēž ři-nil. Ale on Gezijs newěřil řebe řamého gim/ proto/ že geft on řnal wřřecky/ aniž řylo potřebij gemu aby kdo řwěductwij wy-dal o čřlowěku: neř on wěđēł/ coby řylo w Čřlowěku.

Kapitola III.

Był pak čřlowěk z Zákonijkůw Nykodém gmnem/ Knijže řidowřké. Ten přišel k Gezijsřowi w nocy/ a řekl gemu: Miřře/ wijme že řy od Boha přišel Miřř. Nebo řáđný nemuoře řēch řiwuow řřiti kteřēž ty řinijs/ lečby řyl s nim Buoh. Od-powěděł Gezijs/ a řekl gemu: Giřte giřte prawijm tobē: Nenarodijli ře kdo řnowu/ nemuořeť wđēti Kráľowřřw Božijho. Řžekl k němu Nykodém: Kterak ře může Čřlowěk naroditi řřa řřary? Zđali mŭ že opět w řiwot Matky řwē wgijti a naroditi ře? Odpowěděł Gezijs: Giřte giřte prawjm tobē/ nenarodijli ře kdo z wody a z Ducha Swatého/ nemůže wgijti do Kráľowřřw Božijho. Což narozeno geft z řřla/ řēlo geft/ a co narozeno z Ducha/ Duch geft. Nediwiž ře že gfm řekl tođē: Muřyte ře řnowu zřoditi. Wijtr kde řhe wēęe/ a řřas gehu řlyřřys/ ale newijř odkawád wēęe/ aneř kam gde. Takť geft kařřdy kdož ře narodil z Ducha.

¶ Odpowěděł Nykodem/ a řekl gemu: Kterak mohau tyto věcy řyti? Odpowěděł Gezijs/ a řekl gemu: Ty řy Miřř w Izrahe-li/ a řēch věcy ře řnásř? Giřte giřte prawijm tobē/ že to což wijme mluwijme/ a což řgme wđēłi řwěđčijme/ a řwěductwij nařřřeho nepřigijmáte. Poněwáđž řemřké věcy mluwil řem wám a newěřijte/ y kterak řuđuli wám prawiti Nebelké vwěřijte? A nižáđný newřřaupil na Nebe/ geđinē ten kteřýž řřaupil s Nebe/ Syn Čřlowěka/ kteřýž geft w Nebi. A jakož geft Moyřijs powýřřyl Hada na pauffi/ tak má powýřřen řyti Syn čřlowěka/ aby kařřdy kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčný.

¶ Nebo takť geft Buoh milowal Swět/ že Syna řwého řednorozeného řal/ aby kař dý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl řiwot wěčný. Neř geft nepořřal řřh Syna řwého na Swět/ aby řauđil Swět/ ale aby řřařen řyl Swět řkrze něho. Kdo wěřij w něho/ nebuđeť řauzen: Ale kdož newěřij/ řiž geft oďřauzen/ neb newěřij we Gměno řednorozeného Syna Božijho. A tentot' geft řauđ/ že geft Swětlo přilřlo na Swět/ a milowali řidē wijce řemnořti nežli Swětlo/ neř řyli řkutkowē gegich řlj. Kařřdy žagiřte kdož zle řinijs/ nenáwidijs Swětla/ a newycházý na Swětlo/ aby nebyli řřřřani řkutkowē gehu. Ale kdož řinijs prawdu/ wycházý na řwětlo/ aby řyli řzeweni řkutkowē gehu/ nebo w Bohu wičięně řřau.

¶ Potom přišel Gežíš a Včedlnijcy geho do Země lůdké/ a tu přebýval s nimi a křtil. Ian pak také křtil w Enon podlé Salim/ neť vody mnohé tu byly: Y přicházeli/ a křtili fe/ Neť gešťe Ian nebyl wřazen do žaláře. Tehdy vznikla hádka mezy Včedlnijky lanowými s Židy/ o očistňowanij. Y přišli k lanowi/ a řekli gemu: Místě/ ten kterýž byl s tebau za Iordánem/ gemuž gly ty fwědectwój wydal/ hle on křtij/ a wřykni gđau k němu. Odpověděl Ian a řekl: Nemuožť člowěk wzýti ničehéhož/ nebudeliť gemu dáno s Nebe. Wy ľami fwědkowé gfte že gľem yá řekl: lăt negľem Kryřtus/ ale poľľan gľem před nim. Kdož má Newěřtu/ Ženichť geft: přijtel pak Ženicha kterýž řtogij a řlyřľy ho/ radořľij ře raduge pro řlas Ženicha. Protož tato radořľt má napľněna geft. Ontť muřľ řuořľti/ ale yá ře menřľyti.

¶ Kdožť geft s řuory přišľel/ nadewřleckyť geft. Kdožť geft z země/ země geft/ a o zemiť mľuwij: Kdo geft z Nebe přišľel/ nadewřleckyť geft. A cožť geft wiďel a řlyřľal/ toť fwěďčij/ a fwědectwój geho řáďný nepřigijmá. Ale kdožby přijal geho fwědectwój/ ten zapečetil a toho potwřdil/ že Bůh prawdomľuwný geft. Nebo kohož geft poľľal Bůh/ řlowa Bořľij mľuwij. Ne w mijru zagistě dáwá Buoh gemu řucha. Otec mľuge Syna/ a wřlecky wěcy řal w řuce geho. Kdož wěřij w Syna/ mătť řiwot wěčňý: ale kdož geft newěřijčý Synu/ newřřijť řiwota/ ale řněw Bořľij řuořľtáwá na něm.

Kapitola III.

TEhdy yakž poznaľ Gežířs že gľau řlyřľeli Zákoničy řeby Gežířs wjice Včedlnijkůw činiľ a křtil nežli Ian (Ačľoli Gežířs ne- křti/ ale Včedlnijcy geho) opuřľl řuodřľwo/ a oďľel opěť do Galilee. A muřľyl gijti řkrze Samarij.

¶ Y přišľel k Měřľtu Samariķěmu/ kteréž řlowe Sýřhar: wedľe Popľuřľij kteréž byl řal řákob řozefowi Synu řwěmu. A řyla tu Studnice řákobowa. Protož vřľaw na čestě Pán Gežířs/ poľľadil ře řak na Studnici. A řyla řodina yakožto řľestá.

¶ Y přišľla řena z Samarij wářiť wody. Řekľ gij Gežířs: Day mi ať ře napijm. Včedlnijcy zagiftě geho řyli oďelli do Měřľta/ aby nakaupili pokrmůw. Y řekľa gemu řena řa Samariťanka: Kterak řy gľa řidem řáďářs oďemne pijti geňž gľem řena Samariťanka? Poněwáďž neobcugij řidě s Samariťány. Odpověďel Gežířs/ a řekľ gij: By řnala řar Bořľij/ a kdo geft kterýž mľuwij tobě: Day mi pijti: řyby řnad prořľýla oď něho/ a řalby tobě wody řiwé. Řekľa gemu řena: PAně/ aniž málř čijmby nawařľil/ a Studnice řľuboká geft: oďkud řehdy málř řu wodu řiwau? Zďali gly řy wěřľľy nežli Otec nářľ řákob/ kterýž nám řal řuto Studnici/ a řľm z řij řil/ y řľnowé geho/ y řobýřľek geho?

¶ Odpověďel Gežířs/ a řekľ gij: Kaďý kdož řude pijti wodu řuto/ řijřniti řude opěť: Ale kdož ře napij wody kterauž yá řám gemu/ nebudetť řiřniti na wěky/ ale woda kterauž yá řám gemu/ řude w něm Studnice wody wľkakugijčý řo řiwota wěčňěho. Řekľa k němu Řena: PAně/ řay mi ře wody/ ať řych nežľnřla ani řodřľla řem wářiť. Řekľ gij Gežířs: Gďi powoľay Mu ře řwěho/ a přidť řem. Odpověďela řena a řekľa: Nemám Muře. Řekľ gij Gežířs: Dobře řy řekľa/ nemám Muře. Nebo řy ře řmuřuw měľa/ a řynij kteréhož málř nenij řwůg muřľ. To řy powěďela prawě.

¶ Řekľa gemu řena: PAně/ wiďijm že gly řy Prorok. Oćowé nallý na řeto řoře řlaněľi ře: a wy prawijte/ že w Geruźalěmě geft mřľřľo kďežto náľeřľij ře řlaněťi. Řekľ gij Gežířs: Řeno/ wěř mi že gďe řodina/ kďyřto ani na řeto řoře/ ani w Geruźalěmě řouďete ře řlaněťi Oćy. Wy řlanijte ře řomu čemuř newijte/ a my ře řlanijme čemuř wjime/ neť řpařenij z Řiduow geft. Ale gďetť řodina a řynijť geft/ kďyřto prawij čitěľe/ řlaněťi ře řu řau Oćy w řuchu a w prawďe. Nebo y Oće řakowých řľeďá/ řteřľby ře řlaněľi gemu. Bůh řuch geft/ a ři řteřľij řu ře řlaněľij/ w řuchu a w prawďe magij ře řlaněťi.

¶ Řekľa gemu Řena: Wjím že Měřľářs přijgďe/ kterýž řlowe Kryřtus. Protož kďyř přigďe/ ontť nám řwěřľuge wřľeckny wěcy. Řekľ gij Gežířs: lătť gľem kterýž mľuwijm s tebau. A w řom přišľli Včedlnijcy geho/ y řiwili ře řeby s řenau mľuwil. A wřľak řáďný gemu neřekľ: Co ře gij řľáľs? aneť/ proč mľuwijřs s řij? Tehdy neřala řu Řena wěďra řwěho/ a oďella do Měřľta a řekľa řem řľem: Poďte/ a řoľľeďte na Čřľowěka/ kterýž powěďel mi wřľecky wěcy kteréž gľem řoli činiľa. Zďali on geft Kryřtus. Y wyřľli z Měřľta/ a řľli k němu.

¶ Mezy řijm pak prořľli řo Včedlnijcy geho řľauce: Mřľřte/ řogeřľy. A on řekľ gim: lătť mám řokrm gijľti/ kteréhož wy newijte. Tehdy prawili Včedlnijcy wěľpolek: Zďali geft kdo přineřľ gemu gijľti? Řekľ gim Gežířs: Muogť řokrm geft/ abyřľ činiľ wuoli řoho kterýž mňe poľľal/ a řonaľ řijľo geho. Wřľak wy prawijte/ že geřľe gľau čřľři Mě řľce/ a řeň přigďe? Ay prawijm wám/ řwřij řňeťe oči wářľe/ a řatřľte na řraginy/ řetť ře giř čěľegij ře řni. A kdožť řne/ oďľatutť čěľe/ a řhro- řmařľuge vřľitek k řiwotu wěčňěmu/ aby y řen kdož řořľýwá řľolu ře řadowal y kdo řne. W řom zagiftě řlowo prawě geft/ řetť řiný geft kterýž řořľýwá/ a řiný kterýž řne. lătť gľem wář poľľal/ abyřľte řali o čemř gľte ne řracowali. Řinij gľau řracowali/ a wy gľte w řegich řrácy wěřľli.

¶ Z Měřľta pak řoho mňořľ wvěřili w něho z Samariťanuow/ pro řeč řeny kteráž fwědectwój wyďáwala/ že mi geft powěďel wřľecky wěcy kteréž gľem řoli činiľa. Tehdy kďyř přišľli Samariťani k němu/ prořľli řo aby řu řozuořľal. Y řobýľ řu řa řwa řni. A mňohém gich wjice wvěřilo/ pro řeč geho. A řeňe mľuwili: Ře giř ne pro řwau řečwě řijme/ neť gľme řami řlyřľeli/ a wjime giřťe/ že řento geft řpařľtel řwěťa.

¶ Po řwau pak řnečľ/ wyřľel oďřuď a řľel do Galilee. řam zagiftě Gežířs fwědectwój wyďal/ že Prorok w řwě Wľařľi w řo- řtiwořľti nenij: Protož kďyř přišľel do Galilee/ přijali řey Galilegľľij/ že wiďeli wřľeckny wěcy kteréž wčiniľ w Geruźalěmě na řen řwáťečňij. Neť y oni řyli přišľli ře řni řľáwňěmu. Tehdy opěť přišľel do Káně Galilejľké/ kďež řo wčiniľ řyl z wody Wjino:

¶ Y řyl ředen Křaliķ/ gehoř Syn nemocen řyl w Kaffarnaum. řen kďyř vřľyřľal řeby Gežířs přišľel z řľľké řraginy do Galilee/ řľel k němu/ a prořľl řo/ aby řľel a wřďrawil řyna geho/ neť řočijňal řřijti. Tehdy řekľ k němu Gežířs: Nevřřijťeli řiwůw a řázřakuow/ newvěřijte. Řekľ gemu Křaliķ: PAně/ poďť řwě nežli wřře řyn můg. Řekľ gemu Gežířs: Gďi/ řyn řwůg řiw geft. Wvěřil Čřľowěk řečľi kterauž mľuwil k němu Gežířs/ a řľel. A kďyř on řľel/ řotkali ře s řim řľuřebňijcy/ a řwěřľowali gemu řľauce: řyn řwůg řiw geft. Tehdy oťázal ře gich na řodinu/ w kterauř ře ře ľe ře měľ. Y řekli gemu: Wčěřá w řodinu řeďmau/ ořľala řo řymnice. Tehdy poznaľ Oće ře řa řodina řyla w kterauř řekľ gemu Gežířs: řyn řwuoř řiw geft. Ywvěřil on y Čřeľed geho wřľecká. To opěť řruhý řiw wčiniľ Gežířs/ kďyř přišľel z řľuďľké řraginy do Galilee.

Kapitola V.

POťom řyl řwáťek Řiduowľý: Y řľel Gežířs do Geruźalěma. A řyl w Geruźalěmě Řybnijķ řřawný/ kterýž řlowe Řiduowľky Bethľeyďa/ řatero přijřľřěľľy mage. W řničřľto řeľeľo mňořľřľľ wěľikě neďuřľiwých/ řľepých/ řulřawých/ řľřľľých/ oče- káwagijčie řňutij wody. Nebo An řel Bořľij giřľeho čařľ řľľupowal do Řybnijķa/ a řýľal wodaľ. A kdož řwřňij řľľapil řo Řybnijķa po řňutij wody/ wřďrawen řýwľl/ oď řterěľoli řemocy řřápen řyl. Y řyl řu Čřľowěk ředen kterýž řeľeľ ořľm a řřĩďeťi řet w řemocy řwě. řoho kďyř vřľel Gežířs an řeľij/ a poznaľ řeby giř čas mňohý řyl nemocen/ řekľ gemu: Čheřľľli

zdráv býti? Odpověděl gemu nemocný: Pane/ nemám Człowěka/ když se zbaurij woda/ aby mne wpuřtil do Rybnijka: neř když já gdu/ giný předemnu wřtupuge.

¶ Ržekl gemu Gežijřs: Wřtaň/ wezmi lože twé a chod'. A hned zdaw geřt wćiněň čłowěk ten/ a wzaw Lože řwé/ y chodil. A býla Sobotha w ten den. Tehdy řekli Židé tomu kterýž býl zdaw wćiněň: Den Swátečnj geřt/ neřluřřť tobě nořyti lože twého. Odpověděl gim: Ten kterýž mne vzdrawil/ onť mi rozkázal: Wezmi Lože twé a chod'. Y otázali ho: Který geřt ten Człowěk/ kterýž řekl tobě: Wezmi lože twé a chod'? Ale ten kterýž býl vzdrawn/ newěděl kdoby býl. A Gežijřs býl odřřel od zřřtupu řhromážděného natom mijiřř.

¶ Potom pak Gežijřs nalezl gey w Chrámě/ y řekl gemu: Hle zdaw wćiněň gřř/ giř nehřřř/ ařřby ře tobě něřto horřřřého nepři- hodilo. Odřřel ten čłowěk/ a powěděl Židuom/ řeby Gežijřs býl kterýž ho zdawé ho wćinil. Protoř protiřili ře Židé Gežijřřowi/ ře to wćinil w den Swátečnij. Ale Gežijřs odpověděl gim:

¶ Otec muog až dořawád děláš/ y yát' dělám. Tehdy řidé wćice pro to hledali ho zabiti: ne toliko řeby řuřřř Sobothu/ ale ře Otece řwého prawil býti Boha/ rowného ře čině Bohu. Tehdy odpověděl gim Gežijřs/ a řekl: Giřř giřř prawijm wám/ Nemů- řet' Syn řám od řebe ničehéhoř wćiniti/ gedině což wřřij an Otec činij. Neř což koli on činij/ toť y Syn téř činij. Otec zagiřř miluge Syna/ a wřazuje gemu wřřecky wěcy kterěř řám činij/ a wěřřř nad to wřáže gemu řkutky/ abyřřř wy ře diřřili. Neř yakoř Otec křijřř mřtwé a ořiwuge/ tak y Syn kterěř chce obřiwuge. Aniř zagiřř Otec řaudiř koho/ ale wěřřkeren řaud dal řynu/ aby wřřickni řtili Syna/ tak yako řtij Otece. Kdo nectij Syna/ nectij ani Otece který ho pořřal. Giřř giřř prawijm wám/ ře kdoř Slowo mé řlyřřř/ a wěřřř tomu kterýž mne pořřal/ máť řiwot wěčný: a na Saud nepřiřgde/ ale pũgde z řmřti do řiwota.

¶ Giřř giřř prawijm wám/ ře přiřde hodina/ a nynijť geřt/ kdyřto mřtwij řlyřřř řlas Syna Bořijho: a ti kterij řlyřřř řiwi řudau. Neř yakoř Otec má řiwot řám w řobě/ tak geřt řal y řynu aby měř řiwot w řamém řobě/ a moc řal gemu y Saud činiti/ neř Syn čłowěka geřt. Nediřteř ře tomu: Neboť přiřgde hodina/ w kterauřto wřřřckni kterij w hřibijch gřau/ řlyřřř řlas Sy- na Bořijho: Y puogdau kterij dořré wěcy činili na wřkřijřřenij řiwota/ Ale ti kterijž zřlé wěcy činili/ na wřkřijřřenij Saudu.

¶ Nemohuť já řám od řebe nič činiti. Ale yakř řlyřřřm/ takt' řaudiřm/ a Saud muog řprawedliřř geřt: neř nehledám wuole mé/ ale wuole toho kterýž mne pořřal/ Otcowy. Wydávámli já řwědectwij řám o řobě/ řwědectwij mé nenij prawé. Ginýť geřt který řwědectwij wydává o mně/ a wijm ře prawé geřt řwědectwij geho/ kterěř wydává o mně.

¶ Wy pořřali gřř k řanowi/ a on řwědectwij wydal prawdě. Ale yát' nepřiřgijmám řwědectwij od Człowěka: ale toťtoť prawijm/ abyřřř wy řpařřeni byli. Onť geřt býl řwice kteráž hořij a řwiřtij: Wy pak řtěřli gřř na čas řadowati ře w řwěřřle geho. Iá pak mám wěřřř řwědectwij nad řana. Nebo řkutky kterěř mi řal Otec abyř ge wyřřonal/ ti řřřřřwé kterěř já činijm řwědectwij o mně wydávagij/ ře mne geřt Otec pořřal. A kterýž mne pořřal Otec/ onť řwědectwij wydal o mně. Gehoř gřř wy řřařřu ni- kdý neřlyřřřli/ ani twări geho widěřli/ a řřowa geho nemáe w řobě zuořřřwagijćyho: nebo kteréhoř geřt on pořřal/ tomu wy newěřřijte.

¶ Pťayte ře na Piřřma/ w nichř ře domnijwáte řiwot wěčný miji. A tat' gřau/ gěřřto řwědectwij wydávagij o mně: a wřřak ne- chcete přiřgiti ke mně/ abyřřř řiwot měřli. Zwelebenij od řidij yát' nepřiřgijmám: ale pořřal gřem wás/ ře wy řilowánij Bořijho ne máte w řobě. Iát' gřem přiřřel we Gměnu Otece měho/ a nepřiřgijmáte mne. Přiřřdeliť giný we gměnu řwém/ toho wy přiřřmete. Kterak wy muořete wěřřiti/ kterijž řwřřřu gedem od druhého přiřřijmáte: řwřřř pak kteráž geřt od řamého Boha/ nehledáte?

¶ Nedomnijwayteř ře/ řyčť já na wás řalowati měř řřed Otcem. Geřřť kdof' na wás řaluge/ Moyřijřřs/ w kterémř wy na- děgi máte. Nebo kdyřbyřř wěřřili Moyřijřřowi/ wěřřiliřlyřř řřad y mně: neř geřt on o mně řřal. Ale poňewádř geho Piřřřřuom newěřřijte/ y kterak řřowřm mřřm wvěřřijte?

LIST GALATSKÝM

Kapitola I.

PAWEŁ Apořřřol/ ne od řidij ani řkrze Człowěka/ ale řkrze Gežijřře Kryřřa a Boha Otece kte řřř gey wřkřijřř z mřtwých/ y ti kterijž řemnu gřau wřřřckni řřatřij/ Čýrkwjm Galatřřm: Miłořř wám a pokog od Boha Otece a Pána nalleho Gežijřře Kryřřa/ kterýřto wydal řebe řamého za řřijchy nalle/ aby nás wřřřř z tohoto Swěřřa neřřřřřřřřř/ wedřř wřřle Boha a Otece nalleho/ které muřřto čěřř a řwřřa na wěky wěkůw/ Amen.

¶ Diřřijm ře tomu/ ře tak řřřřř wćhřřili gřř ře od toho (kterýž wás powořřal k miłořři Kryřřřwé) k ginému Ewangelium/ kte- řěř nenij gině/ neř ře gřau něřkterij kterijž wás zarmucugij/ a wywřřřiti řřěřřij Ewangelium Kryřřřowo. Ale řyčřme pak my/ neb Angel ř Nebe řázal wám mimo toto/ což řřme wám řázali/ prořřletý řud'. Jakoř gřem řředpověděl wám/ a nynij opěť prawijm: Budeli wám kdo co řázati giného křomě toho/ což gřř přiřřali/ prořřletý řud'. Nynij pak k řidemli wedu/ čili k Bohu? Zdaliř řledijm řidem ře řijřiti? Kdyřby ře gěřřř řijřil řidem/ řřřřřřijmemych Kryřřřřwým neřřil.

¶ Známo zagiřř činijm wám Bratřij Ewangelium kterěř řázáno geřt odemne/ řet' nenij wedřř čłowěka: aniř gřem já ho wřřal od čłowěka/ ani ře naučil/ ale řkrze zgewenij Gežijřře Kryřřa. Neř řřřřř gřř o mém ořřcowánij něřkdegřřřm w řidowřřřu/ ře nad obyčřę protiřil gřem ře Čýrkwi Bořij/ a řubil gřem gi/ a prořřijřwal gřem w řidowřřřu nad mnohé mně rowné w po- kolenij mém/ řorliřřm a řilným gřř miłownijkem Otcuw mřřm řřřřowenij.

¶ Ale kdyř Bohu/ kterýž mne odřřřil z ři wota Matky mé/ a powořřal řkrze Miłořř řřau/ to ře řiděřlo/ aby zgewil Syna řwého řkrze mne/ abyř řázal o něm meřř Pohany: hned gřem nepowořřil řřřu a křwi/ aniř gřem řřel do Geruřřaléma k Apořřřřřřm/ genř řyřli řředemnu/ ale řřel gřem do Arabie/ a potom nawřřřil gřem ře zafe do Damallku. Potom po řřřch letech přiřřel gřem do Geruřřaléma/ abyř ře řřledal ř Petřem/ y pořřyl gřem s nim patnářře řnij. Giného pak z Apořřřřřřůw řřadného gřem newi- děl/ gedině řakuba Bratřa PAně. Toť pak piřřřř wám/ hle řřed Bohem řet' neřřamám. Potom přiřřel gřem do Křagin řyřřřřřř a Cylicye. A neřřali mé ořoby Čýrkwe řidow řké/ kterěř řyřli w Kryřřřu. Neř toliko řřřřřali o mně/ ře ten kterýž ře protiřil nám něřkdy/ giřř nynij řáže wjřřu/ proti kterěř něřkdy řoyowal: A tak pro mne řwřřřili Boha.

Kapitola II.

¶ Potom pak po čřřnářři letech/ opěť gřem řřel do Geruřřaléma ř Barnabášřem/ poyaw ř řebau y řřřa. A wřřel gřem podle zgewenij/ a rozřřauřřal gřem s nimi o Ewangelium Swatě/ kterěř řáři meřř Pohany: a zřřřřřř ře řřři kterijž řřednij a w wážnořři řyřli/ abyř řřad nadarmo neřřžal řnyň y řřwé. Ale ani řřřřř kterýž řemnu býl/ a gřř Pohanem/ nenij řřřřřen/ aby ře obřřezal: ale pro wředeneř tu řřřřřřř Bratřř/ kterij řyřli řřřřř k wřřřřřowánij řwobody nalle/ kterauř máme w Kryřřřu Ge-

žijli/ aby nás w službu podrobili. Kterýmž to ani na čas nepowolili gíme k poddánij gijm/ aby prawda Ewangelium zuoftala w wás.

¶ Od těch pak/ kteříj se zdáli nětco býti (yacý gfa u někdy byli/ neníj mi do toho nic: Buoh ofoby člověka nepřijímá) A tak ti/ kteříj se nětco zdáli býti/ nic gfa u mi nepomohli. Ale zaťe/ když vzřeli že g' mi svěčeno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezanými: yako y Petrowi mezy Židy/ (Nebo ten kterýž powolal Petra k Apoštoltwju mezy Židy/ powolal také y mne/ abych byl Apoštolem mezy Pohany) a když gfa u poznali milost Božíj kteráž mi geť dána/ Jakub/ Petr a Jan/ kteříj se zdáli býti flaupowé/ rukau podali mi y Barnabášowi na znamenij towaryštwj: abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Židy kázali/ toliko abychom na chudé pamatowali/ čehož y pilen gfm byl/ abych tak činil.

¶ A když přišel Petr do Antiochie/ zgewně gfm gemu odepřel/ neb geť byl hoden třetánij. Nebo prwé než gfa u přišli někteřj od Jakuba/ gijdal s Pohany. A když přišli/ vcházal a oddělowal se od nich/ bože se těch kteříj byli z židowstwa obrázení. A w geho pokřytwtwju frownawali se y ginij Židé/ tak že y Barnabáš wveden byl od nich w to pokřytwtwju. Ale když gfm vzřel že se nevpřijmne magij k prawdě Ewangelium/ řekl gfm Petrowi předewšlemi/ poněwadž ty/ gla Ži dem pohanly gly žiw/ a ne židowly/ y kteráž wedeš k tomu Pohany aby Židowly žiwi byli? My přirození gíme Židé/ a ne Pohané/ hříšníci: Wěduce to/ že nebýwá člověk šprawedliw učiněn z skutkuow Zákona/ ale škrze Wijru w Kryfta Gežijšě/ y my wvěřili gíme w Kryfta Gežijšě/ abychom byli Sprawedliw učiněni z Wijry Kryftowy/ a ne z skutkuow Zákona. Proto/ že z skutkůw Zákona nebude šprawedliw učiněn žádný Člowěk.

¶ Pakli hledagijce abychom Sprawedliw učiněni byli škrze Kryfta/ nalezeni gíme y my hříšníci/ tehda Kryftus geť služebnjkem hříjchu? Nikoli: Nebo būduli to/ což gfm prwé kazyl/ opět zaťe wzděláwati/ přestupnjkem sebe činim. Nebo yá škrze Zákonu/ vmřel gfm Zákonu/ abych žiw byl Bohu/ yá s Kryftem vkřizowán gfm: a žiw gfm giž ne yá/ ale žiw geť we mně Kryftus. Že pak nynj žiw gfm w těle/ žiw gfm w Wijře se Syna Božijho/ kterýžto zamilowal mne/ a wydal sebe šamého za mne. Nezamijtám milosti Božij. Nebo geťli Sprawedlnost škrze Zákon/ tehda Kryftus nadarmo geť vmřel.

Kapitola III.

O Bláznij Galatštwj/ y kdo geť wás zmámil/ abyšle newěřili prawdě? Před wšlymižto očima Kryftus Gežijš potupen geť a mezy wami vkřizowán? Toto toliko chey zwěděti od wás/ Z skutkuowli Zákona přiyali gfe Ducha šwatého/ čili z flyšlenij wijry? Tak gláznijw gfe/ že počawšle Duchem/ giž nynj tělem konáte? Tak mnoho trpěli gfe nadarmo? a wšak nadarmoli? Protož ten/ kterýž dáwá wám Ducha Swatého/ a činij diwy mezy wami: z skutkuowli Zákona to činij/ čili z flyšlenij Wijry? Jakož y Abraham wvěřil Bohu/ a počteno gemu to k šprawedlnosti. Protož znayte/ že kteříj gfa u z Wijry/ ti gfa u Synowé Abrahamowi.

¶ Předwědwšly pak pijmo/ že Buoh Lidi šprawedliwé činij z Wijry/ předpowědělo Abrahamowi: Že požeňani budau w tobě wšlyckni lidi. A protož kteříj gfa u z wijry/ docházegij požeňánij s wěrným Abrahamem. Kterij pak koli z skutkůw Zákona gfa u/ pod zlořečenstwjm gfa u. Nebo pláno geť: Zlořečený každý kdož nezůstáwá we wšem/ což geť pláno w Knihách Zákona/ aby to naplnil. Ale že škrze Zákon nebýwá žádný Sprawedliw učiněn před Bohem/ zgewně geť/ neb šprawedliwý z Wijry žiw geť. Zákon pak neníj z Wijry/ ale kdo būde plniti prikázanj Zákona/ žiw būde w nich. Kryftus wykupil nás z zlořečenstwju Zákona/ učiněn gla pro nás zlořečenstwjm: Nebo pláno geť: Zlořečený každý kdož wifý na dřewě/ Aby mezy Národy požeňánij Abrahamowo přišlo škrze Kryfta Gežijšě/ a bychom zašlijbenij Ducha Swatého přiyali škrze Wijru. Bratři (wedle Člowěka prawjm) Wšak wtrzeným některého člověka Kláštem/ žádný nepohrží/ ani ho ginák mēnij.

¶ Abrahamowi powědjna gfa u zašlijbenij y Semenu geho. Ne dij/ Semenuom yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Semenu twému/ kterýž geť Kryftus. Toto pak prawjm/ že Kláštu ztrzeného od Boha w Kryftu/ Zákon/ kterýž po čtyřech štech a po třidcyti letech začal se a wydán geť/ neruší aby wyprázdnil liby. Nebo geťli z Zákona dědictwju/ tehda giž neníj z zašlijbenij. Ale Abrahamowi škrze zašlijbenij dal geť Buoh.

¶ Což tehda Zákon? Y pro přestupnjky wštanowen geť (dokawadžby nepřišlo Sý mě/ kterémuž zašlijbil Buoh) zřizený škrze Angely w ruce Smjrcce. Ale Smjrcce neníj gednoho/ Bůh pak gedn geť. Což tehda Zákon geť proti libuom Božijm? Odstup to. Nebo byť byl Zákon dán/ kterýžby mohl obžiwiti/ zagitě z Zákona byľaby šprawedlnost. Ale zawřelo pijmo wšlecky wěcy pod hříjchem/ aby zašlijbenij Gežijšě Kryfta z wijry dáno bylo wěřicým.

¶ Prwé zagitě nežli geť přišla Wijra/ pod Zákonem byli gíme ošřijhání/ zawřijni gfa uce w té Wijře/ kteráž měla zgewena býti. A tak Zákon Pěštaunem nallým byl až do Kryfta/ abychom z wijry šprawedliwý byli učiněni. Ale když přišla Wijra/ giž negime pod Pěštaunem. Nebo wy wšlyckni Synowé Božij gfe škrze Wjru kteráž geť w Kryftu Gežijšy. Protož kteřížkoli pokřtěni gfe/ w Kryfta gfe se oblekli. A tak neníj rozdiľu mezy Židem a Řekem/ mezy Služebnjkem a swobodným/ mezy Mužem a ženau. Nebo wy wšlyckni gedno gfe w Kryftu Gežijšy. A poněwadž wy gfe Kryftowi/ tehda Sýmě Abrahamowo gfe/ a podlé zašlijbenij Dědicowé.

Kapitola IIII.

¶ Prawjm pak/ že pokudž Dědic maličký geť/ nic se neděľij od služebnjka/ gla PANem wšleho/ ale pod ochráncemi a Zprávce geť až do wloženého čafu od Otce: Tak y my/ když gíme byli maličcy/ pod žiwly Swěta byli gíme/ flaužijce. Ale když geť přišla plnost čafu/ poslal Buoh Syna šwého narozeného z ženy/ pod Zákonem/ aby ty/ kteříj pod Zákonem byli/ wykupil/ abychom zašlijbenij práwo Synuow přiyali. Poněwadž gfe pak wy Synowé Božij/ poslal Buoh Ducha Syna šwého w řdce našle/ wolagijcýho/ Otče/ Otče. A tak giž negly služebnjkem/ ale Synem. A poněwadž Synem/ tehda y Dědicem škrze Boha.

¶ Ale že tehdaž neznagijce Boha/ těm kteříj negfa u z přirození Bohowé/ flaužili gfe. Giž pak nynj poznawšle Boha/ nýbrž y poznání gfa uce od něho: kterak obracujete se opět k mdlým a gijdným žiwluom/ gimž opět znouu chcete flaužiti? Nebo šleťijte dnj a Měľycuow/ a čafuow/ y Leth. Bogjm se/ abych šnad na darmo nepracowal mezy wami. Būdte yako yá/ neb y yá gfm yako wy.

¶ Bratři milij (profým wás) nic gfe mne nevrasyli. Ale wjite že s mnohau mdlobau těla kázal gfm wám Ewangelium ponayprwé/ a pokušlenijm tjm na těle mém nepohrzel gfe/ ani ge zawřhli/ ale yako Angela Božijho přiyali gfe mne/ a yako Gežijšě Kryfta. Protož kde geť šlahošlawenstwju walle? šwědeťwju zagitě yá wydávám wám/ že oči walle/ by to mohlo býti/ wylaupijce byľibyste mně dali. Což tehdy nepřijtelem gfm wám učiněn/ prawdu wám prawě?

¶ Milugijť ginij wás/ ne dobře/ neb wás chtěgij odwrátiť od prawdy/ abyšle gich náľledowali. Wy pak dobrého náľledugte w dobrém wždyckny/ a ne toliko tehdaž/ když gfm přijtomen wám. Synáčkowé mogi/ kteréž opět s šoleťijm rodijm/ dokudž

zafe mezy was wvreden nebude Kryftus. Ale chtělých sám v was býti nyní/ a hlas můj změnit/ nebo gšem zahanben pro was. Powězte mi kterýj pod Zákonem chcete býti/ zdali Zákona nellýcháte?

¶ Nebo w něm pláno geft/ že Abraham měl dwa Syny: gednoho z Děwky/ a druhého z Swobodné. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podlé těla se narodil: ale kterýž z Swobodné/ ten škrze zaljubljenij: a toť se duchowně mluwí y rozumí. Než totoť gšau dwa Zákonowé: Geden zagítě na hůře Sýna wydaný/ kterýž w službu podrobowal/ a ten se wyznamenáwa škrze Agar. (Sýna zagítě Hora geft w Arabij/ kteráž připogena geft té/ kteráž geft nyní Geruzalém) a šlauží s Syny šwými. Onenno pak/ kterýž swrchu geft Geruzalém/ šwobodnýť geft/ kterýž geft Matka naše. Než pláno geft: Wefel se neplodná/ kteráž nerodíjš/ wykřikni wefele a zwolay/ kteráž nepracugeš ku porodu: než wijce šynůw má opušťěná/ než ta kteráž má muže. My pak Bratřij wedlé zaljubljenij Izákowa/ Synowé gšme.

¶ Ale jakož pak tehdáž ten/ kterýž wedlé těla narozen geft/ protiwl se tomu/ kterýž byl wedlé ducha/ tak geft y nyní. Ale co prawij pijšmo? Wywrz Děwku y Sýna gegjho. Než nebude Dědicem Syn Děwky/ s Synem Swobodné. A protož bratřij negšme my Synowé Děwky/ ale Swobodné: kteražto šwobodau Kryftus nás wyšwobodil.

Kapitola V.

¶ Protož Bratřij w šwobodě (kteraž Kryftus nás wyšwobodil) šlugte/ a newwalugte na sebe opět gha služebnosti. Ay yá Pawel prawijm wám/ šudeteli se obřezowati/ Kryftus wám nic neprošpěge. A opět šwědčijm každému/ kdo se obřezuge/ že geft dlužnjkem aby weškeren Zákon naplnil. Zbaweni gšte Kryfta/ kteříž škrze Zákon chcete šprawedlnosti nabýwati/ a z milosti gšte wypadli. Než my škrze Ducha šwatého/ naděge šprawedlnosti z wijry čekáme. Než w Kryftu Gežijšly/ ani obřezowánij prošpijwá/ ani neobřezowánij/ ale Wijra/ kterážto škrze lášku půšobij. Běžali gšte dobře/ y kdo geft wám překazyl/ abyšfte nepošlauchali prawdy? Žádnému nepowolugte/ než ta rada není z toho/ kterýž was powolal: Maličko kwašu/ wššeko těsto porušuge.

¶ Jáť dauffánij mám o was w Pánu/ že nic giného nebudete šmyšliti. Kdoť pak was zarmucuge/ trpěti šude Saud/ kdožkoli geft ten. Já pak Bratřij kážili gešťe obřezánij/ y pročě protiwenštwij trpijm? Tehda geft wyprázňno pohoršlenij Křijže. O by také odřezáni byli kteříž mezy wami nepokog činij.

¶ Nebo wy k šwobodě powoláni gšte bratřij/ toliko abyšfte té šwobody k příčině těla nepožijwali/ ale škrze Lášku ducha pošluhugtež šobě wešpolek. Než weškeren Zákon w gednom šlowu se naplňuje. Milowati šudeš šližijnjo twého jako tebe šamého. Šudeteli se pak wešpolek kaufati a hrýzti/ hledte abyšfte wešpolek geden od druhého zkažení nebyli.

¶ Prawijm pak/ Duchem chodte/ a žadoštij těšelných newykonáte. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagítě dvě wešpolek se šobě protiwi/ abyšfte newšle činili/ co byšfte chtěli. Gšteli pak Duchem wedeni/ giž negšte pod Zákonem. Zgewnijť gšau zagítě škutkowé těla/ genž gšau: Cyzoložstwo/ Šmilstwo/ Nečštota/ Neštydatoš/ Čhlipnoš/ Modlošlauzenij/ Tráwenij/ Nepřijzně/ Šwarowé/ Nenáwišti/ Hněwowé/ Wády/ Různice/ Roty/ Záwišti/ Wraždy/ Opilštwij/ Hodowánij/ a těm wěcem podobné/ kteréž wám předpowijdám/ jakož gšem y prwe prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Králowštwij Božijho nedůgdau: Ale Owotce Ducha geft Láška/ Radoš/ Pokog/ / Trpěliwoš/ Dobrotiwoš/ Dobrota/ Dlauhočekánij/ Tichoš/ Wijra/ Štrijdmnoš/ Zdrželiwoš/ Čšštota: Proti takowým wěcem není Zákon. Kterijž pak gšau Kryftowi/ tiť gšau tělo šwě vkřizowali s wálňěmi a s žadoštmí.

¶ Gšteli že Duchem gšme žiwi/ Duchem y chodme. Nebywayme marné chwály žadoštwij/ wešpolek sebe popauzegijce/ geden druhému záwidijce.

Kapitola VI.

¶ Bratřij/ byliby zachwácen člowěk w některém nedoštátku/ wy kteříž duchownij gšte/ naučte takowého w Duchu tichém/ prohlédage sám k šobě/ ašy y ty nebyl pokauššyn. Geden druhého šřemena nešte/ a tak naplnijte Zákon Kryftuow. Než domnijwali se kdo/ žeby nětco byl/ a nic negša/ takowý sám sebe šwodij. Ale dijla šwého zkus gedenkaždý/ a tak sám w šobě toliko chwálu mijiť šude/ a ne w giném. Než gdenkaždý šrijmě šwé poneše.

¶ Ždělougž se pak ten kterýž naučenij přigijmá w Šlowu/ s tijm od kohož naučenij šěře/ wššjm šwým štatkem. Nemylte se/ Bůhť nebude pošmijwán. Než cožkoli šude šyti člowěk/ toť šude y žijti. A kdož rozšywá w těle šwém/ z těla žijti šude porušenij: ale kdož rozšywá w Duchu/ z Duchat' žijti šude žiwot wěčný. A dobře činijce/ newštawayme: než časem šwým žijti šudeme newštawagijce. Protož dokawádž čas máme/ činme dobře wššem/ a zwálšťe domácým Wijry.

¶ Wizež yaké gšem Lify pašal wám rukau šwau. Než ti kteříž chtějij se těšelně lijbiti/ nutij was abyšfte se obřezowali/ gediné ašy protiwenštwij Křijže Kryftowa netrpěli. Nebo ani ti/ kteříž se obřezugij/ Zákon zacho wawagij: ale chtij abyšfte se obřezowali/ aby se tělem wálšým chlubili. Ale odemne to odstup/ aťbych se w čem chlubil/ gediné w Křijži Pána našeho Gežijšle Kryfta/ škrze kteréhož Šwěť mi vkřizowán geft/ a yá šwětu. Než w Kryftu Gežijšly za nic neštog obřezowánij/ ani neobřezowánij: ale nowé Štwořenij.

¶ A kteřížkoli této zpráwy šudau našledowati/ přigdiž na ně pokog/ a milošřidenštwij/ y na lid Izrahelský Božij: Giž pak po tom žádný mi těžkošti nečin. Nežť yá gižzwy nošým. Milošť Pána našeho Gežijšle Kryfta šudiž s Duchem wálšým Bratřij/ Amen.

14.11 Transliterace zkoumaných úseků BiblVel

GENESIS

Kapitola Prwnj

NA Počátku štworiš Bůh nebe a Zemí. Země pak byla neněšaucy vžitku/ a prázdna/ a Tmy byly na wrchu Propašti/ a Duch Božj wznášel se nad Wodami.

¶ Y řekš Bůh. Buď Šwěťlo/ a wčiněno geft Šwěťlo. Y widěl Bůh Šwěťlo/ žeby bylo dobré: Y oddělil Bůh Šwěťlo od Temnošty: A nazwal šwěťlo dnem/ a Tmy Nocy: Y štal se Wečer a gitro den Prwnj.

¶ Ržekl také Bůh: Bud' Obľoha v proľřed Wod/ a odděl Wody od Wod. Y včiniľ Bůh Obľohu/ a oddělil Wody kteréž byly pod Obľohau/ odtěch kteréž byly nad Obľohau. Y řtaľo ře tak. Nazwaľ pak Bůh Obľohu Nebem: Y řtaľ ře Wečer a Gitro den druhý.

¶ Ržekl také Bůh: Shromaždřte ře Wody kteréž pod Nebem gľau w mľřto gedno/ a okaž ře mľřto řuché. Y řtaľo ře tak. A nazwaľ Bůh mľřto řuché Zemj/ a shromaždřenj Wod nazwaľ Mořem. A vzřel Bůh řeby řyľo dobré/ řřekl: Zpľodř Země řyľinu zelenau/ a wydawagjć řýmě/ a Dřewo pľodné/ nřľaućy Owotce podľe pľodu řwěho/ gehožby řýmě w řamém řobě řyľo na Zemi. A řtaľo ře tak Y wydaľa Země Byľinu zelenau/ a řinjcć řýmě wedľe pľirozeněho řľřřobu řwěho/ a dřewo pľodjćy Owotce/ a magjćy gednokaždě řýmě podľe wľařtnj po wahy řwě. Awiděľ Bůh řeby řyľo dobré: Y řtaľ ře Wečer a Gitro Den řřetj.

¶ Ržekl také Bůh: Budřte řwěťľa na Obľoze Nebesķé/ a ať dělř den y noc: A ať gľau na řnamenj a na řaľy/ a dny y Léta. A aby řwřřila na Obľoze Nebesķé/ a ořwěćowaľa Zemi. Y řtaľo ře tak. A včiniľ Bůh dvě řwěťľa weliká: řwěťľo wěťľř aby pa-nowaľo nad Dnem/ a řwěťľo menľř aby panowaľo nad nocć/ y Hwězdy/ a pořtawiľ ge na Obľoze Nebesķé/ aby řwřřily nad Zemj/ a aby panowaľy nad Dnem y také Nocć/ aby dělř řy řwěťľo a Tmy. A widěľ Bůh řeby řyľo dobré: Y řtaľ ře Wečer a Gitro den Čřtwřťy.

¶ Ržekl také Bůh: Wydegte Wody Pľaz duľře řiwé/ y Pľactwo nad Zemj/ pod Obľohau Nebesķau. Y řtwařil Bůh Welryby weliké/ a wľřľikau duľřy řiwau a ře hřřbagjćy/ kteraũto wydaľy Wody w řwářnořtech gegich/ a wľřľike Pľactwo podľe pľodu geho. A widěľ Bůh řeby řyľo dobré/ y požeňnaľ gim/ řķa: Rořřtež a mnořte ře/ a napľřte wody Mořķķé: Těž Pľactwo ať ře rozmnořuře na Zemi. Y řtaľ ře Wečer a Gitro den Pátý.

¶ Ržekl také Bůh: Wydeg Země duľřy řiwau w Pokolenj gegim/ Howada/ a Zeměpľazćy/ y řřelmy Zemľķé/ podľe řwářnořti gegich. Y řtaľo ře tak. A včiniľ Bůh řřelmy Zemľķé podľe řwářnořti gegich/ howada/ ykaždý Zeměpľaz zemľķy wpokolenj gegich. A widěľ Bůh řeby řyľo dobré.

¶ Y řekl: Včiniře Čřľowěķa k Ořrazu a k podobenřtwj nařřemu/ aby wľádl nad Rybami Mořķķými/ a nad Pľactwěm Nebesķým/ y nad řřelmamĩ/ a nad wľřj Zemj/ a nad wľřľikým Zeměpľazem/ kterýž ře hřřbe na Zemi. Y řtwařil Bůh Čřľowěķa k Ořrazu a k Podobenřtwj řwěmu/ k ořrazu Bořřmu řtwa řil ho/ Muře a Ženu řtwařil ge. Y požeňnaľ gim Bůh/ a řekl: Rořřtež/ a mnořte ře/ a napľřte Zemi/ a podmaňte gi/ a panũte nad Rybami Mořķķými/ a pľactwem Nebesķým/ y nad wľřmi řiwotčichy/ kterýž ře hřřbj na zemi. Y řekl Bůh Ať ře řem wám kařřau Byľinu nřľaućy Semeno na Zemi/ a wľřcka řřřwj/ kteraž magj w řobě řemeno Pľodu řwěho/ aťby wám řyľa za Pokrm/ y wľřem řiwotčichũm Země/ a wľřemu Pľactwu Nebesķěmu/ a wľřemu tomu coř ře hřřbe po Zemi/ a w řemř geřt Duľře řiwá/ aby měľo k pokrmu. Y řtaľo ře tak. A widěľ Bůh wľřěcky wěcy kteréž řtwařil/ a byľy welmi dobré. Y řtaľ ře Wečer/ a Gitro Den řřestý.

Kapitola II.

A Tak dokonána gľau Nebesľa a Země/ y wľřěcka okrařa gegich. Y dokonaľ Bůh Dne ředměho řřľo řwě kteréž včiniľ/ a oďpočĩnuľ Dne ředměho od wľřj Pľáce řwě/ kteraũž řyľ wedľ. Y řaľ Požeňnání Dni ředměmu/ a pořwěťil ho: Nebo wněm řyľ pľřřtaľ od wľřľikěho řķutku řwěho/ kteryž Bůh řině řtwařil.

¶ Tať gľau zpľozenj Nebes y Země/ kďyž řtwařeny gľau/ wden w kterémř včiniľ (Pán) Bůh Nebe y Zemi/ a kařřde Pľautiķķo polnj/ řřřwe neřři wycházeľo na zemi/ a kařřřau Byľinu Země pľwě neřři řaľa pľod: Nebo řyľ nedřřřil na Zemi Pán Bůh/ a Čřľowěķa nebyľo kte řřřžby řěľaľ Zemi: Ale řtudnice pľřřřřřľa ře z Země/ řmáćegjćy wľřěcken řwřřek Země. Protož včiniľ Pán Bůh Čřľowěķa z řľřny Země/ a wdechľ na řwář geho dchnutř řiwota/ y včiniř geřt Čřľowěķ w Duľřy řiwau.

¶ řřřřřľ pak Pán Bůh Řág Rozķoľře oďpočáťku/ wněmřto pořtawiľ čľo wěķa/ kterěhož řyľ řtwařil. A wywedľ Pán Bůh z Země wľřľiké dřewo/ k pohľeděň pěķně/ a k gřľľu řřutné: Dřewo také řiwota vproľřřed Řáge/ y dřewo vměňj řobřěho a řľěho.

¶ A wycházeľ Potok z mľřřa Rozķoľře/ aby řwľařowaľ Řág/ kteryžto oďtud dělř ře na čřřřř Potoky řľľawnj: řměno Pľwňjmu řľřřon/ ten geřt kterýž řeče okoľo wľřj Země Hewilath/ kďež ře řo řř Zľato: A Zľatto Země řě wřřborně geřt/ a řu ře nachářy řdellium/ y kámen Onychyn. A řměno řotoka řřřřěho řřřon/ řenř geřt kterýž obchářy wľřěcku Zemj Maűenřňňķau. řměno pak řotoka řřřřřř Tygrys/ řen řeče proti zemi řřřřřķé. A řotok čřřřřř řen geřt Euffřates.

¶ Protož poľaľ Pán Bůh Čřľowěķa/ a pořtawiľ ho w Řági rozķoľře/ aby geg řěľaľ a ořřřřaľ ho. Y pľřķařaľ řu/ řķa: Z kařřřěho dřewa Řagľķěho geř/ a:ľe z Dřewa Vměňj řobřěho a řľěho negeř. Nebo w kteryžķoli den z něho gřřři řuďeľř/ řmřřj vmřřřľ.

¶ Ržekl také Pán Bůh: Nenřřř řobřě řyťi Čřľowěķu řamotněmu/ ućĩňmeř řu pomoc podobňau řemu. Protož kďyž řtwařil Pán Bůh z Země wľřěcky řiwotčichy zemľķé/ a wľřěckno Pľactwo Nebesķé/ pľřwedeľ ge k řadamowi/ aby widěľ čřřby na-zwaľ ge. Nebo gaķž nazwaľ řadam kařřřau duľřy řiwau/ řoť geřt řměno gegj. Y řmenowaľ řadam řměny gegich wľřěcky řiwotčichy/ a wľřěckno Pľactwo Nebesķé/ y wľřěckny řřřelmy země: řadamowi pak nenalězaľ ře pomocňjķ podobňý řemu.

¶ Y wpuřřil Pán Bůh řřřřřu na řadama/ a kďyž řřřuľ/ wyňaľ gedno Žebro geho/ a napľřil řěľem mľřřto řo. Y wřďěľaľ Pán Bůh Žebro kteréž wyňaľ z řadama/ w řřřu/ a pľřwedeľ gi k řadamowi. Y řekl řadam: řato geřt řķoľ řřřř z řķoľř mřřch/ a řěľo z řěľa řěho. řato řľaui řuďe řužatķa/ nebo z řuře wyňata geřt. Protož opuřřj Čřľowěķ Otce řwěho y řatķu/ a řuďeť ře pľřřřřeti řanřěľķy řwě: Y řuďauť řwa w gednom řěľe. řyľi pak obaďwa nazý/ řoťiř řadam y řřřa geho/ a neřřřřřř ře.

Kapitola III.

řad pak řyľ negčřřřřřřľ nad wľřěcky řiwotčichy Země/ kteréž řyľ včiniľ Pán Bůh: Kteryžto řekl k řřěň: řroč pľřķařaľ wám Bůh abyřřř negedľi zkařřřěho Dřewa Řagľķěho? řemuž oďpověďěľa řřřa: Z Owotce řřřřj kteraž gľau w Řági řřře/ neř z Owotce dřewa kteréž geřt pľroľřřed Řáge/ pľřķařaľ nám Bůh abyřřom negedľi/ ani ře ho řoťýķali/ abyřřom řňad neze-mřřľi.

¶ ředy řekl řad k řřěň: řikoli řmřřj nezemřřře/ Nebo wřřř Bůh/ ře w kteryķoli den z něho řuďete gřřři/ oťewrať ře Oći wáľře/ a řuďete gaķo řohowě řňagřķe řobřě y řľě. řroč widěľa řřřa řeby řobřě řyľo Dřewo k gřľľu/ a Oćima pěķně/ a na pohľeděň Rozķoľřěň/ y wzaľa z Owotce geho a gedľa/ a řaľa řuři řwěmu/ kteryžto gedľ. Y oťewřřňy gľau Oći obaűwaľu/ a kďyž poźnali ře řeby řyľi nazý/ nawářali řľřřj řřķowě ho/ a naděľali řobě řwěňķũw.

¶ A kďyž zařřěchľ řľas řána řoha pľochařřegjćy ře w Řági na řwřř po řoľedňi/ řķřřľ ře řadam y řřřa geho oď řwářř řána řoha/ vproľřřed řřřřřj Řagľķěho. Y zaowaľ Pán Bůh řadama a řekl řemu: řķe gřř? Kteryž řekl: řľas řwũg řane řľřřřľ řľem w Řági/ a řáľ řľem ře/ pľroť ře řľem nahý y řķřřľ řľem ře. řemuž řekl řán: Y kďoř gřř řobě oźňamiľ řeby nahy řyľ/

¶ Y nazwał Adam gméno Ženy fwé Ewa/ proto/ Źeby była Mátě wflech žiwých. Zdělal také Pán Bůh Adamowi a Ženě geho lukně z Kojž chlupatých a z oblácel ge. Y řekl: Hle Adam gako gedn z nás včiněn geſt/ znage dobrě y zlé: Protož nyny aby ſnad newztáhl ruky fwé/ a newzał také z Dřewa žiwota/ y gedlby/ a byłŷy žiw na wěky. Y wypuſtil ho Pán Bůh z Ráge rozkoſſe/ aby dělal Zemi/ z njž wzat geſt. Y wyhnal Adama/ a poſtawil před Rágem rozkoſſě Cherubinja/ a Meč Płamenný na obě ſtraně ofrý/ aby ofrňhal ceſtv k dřewu žiwota.

¶ Poznal pak gešlě Adam Ženu Iwau/ y porodil a Syna/ a nazwał a Gméno geho Seth/ řka: Pořtawil mi Bůh plěmь gině mjšto Abele/ kteréhož zabil Kayn. Ale y Sethowi narozen gř syn kteréhož nazwał Enošem/ ten počal wzýwati Gméno Páně.

¶ Lámech pak gfa we Stu ofmdeláti a dwau letech zpłodil Syna a nazwał gméno gehu Noe řka: Tentof' nás potěšj od Pracý a Robot Rukau našljch/ w Zemi kteréžto zlořečil Pán. Y žiw był Lámech potom když zpłodil Noe/ pět set dewaděláte a pět let: Y zplo dil Syny a Dcery/ a včineni gfau wřickni dnowé Lámechowi/ sedm set sedmděláte a sedm let/ y vmřel. Noe pak gfa w pěti stech letech/ zpłodil Sema/ Cháma a Iáfeta

Kapitola I. I Stalo fe třicátého léta/ čtvrtého Měšyce/ a Pátého Dne Měšyce/ když gšem był vprošřed zagatých/ podlé řeky Chobar/ otewrjná gšau Nebefa/ y widěl gšem widěnj Božj. Pátého dne téhož Měšyce, to gešt, Léto páté/ přelěšowanj Ioa- chyma Krále lůdkého.

¶ Stało se słowo Páně k Ezechyelowi synu Buzy Knězy/ w zemi Kaldegkě/ podle Ržeky Chobar: A stała se nad njm tu ruka Páně. Y widěl glem/ a ay Wjtr wichrowý od půlnocy wál/ a Oblak weliký/ y Oheň wúkol plápoťagický/ a blesk wúkol něho/ a z prostřed něho jako twárnost čiste, totiž, z prostřed Ohně. A z prostředku geho wkázalo se podobentwíj čtyř zwjrat: A tato twárnost gegich/ podobentwíj člověka mezy njmi. A čtyry twáři gednomu/ a čtyry křídla gednomu A Nohy gegich, nohy rovné/ a špodek nohy gegich/ jako špodek nohy Telete/ a gilkry jako špatřenj Mědi stkawúcý. A ruce Lidke pod křídly gegich na čtyřech stranách. A Twáři y Křídla po Čtyřech Stranách měli. A špogená byla křídla gegich gednoho k druhému: Neo bracowały se když šly/ ale gednokažde před twáři šwau kračelo. Podobentwíj pak obličje gegich/ twář člověka a twář Lwa na prawicy gich čtyř/ ale twář Woła na lewicy gich čtyř/ a Twář Orlice se šwrchku gich čtyř. A twáři gegich/ y křídla gegich roztažená šwrchu: Dwě křídla každého gich špogowała se/ a dvě příkrýwała těla gegich. A gednokažde z nich před twáři šwau chodilo: Kdež byla pru dkošt ducha/ tam kračely/ ani se obracowały když chodily. A podobentwíj zwjrat/ a wzzezjenj gegich/ jako vhlj Ohně hořjícího/ a jako pohlednj do světla. Toto bylo widěnj probhagjícíse vprostřed zwjrat/ blesk ohně/ a z ohně šlýskánj vycháze gjcý. A zwjrata šla a nawracowała se/ ku podobentwíj blesku šlýskagjícího se.

¶ A když gšem patřil na ta Zwjřata/ vkázaťo se koťo gedno na zemi podlé zwjřat/ mage čtyry twáři. A špatněj koľ y dľo gegich/ gako wiďeňj Moře/ a gedno podobensťwj gich čtyř: A špatněj gich y dľa/ gakoby byľo koľo prostřed koľa. Po čtyřech stranách gich gďauce sľľa/ ane obracowaľa se když chodiťa. Pořtawa pak byľa koľám, y wyľořť a hrozně wzeřženj: A wľeckno Těľo plně Očj wůkoľ gich čtyř. A když chodiľa zwjřata/ chodiľa řpoľu y koľa podlé nich: A když se pozdwyhowaľa Zwjřata od Země/ pozdwyhowaľa se řpoľu y Koľa. Kamžkoli řleľ Duch, tam také/ když řleľ duch, koľa řpoľu zdwyhaľa se, gďauce za njm/ nebo duch řiwota byľ w koľách. S gďaucými řľľa, a s řľogjcými řľľa/ a s pozdwyženými od Země řpoľu se pozdwyhowaľa y Koľa, za njmi gďauce/ neť duch řiwota byľ w koľách. A podobensťwj nad řľawami Zwjřat Obľohy Nebelké/ gako řpatněj řřľřľľa hrozněho/ a rozaťeného nad gegich řľawami řwřhu. Ale pod Obľohau řřľľľa gegich řľažená/ gedno k druhému: Gedno každě dwěma řřľľľy řřřřřľľo těľo řwě/ a druhé se také zakřýwaľo.

¶ A ſtýlel gſem zwuk Křjdel/ gako zwuk Wod mnohých/ gako zwuk wyſokého BOHA/ a když chodí ſy/ býl gako zwuk množſtwj/ a gako zwuk z Wogſk. A když ſtály ſpuſtěna byla Křjdlá gegich. Neb když býl hlás na Oblože/ kteráž byla nad Hławau gegich/ ſtály a opaullěly Křjdlá ſwá. A na Oblože, kteráž byla nad Hławami gegich/ gako wzeřenj Kamene Zářjrowého/ Y podobenſtwj Trůnu: A na podobenſtwj Trůnowém/ podobenſtwj gako ſpatřenj čłowěka ſwrchu. Y widěl gſem gako ſpůſoť čjſtce/ gako ſpatřenj ohně wnitř wůkoł geho/ od ledwj geho y s hůry/ a od Ledwj geho až do lůw/ widěl gſem gako twárnoť ohně ſikwaucýho wůkoł. Gako ſpatřenj Duhy/ když býwá w Oblace we dni Deſſřowém/ tak geſt býlo ſpatřenj Běſku wůkoł.

Kapitola II.

TOŕ widěnył było Podobenstwŕ flawy Páně. Y widěl gšem/ y padł gšem na twář mau. Y slyšel gšem hlas mluwjýcho: A řekl ke mně: Synu člověčj/ stůg na Nohách twých/ a mluwiti budu s tebau. Y wstąpił we mne duch, gakž mluwíl mi/ a postawił mne nanohy mé:

¶ Y llyfel gfm mŵwjcyho ke mně, a rkaucyho: Synu člowěčj/ pošylám gá tebe k Synům Izraelkým/ k Lidem poběhlým/ kterjž odstapili odemne. Oni y Ot cowé gegich zrulljli smŵuwu mau/ až do dne tohoto. A Synowé twrdě Twáři a nekroceného frdce glau/ k nimž gá pošylám tebe. Y djs k njm: Toto prawj Pán Bůh: Zda snad oni vřlyřlj/ a zda snad přestanu/ nebo Dům gest popauzegjcy/ a zwědjť že Prorok byl v prořřed nich.

¶ Protoż ty Synu Człowieczy/ nebog se gich, ani se strachũ gegich feči/ neŃ newěřjcy a podwracugjcy gľau s tebau/ a s sľjry přebýwǎs. Sľow gegich nebog se, a Obľjčegũw gegich neľtrachũw se/ neŃ Dũm k hněwu popauzegjcy geľt. Protoż mľuwiti bũdels sľowa má k nim/ zdaby snad wposľlechli a powolili/ neŃ popauzegjcy gľau.

¶ Ty pak Synu Człowieczy słys, kterékoli wěcy mluwjm k tobě/ a nebyweg popauzegjcy/ gako dŭm popauzegjcy gt'. Otwęri wsta twá/ a gez, kterékoli wěcy gá dává m tobě. Y widěl g gem/ a ay Ruka wztażená ke mně, w njż był a swinutá knjha: Y rozwinul gi předemnu/ kteráż był a plána wnitř y zewnitř: A bylo na nj pláno nařikánj/ a zpěw/ a děda.

Kapitola III.

Y Ržekł ke mně: Synu čłowěčj/ cožkoli nalezněš fněz/ fněz Knjhy tyto/ a gdi młuw k Synům Izrahelłkým. Y otewrěł głem
vřta fwá, a krmil mne těmi knihami/ a řekł ke mně: Synu čłowěčj, řicho twě giřti bůde/ a řřewa twá naplnj se těmito kni
mi, kteréž gá dává m tobě. Y gedł sem ge a včiněně głau w wřtech mých, gako řřed řładkų.

¶ Y řekl ke mně: Synu člověče: Gdi k domu Izrahelskému/ a mluviti budeš slova má k njm. Nebo ne k Lidu hluboké řeči/ a neznámého zazyku ty poľy ľals ge/ ale kdomu Izrahelskému: Ani k mnohým lidem hluboké řeči a neznámého zazyku/ gegichžby nemohl ľlyľeti řeči: Akdy by pak k nim poľán byl/ oniby tebe ľlyľeli Ale dům Izrahelský nechť ľlyľeti tebe/ neť nechť ľlyľeti mne: Weľkeren zagítě dům Izrahelský oťřelého čľa geľt, a twrdého řdce. Ale včini ľ gľem twář twau mocněg ľľj nad twář gegich/ a čěťo twě twrdľľj než čěľa gegich. Gako Dymant/ a gako ľľķremen včiniľ gľem twář twau: Nebožť ľe gich ani ľe lekeg Twář gegich/ neť Dům popazegjć geľt.

¶ Y řekl ke mně: Synu člověče/ vslecky řeci mé, kteréž já k tobě mluvím/ přjmi v srdci tvém, a všlma tvýma slyš: A
gdiž, wedi k přestěhování k synům lidu svého/ a mluviti budeš k nim/ a djsi gim: Totot' prawj Pán Bůh/ zda snad všlyš/ a
powolj. Y přigał mne duch/ a slyšel gšem po fobě hlas pohnutj velikého, řkaucy: Požehnaná řáwa Páně z mjsa řvého: A
hlas křidel Zwjřat tepaucých gednjm v druhé/ a hlas koł gdaucých za zwjřaty/ a hlas pohnutj velikého. Duch také
pozdwjhl mne, a pogał mne: Y odsěl gšem hořek gša v rozněwánj Duchu mého/ ale ruka Páně byla semnau pošlyňgucj
mne. Y přisšel gšem k přestěhování/ k hromadě nowého obilj/ k těm kteréž bydleli podlé Ržeky Chobar: Y seděl gšem kdež
oni seděli/ a otał gšem tu sedm Dni/ truchle v prošřed nich.

¶ Ale když minulo Sedm dnj/ italo se slovo Páně ke mně, řka: Synu člověčj/ strážným postawil jsem tebe domu Izraelkého: Y vyljlsj z wst mých slowo/ a zwestugeš jim odemne. Gefliže když gá djm k bezbožnému, Smrtj vmřes/ a toho ne zwestugeš gemu/ ani mluwiti budeš/ aby se odwrátil od cesty své bezbožné/ a žiw byl: On bezbožný w neprawosti své

vmře/ ale krwé gehu z ruky twé požádám A pakli ty zwěštugeš bezbožnému/ a on se neobráť od Bezbožnosti fwé/ a od ceŧy fwé bezbožné: On zagité w neprawosti fwé vmře/ ty pak Duŧly twau wyfwobodi ŧ gfy. Pakli obráť se ŧprawedliwý od ŧprawedlnosti fwé/ a činiti bude Neprawoŧ, položíw vraz před njm, onť vmře/ že ŧy nezweŧtowaŧ gemu/ w hřchu fwém v mře/ a nebudau w paměti ŧprawedlnosti gehu, kteréž čini ŧ/ ale krwe gehu z ruky twé požádám. Pakli zwěštugeš ŧprawedliwé mu, aby nehřeŧiŧ ŧprawedliwý/ a on nebude hřeŧiti/ žiw gŧa žiw bude/ že ŧy gemu zwěŧtowaŧ/ a ty duŧly twau wyfwobodiŧ gsy.

¶ Y ŧtaŧa se nademnau ruka Páně/ a řekl ke mně: Wŧtana wýdġi na Pole/ a tam mŧuwiti budu s tebau. Y wŧtaw wyŧŧeŧ sem na pole/ a hle tam ŧŧawa Páně ŧtaŧa, gako ŧŧawa/ kteraůž gŧem widěŧ podle Ržeky Chobar: Y padŧ sem na twář mau Y wŧŧeŧ we mne duch/ a poŧtawiŧ mne na nohy mé/ a mŧuwiŧ mi/ y řekl kemně: Weg di, a zavři se w proŧřed domu twého. A ty Synu čŧowěčj/ ay dány gŧau na tebe okowy/ a ŧwjžj tebe gimi/ a newygdeŧ z proŧřed gich. A gazyku twému rozkáži se přiŧržeti dáŧnj twých/ y budeŧ němý/ a ne gako muž přiŧŧauwagjý/ neŧ dům popauzegjý geŧ. A když mŧuwiti budu tobě/ otewru wŧta twá/ y dġs k njm: Totoť prawj Pán Bůh: Kdo ŧŧyljŧ, ŧŧyls/ a kdo powoŧuge, powoŧ/ neŧ Dům popauzegjý geŧ.

Kapitola III. A Ty Synu Čŧowěčj/ wezmi sobě cyhŧu/ a položíš gi před sebau/ a napjŧeš na nj Měŧto Geruzalém. A zġdġs proti němu obleženj/ a wzdeŧáŧs ohrady/ a ŧnoŧýŧ náŧpy/ a dáŧs proti němu Wogŧka/ a poŧtawjŧ Berany wálečné wůkoŧ. A ty wezmi sobě Pánew železnau/ a položíš gi w zed železnau/ mezy tebau a mezy měŧtem/ a zatwrdġs twář twau proti němu/ y bude w obleženj/ a obkŧjġs ge: Znamenj geŧ Domu Izraelkému.

¶ A ty ŧpáti budeŧ na ŧoku twém lewém/ a položíš neprawosti domu Izra elkého na něm/ podlé počtu dnġ/ w nichž ŧpáti budeŧ naněm/ a přijmeŧs neprawoŧ gegich. Gá pak daŧ gŧem tobě Léta neprawosti gegich/ počet dnġ Trġ ŧeŧh/ a Dewadeŧáté dnůw: W nichž poneŧeŧs neprawoŧ Domu Izraelkého. A když to dopl njŧs, ŧpáti budeŧ na ŧoku twém prawém podruhé/ a přijmeŧs Neprawoŧ Domu ŧůdkého čtyřidceti dni, den za rok/ den zagité za rok daŧ gŧem tobě. A k obleženj Geruzaléma obráťjŧ twář twau/ a rámě twé wztaženě bude/ y Prorokowati budeŧ proti němu. Hle obkŧjġ ŧ sem tebe okowy/ a neobráťjŧ se z ŧoku twého na ŧok giný/ dokudž newyplnjŧs dnġ obleženj twého. A ty wezmi sobě Pŧenice a Gečmene, Bobu, a ŧŧocowice, Gahel, Wykwe, a wkŧadeŧs to w gednu nádobu/ y naděŧáŧs sobě chlebůw podlé počtu dni/ w nichž ŧpáti budeŧ na ŧoku twém/ tři ŧta a dewadeŧáté dni ġiŧti budeŧ to. Pokrm pak twůg kterož poŧjwati budeŧ/ bude Wáhy dwadecġti záwažj za den/ od čaŧu až dočaŧu ġiŧti budeŧ. Y wodu w mjru pġti budeŧ/ ŧŧeŧau ŧráŧku Hyn/ od čaŧu až do čaŧu budeŧ pġti to. A gako podpopelnj chlěŧ gečný ġiŧti budeŧ to/ aleynem, kteréž wýdġe z čŧowěka/ přiŧrygeŧs to před Očima gegich.

¶ Y řekl Pán: Tak ġiŧti budou Syno wé Izraelŧj chleb ŧwůg poŧŧkwrněný mezy Národy, do nichž wyženu ge. Y řekl gŧem: Ah, ah, ah, Pane Bože/ Hle Duŧŧe má nenj poŧŧkwrněná/ a vmrliny y roztrhaného od Zwěři negedŧ gŧem/ z dġtġŧwġ mého až doŧawád/ a neweŧŧo w wŧta má wŧŧeliké maŧo nečġŧé.

¶ Y řekl ke mně: Ay daŧ gŧem tobě hnůg woŧowý/ mjŧto leyn čŧowěčjch/ a včġnjŧs chlěŧ twůg w něm. Y řekl ke mně: Synu Čŧowěčj/ Hle gá zetru hůŧ chlebowau w Geruzalémě/ a ġiŧti budou chlěŧ ŧwůg na wáhu, a w pečowánj/ a wodu na mjru y w auzkoŧti pġti budou: A by když se ġim bude nedoŧŧawati chleba awody/ padŧ ġedenkaždý k Bratru ŧwému/ a ŧchřadŧ w neprawoŧtech twých.

Kapitola V.

A Ty Synu Čŧowěčj: Wezmi ŧo bě meč oŧrý hoŧjý wŧaŧy/ a wezmauc, powedeŧs geg přeŧ hŧawu twau, a přeŧ ŧradu twau: A wezmeŧ sobě záwažj wahy/ a rozděŧjŧs wŧaŧy. Třetġ ŧráŧku ohněm ŧpájŧs proŧřed Měŧta/ podlé wyplněnj dnůw obleženj. A wezma třetġ ŧráŧku, z ŧekáŧs mečem okoŧo něho. Ale ġinau třetinu rozptýŧjŧs v wġtr/ a meč obnažġm po nich. Y wezmeŧs odtud maŧy počet/ a wġžeŧs ge naŧwrchku pŧáŧŧé twého. A z nich opěť wezmeŧs/ a wvržeŧs proŧřed ohně/ a ŧpájŧs ge ohněm/ a z nich wýdġe oheň na weŧŧeren dům Izraelký.

¶ Toto prawj Pán Bůh: Tento geŧ Geruzalém/ v proŧřed Národůw poŧtawiŧ gŧem geg/ a okoŧo něho země. Y potupiŧ ŧaudy mé/ aby wġce byŧ bezbožný nežŧi Pohané/ a potupili Přiŧázanj má wġce než Země/ kteréž okoŧo něho ŧau/ nebo ŧaudy mé zawrhli/ a w Přiŧázanjch mých nechodili.

¶ Protož toto prawj Pán Bůh: Proto, že ġŧe přeŧwýŧili Národy/ kteřġ okoŧo wás gŧau/ a w přiŧázanjch mých nechodili ġŧe/ ani ŧaudůw mých nečinili/ a podlé ŧaudůw Národůw, kteřġ okoŧo wás gŧau, nečinili ġŧe. Protož toto prawj PÁN Bůh: A y gá kto-bě/ a gá ŧám včġnjm v proŧřed tebe ŧaudy před očima Národůw. A včġnjm nad tebau čehož gŧem nevčġniŧ/ a čehož wġce podobného nevčġnjm/ pro wŧŧeckny ohawnoŧti twé. Protož Otcowé ġiŧti budou ŧyny ŧwé v proŧřed tebe/ a Synowé ġiŧti budou Otce fwé/ a včġnjm nad tebau ŧaudy/ a rozweġi wŧŧecky oŧatky twé we wŧŧeliký wġtr.

¶ Protož žiw gŧem gá/ prawj Pán Bůh/ ġedině proto, že gŧy Swatého mého poŧŧkwrniŧ/ we wŧŧelikých aurazých twých/ y we wŧŧech ohawnoŧtech twých, ŧá takě zŧámám/ a neodpuŧť oko mé/ a neŧmiŧugi se. Třetġ twá ŧráŧka morem zemře/ a hŧadem ŧráwená bude v proŧřed tebe/ a třetġ ŧráŧka twá Mečem padne okoŧo tebe: Třetġ pak ŧráŧku twau we wŧŧeliký wġtr rozptýŧjŧm/ a meč z poŧŧwy wytrhnu po nich. Y napŧjm prchliwoŧ mau a odpočġnauti rozkážj rozhněwánj mému w nich/ a wtěŧjŧm se: A budou wěděti/ že gá Pán mŧuwiŧ gŧem w horliwoŧti mé/ když wykonám wŧŧecko rozhněwánj mé w nich. A dám tebe w paullġ/ a w potupu Národůw, kteřġ okoŧo tebe gŧau/ před o blġcegem wŧŧelikeho pomġgegġého tebe. Y budeŧs potupa a rauhánj/ přiŧŧad a ŧtrach w Národech, kteřġ okoŧo tebe ŧau/ když včġnjm nad tebau ŧaudy w prchliwoŧti a w rozhněwánj/ y w treŧtánj hněwu/ gá Pán mŧuwiŧ gŧem. Když poŧŧi ŧřeŧy hŧadu neghorŧj naně/ kteréž budou ŧmrte dŧné/ a kteréž poŧŧi abych wás zahubiŧ/ a hŧad ŧhromážġjm na wás/ a zetru v wás hůŧ chleba. A w puŧtġm na wás hŧad, a ŧŧelmy neghorŧj až do wyhubenj. A mor y krew půgdau přeŧ tebe/ a Meč wvedu na tebe/ gá Pán mŧuwiŧ gŧem.

IANOVO EVANGELIUM

Kapitola I.

NApočátku bylo ŧlowo/ a ŧlowo bylo v Boha/ a Bůh byl to ŧlowo To bylo na počátku v Boha. Wŧŧecky wěcy ŧkrze ně včġněny gŧau/ a bez něho nic nenj včġněno což včġněno geŧ. W něm žiwot byl/ a žiwot byl Swěŧŧo lidġ: A to Swěŧŧo w temnoŧtech ŧwġtġ/ a tmy ho neobŧáŧy.

¶ Byŧ Čŧowěk poŧŧaný od Boha/ kteroŧuž ġmėno bylo Ian. Ten přiŧŧeŧ na ŧwědectwġ/ aby ŧwědectwġ wydaŧ o ŧwěŧŧu/ aby wŧŧickni wěřili ŧkrze něho. Nebyŧ on to ŧwěŧŧo/ ale aby ŧwědectwġ wydaŧ o ŧwěŧŧu. Byŧo ŧwěŧŧo prawě/ kteréž oŧwěcuge každého čŧowěka/ přiŧházeġġého na tento Swěť. Na Swěť byŧ/ a Swěť ŧkrze něho včġněn geŧ/ a Swěť ho nepoznaŧ. Mezy

fwé wlaſtnj přiſſel/ a ſwogi ho nepřigali: Kterjž pak koli přigali ho/ daſ gim moc aby Syny Božjmi byli/ těm kterjž wěřj we Gméno gehu: Kterjžto ne ze krwj/ ani z wůle Těſa/ ani z wůle Muže ale z Boha zrozeni gſau. A ſlowo Tělem wčiněno geſt/ a přebýwaſo mezy námi/ a widěli gſme ſſáwu gehu/ ſſáwu gakožto Gednorozeného od Otce/ plného miſtoſi a prawdy. Ian ſwědectwj wydáw a o něm/ a woſá, řka: Tento byl o němž gſem prawil: Kterjž po mně gda, předſel mne/ nebo předněgſj geſt nežli gá. A zplnoſti gehu wſlickni my wzali gſme/ ato mi toſt za miſtoſt: Nebo Zákon ſkrze Mogjſſe dán gſt/ miſtoſt a prawda ſkrze Gejžſſe Kryſta při ſſſa. Boha žádnj nikdy newiděl. Gednorozený Syn který geſt w Lúnu Otce/ on geſt wyprawiſ.

¶ A totoſ gſt ſwědectwj Ianowo: Když poſſali Židé od Geruzaſéma Kněžj a Iahny kněmu/ aby otázali ho: Ty kdo gſy? Y wyznaſ a nezapřel. A wyznaſ/ že gá negſem Kryſtus. Y otázali ho/ což tedy Eliáš ſy ty? Y řekl: Negſem. Prorokli gſy? Odpowědel Ne. Tedy řekli gemu: kdo ſy pak/ ať odpověd dáme těm kterjž náſ po ſſali? Co prawjſ ſám o ſobě: řekl: Já ſem hſas woſagicjýho na Pauſſti/ zprawte ceſtu Páně/ gakož powědel Izayáš Prorok

¶ Ti pak kterjž byli poſſáni/ z Zákonjků byli. Y otázali ho, a řekli gemu: Pročež tedy křtjſ/ poněwadž ty negſy Kryſtus/ ani Eliáš/ ani Prorok? Odpowědel gim Ian, řka: Já křtjm wás w wodě/ ale wpro třed wás ſtogi/ kteréhož wy neznáte. Ont' geſt kterýž po mně přiſſel/ a předemnú byl kteréhožto negſem hoden rozwázati řeměka w obuwi gehu. Tyto wěcy w Bethabaſe ſtaſy ſe za Iordánem/ kdež Ian křtiſ.

¶ Druhého pak dne/ vzřel Ian Gejžſſe an gde k němu/ y řekl: Ay toť Beránek Božj/ kterýž ſnjmá hřjchy Swěta. Tentof geſt o kterémž gſem powědel: Že po mně přiſſel Muž/ kterýž předemnou byl/ nebo předněgſj geſt nežli gá. A gá gſem ho neznal/ ale aby oznámen byl w lidu Izraelſkém/ proto gſem gá přiſſel křtě wodau.

¶ A ſwědectwj wydaſ Ian řka: Widěl gſem ducha an ſſtupuge gako hoſubice ſ Nebe/ a zůſtáwá na něm. A gá gſem ho neznal: Ale který mne poſſal křtiti w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřjſ ducha ſſtupugicjýho a zůſtawagicjýho naněm/ ten' geſt kterýž křtj Duchem Swatým. A gá gſem widěl/ a ſwědectwj ſem wydaſ že tento geſt Syn Božj.

¶ Druhého pak dne opět ſtál Ián/ a z Včedlnjkůw gehu dwa. A wida Gejžſſe an gde, řekl: Ay toť Beránek Božj. Yſſyſſeli ho dwa Včedlnjcy mſuwjýho/ y ſſi za Gejžſſem. Tedy obrátiw ſe Gejžſ/ a vzřew ge ani gſau za nim, řekl gim: Co hledáte? Kterjžto řekli: Rábi (genž ſe wy kſádá Miſtře) kde bydljſ? Řekl gim: Pod'te, a ohledegte. Y ſſi a ohledali kdeby bydleſ/ a zůſtali w něho ten den: Než bylo giž okoſo deſáty hodiny.

¶ Y byl Ondřeg Bratr ſſymonůw Petrůw gedzen ze dwau kterjž byli ſſyſſeli od Iana a ſſi za Gejžſſem. Y nalezl ten prwnj Bra-tra ſwého ſſymona/ a řekl gemu: Nalezli ſme Meſyáſſe/ genž ſe wykſádá Kryſtus. Y přiwedl geg k Gejžſſowi. A pohleděw naň Gejžſ, řekl: Ty ſy ſſymon ſyn Ionáſſů/ ty ſſauti būdeſ Cefas/ genž ſe wykſádá Petr.

¶ Nazegtrj pak Gejžſ chtěl wygiti do Galilee: Y nalezl Filipa, a řekl gemu: Pod' za mnau. A byl Filip z Bethſaydy Měſta Ondřegowá, a Petrowa. Nalezl také Filip Nathanael/ y řekl gemu: O kterémž pſal Mogjſſ w Zákoně a Prorocy: Nalezli gſme Gejžſſe Syna Iozeffowa z Nazaréta. Y řekl gemu Nathanael z Nazaréta muž nětco dobrého býti? Řekl gemu Filip: Pod' a ohledeg. Y vzřel Gejžſ Nathanael an gde k němu: Y řekl oněm: Hle prawý Izraelitky w kterémžto ſſti nenj. Řekl gemu Nathanael: Gaž ty mne znáſ? Odpowědel Gejžſ/ a řekl gemu: Prwé než geſt tebe Filip zawoſal/ když gſy byl pod Fjkem widěl gſem tebe. Odpowědel gemu Nathanael, a řekl: Miſtře, ty gſy Syn Božj ty gſy Král Izraelſký. Odpowědel Gejžſ, a řekl gemu: Že gſem tobě řekl: Widěl gſem tebe pod Fjkem, wěřjſ/ wěťlſ wěcy nad tyto vzjſ. Y řekl gemu: Zagitě zagitě prawjm wám: Vzřjte Nebe otewřené/ a Angeſy Božj wſtupugjcy a ſ ſtupugjcy na Syna Čſłowěka.

Kapitola II.

TRžetjho pak dne ſtaſa ſe Swatba w Káně Galilegſké/ a byla Matka Gejžſſowá tam. Tedy pozwán geſt také Gejžſ y Včedlnj-cy gehu na Swatbu. A když ſe nedoſtaſo Wjna/ řekſa Matka Gejžſſowa k němu: Wjna nemagj. Y řekl gi Gejžſ: Co mně a tobě Ženo/ geſtſ nepřilſſſa hodina má. Řekſa Matka gehu k ſſužebnjkům: Cožkoli wám dj, včinte. Y bylo tu Kamenných ſſtaudwj ſſeſt poſtaaweno/ wedlé očiſſſowánj židowſkého/ būraucy wſebe gednakaždá Měřice dvě nebo tři. Řekl gim Gejžſ: Naplňte ſſtaudwe wodau/ y naplnili ge až do wrchu. Y řekl gim Gejžſ: Naléwgeť giž/ a neſte wrchnjmu Zprávcy Swatby: Y neſli ſau. A když okuſyl Wrchnj Zprávce wody Wjnem wčiněné/ a newědel odkudby bylo/ ale ſſužebnjcy wěděl kterjž wázili wodu/ powoſal Ženicha prwnj Zprávce hoďuw/ a řekl gemu: Každý Čſłowěk, negprwé dobré Wjno dáwá/ a kdyžby ſe podnapili/ tedy to které horſj geſt. Ale ty zachowaſ gſy Wjno dobré až doſawád. Ten wčiniſ Gejžſ počátek diwůw w Káně Galilegſké/ a zgewil ſſáwu ſwau: Y wvěřili w něho Včedlnjcy gehu.

¶ Potom ſſtaupil do Kaſſamaum on y Matka gehu/ y Bratřj/ y Včedlnjcy a tu pobyl ne mnoho dnj. Byla pak bljzko Weliká noc židowſká: Y wſtaupil Gejžſ do Geruzaſéma. A nalezl w Chráme ano prodawagi Woſy, Owce, Hoſuby, a Peněžoměnce fedjcy. A wdělaw bič z prowázkůw/ wſſeckny wyhnaſ z Chrámu Owce také y woſy/ a Peněžoměncům rozſypal Penje/ a ſtoſy přewracel. A těm kterjž Hoſuby prodawali, řekl: Odneſtež ty to wěcy odfud/ a nečinte Domu Otce mého Domem Ku-peckým. Y rozpomenuli ſe Včedlnjcy gehu že pſáno geſt: Horliwoſt Domu twého ſněſa mne.

¶ Tedy odpověděl Židé/ a řekli gemu: Ktere znamenj wkažugeſ nám/ že tyto wěcy náležitě činjſ? Odpowědel Gejžſ/ a řekl gim: Zruſte chrám tento/ a wětech dnech zaſe wzdeſlám geg. Y řekli Židé: Čtyřidceti a ſeſt let deſlán geſt chrám tento/ a ty we třech dnech wzdeſlati chceſ geg? Ale on prawil o Chrámu Těſa ſwého. A protož když z Mrtwých wſtaſ/ rozpomenuli ſe Včedlnjcy gehu/ že geſt to powědel. Y wvěřili pſjmu/ atě řeči kterůž mſuwil gim

¶ A když byl w Geruzaſémě na Welikau noc w den Swátečnj/ mnozj wvěřili we Gméno gehu/ widauce diwy gehu/ kteréž činiſ. Ale on Gejžſ newvěřil ſebe ſamého gim/ proto, že geſt on znal wſſecky. Aniž bylo potřebj gemu aby kdo ſwědectwj wydaſ o Čſłowěku/ než on wědel coby bylo w Čſłowěku.

Kapitola III.

BYl pak čſłowěk z Zákonjků Nykodém gménem/ Knjže židowſké. Ten přiſſel k Gejžſſowi w nocy/ a řekl gemu: Miſtře, wjme že gſy od Boha přiſſel Miſtr. Nebo žádnj nemůže těch diwůw činiti kteréz ty činjſ/ lečby Bůh byl ſ nim. Odpowědel Gejžſ/ a řekl gemu: Giltě giltě prawjm tobě: Nenarodjli ſe kdo znouw/ nemůžet' widěti Kráſowſtwj Božjho. Řekl k němu Nykodém: Kterak ſe může čſłowěk naroditi gſa ſtarý? Zdali může opět w žiwot Matky ſwé wgiti a naroditi ſe? Odpowědel Gejžſ: Giltě giltě prawjm tobě/ nenarodjli ſe kdo z Wody a z Ducha Swatého/ nemůže wgiti do Kráſowſtwj Božjho. Což ſe narodilo z těſa/ Těſo geſt/ a což ſe narodilo z Ducha, Duch geſt. Nediwiž ſe že gſem řekl tobě: Muſyťe ſe znouw zroditi. Wjtr kde chce wěge a hſas gehu ſſyſjſ/ ale newjſ odkawád wěge/ anež kam gde. Takt' gſt každý kdož ſe z Ducha narodil.

Cýrkwe židowlké/ kteréž byly w Kryštu. Než toliko flýchali o mně/ že ten kterýž se protiwił nám někdy/ giž nynj káže wjru/ proti kteréž někdy bogował: A tak pro mne chwálili Boha.

Kapitola II.

_Otom pak po čtrnácti letech/ o pět gšem flěl do Geruzaléma s Barnabášem/ pogaw sľebau y Týta. A wflél sem podlé zge wenj/ a rozmlauwał gšem s nimi o Ewangelium Swaté/ kteréž káži mezy Pohany/ a zwľáflť s těmi/ kteříž přednj a w wážno fti byli/ abych fnaď nadarmo neběžeł nynj y prwé. Ale ani Týtus kterýž se mnau byl/ a gľa Pohanem/ nenj přinucen/ aby se obřezał: Ale pro wweďené tu fľaľefně bratry/ kteří byli přiflli k wyflpehowánj swobody nalj/ kteraű máme w Kryštu Ge- žjľy/ aby nás w flůžbu podrořili. Kterýmž to ani na čas nepowolili gľme k podďánj gim/ aby prawda Ewangelium zľfta ľa v wás.

¶ Od těch pak kteří se zdáli nětco býti (gacy gľau někdy byli/ nenj mi do toho nic Bůh ofoby čľowěka nepřigjmá) A tak ti, kteříž se nětco zdáli býti/ nic gľau mi nepomohli. Ale zaľe/ když vzřeli že geft mi swěřeno Ewangelium abych ge kázał mezy neobřezanými/ gako y Petrowi mezy Židy/ (Nebo ten kterýž powoľał Petra k Apořľolřtwj mezy židy powoľał také y mne abych byl Apořľolem mezy Pohany) A když gľau poznali Miľořť Božj kteráž mi geft dána/ Iakuť Petr a Ian/ kteří se zdáli býti sľaupowé/ rukau podali mi y Barnabášowi na znamenj Towaryřřtwj/ abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Židy káza- li. Toliko abychom na chudé pamatowali/ čehož y pilen sem byl abych tak činił.

¶ A když přifľel Petr do Antyochye/ zgewně gšem gemu odepřel/ neť geft byl hoden treřřánj: Nebo prwé než gľau přiflli ně- kteří od Iakuba, gjdał s Pohany A když přiflli/ vcházel a odděľowal se od nich/ boge se těch kteří byli z židowřtwia obráćení. A w geho pokryřřtwj se frownáwali se y ginj Židé/ tak že y Barnabáš wweďen byl od nich w to pokryřřtwj. Ale když gľem vzřel že se nepřjmně magj k prawďe Ewangelium/ řekl sem Petrowi předewřľemi/ poněwadž ty/ gľa Židem pohanľky gfy žiw/ a ne židowľky/ y kteraű weďeř k tomu Pohany aby Židowsky žiwi byli? My přirozenj gľme židé a ne Pohané hřjľnjcy: Wěďauce to/ že nebýwá Čľowěk řprawedľiw včinen z řkutkůw Zákona ale řkrze Wjru w Kryřta Gežjľe/ y my wvěřili gľme w Kryřta Gežjľe/ abychom byli řprawedľiwj včinenj z Wjry Kryřtowj/ a né z řkutkůw Zákona. Proto/ že z řkutkůw Zákona nebude řprawedľiw včinen žádný Čľowěk.

¶ Pakli hľdagjce abychom řprawedľiwj včineni byli řkrze Kryřta/ nalezeni gľme y my hřjľnjcy/ tehďa Kryřtus geft flůžebnjkem hřjcha? Nikoli? Nebo řuduli to/ což gľem prwé kazył/ opěť zaľe wďe ľawati/ přeřřupnjkem febe čijnj. Nebo gá řkrze Zákon/ vmřel gľem Zákonu/ abych žiw byl BOHU. S Kryřtem Vkrřžowán gľem/ a žiw gľem giž ne gá/ ale žiw geft we mně Kryřtus. Že pak nynj žiw gľem w Těľe/ žiw gľem w Wjře Syna Božjho/ kterýžto zamiľowal mne/ a wyďal febe řamého za mne. Nepohrdámť tau miľořťi Božj. Nebo geftľižeť geft řprawedľnořť řkrze Zákon/ teda Kryřtus nadarmo geft vmřel.

Kapitola III.

_O Nemaűřj Gaľatřľj/ y kdo geft wás zmámił/ abyřľte newěřili prawďe. Před wailjmižto očima Kryřtus Gežjľs potupen geft/ a mezy wámi vkrřžowán? Toto toliko chcy zwěďe ti od wás: Z řkutkůwli Zákona přigali řte Duchu Swatého/ čili z flýľřenj z wjry. Tak nemaűřj gľte/ že počawřľe duchem/ giž nynj těľem konáte. Tak mnoho trpěl gľte nadarmo? a wřľak nadarmoli? Protož ten kterýž dáwá wám Duchu Swatého/ a čijnj diwy mezy wámi: Z řkutkůwli Zákona to čijnj/ čili z flýľřenj Wjry. Iakož y Abraham v věřil Bohu/ a počteno gemu to k řprawedľnořťi. A tak wjďte/ že ti kteříž gľau z wjry/ ti gľau Synowé Abrahama- mowi.

¶ Předzwěďewřľi pak pjľmo/ že Bůh Lidi řprawedľiwé čijnj z wjry/ předpowěďeľo Abrahamowi: Že požehnání řudau w tobě wřľickni Národowé. A ti kteříž gľau z wjry/ docházegj požehnánj s wěřnými Abrahamem. Kterjž pak koli z řkutkuw Zákona gľau/ pod zľořećenřtwjm ľau Nebo pľano geft: Zľořećený každý kdož nezľřřawá we wľem/ což geft pľano w knjách Zákona/ aby to napľnił. Ale že řkrze Zákon nebýwá žádný řprawedľiw včinen před Bohem/ zgewně geft/ neť řprawedľi wý z wjry žiw řude. Zákon pak nenj z wj ry/ ale kdo řude pľniti Prikázanj Zákona/ žiw řude w nich. Kryřtus wykauj nás z zľořećenřtwj Zákona/ včinen gľa pro nás zľořećenřtwjm: Neť pľano geft: Zľořećený každý kdož wiľy na dřewě. Aby mezy Národy požeh- nánj Abrahamowo přifľo řkrze Kryřta Gežjľe/ abychom zaľjbenj Duchu Swatého přigali řkrze wjru. Bratřj po ľidľku prawjrm: Wřľak wřwřeným některého čľowěka Křľařřtem/ žádný neruřľj/ ani ho ginák měnj.

¶ Abrahamowi pak včinená gľau zaľjbenj y Semenĩ geho. Nedj: Semenům gakožto mnohym/ ale gakožto gednomu. A Seme- nu twěmu genž geft Kryřtus. Toto pak prawjrm/ že Křľařřť řřwřeného od Boha w Kryřtu/ Zákon kterýž po čtyřech řtech a po řřidećty ľetech začał se a wy dán geft/ neruřľj aby wypráďnił řľiby. Nebo geftľi z Zákona pocházý Děďiectwj/ teda giž nenj z zaľjřenj. Ale Abrahamowi řkrze zaľjbenj dał geft Bůh. Což tehďa Zákon? Y pro přeřřupnjky wřřanowen geft (dokawáďžby nepřifľo řýmě/ kterémuž zaľjbił Bůh) zřjzený řkrze Angeľy w ruce řmjrcce. Ale řmjrcce nenj gednoho/ Bůh pak gedn geft. Což teda Zákon geft proti řľibům Božjm Oďřup to. Nebo řyť řyť Zákon dán/ kterýžby mohl obžiwiti zagřřť z Zákona řyľa by řprawedľnořť. Ale zawřeľo pjľmo wřľecky wěcy pod Hřjchem/ aby zaľjbenj Gežjľe Kryřta z Wjry dáno řyľo wěřjčym.

¶ Prwé zagřřť neľji geft přifľa Wjra/ pod Zákonem řyľi gľme ořřřihánj/ zawřjni gľauce w té Wjře/ kteráž měľa zgewená býti. A tak Zákon Pěřřaunem naljrm řyľ až do Kryřta/ abychom z Wjry řprawedľiwj včineni řyľi. Ale když přifľa Wjra/ giž negľme pod Pěřřaunem. Nebo wy wřľickni Synowé Božj řte řkrze Wjru kteráž geřtw Kryřtu Gežjľy. Protož kteřížkoli pokřřěni gľte/ w Kryřta gľte se oblekli. A tak nenj rozďľu mezy Židem a Řřekem/ mezy řľůžebnjkem a řwobodným/ mezy Muřem a Ženau. Nebo wy wřľickni gedno gľte w Kryřtu Gežjľy. A poněwadž wy řte Kryřtowi/ teda řýmě Abrahamowo gľte/ a podlé zaľjbenj Děďicowé.

Kapitola IIII.

_Prawjrm pak/ že pokuďž Děďic maličký gť nic se neděľj od řľůžebnjka gľa Pánem wřľeho. Ale pod ochráćenci a Zpřawcemi gť až do vľoženě ho čaľu od otce: Tak y my když řme řyľi maličcy/ pod žiwľy řwěťa řyľi řme řľaužjce. Ale když geft přifľa pľnořť čaľu/ poľľał Bůh řyna řwého narozeného z Ženy/ pod Zákonem. Aby ty kteříž pod Zákonem řyľi, wykaupił/ abychom zaľjbenj práwo řynůw přigali. Poněwadž gľte wy Synowé Božj/ poľľał Bůh Duchu řyna řwého w řřřďce nalľe wľagjčyho/ Otče, Otče. A tak giž negľy řľůžebnjkem/ ale řynem. A poněwadž řynem/ teda y Děďicem řkrze Boha Ale že tedáž neznagj- ce Boha/ těm kteříž negľau zpřirozenj Bohowé/ řľaužili řte Giž pak nynj poznawřľe Boha/ nýbrž y poznání gľauce oďne^o kteraľ obracugete se opěť k mďľým a řjdným žiwľům/ gimž opěť znouwu chcete řľaužiti. Neť řľetřjte dnj a Měřycůw/ a čaľűw y Leth. Bogjrm ře/ abych fnaď na darmo nepracował mezy wámi. Buďte gako gá/ neť y gá gľem ga ko wy. Bratřj milj/

(profým wás) nic gŕte mne nevrazyli. Ale wjte že s mnohau mdľobau tľľa kázaľ gľem wám Ewangelium ponegprwé. A pokuľlenjm tjm natľe mэм nepohrzeli gľte/ ani ge zawrhli/ ale gako Ange ľa Božjho přigali gľte mne/ a gako Gežjľľe Kryľta. Protož kde geľt ōľahofľawenľtwj wáľľe? ſwědectwj zagitľe gá wydáwám wám/ že Oči wáľľe/ ōy to mohľo býti/ wylaupjce býľibýľľe mne dali. Což tedy včinen ľem wám nepřjťelem prawdu wám prawě? Mi ľugiť wás ginj ne dobre/ nýbrž odwrátiti wás chťěgi od prawdy/ abyľľe gich náľedowali. Wy pak dobrěho náľedůgte w dobrém wždyckny/ a ne gen toľiko tedáz/ když ľem přjťomen wám. Synáćkowé mogi/ kterěž opěť z ōoleľťj rodjm/ dokudž zaľe mezy wás wwden nebude Kryľtus. Ale chťě ľ bych ľám v wás býti nynj/ a hľas můg změnit/ neō gľem zahanben pro wás. Powězte mi kťerj pod Zákonem chćete býti/ zdali Zákona neľľýcháte?

¶ Nebo w něm pľáno geľt/ že Abraham měľ dwa Syny/ gednoho z Děwky/ a druhěho z ſwobodné Ten pak kťerýž z Děwky býľ/ podľe tľľa ľe narodiľ/ ale kťerýž z ſwobodné/ ten ľkrze zaľľbenj: A toť ľe duchowně mľuwj y rozumj. Neb totot ľ gľau dwa Zákonowé: Geden zagitľe na Hůře Sýnai wydaný/ kťerýž w ľľužbu podrobowaľ/ a ten ľe wyznamenáwá ľkrze Agar. (Synay zagitľe Hora geľt w Arabij/ kťeráž připogená geľt tě/ kťeráž geľt nynj Geruzalém) a ľľaužj s Syny ľwými. Onenno pak/ kťerýž ſwrchu geľt Geruzalém/ ſwobodnýť geľt/ kťerýž geľt Matka náľľe. Nebo pľáno gť: Wefeľ ľe neľľodná kťeráž nerodjľs/ wykřikni wefeľe a zwoleg/ kťeráž nepracugeš ku porodu/ neō wjce ſynů má opuľľěná/ než ta kťeráž má muže. My pak ōratřj wedľe zaľľbenj ľzakowa Synowé gľme.

¶ Ale gakož pak tedáz ten/ kťerýž wedľe tľľa narozen geľt/ protiwiľ ľe tomu kte rýž býľ wedľe ducha/ tak geľt y nynj. Ale co prawj Pľmo: Wywrz Děwku y Syna gegjho. Neō nebude Dědicem ľyn děwky, s Synem ſwobodné. A protož ōratřj negľme my Synowé Děwky/ ale ſwobodné/ kťeraužto ſwobodau Kryľtus náš wyľwobodiľ.

Kapitola V.

PRotož Bratřj w ſwobodě (kťerauž Kryľtus náš wyľwobodiľ) ľľuťte/ a nevwáľuťte na ľebe opěť gha ľľužebnoľti. Ay gá Paweľ prawjm wám/ ōudeteli ľe ōbrezowati/ Kryľtus wám nic neproľpěge. A opěť ſwěďčjm kažďemu kdo ľe ōbrezuge/ že geľt dľužnjkem aby weľľkeren Zákon napľniľ. Zbaweni gľte Kryľta/ kťerž ľkrze Zákon chćete ľprawedľnoľti nabýwati/ a z miľoľti gľte wypadľi. Neō my ľkrze Ducha Swatěho/ naděge ľprawedľnoľti z wjry čekáme. Nebo w Kryľtu Gežjľľy/ ani ōbrezowánj prozpřwá/ ani neobřezowánj ale Wjra/ kťerážto ľkrze ľáľku půľobj. Běželi gľte dobre/ y kdo geľt wám překazyľ/ abyľľe nepoľľauchali prawdy? Žáďnému nepowoľuťte/ neō ta rada nenj z toho/ kťerýž wás powoľaľ: Malićko kwafu wľľecko těľto nakwaľľuťte.

¶ Íáť dauffánj mám o wás w Pánu/ že nic giněho nebudete ſmyľľiti. Kdož pak wás zarmucuge/ trpěti ōude Saud/ kdožkoli geľt ten. Ía pak Bratřj, kážili gěľľě ōbrezánij/ y pročež protiwenľtwj trpjm? Teda geľt wypráždněno pohorľenj Křjže. ō bý také ōdrězání býľi kťerž mezy wámi nepokog činj.

¶ Nebo wy ľkwobodě powoľani ľte ōratřj/ toľiko abyľľe pod zámyľľem té ſwobody nepowoľowali těľu/ ale ľkrze ľáľku ducha poľľuhugěť ľobě weľľpolek. Neō weľľkeren Zákon w gednom ľľowu ľe napľňu ge/ totiž w tom: Miľowati ōudeľľ ōľižnjho ľwěho gako ľebe ľaměho. ōudeteli ľe pak weľľpolek kauľati a hrýzi/ hľeďte abyľľe weľľpolek geden od druhěho zkaženi ne byľi.

¶ Prawjm pak Duchem chodťte/ a žáďoľťj těľefňých newykonáťe: Nebo Těľo žáďa proti Duchu/ a Duch proti Těľu. Toto zagitľe dwě weľľpolek ľe ľobě protiwiľ/ abyľľe ne wľľe činili/ cobyľľe chťěľi. Gľteli pak duchem wedeni/ giž negľte pod Zákonem. Zgewnjť gľau zagitľe ľkutkowé tľľa/ genž gľau: Cyzoľožťwo/ Smiľťwo/ Nečľľťota/ Neľľydatoľť/ Chľipnoľť Modľoľľauženj/ Tráwenj/ neptjžně/ ſwárowé/ Nenáwľľti/ Hněwoweľ/ Wády/ Různice/ Roty. Záwľľti/ Wraždy/ ōpiľťtwj/ Hodowánj/ a těm wěcem podobné/ kťerěž wám přědpowjďám/ gakož gľem y prwě prawiľ/ že kdož takowe wěcy činj/ Kráľoľťwj Božjho nedůgďau: Ale ōwotce Ducha geľt Lálka/ Radoľť/ pokog/ Trpěľiwoľť/ dobrotiwoľť/ dobroťa/ dľauhočekánj/ tichoľť/ wjra/ ľľřjďmoľť/ zdrželiwoľť/ čľľťota: Proti takowým wěcem nenj Zákon. Kťerž pak gľau Kryľťowi/ tiť gľau těľo ſwě vkřizowali s wáľľněmi a s žáďoľťmi.

¶ Geľťľiže Duchem ľme žiwi/ duchem y chodťme. Nebýwegme marně chwáľy žáďoľťiwj/ weľľpolek ľebe popauzegice/ geden druhěmu záwľďjce.

Kapitola VI. BRatřj/ býľľiby zachwáćen Čžľo wěľ w něķťerém nedoľľatku/ wy kťerž duchownj gľte/ naprawťe takowěho w Duchu tichěm/ prohlěďage kažďý ľám k ľobě/ aby y ty nebyľ pokuľľľjn. Geden druhěho ōřemena neľte/ a tak napľnjťe Zákon Kryľťů. Neō domnjwali ľe kdo žeby něťco býľ/ a nic negľa/ takowý ľám ľebe ſwodj. Ale dľ ľa ľwěho zkus gedenkažďý/ a tak ľám wľobě toľiko chwáľu mjiťi ōude/ a ne v giném. Nebo gedenkažďý ōřjmě ſwě poneľe.

¶ Zdjľegž ľe pak ten kťerýž naučenj přigjmá w Sľowu Páně stjím od kohož naučenj ōěře/ wľľjm ſwým ľľatkem. Nemýľte ľe/ Bůhť nebude poľmjwán. Neō cožkoli ōude ľýti čľowěķ/ toť ōude y žjti. A kdož rozľýwá w těľe ſwém/ z tľľa také žjti ōude poruľľenj/ ale kdož rozľýwá w Duchu/ z Ducha žjti bude žiwot wěčňý. A dobre činjce, nevwěwegme/ neō čaľem ſwým žjti ōudeme nevwěwagjce. A protož dokawadž čas máme/ čľňme dobre wľľěchněm a zwľáľľě domáćým Wjry.

¶ Wizeť gake gľem Lifty pľáľ wám rukau ľwau. Neō ti kťerž chťěgi ľe těľefně ľjbiti/ nutj wás abyľľe ľe ōbrezowali/ gediné aby protiwenľtwj Křjže Kryľťowa netrpěľi. Nebo ani ti kťerž ľe ōbrezugiľ/ Zákon zachowáwagi/ ale chťj abyľľe ľe ōbrezowali proto, aby ľe těľem waľľjm chľubili. Ale ōdemne to ōdľťup/ atťbych ľe w čěm chľubiľ/ gediné w křjži Pána náľľěho Gežjľľe Kryľta/ ľkrze kťerěhož ſwěť mi vkřizowán geľt/ a gá ſwěťu. Neō w Kryľtu Gežjľľy za nic neľťogj ōbrezowánj/ ani neobřezowánj/ ale nowě ľťwořenj. A kťeržkoli této zpráwy ōudau náľľedowati/ přjgde na ně pokog/ a miľoľřidenľtwj/ y na ľid Ízraelķý Božj. Giž pak po tom žáďný mi těžľkoľti nečľň. Neťť gá gľzwj Pána náľľe° Gežjľľe Kryľta na těľe mě noľým. Miľoľť Pána náľľěho Gežjľľe Kryľta ōuďiž s Duchem waľľjm ōratřj/ Amen.